

3 a. Vad angår posten till expenser: bränsle, lyse och vatten har överstyrelsen icke funnit anledning till erinran mot de av kollegienämnden gjorda beräkningarna av anslagsbehovet för detta ändamål och tillstyrker därför en uppräknings av posten med 170 000 kronor.

3 b. Beträffande posten till expenser: biblioteket har kollegienämnden — under åberopande av en av överbibliotekarien gjord framställning — hemställt om en ökning av medelstilldelningen med 1 500 kronor till 10 000 kronor. Som skäl härför åberopas ökade kostnader i samband med dels en nödvändig övergång till ett system med lånekvitton i triplikat på låneexpeditionen, dels införandet av mekanisk duplicering på katalogiseringsavdelningen.

Överstyrelsen tillstyrker den begärda ökningen.

Vad avser medelsbehovet under posten till expenser: högskolan i övrigt ansluter sig överstyrelsen till kollegienämndens beräkningar och tillstyrker en av nämnden begärd uppräknings av densamma med 151 000 kronor. Av detta belopp avser 42 000 kronor renhållning och städning, 7 000 kronor inköp och underhåll av möbler samt 102 000 kronor telegram, telefon och annonsering. I sistnämnda belopp ingår bland annat ett engångsbelopp av 80 000 kronor för anläggnings- och inträdesavgifter för telefon, tidigare preliminärt kostnadsberäknade till 57 000 kronor, samt 5 000 kronor för ökade kostnader för annonsering.

4 a. Med avseende å posten till övriga utgifter: publikationstryck har kollegienämnden hemställt om uppräknings av medelsanvisningen därunder från 75 000 kronor till 90 000 kronor eller med 15 000 kronor. Överstyrelsen förordar att den begärda förstärkningen av posten begränsas till 5 000 kronor.

4 b. Kollegienämnden har begärt en uppräknings av posten till övriga utgifter: anordnande av anslagsprov med 1 000 kronor till 4 000 kronor för statistisk bearbetning av resultaten av intagningarna inom avdelningen för arkitektur. Överstyrelsen anser inte någon särskild medelsanvisning för ändamålet vara påkallad. Enligt vad överstyrelsen vidare inhämtat från högskolans rektorsämbete avses numera de psykotekniska proven hösten 1959 skola inställas i avvaktan på resultatet av nämnda bearbetning. Under angivna omständigheter finner överstyrelsen ifrågavarande delpost kunna utgå för budgetåret 1959/60, vilket medför en anslagsminskning av 3 000 kronor.

4 d. Under posten övriga utgifter har kollegienämnden äskat ett engångsanslag av 21 000 kronor för inköp av en fotokopieringsapparat. Vid högskolans bibliotek finns en dylik apparat. Denna inköptes 1945. Apparaten är nu dels omodern, dels utsliten. — Överstyrelsen tillstyrker.

4 c. Överstyrelsen förordar att under anslagsposten till övriga utgifter en särskild delpost upptages för intagningsförfarande medelst databehandlingsmaskin. Enligt överstyrelsen är gallringen av de inträdessökande till de båda tekniska högskolorna ett komplicerat och tidsödande arbete som växer i omfattning, allteftersom antalet sökande ökar. Kollegienämnden har föreslagit, att intagningsförfarandet skulle ske med anlitande av en databehandlingsmaskin vid båda högskolorna samt i enlighet med en från AB Åtvidabergs Industrier inhämtad offert beräknat kostnaderna härför till 23 000 kronor såsom en gemensam engångsutgift och 2 800 kronor såsom årlig utgift för vardera högskolan. Vid överläggningar i frågan inom överstyrelsen har från Chalmers tekniska högskolas sida framhållits, att man för

dess del ej ännu vore beredd att ansluta sig till det av kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm framförda förslaget, då man först ville närmare utröna, huruvida och i vad mån en av Chalmers tekniska högskola disponerad matematikmaskin kunde disponeras för här avsett ändamål. Överstyrelsen har för sin del funnit det motiverat att under angivna omständigheter försöksvis pröva ifrågavarande intagningsförfarande allenast vid tekniska högskolan i Stockholm, varvid enligt vad överstyrelsen inhämtat engångskostnaden kommer att stanna vid 21 000 kronor och den årliga kostnaden att uppgå till ett oförändrat belopp av 2 800 kronor.

I och II. Enligt överstyrelsen synes de särskilda uppbördsmedlen med hänsyn till intäkterna för budgetåret 1957/58 och förutsedd ökning av desamma för budgetåret 1959/60 kunna uppräknas med 37 600 kronor, såvitt gäller posten ersättning för bränsle, elektrisk ström, gas och vatten samt med 1 700 kronor beträffande posten övriga uppbördsmedel eller sålunda med tillhopa 39 300 kronor.

Departementschefen. Mot tanken att använda databehandlingsmaskin för poängberäkning vid intagningen av studerande vid högskolan har jag i princip ingen erinran. Det torde emellertid lämpligen böra undersökas om inte matematikmaskinnämnden kan anlitas för ifrågavarande uppgift. Jag är icke beredd att beräkna särskilda medel för ändamålet. Jag kan ej heller tillstyrka någon ytterligare medelsanvisning för annonsering. I övrigt biträder jag överstyrelsens förslag. Anslaget bör därför höjas med 301 200 kronor till 2 006 800 kronor, varav 101 000 kronor utgör engångsanvisning. Jag hemställer således att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 2 006 800 kronor.

[154] **5. Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m.** Detta reservationsanslag är för innevarande budgetår uppfört med 1 700 000 kronor. Med hänvisning till vad som anförts under p. 68, »Ökat stöd åt forskning», torde anslaget i riksstatsförslaget preliminärt böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition, för budgetåret 1959/60 till *Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m.* beräkna ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

[155] **6. Tekniska högskolan i Stockholm: Nyanskaffning av apparater m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	1 200 000	1 088 832
1958/59 (statsliggaren s. 611)	1 700 000	
1959/60 (förslag)	1 500 000	

Kollegienämnden har uppskattat det totala anslagsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår till i runt tal 3 428 000 kronor, vilket i förhållande till medelsanvisningen innevarande budgetår innebär en ökning med 1 728 000 kronor.

Överstyrelsen föreslår att anslaget för nästa budgetår uppräknas med 1 000 000 kronor till 2 700 000 kronor. Därvid har överstyrelsen till nyan-skaffningar på grund av den ökade intagningen vid avdelningarna för elek-troteknik och för arkitektur beräknat tillhoppa 673 000 kronor och till nyan-skaffningar i anledning av vissa av överstyrelsen äskade nya professurer m. m. 146 000 kronor. För utrustning av nya lokaler inom vissa institutioner i högskolans äldre byggnader beräknas sammanlagt 26 500 kronor. Återsto-den av den äskade höjningen är i huvudsak att hänföra till det ökade stude-randeantalet vid andra avdelningar än de förut nämnda.

Departementschefen. Jag vill i anledning av äskandena under förevarande anslag till en början understryka vikten av en klar precisering och motive-ring från högskolemyndigheternas sida av anslagsbehovet.

Det torde böra erinras om att av det för innevarande budgetår anvisade anslaget av 1 700 000 kronor 500 000 kronor är att anse såsom en engångs-anvisning. Utifrån mina allmänna överväganden och med hänsyn till den betydande reservation, som vid innevarande budgetårs ingång förefanns å anslaget, finner jag mig kunna tillstyrka en total medelsanvisning för nästa budgetår av 1 500 000 kronor. Detta innebär med hänsyn till bortfallet av förutnämnda engångsbelopp en reell anslagsökning med 300 000 kronor. Sistnämnda belopp bör emellertid betraktas som en engångsanvisning. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Nyanskaffning av apparater m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett re-servationsanslag av 1 500 000 kronor.

[156] 7. Tekniska högskolan i Stockholm: Bokinköp och bokbind-ning för högskolans bibliotek

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	120 000	121 367
1958/59 (statsliggaren s. 611)	130 000	
1959/60 (förslag)	140 000	

Kollegienämnden har hemställt om höjning av anslaget till 150 000 kronor. Till stöd härför har återopats högskolans successiva utbyggnad och den tekniska forskningens alltmera ökade omfattning och specialisering ävensom de kraftiga prisstegringar, som under de senaste åren gjort sig gällande i ett stort antal länder.

Överstyrelsen föreslår för sin del, att anslaget uppräknas med 10 000 kronor till 140 000 kronor. Till stöd härför anför överstyrelsen bland annat:

Till följd av högskolornas successiva utbyggnad och den tekniska forskningens alltmera ökade omfattning och specialisering framstår enligt överstyrelsens mening en reell ökning av ifrågavarande anslagsmedel såsom i hög grad motiverad. Den uppräknig av anslaget, som vidtagits för ettvar av budgetåren 1952/59, torde knappast kunna anses motsvara de ökade kostnader för förvärv av litteratur på den internationella marknaden, vilka föranletts av stegrade priser och tillkomsten av viktig litteratur från länder, där den litterära produktionen på det tekniskt-vetenskapliga området tidigare ej varit tillgänglig.

Departementschefen. I enlighet med överstyrelsens förslag torde detta anslag för nästa budgetår böra höjas med 10 000 kronor till 140 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 140 000 kronor.

[157] **8. Tekniska högskolan i Stockholm: Resebidrag till studerande**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	18 000	18 000
1958/59 (statsliggaren s. 611)	61 000	
1959/60 (förslag)	61 000	

Den väsentliga ökningen av anslaget från och med budgetåret 1958/59 har föranletts av statsmakternas bifall till ett av överstyrelsen framlagt förslag om ändrade grunder för här avsedda bidrag. Med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1958/59 gäller, att från anslaget skall — efter bestämmande av kollegienämnden — utgå bidrag till studerande för nödiga kostnader för resor och uppehälle vid å högskolans läroplan upptagna obligatoriska exkursioner och fältövningar.

Kollegienämnden har — med hänsyn till att någon erfarenhet ännu icke vunnits rörande de ekonomiska konsekvenserna av nämnda ändring i bidragsreglerna — funnit, att anslaget bör upptagas till oförändrat belopp.

Överstyrelsen anser även att anslaget bör uppföras med ett oförändrat belopp av 61 000 kronor.

Departementschefen. Jag biträder överstyrelsens förslag om oförändrad medelsanvisning under detta anslag för nästa budgetår och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Resebidrag till studerande* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 61 000 kronor.

[158] **9. Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 1 586 000 kronor. Frågan om anslag till ifrågavarande ändamål för nästa budgetår upptager jag till närmare behandling senare denna dag vid anmälan av frågan om investeringsanslag för samma budgetår till Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm. Under hänvisning till vad jag därvid kommer att anföra och föreslå beträffande förevarande anslag hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

[159] **10. Chalmers tekniska högskola: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	6 369 000	6 331 771
1958/59 (statsliggaren s. 612)	8 651 000	
1959/60 (förslag)	9 385 000	

Kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår framställt förslag om en avsevärd förstärkning av högskolans personal m. m.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna tillstyrker i betydande omfattning kollegienämndens förslag. Överstyrelsens anslagsäskanden utmynnar i en höjning av anslaget med 1 616 000 kronor till 10 267 000 kronor.

I det följande lämnar jag en redogörelse för överstyrelsens förslag till ändringar i högskolans personalorganisation m. m. Därvid kommer jag, såvitt gäller motiveringar, att närmare beröra endast de av överstyrelsens förslag, som jag ansett mig böra helt eller delvis biträda eller eljest funnit särskild anledning att uppehålla mig vid. Jag tillåter mig att i övrigt hänvisa till handlingarna i ärendet.

Överstyrelsens förslag framgår av efterföljande sammanställning.

- 1) professur i vägbyggnad med samtidig indragning av speciallärbefattningen i vägbyggnadslära,
- 2) professur i vattenförsörjnings- och avloppsteknik med samtidig indragning av speciallärbefattningen i ämnet,
- 3) professur i industriell ekonomi och organisation med samtidig indragning av speciallärbefattningen i industriell ekonomi m. m.,
- 4) professur i arkitekturens teori och historia med samtidig indragning av speciallärbefattningen i arkitekturens historia,
- 5) professur i regleringsteknik,
- 6) professur i geoteknik med grundläggning med samtidig indragning av speciallärbefattningen i geoteknik,
- 7) ändrad benämning å professuren i maskinlära till skeppsmaskinteknik,

- 8) laboratur i arkitektur,
- 9) laboratur i stadsbyggnad,
- 10) lektorat i tillämpad matematik med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i ämnet,
- 11) två lektorat i matematik med samtidig indragning av befattningarna som biträdande lärare i matematik II, matematik III och matematik IV,
- 12) två lektorat i mekanik med samtidig indragning av befattningarna som biträdande lärare i mekanik II, mekanik III och mekanik IV,
- 13) lektorat i elasticitets- och hållfasthetslära med samtidig indragning av befattningarna som biträdande lärare II och III i ämnet,
- 14) forskardocent i Ae 24,
- 15) speciallärare i fysik IV, arvode 4 140 kronor,
- 16) speciallärare i frihandsteckning och modellering II, arvode 10 020 kronor,
- 17) speciallärare i byggnadsmateriallära II, arvode 4 630 kronor,
- 18) biträdande lärare i elektromaskinlära IV, arvode 3 840 kronor,
- 19) biträdande lärare i byggnadsstatik, arvode 8 250 kronor,
- 20) biträdande lärare i mineralogi, arvode 3 540 kronor,
- 21) biträdande lärare i materialbehandling med formlära II, arvode 4 520 kronor,
- 22) biträdande lärare i materialbehandling med formlära III, arvode 4 520 kronor,
- 23) biträdande lärare i arkitektur, arvode 3 540 kronor,
- 24) utökning av den med befattningen som biträdande lärare i allmän tele-teknik II förenade undervisningsskyldigheten, kostnad 2 940 kronor,
- 25) ändrad benämning å befattningen som biträdande lärare i bostadsbyggnad till husbyggnadslära,
- 26) biträdande lärare i matematisk fysik i Ae 21 (jämfte tilläggsarvode å 3 897 kronor vid docentkompetens),
- 27) överflyttning till delposten till avlöningar åt annan icke-ordinarie personal respektive anslagsposten till rörligt tillägg av medel för fyra befintliga befattningar som biträdande lärare i Ae 21, nämligen i fysik II, fysikalisk kemi III, oorganisk kemi och organisk kemi med samtidig minskning av delposten till arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, kostnad 400 kronor,
- 28) höjning av delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter med 551 600 kronor,
- 29) höjning av representationsbidraget åt rektor med 600 kronor,
- 30) en förste driftingenjör i Ae 24 och två driftingenjörer i Ae 21,
- 31) fyra laboratorieingenjörer i Ae 13 (varvid kostnaderna för en tjänst överföres från högskolans materielanslag),
- 32) ökning av medelsanvisningen till teknisk biträdespersonal med 105 000 kronor,

- 33) bibliotekarie i Ae 21,
- 34) förste biblioteksassistent i Ae 12,
- 35) garderobsvakt i Ae 2,
- 36) förändring av två byrådirektörstjänster i Ao 24 till byråchefstjänster i Bo 1,
- 37) extraordinariesättning av en tjänst som bokhållare i Ag 15,
- 38) en tjänst som kanslibitråde i Ae 7 och en tjänst som biträde för skriv- och kontorsgöromål i reglerad befordringsgång,
- 39) förändring av en förste expeditionsvaktstjänst i Ao 8 till tjänst som materialförvaltare i Ao 9,
- 40) tolv kanslibitraden i Ae 7 (varvid kostnaderna för åtta tjänster överföres från materielanslaget),
- 41) fyra instrumentmakare i Ae 11 (varvid kostnaderna för en tjänst överföres från materielanslaget) samt sex institutionsvaktmästare i Ae 9 (varvid kostnaderna för tre tjänster överföres från materielanslaget).

Överstyrelsen har därjämte framställt förslag om ökad medelsanvisning på grund av löneklassuppflyttningar och till kompensation för höjda folkpensionsavgifter.

Av tillgängliga handlingar inhämtas bland annat följande.

Punkt 2. Kollegienämnden har föreslagit att en professur i vattenförsörjnings- och avloppsteknik inrättas vid högskolan och att, vid bifall härtill, den nuvarande specialläraryrkebefattningen i ämnet, förenad med ett arvode av 5 910 kronor, indrages. Till stöd för framställningen har nämnden anfört följande.

Av den ökade befolkningstätheten och industrialiseringen har våra vattentillgångar blivit starkt förorenade, vilket medfört en hygienisk standardsänkning. Riskerna för epidemier — här må erinras om de senaste årens paratyfusepidemier — har framkallat ökade krav på att såväl våra försörjningsvatten som våra avloppsvatten underkastas rening. Med hänsyn till det behov av effektiviserad sanering, som sålunda föreligger, torde en betydande stegring av de årliga investeringarna för ifrågavarande ändamål vara att förvänta. Svenska Kommunal-Tekniska Föreningen beräknar för sin del, att det årliga investeringsbehovet under en överskådlig framtid kommer att uppgå till 600 à 700 miljoner kronor. — Mot denna bakgrund synes det betänkligt, att teknisk forskning och specialutbildning av tekniker inom detta område blivit eftersatt. Den forskning inom området, som nu bedrivs i vårt land, är sålunda oansenlig, oftast sporadisk, och står icke tillnärmelsevis i proportion till områdets samhällsekonomiska vikt. Vi har i stor utsträckning fått nöja oss med att basera vår vattenförsörjnings- och avloppsteknik på utländska rön och erfarenheter. Med hänsyn till åtskilliga särförhållanden inom vårt land är detta otillfredsställande och försvårar ett rationellt utnyttjande av investeringsbeloppen. Som exempel kan nämnas, att här i landet byggts ett stort antal s. k. emscherbrunnar efter utländskt mönster, vilka visat sig fungera ytterst otillfredsställande. För att belysa den betydelse, som sanitetstekniken tillmätas i utlandet må nämnas, att vid Massachusetts Institute of Technology (MIT) i USA, som endast är en bland många amerikanska högskolor, finns fyra professurer i olika

delar av »Sanitary Engineering». — Synnerligen starka skäl talar enligt kollegienämndens mening för att en professur i ämnet snarast inrättas här i landet.

Överstyrelsen, som tillstyrker kollegienämndens förslag, hänvisar beträffande motiveringen härför till vad överstyrelsen anfört vid sin behandling av motsvarande professur vid tekniska högskolan i Stockholm. Överstyrelsen har där i huvudsak anfört följande.

Vattenvården innefattar ett komplex av olika problem. Dessa kan emellertid i stort sett hänföras till två artskilda ämnesområden, nämligen ett av byggnadsteknisk och ett av kemisk-biologisk natur, vilka ej båda kan täckas av en lärostol. De här föreliggande förslagen om inrättande av en professur i vattenförsörjnings- och avloppsteknik vid vardera av de tekniska högskolorna i stället för nuvarande specialläraryrkefattning i ämnet avser också allenast det byggnadstekniska huvudområdet, vilket klart ligger inom den naturliga ramen för verksamheten vid dessa högskolor. Överstyrelsen är för egen del starkt övertygad om behovet av en utvidgad undervisning och forskning över hela det fält inom vattenvården, som här berörts, och förordar därför en professur i vattenförsörjnings- och avloppsteknik vid vardera högskolan. Dessa lärostolar synes kunna inrättas oberoende av hur det likaledes föreliggande behovet av en samlad undervisning och forskning inom det kemiskt-biologiska området kan komma att bli tillgodosett och likaledes oberoende av huruvida ett centralt forskningsinstitut inom vattenvården — om vars lämplighet delade meningar yppats — framdeles kan komma till stånd.

Punkt 5. Kollegienämnden har föreslagit att en professur i regleringsteknik inrättas vid högskolan. Nämnden har i sin motivering, i likhet med kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm, betonat ämnets nyckelställning i den tekniska utbildningen. Vidare har nämnden anfört bland annat följande.

Sedan flera år tillbaka har professor Wallman årligen givit en frivillig föreläsningsserie över regleringsteknikens matematiska delar. Professor Knudsen föreläser nu om regleringsteknikens tillämpningar inom elektrisk anläggningsteknik, och professor von Zweybergk om dess tillämpningar på elektriska motorer. Utöver elektriska komponenter använder regleringstekniken emellertid även hydrodynamiska, aerodynamiska eller rent mekaniska, vilka är robustare och oftast tillförlitligare än de elektriska. Den undervisning i regleringsteknik, som högskolan nu meddelar vid avdelningen för elektroteknik, är ett mycket värdefullt teoretiskt komplement, men täcker ingalunda det stora behovet av undervisning och forskning inom detta för näringslivet så viktiga område. Kollegienämnden, som anser att undervisningen i ämnet bör vara obligatorisk för avdelningen för teknisk fysik, ingå i en tillvalskombination för avdelningen för elektroteknik samt vara frivillig för övriga avdelningar, föreslår, att undervisningen förläggas till tredje och fjärde årskurserna. — Då ämnet kommer att bli delvis av teoretisk delvis av experimentell natur, måste till professorns förfogande ställas en institution av cirka 400 à 500 m² storlek. Högskolan förfogar för närvarande icke över några sådana lokalutrymmen. Ett förslag har diskuterats att för en tid av cirka fem år upplåta lokaler för detta ändamål inom den nybyggnad för avdelningen för elektroteknik, till vilken 1958 års riksdag beviljat igångsättningsanslag, genom att institutionen för telekommunikation där avstår cirka 500 m². Denna nybyggnad kan beräknas vara färdig år 1961. Intill

dess räknar kollegienämnden med att tillfälligt kunna bereda ämnet plats under cirka två år, eventuellt i maskinlaboratoriet inom Gamla Chalmers. Det synes viktigt, att den blivande innehavaren av professuren under denna övergångstid beredes tillfälle att själv medverka vid planeringen och utformningen av de definitiva lokalerna för ämnet. — Kollegienämnden vill även framhålla, att högskolan erhållit en donation av 200 000 kronor från aktiebolaget Källe-regulatorer, Säfle, såsom bidrag till kostnaderna för denna professur. I och med denna utomordentligt betydelsefulla donation har goda förutsättningar tillkommit att — vid sidan av de sedvanliga statliga bidragen till en ny professur — förvärva för forskning och undervisning erforderlig utrustning m. m.

Överstyrelsen erinrar om att överstyrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåren 1957/58 och 1958/59 tillstyrkt ett av kollegienämnden väckt förslag om en professur i ämnet vid högskolan. Överstyrelsen betonar, att den av kollegienämnden omnämnda donationen till högskolan enligt överstyrelsens uppfattning utgör ett värtaligt uttryck för den betydelse industrien tillmäter professurens inrättande vid högskolan. Överstyrelsen tillstyrker ånyo kollegienämndens förslag.

I detta sammanhang må nämnas, att överstyrelsen i särskild underdånig framställning, vilken inkom till ecklesiastikdepartementet den 20 oktober 1958, hemställt om tillstånd för rektorsämbetet vid högskolan att mottaga förutnämnda donation från AB Källe-regulatorer, Säfle. Framställningen är för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Punkterna 8 och 9. Kollegienämnden har hemställt om inrättande av vardera en laboratur i arkitektur och i stadsbyggnad.

Överstyrelsen erinrar om att den organisation av undervisningen inom avdelningen för arkitektur, som i princip antagits av statsmakterna vid 1958 års riksdag, förutsatt inrättande av ifrågavarande båda laboraturer. Båda befattningarna erfordras enligt överstyrelsen ofrånkomligen från och med nästa budgetår, då den från och med hösten 1957 vidtagna dubbelningen av antalet studerande vid avdelningen slår igenom i den tredje årskursen. Överstyrelsen tillstyrker förslaget.

Punkterna 10—13. Kollegienämnden har hemställt om dels en ny laboratur i tillämpad matematik med en samtidig reduktion av arvodet för den befintliga befattningen som biträdande lärare i ämnet, dels två lektorat i matematik med samtidig reduktion av arvodet för den befintliga befattningen som biträdande lärare i matematik II, dels två lektorat i mekanik, dels ock ett lektorat i elasticitets- och hållfasthetslära med samtidig indragning av de båda befattningarna som biträdande lärare i ämnet. — Laboratorns uppgift skulle vara att bestrida en del av undervisningen samt att sköta räknelaboratoriet med tillhörande apparatur. Såsom motiv för de äskade lektoraten framhålles nödvändigheten av att undervisningsgruppernas storlek minskas. Härjämte understrykes de betydande fördelar i fråga om kontinuiteten och effektiviteten i undervisningen i ifrågavarande läroämnen, som kan förväntas om lektoraten inrättas.

Enligt överstyrelsens mening utgör de ämnesområden, om vilka här är fråga, »skolexempel» på behovet av lektorat även vid de tekniska högskolorna. Överstyrelsen har emellertid för egen del funnit anledning till vissa avvikelser från kollegienämndens förslag. Sålunda har överstyrelsen med avseende på förslaget om laboratur i tillämpad matematik ansett inrättandet av ett lektorat utgöra en mera ändamålsenlig lösning av undervis-

ningsfrågan, varvid överstyrelsen också funnit att hela den nuvarande befattningen som biträdande lärare i ämnet med ett arvode av 14 840 kronor bör kunna indragas. Vid ett inrättande av två lektorat i matematik synes enligt överstyrelsen de nuvarande tre befattningarna som biträdande lärare i matematik II (arvode 11 000), matematik III (arvode 14 320) och matematik IV (arvode 14 320) kunna indragas och vid ett inrättande av två lektorat i mekanik de tre befattningarna som biträdande lärare i respektive mekanik II (arvode 7 950), mekanik III (arvode 8 060) och mekanik IV (arvode 7 950). I fråga om det nya lektoratet i elasticitets- och hållfasthetslära åter ansluter sig överstyrelsen helt till kollegienämndens förslag.

Punkt 14. Kollegienämnden har — under erinran att högskolan för närvarande förfogar över fem docentbefattningar — äskat ytterligare tre dylika befattningar och till stöd härför i huvudsak anfört: Antalet licentiander vid högskolan är för närvarande 124, och doktorandernas antal synes vara i starkt stigande. Till högskolans doktorandstipendium innevarande år hade sålunda sex sökande anmält sig. Mot denna bakgrund synes det sannolikt, att antalet disputationer vid högskolan blir jämförelsevis stort under de kommande åren. Med hänsyn härtill föreslår kollegienämnden en ökning av antalet docentbefattningar med tre, varigenom möjligheterna att till högskolan knyta kvalificerade forskare kommer att väsentligt förbättras.

Överstyrelsen erinrar om att tekniska högskolan i Stockholm från och med innevarande budgetår erhållit en befattning som forskardocent men att någon dylik befattning ännu ej kommit till stånd vid Chalmers tekniska högskola. Enligt överstyrelsens uppfattning framstår en forskardocenttjänst vid denna högskola såsom ett mera angeläget önskemål än en förstärkning av antalet docenttjänster därstädes. Överstyrelsen förordar därför, att från och med nästa budgetår en tjänst som forskardocent inrättas vid högskolan.

Punkt 15. Kollegienämnden har äskat en ny befattning som speciallärare i fysik och till stöd härför anfört bland annat följande. Vid inrättandet av högskolans avdelning för teknisk fysik hade bland annat förutsatts en befattning som speciallärare för undervisningen i fysik inom avdelningens fjärde årskurs. Denna befattning är sålunda upptagen i den kostnadsberäkning för avdelningen för teknisk fysik, vilken i tidigare sammanhang blivit godtagen.

Överstyrelsen, som finner att befattningen ifråga bör benämnas fysik IV, ansluter sig till förslaget.

Punkterna 16 och 17. Kollegienämnden har begärt att de befintliga arvodesbefattningarna som speciallärare i frihandsteckning och modellering II respektive byggnadsmateriallära II från och med nästa budgetår överflyttas på högskolans stat. Kollegienämnden har härom i huvudsak anfört följande. Dessa båda befattningar är inrättade såsom extra arvodestjänster från och med höstterminen 1957 i samband med dubblingen av arkitekturavdelningens första årskurs. Medel för befattningarna anvisades enligt nådigt brev den 27 juni 1957 från anslaget till ökad intagning av studerande för budgetåret 1957/58. Dispositionsbestämmelser för anslaget har meddelats av överstyrelsen i skrivelse den 31 december 1957. Befattningarna har genom ett förbiseende inte upptagits i petita för budgetåret 1958/59, då de rätteligen skulle begärts överflyttade på högskolans stat. Vid sådant förhållande synes nödvändigt att tills vidare under sagda budgetår bestrida avlöningskostnaderna för dessa två befattningar från högskolans assistentanslag.

Överstyrelsen förordar att befattningarna överföres till högskolans avlöningsanslag.

Punkt 20. Kollegienämnden har hemställt att en befattning som biträdande lärare i mineralogi inrättas. Innehavaren av befattningen avses huvudsakligen skola meddela undervisning i ämnet för de kemistuderande vid Göteborgs universitet. Innehavaren av professuren i geologi med mineralogi undervisar nu, i enlighet med vad som förutsattes vid professurens inrättande, vid universitetet, dock enbart i geologi. Enligt kollegienämnden har emellertid nu också begärts undervisning vid universitetet i mineralogi från och med höstterminen 1958. De extra kostnader, som uppkommer på grund härav för innevarande budgetår, avser kollegienämnden att bestrida från högskolans assistentanslag.

Överstyrelsen tillstyrker.

Punkterna 21—23. Kollegienämnden har äskat inrättande av tre befattningar som biträdande lärare, avsedda för den dubblerade arkitektundervisningen, nämligen två i materialbehandling med formlära (huvudämnet respektive möbler och inredning) samt en i arkitektur (trädgårdskonst och landskapsplanering). Till stöd härför framhålles, att befattningarna är förutsatta och motiverade i det av statsmakterna i princip godtagna organisationsförslaget för arkitekturavdelningen.

Överstyrelsen, som finner att benämningarna av de båda befattningarna i materialbehandling med formlära bör särskiljas genom tilläggen II respektive III, tillstyrker.

Punkt 25. Enligt kollegienämnden bör benämningen av befattningen som biträdande lärare i bostadsbyggnad ändras till husbyggnadslära. Förslaget, som är betingat av den vid arkitekturavdelningen pågående organisationsförändringen, tillstyrkes av överstyrelsen.

Punkt 26. Kollegienämnden har hemställt om inrättande av en befattning som biträdande lärare i matematisk fysik i Ae 21 jämte tilläggsarvode vid docentkompetens. Till stöd härför har anförts, att befattningen erfordras för den fortsatta undervisningen vid högskolan för ett och två betyg i ämnet teoretisk fysik med mekanik för filosofie kandidat- och ämbets-examina.

Överstyrelsen tillstyrker ifrågavarande förslag.

Punkt 27. Överstyrelsen förordar, att fyra befattningar som biträdande lärare i fysik II, fysikalisk kemi III, oorganisk kemi och organisk kemi, till vilka befattningar för budgetåret 1958/59 medel anslagits under delposten till arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, överföres till delposten till avlöningar åt annan icke ordinarie personal respektive anslagsposten till rörligt tillägg.

Punkt 28. I fråga om delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter har kollegienämnden föreslagit bland annat inrättande av ytterligare 29 befattningar som förste assistent och en väsentlig förstärkning av medelsanvisningen för anlitande av övningsassistenter.

Vad till en början angår medelsbehovet för tillfälliga lärare har kollegienämnden räknat med 50 000 kronor för ändamålet. Överstyrelsen uppskattar behovet till 45 000 kronor.

I fråga om förste assistenter gäller, att ur ifrågavarande delpost skall för innevarande budgetår utgå grundlön till högst 134 heltidsbefattningar som förste assistent. Vid bifall till överstyrelsens förslag om

nya professurer — fransett professuren i vägbyggnad, vars försteassistentbefattning förutsatts skola bekostas av bilskattemedlen — beräknar överstyrelsen ytterligare en befattning som förste assistent i ettvar av ämnena vattenförsörjnings- och avloppsteknik, industriell ekonomi och organisation, arkitekturens teori och historia, regleringsteknik samt geoteknik med grundläggning eller sålunda tillhoppa fem nya befattningar. — Det ökade studerandeantalet vid avdelningen för teknisk fysik motiverar enligt överstyrelsen ett inrättande av ytterligare tre befattningar som förste assistent i enlighet med kollegienämndens förslag. — På grund av det starkt stegrade studerandeantalet inom avdelningen för elektroteknik föreslår överstyrelsen att fyra nya befattningar som förste assistent inrättas vid denna avdelning.

Vidare har överstyrelsen — med hänsyn till av kollegienämnden påvisat behov av förstärkning av antalet förste assistenter vid avdelningen för väg- och vattenbyggnad — funnit sig böra förorda inrättande av fyra nya dylika befattningar därstädes, varjämte överstyrelsen ansluter sig till kollegienämndens förslag om ytterligare en befattning som förste assistent vid kemiavdelningen.

Överstyrelsen förordar sålunda, att — utöver redan befintliga befattningar som förste assistent — ($5 + 3 + 4 + 4 + 1 =$) 17 dylika befattningar inrättas, varigenom det sammanlagda antalet skulle komma att uppgå till 151. Medelsåtgången för grundlöner vid 134 befintliga befattningar som förste assistent kommer vid en beräknad placering i 17 löneklassen för budgetåret 1958/59 att uppgå till i runt tal 2 061 000 kronor. Medelsbehovet för 17 nytillkommande befattningar kan efter samma beräkningsgrund uppskattas till i runt tal 262 000 kronor, vartill kommer rörligt tillägg med 42 000 kronor. I enlighet härmed skulle medelsbehovet för grundlöner åt förste assistenter för budgetåret 1959/60 komma att uppgå till ($2\,061\,000 + 262\,000 =$) 2 323 000 kronor.

Beträffande medelsbehovet för *a s s i s t e n t e r* finner överstyrelsen det motiverat att — såsom överstyrelsen vid sin behandling av motsvarande spörsmål för tekniska högskolans i Stockholm del uttalat — beräkna en årlig kostnad av 900 kronor för varje studerande. Då efter vad kollegienämnden framhållit antalet studerande vid Chalmers tekniska högskola kan förväntas stiga från 1 700 budgetåret 1958/59 till 1 800 budgetåret 1959/60, beräknar överstyrelsen ifrågavarande medelsbehov till 1 620 000 kronor. Överstyrelsen framhåller, att vid ett inrättande av en professur i vägbyggnad hithörande kostnader till ett belopp av i runt tal 8 000 kronor avsetts skola bestridas av bilskattemedlen. Med hänsyn härtill beräknar överstyrelsen, som härvid inte finner någon särskild medelsanvisning för skrivvakter böra ifrågakomma, högskolans assistentmedelsbehov till 1 612 000 kronor.

Överstyrelsen beräknar till *v i k a r i a t s e r s ä t t n i n g a r* vid icke vakanta professurer och laboraturer (motsvarande) ett belopp av 40 600 kronor samt till *g r u n d l ö n* åt rektors vikarie ett belopp av 31 400 kronor.

Hela den ifrågavarande delposten skulle sålunda enligt överstyrelsens beräkningar för budgetåret 1959/60 komma att uppgå till ($45\,000 + 2\,323\,000 + 1\,612\,000 + 40\,600 + 31\,400 =$) 4 052 000 kronor.

Högskolans *a s s i s t e n t m e d e l s f o n d* uppgick vid utgången av budgetåret 1957/58 till i runt tal 128 300 kronor mot 128 000 kronor vid utgången av budgetåret 1956/57. Denna ökning med 300 kronor utgöres

av influtna studerandeavgifter, hänförliga till tiden före den 1 juli 1956, vilka tillgodoförts fonden. Därmed är enligt vad överstyrelsen inhämtat från högskolans rektorsämbete alla dylika studerandeavgifter i huvudsak guldna, och några tillskott till fonden kan därför i fortsättningen ej ifrågakomma. Överstyrelsen har utgått från att hela det för budgetåret 1959/60 av överstyrelsen uppskattade medelsbehovet måste bestridas genom anslagsmedel, enär medelsåtgången under budgetåret 1958/59 beräknats bli av sådan omfattning, att assistentmedelsfonden i sin helhet måste tagas i anspråk för täckande av utgifterna till här avsedda ändamål.

Punkt 30. Vid högskolan finns från och med den 1 juli 1958 — förutom en befattning som förste driftingenjör i Ae 24 för högskolans elektriska anläggningar i allmänhet och en befattning som driftingenjör i Ag 19 vid högskolans värme- och kraftcentral — en befattning som förste driftingenjör i Ae 24 med placering vid institutionen för teknisk kemi och en befattning som driftingenjör i Ae 21 vid envar av institutionerna för elektronik, för elektricitetslära och elektrisk mätteknik samt för elektromaskinlära.

Kollegienämnden har hemställt om inrättande av två nya befattningar som förste driftingenjör i Ae 24 och två nya befattningar som driftingenjör i Ae 21.

Överstyrelsen förordar ånyo ett inrättande av två av överstyrelsen i anslagsäskandena för innevarande budgetår förordade befattningar som driftingenjör i Ae 21, närmast avsedda för institutionerna för allmän teleteknik (teleteknik I) och elektrisk anläggningsteknik. Överstyrelsen har vidare blivit övertygad om behovet av ännu en befattning som förste driftingenjör i Ae 24, vilken enligt överstyrelsen närmast synes böra avses för avdelningen för teknisk fysik. Överstyrelsen framhåller emellertid, liksom vid sin behandling av frågan om driftingenjörspersonalen vid tekniska högskolan i Stockholm, att den närmare fördelningen av denna personal vid Chalmers tekniska högskola i sista hand bör bedömas av collegienämnden. Även de nu begärda befattningarna bör enligt överstyrelsen ställas under direkt inseende av högskolans rektor för att så långt möjligt kunna utnyttjas av högskolan i dess helhet.

Punkt 31. Kollegienämnden har äskat tio befattningar som laboratorieingenjör i reglerad befördringsgång (Af 13—Ae 19) och till stöd härför framhållit bland annat: Laboratorieingenjörens arbetsuppgifter kan givetvis variera vid de olika institutionerna, men i princip skall innehavarna av dessa befattningar ha till uppgift att avlasta den högre utbildade personalen från en rad mer eller mindre rutinbetonade och tidskrävande arbeten, såsom anordnande av laborationsuppställningar, utförande av konstruktions- och ritarbete till försöksapparat, byggande och utprovande av sådan apparatur, vård och översyn av instrument och annan utrustning och liknande uppgifter av sådan natur, som kräver läroverks- eller institutsingenjörskompetens.

Överstyrelsen, som förordat inrättande av en befattning som laboratorieingenjör i Ae 13 vid tekniska högskolan i Stockholm, erinrar om att överstyrelsen därvid även allmänt uttalat sig rörande behovet av denna typ av befattningshavare vid de tekniska högskolorna. För Chalmers tekniska högskolas del förordar nu överstyrelsen att fyra laboratorieingenjörstjänster inrättas i nämnda lönegrad. Av dessa bör enligt överstyrelsen tre placeras vid de institutioner inom avdelningen för elektroteknik, där behovet enligt

kollegienämndens bedömande anses mest framträdande, samt en vid institutionen för oorganisk kemi. Härvid har överstyrelsen förutsatt, att en av dessa befattningar — som enligt vad överstyrelsen inhämtat från högskolans rektorsämbete redan förefinns såsom arvodesbefattning vid institutionen för elektricitetslära och elektrisk mätteknik, varvid arvodet beräknas efter 13 löneklassen och utgår av högskolans materielanslag — skall överföras därifrån till avlöningsanslaget. Detta föranleder enligt överstyrelsen en minskad belastning av materielanslaget av i runt tal 14 300 kronor.

Punkt 32. Kollegienämnden har hemställt om 15 nya tjänster som laboratoriebiträde i Ag 7. Nämnden har samtidigt upplyst om att högskolan för närvarande disponerar 25 dylika befattningar.

Överstyrelsen beräknar en ytterligare medelsanvisning för den tekniska biträdespersonalen av 105 000 kronor, varvid överstyrelsen utgått från ett behov av ytterligare tio befattningar som laboratoriebiträde i Ag 7. Dessa befattningar bör enligt överstyrelsen placeras främst vid institutioner, där studerandeantalets ökning är särskilt framträdande.

Punkt 34. Kollegienämnden har upprepat sitt äskande för innevarande budgetår om en tjänst som förste biblioteksassistent i Ae 12. Överbibliotekarien har enligt kollegienämnden anført, att motiven för denna befattning kvarstår med oförminskad kraft. Därvid åberopas främst bibliotekets stora interurbanutlåning.

Överstyrelsen tillstyrker ifrågavarande förslag.

Punkt 40. Till stöd för ett förslag om inrättande av sex nya befattningar som kontorist i Ae 9 och fjorton nya befattningar som kanslibitråde i Ae 7 vid högskolans avdelningar och institutioner har kollegienämnden i huvudsak anført följande. Kravet på kvalificerad biträdespersonal gör sig allt starkare gällande, särskilt vid de högskolans institutioner, vars verksamhet förutsätter väl utvecklade förbindelser med utländska lärosäten och enskilda forskare. Härfor krävs, att institutionsföreståndarens sekreterare besitter goda språkkunskaper och kvalifikationer i övrigt, som man i nuläget icke kan begära hos personal med lägre placering än kontorist. Kollegienämnden erinrar även om att antalet befordringstjänster för högskolans biträdespersonal är mycket ringa. För närvarande finns endast tre kontoristbefattningar vid högskolans avdelningar, medan antalet kanslibiträdesbefattningar uppgår till 21. Om dessa 24 biträdesbefattningar slås ut på högskolans 41 professurer, erhålles 0,6 befattning per professur. Emellertid finns vid högskolan ett stort antal institutioner, som företräds av speciallärare, vilka även är i behov av biträde för skriv- och kontorsgöromål. Dessa göromål måste nämligen utföras, om inte av annan, så av institutionsföreståndaren själv.

Överstyrelsen framhåller, att åtta tjänster som kanslibitråde, vilka för närvarande enligt vad överstyrelsen inhämtat från högskolans rektorsämbete förekommer såsom arvodesbefattningar under högskolans materielanslag, bör överföras till avlöningsanslaget såsom kanslibiträdestjänster i Ae 7. Detta föranleder enligt överstyrelsen en minskad belastning av materielanslaget, vilken kan beräknas till i runt tal 83 700 kronor. Härutöver förordar överstyrelsen att ytterligare fyra befattningar som kanslibitråde inrättas för placering vid högskolans institutioner.

Punkt 41. Kollegienämnden har begärt sex nya tjänster som instrumentmakare i Ae 11, sju nya tjänster som institutionsvaktmästare i Ae 9 och tre nya tjänster som institutionsvaktmästare i Ae 8 samt därjämte hemställt om vissa lönegradsupflyttningar.

Överstyrelsen anför:

Enligt vad överstyrelsen inhämtat från högskolans rektorsämbete finns för närvarande permanent anställda med ersättning från högskolans materielanslag en instrumentmakare vid institutionen för fysik — med arvode efter 11 löneklassen — samt en institutionsvaktmästare vid vardera av institutionerna för fysik, byggnadsteknik och arkitektur med arvoden efter 9 löneklassen. Dessa befattningar, beträffande vilka ett stadigvarande behov synes föreligga, torde i enlighet med tidigare berört departementschefsuttalande böra överföras till högskolans avlöningsanslag och därvid upptagas som extra ordinarie tjänster i motsvarande lönegrader. Härvid uppkommer en minskad belastning å materielanslaget av i runt tal 48 000 kronor. Inte minst i betraktande av den starka ökningen av studerandantalet, som nu slår igenom i de högre årskurserna, har överstyrelsen härutöver funnit en förstärkning av högskolans resurser med avseende på ifrågavarande personal vara ett angeläget önskemål. Överstyrelsen vill sålunda förorda ett inrättande av ytterligare tre befattningar som instrumentmakare i Ae 11 och — förutom vid ett inrättande av en professur i vägbyggnad en tjänst som institutionsvaktmästare i Ae 9, för vilken kostnaderna avsetts skola avräknas mot bilskattemedlen — tre befattningar som institutionsvaktmästare i Ae 9. Vid bifall till vad här förordats torde det få ankomma på kollegienämnden att fördela befattningarna mellan de olika avdelningar och institutioner vid högskolan, där bristen på här avsedd personal är särskilt starkt framträdande, vilket främst gäller avdelningarna för elektroteknik samt väg- och vattenbyggnad.

Departementschefen

Jag har i likhet med överstyrelsen blivit övertygad om behovet av utvidgad forskning och undervisning på det byggnadstekniska området av vattenvården. Överstyrelsen har föreslagit att detta behov borde tillgodoses genom inrättande av professurer i vattenförsörjnings- och avloppsteknik vid båda de tekniska högskolorna. Jag anser mig emellertid inte kunna tillstyrka att mer än en professur i ämnet inrättas. Vid mina överväganden har jag stannat för att densamma bör knytas till Chalmers tekniska högskola. Jag föreslår därför att en professur i vattenförsörjnings- och avloppsteknik inrättas vid högskolan men förordar med hänsyn till att tillsättningsproceduren kan väntas taga lång tid i anspråk, att befattningen tillkommer först från och med budgetåret 1960/61. Den nuvarande speciallärarbefattningen i ämnet, förenad med ett arvode av 5 910 kronor, bör samtidigt härmed indragas.

Under hänvisning till vad jag vid behandlingen av tekniska högskolans i Stockholm avlöningsanslag anförte och föreslagit beträffande professurer i regleringsteknik beräknar jag medel för en professur i ämnet vid Chalmers tekniska högskola.

I enlighet med överstyrelsens förslag tillstyrker jag att de i princip av riksdagen i fjol beslutade nya laboraturerna i respektive arkitektur och stadsbyggnad inrättas från och med nästa budgetår.

Överstyrelsen har föreslagit att sex lektorat inrättas vid Chalmers tekniska högskola, varav ett i tillämpad matematik, två i vardera matematik och mekanik samt ett i elasticitets- och hållfasthetslära. Samtidigt härmed har föreslagits indragning av vissa befattningar som biträdande lärare i dessa ämnen. Under hänvisning till vad jag vid behandlingen i det föregående anført beträffande motsvarande typ av tjänster vid tekniska högskolan i Stockholm tillstyrker jag, att vid Chalmers tekniska högskola från och med nästa budgetår inrättas tre ordinarie lektorat, nämligen ett i vardera av ämnena tillämpad matematik, matematik och mekanik. Samtidigt bör befattningarna som biträdande lärare i tillämpad matematik (arvode 14 840 kronor), i matematik II (arvode 11 000 kronor) och i mekanik IV (arvode 7 950 kronor) indragas.

Från och med innevarande budgetår är enligt riksdagens beslut en forskardocentbefattning inrättad vid tekniska högskolan i Stockholm. Överstyrelsen har nu föreslagit att en sådan befattning inrättas även vid Chalmers tekniska högskola. Jag tillstyrker att tjänsten ifråga inrättas.

Överstyrelsen har föreslagit att en befattning som speciallärare i fysik IV inrättas vid högskolan. Det redovisade undervisningsbehovet i ämnet bör emellertid enligt min mening tillgodoses genom att en befattning som biträdande lärare inrättas. Arvodet för befattningen bör beräknas till 3 540 kronor.

Två i samband med dubbleringen av arkitekturavdelningen från och med höstterminen 1957 inrättade extra arvodesbefattningar som speciallärare i frihandsteckning och modellering II samt byggnadsmateriallära II har av överstyrelsen föreslagits överflyttade till högskolans avlöningsanslag. Jag vill här erinra om det organisationsförslag som låg till grund för riksdagens beslut i fjol om en omorganisation av arkitekturavdelningen vid högskolan. Enligt detta organisationsförslag skulle arkitektutbildningen, oavsett intagningens omfattning, bedrivas vid sex av professorer företrädade huvudinstitutioner, bland andra institutionen för materialbehandling med formlära och institutionen för byggnadskonstruktion. I anslutning till undervisningen i huvudämnena skulle enligt förslaget organiseras undervisning i stödjande ämnen, företrädade av biträdande lärare. Med hänsyn härtill bör i stället för de föreslagna speciallärarbefattningarna vid envar av vederbörande huvudinstitutioner inrättas en befattning som biträdande lärare. Jag föreslår alltså, att vid högskolan från och med nästa budgetår inrättas dels en befattning som biträdande lärare i materialbehandling med formlära III, dels en befattning som biträdande lärare i byggnadskonstruktion III. Arvodena för befattningarna bör bestämmas till 9 420 respektive 4 030 kronor. Samtidigt bör de nuvarande befattningarna som speciallärare i frihandsteckning och modellering (arvode 10 020 kronor) samt byggnadsmateriallära (arvode 4 630 kronor) indragas och utbytas mot befattningar som biträdande lärare i materialbehandling med formlära II och byggnads-

konstruktion II. Arvodena för dessa befattningar bör likaledes bestämmas till 9 420 respektive 4 030 kronor.

Jag tillstyrker att den föreslagna befattningen som biträdande lärare i mineralogi, avsedd för undervisning av studerande vid Göteborgs universitet, inrättas från och med nästa budgetår.

Överstyrelsen har under punkterna 21 och 22 föreslagit, att två befattningar som biträdande lärare i materialbehandling med formlära inrättas. Jag tillstyrker att dessa befattningar inrättas. Under hänvisning till vad jag vid behandlingen av punkterna 16 och 17 anfört med avseende på benämningen av två där föreslagna befattningar som biträdande lärare i ämnet bör nu ifrågavarande befattningar som biträdande lärare benämnas respektive materialbehandling med formlära IV och materialbehandling med formlära V.

I enlighet med överstyrelsens förslag bör en befattning som biträdande lärare i arkitektur, likaledes avsedd för den dubblerade arkitekturundervisningen, inrättas.

Mot den föreslagna ändrade benämningen av befattningen som biträdande lärare i bostadsbyggnad till husbyggnadslära har jag icke något att erinra.

För den fortsatta undervisningen vid högskolan för ett och två betyg i teoretisk fysik med mekanik för filosofie kandidat- och ämbetsexamina har föreslagits inrättande av en tjänst som biträdande lärare i matematisk fysik i Ae 21 med tilläggsarvode vid docentkompetens. Föreliggande undervisningsbehov synes emellertid enligt min mening med hänsyn till undervisningens karaktär böra tillgodoses genom inrättande av en arvodesbefattning såsom lektor. Jag beräknar därför medel från och med nästa budgetår för en sådan befattning i matematisk fysik. En befattning som förste assistent vid avdelningen för teknisk fysik bör samtidigt härmed indragas.

Kostnaderna för fyra befattningar som biträdande lärare, nämligen i fysik II, fysikalisk kemi III, oorganisk kemi och organisk kemi, torde i överensstämmelse med överstyrelsens förslag böra överföras till delposten till avlöningar åt annan icke-ordinarie personal respektive anslagsposten till rörligt tillägg.

I fråga om delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter har överstyrelsen föreslagit en uppräknings medel i runt tal 552 000 kronor. För egen del räknar jag med ett ytterligare medelsbehov för ändamålet av i runt tal 211 500 kronor. Därvid har jag räknat med bland annat dels grundlön åt ytterligare 10 förste assistenter, dels ett minskat medelsbehov i anledning av den i det föregående föreslagna indragningen av en förste assistentbefattning vid avdelningen för teknisk fysik. I överensstämmelse med vad jag anfört beträffande nu ifrågavarande delpost vid tekniska högskolan i Stockholm räknar jag emellertid med att högskolans assistentmedelsfond, vars behållning enligt vad jag under hand inhämtat nu uppgår till 128 300 kronor, i första hand tages i anspråk för att täcka det av mig uppskattade medelsbehovet. Det erforderliga till-

skottet av riksstatsmedel beräknar jag därför till (211 500 — 128 300 =) 83 200 kronor. Jag föreslår alltså att delposten uppräknas med detta belopp.

Överstyrelsen har föreslagit inrättande från och med nästa budgetår av en tjänst som förste driftingenjör i Ae 24 och två tjänster som driftingenjör i Ae 21. För egen del tillstyrker jag att två tjänster som driftingenjör i Ae 21 inrättas. Mot vad överstyrelsen i övrigt föreslagit beträffande den närmare fördelningen av och tillsynen över dessa tjänster synes inte vara något att erinra.

I anledning av överstyrelsens under punkterna 31 och 32 samt 40 och 41 redovisade äskanden om utökning av antalet biträdestjänster har jag funnit mig böra beräkna medel för ytterligare fyra extra ordinarie och extra tjänster, motsvarande i runt tal 46 000 kronor. Vid anmälan i 1958 års statsverksproposition av universitetens och de tekniska högskolornas materielanslag har jag gjort vissa uttalanden beträffande dessa anslags utnyttjande för anställning av extra arbetskraft. Med anledning av högskolemyndigheternas redovisning av avlöningskostnader under materielanslaget för sådan arbetskraft föreslår jag att medel, motsvarande ytterligare tretton tjänster — i runt tal 146 000 kronor — överföres till avlöningsanslaget. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, efter förslag av överstyrelsen, besluta i fråga om inplacering i lönegrad av de föreslagna nya tjänsterna ävensom rörande fördelningen av dessa tjänster på olika institutioner.

Med hänsyn till vad kollegienämnden anfört rörande behovet av en förstärkning av bibliotekspersonalen vid högskolan beräknar jag medel för en tjänst som biblioteksassistent i Ae 10 från och med nästa budgetår.

Utöver vad som framgår av det föregående är jag icke beredd att föreslå några ändringar i högskolans personalorganisation.

Hela avlöningsanslaget bör i enlighet med de förslag, som jag nu framlagt, för nästa budgetår uppföras med 9 385 000 kronor. Detta innebär en anslagshöjning med 734 000 kronor. Av höjningen avser 62 200 kronor löneklassförändringar och compensation för höjda folkpensionsavgifter. Anslagsmedlen torde böra fördelas på olika poster i enlighet med avlöningsstaten i efterföljande hemställan. I personalförteckningen för högskolan bör vidtagas vederbörliga ändringar med anledning av vad jag i det föregående förordat.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1959/60, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola, som föranledes av vad jag i det föregående anfört,

b) godkänna följande avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 152 200	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, <i>förslagsvis</i>	563 452	
b. Övriga arvoden och särskilda ersättningar, <i>förslagsvis</i>	18 948	582 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter, <i>förslagsvis</i>	3 583 600	
b. Undervisning om arbetsledningens praktiskt ekonomiska, sociala, yrkeshygieniska och arbetspsykologiska problem	6 100	
c. Avlöningar åt annan icke-ordinarie personal vid högskolan	1 997 100	5 586 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>		1 063 600
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>		44 000
	Summa kronor	9 429 000

Särskilda uppbördsmedel

Bidrag från Göteborgs stad m. fl.	44 000
Nettoutgift kronor	9 385 000

c) till *Chalmers tekniska högskola*: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 9 385 000 kronor.

[160] 11. Chalmers tekniska högskola: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	603 000	714 435
1958/59 (statsliggaren s. 616)	665 000	
1959/60 (förslag)	834 500	

Överstyrelsen föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 119 500 kronor till 784 500 kronor enligt följande sammanställning:

Anslagsändamål	Medelsanvisning för budgetåret 1958/59, kronor	Av överstyrelsen föreslagen medelsanvisning för budgetåret 1959/60, kronor	Ökning eller minskning i förhållande till budgetåret 1958/59, kronor
<i>Utgifter</i>			
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	5 200	5 200	—
2. <i>Expenser, förslagsvis:</i>			
A. Bränsle m. m., <i>förslagsvis</i>	376 000	426 000	+ 50 000
B. Övriga expenser:			
a. Biblioteket	8 500	10 000	+ 1 500
b. Högskolan i övrigt	295 500	321 500	+ 26 000
3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	40 000	40 000	—
4. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	28 000	28 000	—
5. Övriga utgifter:			
A. Bevakning av högskolans lokaler om natten, <i>förslagsvis</i>	15 000	15 000	—
B. Flyttning av bibliotekets samlingar m. m.	—	42 000	+ 42 000
Summa utgifter	768 200	887 700	+ 119 500
<i>Avgår:</i>			
<i>Särskilda uppbördsmedel</i>			
I. Ersättning för bränsle m. m.	102 100	102 100	—
II. Hyror	1 100	1 100	—
Summa uppbördsmedel	103 200	103 200	—
Nettoutgift	665 000	784 500	+ 119 500

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

Den successiva utbyggnaden av högskolan ävensom andra omständigheter föranleder kostnadsstegringar, vilka medför en i viss utsträckning ofrånkomlig ökning av medelsbehovet under förevarande anslag.

2 A. Uppvärmning av nya byggnader för avdelningen för elektroteknik och för biblioteket samt höjda priser på elkraft, gas och vatten beräknas medföra en merutgift på tillhoppa 50 000 kronor.

2 B a. Delposten har varit uppförd med 8 500 kronor sedan budgetåret 1955/56. Den av kollegienämnden begärda höjningen med 1 500 kronor motiveras av bibliotekets utveckling och inträffade fördyringar. Överstyrelsen tillstyrker höjningen.

2 B b. Med avseende å posten till övriga expenser: högskolan i övrigt har kollegienämnden hemställt om en ökning av medelsanvisningen med 40 500

kronor till 336 000 kronor. Överstyrelsen finner höjningen av posten bära stanna vid 26 000 kronor. Av detta belopp avses 22 500 kronor för städning m. m. och 3 500 kronor för nya telefoner.

5 B. Den nya biblioteksbyggnaden beräknas vara inflyttningsklar sommaren 1959. Kostnaderna för överflyttning av bibliotekets boksamlingar m. m. beräknas av kollegienämnden till 42 000 kronor. Överstyrelsen tillstyrker en medelsanvisning med detta belopp.

Departementschefen. Delposten till bränsle, lyse och vatten torde med hänsyn till belastningen bära uppräknas med 100 000 kronor. I övrigt godtar jag överstyrelsens beräkningar av omkostnadsanslaget, som alltså för nästa budgetår bör uppföras med (665 000 + 169 500 =) 834 500 kronor. Av beloppet utgör 42 000 kronor, beräknade för överflyttning av bibliotekets boksamlingar m. m., en engångsanvisning. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 834 500 kronor.

[161] **12. Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m.** Detta reservationsanslag är för innevarande budgetår uppfört med 1 400 000 kronor. Med hänvisning till vad som anförts under p. 68, »Ökat stöd åt forskning», torde anslaget i riksstatsförslaget preliminärt bära uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition, för budgetåret 1959/60 till *Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m.* beräkna ett reservationsanslag av 1 400 000 kronor.

[162] **13. Chalmers tekniska högskola: Nyanskaffning av apparater m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	800 000	660 432
1958/59 (statsliggaren s. 617)	1 300 000	
1959/60 (förslag)	1 000 000	

Kollegienämnden föreslår en medelsanvisning för ifrågavarande ändamål av 1 800 000 kronor.

Överstyrelsen ansluter sig till kollegienämndens förslag. Till stöd härför åberopar överstyrelsen dels att det årliga medelsbehovet för nyanskaffning av apparater efter hand ökar på grund av att den utrustning, som tillkommit genom de särskilda utrustningsanslagen, successivt måste förnyas, dels att den ökade intagningen vid högskolan nästa budgetår i stor utsträckning slår igenom i högre årskurser.

Departementschefen. Jag vill i likhet med vad jag vid anmälan av motsvarande anslag vid tekniska högskolan i Stockholm anfört till en början understryka vikten av en klar precisering och motivering från högskolemyndigheternas sida av anslagsbehovet.

Det torde böra erinras om att av det för innevarande budgetår anvisade anslaget av 1 300 000 kronor 500 000 kronor är att anse såsom en engångsanvisning. Utifrån mina allmänna överväganden och med hänsyn till den betydande reservation som vid innevarande budgetårs ingång förefanns å anslaget, finner jag mig kunna tillstyrka en total medelsanvisning för nästa budgetår av 1 000 000 kronor. Detta innebär med hänsyn till bortfallet av förutnämnda engångsbelopp en reell anslagsökning med 200 000 kronor. Sistnämnda belopp bör emellertid betraktas som en engångsanvisning. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Nyanskaffning av apparater m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

[163] 14. Chalmers tekniska högskola: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	120 000	132 735
1958/59 (statsliggaren s. 617)	130 000	
1959/60 (förslag)	140 000	

Kollegienämnden har begärt en uppräknings av detta anslag till 150 000 kronor. *Överstyrelsen* förordar en höjning av anslaget till 140 000 kronor.

Till stöd för sitt yrkande har *kollegienämnden* åberopat inträffade prisstegringar på böcker och tidskrifter ävensom tillkomsten av nya forskningsområden. Nämnden har därjämte framhållit, att högskolan har den största interurbanutlåningen bland landets vetenskapliga bibliotek samt att omfattningen av denna verksamhet under det senaste året visat en markant stegring.

Överstyrelsen hänvisar i sin motivering till vad *kollegienämnden* anfört och åberopar även vad *överstyrelsen* uttalat vid sin behandling av motsvarande anslag vid tekniska högskolan i Stockholm.

Departementschefen. I enlighet med *överstyrelsens* förslag torde detta anslag för nästa budgetår böra uppräknas med 10 000 kronor till 140 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 140 000 kronor.

[164] **15. Chalmers tekniska högskola: Resebidrag till studerande**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	8 000	7 011
1958/59 (statsliggaren s. 617)	25 000	
1959/60 (förslag)	25 000	

Beträffande dispositionen av anslaget gäller samma bestämmelser som för motsvarande anslag vid tekniska högskolan i Stockholm.

Kollegienämnden har med hänsyn till det växande studerandeantalet vid högskolan hemställt om en uppräknig av ifrågavarande anslag med 5 000 kronor till 30 000 kronor.

Överstyrelsen finner att närmare erfarenhet bör avvaktas rörande det ekonomiska utfallet av de nya bidragsreglerna, innan någon ändring av medelsanvisningen under anslaget ifrågasättes. Överstyrelsen föreslår därför oförändrat belopp, 25 000 kronor.

Departementschefen. I enlighet med överstyrelsens förslag tillstyrker jag oförändrad medelsanvisning och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Resebidrag till studerande* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 25 000 kronor.

[165] **16. Chalmers tekniska högskola: Inredning och utrustning av nya lokaler**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	707 000	510 519
1958/59 (statsliggaren s. 618)	1 800 000	
1959/60 (förslag)	1 000	

Detta reservationsanslag är för innevarande budgetår uppfört med 1 800 000 kronor. Något anslagsäskande för nästa budgetår föreligger inte. Anslaget bör emellertid uppföras med ett nominellt belopp av 1 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kronor.

[166] **17. Chalmers tekniska högskola: Bidrag till Göteborgs stad för ombyggnadsarbeten i kvarteret Kronoberg.** *Byggnadsstyrelsen* har hemställt om en medelsanvisning av 500 000 kronor för ombyggnadsarbeten i kvarteret Kronoberg, vilken fastighet ej är redovisad å statens allmänna fastighetsfond. Styrelsen beräknar att Chalmers bibliotek, som

för närvarande är inrymt i den inom nämnda kvarter belägna Storgatsbyggnaden, skall kunna börja flyttas till den nya biblioteksbyggnaden vid utgången av innevarande budgetår. Avsikten är att i huvudsak före höstterminens början 1959 iordningställa de därvid friställda lokalerna för undervisningsändamål, i första hand för den vidgade arkitektundervisningen. Styrelsen har därvid funnit det ändamålsenligt att i möjligaste mån koncentrera arkitekturavdelningens lokaler till den förutnämnda Storgatsbyggnaden. Härigenom blir det också enligt styrelsen möjligt att i den i samma kvarter befintliga Vasagatsbyggnaden friställa vissa lokaler för den utvidgade undervisningen i de till första och andra årskurserna inom skilda avdelningar hörande läroämnena. Styrelsen framhåller att den sökt begränsa lokalomdispositionerna till vad som oundgängligen erfordras. Byggnaderna är enligt styrelsen på grund av det eftersatta underhållet, särskilt beträffande biblioteksdelen, mycket nedslitna. Styrelsen beräknar att de i detta sammanhang erforderliga omdispositions- och förbättringsåtgärderna kommer att draga en kostnad av 500 000 kronor. Förslaget till omdisponeringen av kvarteret Kronoberg har upprättats i samråd med representanter för högskolan och har i princip godkänts av högskolans kollegienämnd.

Departementschefen. Jag anser mig böra förorda att till Göteborgs stad för vissa ombyggnadsarbeten i kvarteret Kronoberg anvisas ett till 400 000 kronor begränsat bidrag. Med hänsyn till vad jag senare denna dag vid anmälan av frågan om investeringsanslag för budgetåret 1959/60 till utbyggnad av Chalmers tekniska högskola kommer att anföra torde Kungl. Maj:t bemyndigas att senare lämna närmare föreskrifter beträffande här ifrågakommande bidrags användning. Jag förutsätter därvid att byggnadsstyrelsen svarar för ombyggnadsarbetenas utförande. Medlen torde böra anvisas som ett särskilt reservationsanslag under nedan angivna rubrik. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Bidrag till Göteborgs stad för ombyggnadsarbeten i kvarteret Kronoberg* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

[167] 18. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	120 000	132 813
1958/59 (statsliggaren s. 618)	274 500	
1959/60 (förslag)	323 500	

Detta reservationsanslags nuvarande rubrik är Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Stipendier för främjande av högre tekniska studier.

Av anslaget har för innevarande budgetår anvisats 156 500 kronor till tekniska högskolan i Stockholm och 118 000 kronor till Chalmers tekniska högskola. Antalet licentiestipendier utgör 27 vid den förra och 20 vid den senare. Vid vardera högskolan finns härjämte ett doktorandstipendium. Enligt gällande stipendiebestämmelser utgår licentiestipendium med 5 500 kronor och doktorandstipendium med 8 000 kronor för stipendieår.

Kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm har — under hänvisning till ett av statens tekniska forskningsråd i propositionen 1958:104 redovisat remissutlåtande över 1955 års universitetsutrednings förslag i ämnet — begärt en ökning av ifrågavarande stipendier till sammanlagt 120 licentiestipendier och 12 doktorandstipendier för båda högskolorna.

Kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola har för denna högskolas vidkommande begärt en medelsanvisning av 148 000 kronor, innebärande en ökning av antalet licentiestipendier med 4 till 24 och av antalet doktorandstipendier med 1 till 2.

Överstyrelsen finner det högst sannolikt, att den framträdande ökningen under senare år av antalet personer, som bedriver högre vetenskapliga studier vid de tekniska högskolorna, kommer att fortsätta. Denna ökning är också, framhåller överstyrelsen, ägnad att medföra ett successivt stegrat medelsbehov för här avsedda stipendier. Överstyrelsen anför vidare i huvudsak:

Överstyrelsen är emellertid icke nu beredd att förorda en större höjning av medelsanvisningen till detta ändamål för budgetåret 1959/60 än som avsetts i propositionen 1958:104 angående vissa åtgärder för upprustning av universitet och högskolor, då — såsom ock föredragande departementschefen uttalat — anledning torde föreligga att avvakta erfarenheter av fördelningen av den rörliga stipendiereserven. Närmare erfarenhet synes även böra vinnas rörande de nya dispositionsbestämmelsernas inverkan på stipendiebehovet. I enlighet härmed begränsar sig överstyrelsen till att — såsom i propositionen förutsatts — för budgetåret 1959/60 förorda en ökning av antalet licentiestipendier vid tekniska högskolan i Stockholm från 27 till 29 och vid Chalmers tekniska högskola från 20 till 24 samt en ökning av antalet doktorandstipendier vid vardera högskolan från ett till två. Överstyrelsen upptager alltså medelsbehovet för ifrågavarande ändamål till 323 500 kronor, vilket innebär en anslagsökning av 49 000 kronor.

Överstyrelsen förordar slutligen, att den nuvarande anslagsrubriken ändras därhän, att »högre *tekniska* studier» ersättes med »högre *vetenskapliga* studier». Till stöd härför åberopas att ifrågavarande stipendier enligt de för dessa gällande bestämmelserna avser högre vetenskapliga studier och sålunda ej är begränsade på sätt nuvarande anslagsrubricering ger vid handen.

Departementschefen. Förevarande anslag torde i enlighet med överstyrelsens förslag bära höjas med 49 000 kronor, motsvarande vid tekniska högskolan i Stockholm två licentiestipendier och ett doktorandstipendium samt vid Chalmers tekniska högskola fyra licentiestipendier och ett doktorandstipendium.

Mot överstyrelsens förslag till ändrad anslagsrubrik har jag ingen erinran. Vid utgången av budgetåret 1958/59 förefintlig reservation å det nuvarande anslaget torde bära tillföras det nya anslaget.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 323 500 kronor.

**[168] 19. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna:
Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	25 000	10 227
1958/59 (statsliggaren s. 619)	25 000	
1959/60 (förslag)	25 000	

Statens tekniska forskningsråd, som utdelar tryckningsbidragen, hemställer att detta anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 25 000 kronor.

Departementschefen. I enlighet med forskningsrådets förslag torde detta anslag för nästa budgetår bära uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 25 000 kronor.

**[169] 20. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna:
Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	60 000	65 556
1958/59 (statsliggaren s. 620)	60 000	
1959/60 (förslag)	60 000	

I enlighet med överstyrelsens förslag torde förevarande anslag för nästa budgetår bära uppföras med oförändrat belopp, 60 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 60 000 kronor.

[170] **21. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Resestipendier åt lärare m. fl.**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	70 000	73 500
1958/59 (statsliggaren s. 621)	70 000	
1959/60 (förslag)	70 000	

Av detta reservationsanslag har för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 44 000 kronor till tekniska högskolan i Stockholm och ett belopp av 26 000 kronor till Chalmers tekniska högskola.

Kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm har hemställt om oförändrad medelsanvisning till högskolan.

Kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola har hemställt om en medelsanvisning för denna högskolas vidkommande av 40 000 kronor.

Överstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 70 000 kronor.

Departementschefen. Jag biträder överstyrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Resestipendier åt lärare m. fl.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 70 000 kronor.

G. Skolöverstyrelsen, anstalter för lärarutbildning m. m.

[171] 1. Skolöverstyrelsen: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	4 300 000	4 735 048
1957/58	4 767 000	5 196 735
1958/59 (statsliggaren s. 622)	5 480 000	
1959/60 (förslag)	5 554 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta förslagsanslag för budgetåret 1959/60 höjes med 433 000 kronor. Höjningen betingas, förutom av automatiska utgiftsförändringar, av i huvudsak följande förslag om inrättande av nya tjänster m. m.

1. Dubblering av en undervisningsrådstjänst i Bp 3.
2. Ändring av elva undervisningsrådstjänster i Bo 1, tre i Be 1 och en i Bg 1 samt skolöverläkartjänsten i Bp 1 till förordnandetjänster i Bp 3.
3. Höjning av arvode till generaldirektörens ställföreträdare och befattningsarvoden åt fyra avdelningschefer.
4. En pressombudsman i Ae 26.

Undervisningsavdelningen.

5. Tre ämneskonsulenter (arvode).
6. a) En konsulent för fortbildningsverksamhet (arvode).
b) En kontorist i Ae 9.
c) Ökad tjänstgöring för specialföredraganden i ärenden rörande praktiska realskolor och praktiska läroämnen.
7. Ändring av tjänstetiteln förste konsulent till byrådirektör för två befattningshavare.
8. En konsulent för skolmåltider i Ae 21.

Försöksavdelningen.

9. Indragning av en byrådirektörstjänst i Ae 24.

Organisationsavdelningen.

Meritkontoret

10. a) Utbyte av en kontorsskrivartjänst i Ae 13 mot en förste kontorsskrivartjänst i Ae 15.

- b) En förste kansliskrivare i Ae 12.
- c) En kansliskrivare i Ae 10.
- d) Två kontorister i Ae 9.
- e) Tre kanslibiträden i Ae 7.
- f) Två kontorsbiträden i reglerad befordringsgång.
- g) En expeditivsvakt i Ae 7.

Organisationsavdelningen i övrigt.

- 11. Fortsatt dubbling av en undervisningsrådstjänst.
- 12. Utbyte av en förste byråsekreterartjänst i Ao 23 mot en byrådirektörstjänst i Ao 24.
- 13. a) Utbyte av en extra biträdestjänst i Ag 6 mot en kontoristtjänst i Ae 9.
- b) Utbyte av två kontorsbiträdestjänster i reglerad befordringsgång mot två kanslibiträdestjänster i Ae 7.

Planerings- och byggnadsroteln.

- 14. a) En avdelningschef (arvode).
- b) Fortsatt dubbling av en undervisningsrådstjänst.
- c) Utbyte av en kontoristtjänst i Ae 9 mot en kansliskrivartjänst i Ae 10.

Administrativa avdelningen.

- 15. Indragning av två amanuensbefattningar i reglerad befordringsgång.

Skolsociala roteln.

- 16. Indragning av en befattning som inspektör för blindundervisningen.

Folkbildningsroteln.

- 17. Förändring av folkhögskolinspektörsbefattningen från arvodestjänst till extra ordinarie tjänst i Be 1.

Av skolöverstyrelsens motivering inhämtas bland annat följande.

5. Överstyrelsens avlöningsstat medger anställande av åtta heltidsanställda ämneskonsulenter, varav fyra för undervisningen i engelska. I nuvarande situation föreligger trängande behov av ökad examination av personer med för fortsatt teknisk utbildning erforderliga matematisk-naturvetenskapliga grundkunskaper, eljest uppkommer farhågor för att vårt land icke kan tillgodogöra sig den snabba utvecklingen på teknikens område. Överhuvudtaget gäller det för skolan i nuvarande tidsläge att göra lärjungarnas studier i de naturvetenskapliga ämnena så intresseväckande och framgångsrika att de därigenom stimuleras till verksamhet inom ifrågavarande arbetsområden. Även i de övriga nordiska länderna är dessa problem aktuella. För undervisningen i de naturvetenskapliga ämnena tillgänglig lärarpersonal saknar i stor utsträckning den teoretiska och pedagogiska utbildning, som normalt anses erforderlig. Många av dessa lärare är också unga och orutinerade, varför de är i särskilt starkt behov av råd och hjälp

i sitt arbete. Överstyrelsen har funnit, att den i sin konsulentverksamhet har ett medel, som är väl lämpat för den uppgift, som här antytts. För att inom överstyrelsen erhålla en tillräckligt bred representation av olika läroämnen är det emellertid nödvändigt att överstyrelsen tillföres tre nya ämneskonsulenter, vilka närmast bör företräda ämnena matematik, fysik och kemi.

8. Överstyrelsen har i sina förslag till anslagsaskanden för ettvarvt av budgetåren 1955/59 upptagit en ny tjänst som konsulent för skolmåltidsverksamheten, men förslagen har hittills ej vunnit statsmakternas bifall.

Överstyrelsen finner behovet av en särskild konsulent för skolmåltidsverksamheten vara synnerligen starkt framträdande. Skolmåltidsverksamheten har under loppet av några år utvidgats i mycket snabb takt. Under vårterminen 1958 erhöll icke mindre än 765 000 elever skolmåltider. Inom sektionen för hemkunskap och skolmåltidsverksamhet har utvecklingen medfört en pressande arbetsbörda för de båda konsulenterna inom sektionen. Skolmåltidsverksamheten har medfört en allt drygare andel av sektionens arbete och härigenom har svårigheter uppkommit för konsulenterna att finna tillräcklig tid för såväl skolmåltidsverksamheten som för de andra uppgifter, som hör till sektionens åligganden. Det bör i detta sammanhang framhållas, att förste konsulenten under läsåret 1957/58 kunnat företaga tjänsteresor under endast 30 dagar, varav 9 upptog inspekterande och rådgivande besök vid skolor. Övriga resdagar ägnades besök vid skolor, dit överstyrelsen förlagt försöksverksamhet rörande skolmåltider, samt beivrande av kurser, där i regel föredrag hållits. Konsulenten hade under nämnda läsår också endast 30 resdagar. Under 11 besöktes skolor och under övriga dagar besöktes kurser och kongresser, varvid i regel föredrag hölls. Sammanlagt har konsulenterna således under endast 20 dagar kunnat vid skolorna utöva konsulentverksamhet. Flera kommuner, som önskat på platsen rådgöra om skolmåltidsfrågan eller andra problem inom konsulenternas verksamhetsområde, har ej kunnat få besök.

För arbetsstudier rörande skolmåltidsverksamheten har överstyrelsen under vartdera av budgetåren 1955/56 och 1956/57 disponerat 100 000 kronor från anslaget Bidrag till anordnande av skolmåltider. Under budgetåret 1958/59 disponerar överstyrelsen 10 000 kronor för ändamålet från anslaget Bidrag till vissa särskilda skoländamål. Dessa undersökningar har utförts i samarbete mellan överstyrelsen och svenska stadsförbundet och har ej endast pågått under budgetåren 1955/57 utan även under budgetåret 1957/58 och kommer att fortsätta budgetåret 1958/59. Resultatet från undersökningarna redovisas successivt i Aktuellt från Skolöverstyrelsen. Härför redogöres närmare i samband med att överstyrelsen hemställer om bidrag till försöksverksamhet under anslagspunkten Bidrag till vissa särskilda skoländamål. För att en del av resultaten från arbetsstudier och försöksverksamhet skall kunna på ett effektivt sätt omsättas i praktiken, vilket ur allmänekonomisk synpunkt är av största betydelse, kommer att fordras, att en konsulent på platsen instruerar skolmåltidspersonal. Detta har de båda nuvarande konsulenterna ej möjlighet att medhinna. Försöksverksamheten bör även vara fortlöpande och bör följas av en konsulent.

Det föreligger således stort behov av en särskild konsulent för skolmåltidsverksamheten. Denna konsulent bör förutom kunskaper i näringsfrågor och storhushåll äga erfarenhet av arbetsstudier och andra specialundersökningar beträffande skolmåltiderna. För att erhålla en sålunda kvalificerad sökande torde lägre lönegradsplacering än i Ae 21 ej kunna ifrågakomma.

Statskontoret erinrar inledningsvis om att den reform av skolväsendets lokala och regionala ledning, som trätt i kraft den 1 juli 1958, innebär, att en betydande del av skolöverstyrelsens arbetsuppgifter överförs till läns- skolnämnderna. En första bedömning av återverkningarna på överstyrelsens arbetsuppgifter och därmed även på dess personalbehov skulle enligt vad överstyrelsen anför i anslagsäskandena för innevarande budgetår kunna ske i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1960/61, då läns- skolnämndernas första verksamhetsår gått till ända. Statskontoret uttalar, att en särskild undersökning i syfte att bestämma det för överstyrelsens nuvarande arbetsuppgifter erforderliga minskade personalbehovet borde igångsättas i så god tid, att resultatet av densamma kan läggas till grund för sistnämnda anslagsäskanden.

Beträffande de särskilda av överstyrelsen framförda förslagen vittrar statskontoret i huvudsak följande.

Överstyrelsen har för nästkommande budgetår räknat med endast en obetydlig personalminskning (en byrådirektör, två amanuenser samt ett halvt kontorsbiträde) men har å andra sidan hemställt om förstärkning av personalen med 16 tjänstemän jämte en uppräknig av anslagsposten till arvoden till experter och tillfällig personal m. m. med 50 200 kronor. Mot bakgrunden av vad ovan anförts håller statskontoret före, att ett stort mått av försiktighet bör iakttas när det gäller förstärkning av personalen.

I avvaktan på närmare erfarenheter rörande överstyrelsens inspektionsverksamhet i Stockholm torde sålunda den under punkten 1 ifrågasatta dubbleringen av en undervisningsrådstjänst icke böra komma till stånd. Ämbetsverket vill däremot icke motsätta sig fortsatt dubblering under ytterligare ett år av de under punkterna 11 och 14 b avsedda befattningarna. Förslaget, att tjänsten som pressombudsman lönegradsplaceras, avstyrkes (p. 4).

Beträffande yrkandet om utökning av antalet ämneskonsulenter (p. 5) må framhållas, att det vid ämneskonsulentorganisationens tillkomst år 1952 förutsattes, att överstyrelsen skulle ha stor frihet att utforma organisationen efter det aktuella behovet vid varje tidpunkt (prop. 149/1952, s. 49). Vid sådant förhållande och då statsmakterna så sent som vid 1958 års vårdagsdag icke biföll överstyrelsens önskemål om flera ämneskonsulenter, lär frågan om rådgivning åt vissa lärare i de naturvetenskapliga ämnena få lösas med utnyttjande av nuvarande resurser. Den personalförstärkning, som överstyrelsen behandlar under punkten 6 a) och b), sammanhänger med överstyrelsens förslag om ändrad organisation av lärarnas fortbildning. Statskontoret vill här endast erinra, att ämbetsverket i utlåtande den 14 november 1957 avstyrkte sistnämnda förslag.

Med hänsyn till statsmakternas beslut, att överstyrelsen skulle anordna pedagogisk utbildning för vissa ingenjörer med avgångsexamen från tekniskt gymnasium, vill statskontoret icke motsätta sig att tjänstgöringstiden för specialföredraganden i ärenden rörande praktiska realskolor och praktiska läroämnen utsträcker till att omfatta högst fyra månader. Ämbetsverket kan däremot för närvarande icke förorda någon höjning av det nu utgående arvodet till vederbörande (p. 6 c)). I anledning av yrkandet under punkten 8 vill statskontoret erinra, att ämbetsverket förra året icke ville motsätta sig inrättandet av en konsulenttjänst för skolmältider.

Mot bakgrunden av vad inledningsvis anförts och då säkra hållpunkter saknas för bedömningen av frågan om utökning av personalen på det utvidgade meritkontoret (p. 10) är statskontoret icke berett förordna en personalförstärkning i den utsträckning överstyrelsen föreslagit. Ämbetsverket föreslår för sin del, att två kansliskrivartjänster inrättas samt att under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal högst 50 000 kronor ställas till överstyrelsens förfogande för anställande av den ytterligare arbetskraft, som kan visa sig erforderlig på meritkontoret. Statskontoret förutsätter därvid, att två amanuens tjänster på organisationsavdelningen indragas.

De ånyo framförda förslagen, att planerings- och byggnadsroteln skulle ombildas till en särskild avdelning (p. 14) samt att arvodesbefattningen som folkhögskolinspektör skulle ändras till extra ordinarie tjänst (p. 17) kan statskontoret icke biträda. Beträffande sistnämnda yrkande må för övrigt erinras, att ämbetsverket i utlåtande den 5 september 1958 tillstyrkt överstyrelsens hemställan om medgivande att till styrelsen för Tollare folkhögskola utbetala motvärdet av den fortlöpande avgift, styrelsen jämlikt SPA-reglementet har att erlagga för rektorn A. G. Vestlund under dennes förordnande som folkhögskolinspektör.

Ämbetsverket föreslår slutligen, att anslagsposten till arvoden till experter och tillfällig personal m. m. uppföres med oförändrat belopp.

Statens lönenämnd har ej funnit tillräckliga skäl tillstyrka bifall till de under punkterna 2, 3 och 12 framförda förslagen om uppflyttning av undervisningsråd tjänsterna, höjning av arvoden till avdelningscheferna och till generaldirektörens ställföreträdare samt uppflyttning av en tjänst som förste byråsekreterare i Ao 23 på organisationsavdelningen till byrådirektör i Ao 24.

Nämnden har inte haft någon erinran mot ändring av tjänstetiteln för cheferna för undervisningsavdelningens gymnastiksektion och hushållssektion (p. 7), uppflyttning av två skriv- och kontorsbiträdestjänster i reglerad befordringsgång på organisationsavdelningen till tjänster som kanslibiträden i Ae 7, den ena sekreterare åt avdelningschefen och den andra vid rotel O 5 (p. 13 b) samt uppflyttning av en kontoristtjänst i Ae 9 på planerings- och byggnadsroteln till kansliskrivartjänst i Ae 10 (p. 14 c).

Den till uppflyttning föreslagna tjänsten som extra biträde i lönegrad Ag 6 på organisationsavdelningen (p. 13 a) bör enligt nämndens mening inte placeras högre än som kanslibiträde i A 7.

Departementschefen. Jag vill inledningsvis erinra om att länskolnämnderna trätt i funktion från och med början av innevarande budgetår. Vad detta kan betyda i fråga om ändrade arbetsuppgifter och förändrad personalorganisation för skolöverstyrelsens del kan ännu inte säkert bedömas, men jag förutsätter, att överstyrelsen noga uppmärksammar möjligheterna till decentraliseringar och andra förenklingsåtgärder samt i sina anslagsäskanden i fortsättningen framlägger de förslag, som kan befinnas påkallade för att vinna kostnadsbesparande handlägningsformer. För egen del anser

jag det angeläget att alla möjligheter att förenkla och förbilliga förvaltningsförfarandet tillvaratages också på skolans område. Jag vill därvid särskilt peka på de förutsättningar, som genom skolstyrelsereformen numera föreligger att vidga de lokala skolmyndigheternas kompetensområde.

Bland annat med hänsyn till vad jag nu sagt är jag inte beredd att annat än i begränsad utsträckning tillmötesgå överstyrelsen i fråga om begärda personalförstärkningar. Innan jag går vidare in på frågan härom vill jag emellertid, med anledning av överstyrelsens förslag under punkten 6 a) om en konsulent för fortbildningsverksamheten, erinra om att jag i fjol vid behandlingen av skolöverstyrelsens anslagsbehov för innevarande budgetår anmälde ett av överstyrelsen framlagt förslag till omorganisation av fortbildningsverksamheten för lärare (prop. 1958: 1, VIII ht s. 420). Överstyrelsen har nu ånyo fört fram detta förslag och i enlighet med dess innebörd förutom i detta sammanhang även i anslutning till äskandena avseende länsskolnämnderna, lärarhögskolan, folkskoleseminarierna och de allmänna läroverken upptagit olika belopp för den ifrågavarande omorganisationen. Då förslaget delvis aktualiseras redan här, vill jag anmäla, att jag inte är beredd att taga upp frågan om fortbildningsverksamhetens omorganisation till prövning. Till spørsmålet om anslagsbehovet för fortbildningsändamål ämnar jag återkomma vid behandlingen av anslaget till Kurser för lärare m. fl.

Vid prövningen av överstyrelsens behov av personalförstärkningar och därmed sammanhängande spørsmål har jag funnit mig böra förordda vissa enligt min mening angelägna förslag.

Vad överstyrelsen anfört om behovet av ämneskonsulenter (p. 5) finner jag vägande och beräknar fördenskull medel för nästa budgetår till ännu en dylik befattningshavare. Jag förutsätter, att hans verksamhet förlägges inom den matematisk-naturvetenskapliga ämnesgruppen. Behovet av ytterligare konsulentverksamhet inom ifrågavarande ämnesområden bör tillgodoses genom omdisponering av redan till förfogande stående ämneskonsulenter.

Arbetsuppgifterna för den rotel inom överstyrelsen, som handlägger ärenden rörande lärarutbildning har under senare tid ökat betydligt. En förstärkning av personalen på denna arbetsenhet synes mig vara väl motiverad, varför jag förordar inrättandet av en kontoristtjänst i Ae 9 med placering på nämnda rotel (p. 6 b). Vidare finner jag, att det ett flertal gånger framförda förslaget om inrättande av ännu en konsulenttjänst för det husliga arbetet med anledning av vad överstyrelsen nu anfört om behovet därav bör vinna bifall (p. 8). Jag förordar sålunda, att en dylik tjänst inrättas och placeras i lönegrad Ae 21.

De av överstyrelsen anförda skälen för utbyte av en förste byråsekreterartjänst i Ao 23 mot en byrådirektörstjänst i Ao 24 finner jag icke tillräckligt bärande (p. 12). Till det under punkt 9 berörda förslaget om indragning av en byrådirektörstjänst anser jag mig icke nu böra taga ställning.

Mot förslaget att cheferna för överstyrelsens gymnastiksektion och hushållssektion erhåller tjänstetiteln byrådirektör (p. 7) har jag ingen erinran och ej heller mot fortsatt dubbling av två undervisningsrådstjänster (p. 11 och 14 b).

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anfört under anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor tillstyrker jag, att två kontorsbiträdestjänster i reglerad befordringsgång på organisationsavdelningen utbytes mot två kanslibiträdestjänster i Ae 7 (p. 13 b) och att en tjänst i Ae 9 på planerings- och byggnadsroteln utbytes mot en kansli-skrivartjänst i Ae 10 (p. 14 c). I enlighet med vad överstyrelsen anfört, bör två amanuensbefattningar i reglerad befordringsgång (p. 15) och befattningen som blindinspektör (p. 16) indragas.

Utöver vad jag nu förordat, räknar jag inte med några andra ändringar av förevarande anslag än sådana som är av automatisk natur. Med utgångspunkt häri bör anslaget enligt mina beräkningar för nästa budgetår uppföras med ett belopp av 5 554 000 kronor. Detta innebär en ökning med i avrundat tal 74 000 kronor, av vilket belopp den övervägande delen har karaktär av automatisk ökning. Anslaget bör fördelas på olika poster på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1959/60 vidtaga de ändringar i personalförteckningen för skolöverstyrelsen, som föranledes av vad jag i det föregående anfört;

b) godkänna följande avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 008 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	470 000
3. Arvoden till experter och tillfällig personal m. m., <i>förslagsvis</i>	110 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	2 252 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	683 000
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	31 000
Summa kronor	5 554 000

c) till *Skolöverstyrelsen*: *Avlöningar* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 5 554 000 kronor.

[172] 2. Skolöverstyrelsen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	853 000	940 212
1958/59 (statsliggaren s. 624)	800 000	
1959/60 (förslag)	891 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 192 000 kronor på sätt framgår av följande sammanställning.

1. Sjukvård m. m. (nu förslagsvis 6 000)	+	10 000
2. Reseersättningar (nu förslagsvis 246 000)	+	40 000
3. Tjänstgöringstraktamenten åt vikarierande undervisnings- råd (nu förslagsvis 24 000)	+	16 000
4. Expenser (nu förslagsvis 451 000)	+	106 000
5. Publikationstryck (nu förslagsvis 133 000)	+	20 000
		+ 192 000

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

1—3. Højningen grundar sig på den faktiska belastningen under delposterna 1 och 3 samt i fråga om delposten 2 på de ökade kostnaderna med hänsyn dels till att fyra ämneskonsulenttjänster tillkommit från och med budgetåret 1957/58, dels till att förslag framlägges om ytterligare personalförstärkningar.

4. Kostnadsökningen under denna punkt hänför sig enbart till delposten till övriga expenser (nu 411 000). Överstyrelsen finner det rimligt, att från och med budgetåret 1959/60 en successiv årlig förnyelse av skrivmaskinsbeståndet sker med minst 10 skrivmaskiner per år. Nettopriset för en fullgod kontorsskrivmaskin är i dagens läge 675—700 kronor. Om hänsyn tages till ersättningsbehov och nyanskaffning av särskilt dyrbara skrivmaskiner — elektriska maskiner och sådana med lång vals m. m. — synes omkring 10 000 kronor per år erfordras. Då nuvarande anslag endast medger inköp av 3 à 4 maskiner per år, hemställer överstyrelsen, att delposten till övriga expenser höjes med 8 000 kronor för inköp av skrivmaskiner.

Vidare räknar överstyrelsen med en kostnadsökning för papper och skrivmateriel med 15 000 kronor och för telefon och telegram med 25 000 kronor.

Överstyrelsen har 222 tjänsterum. Antalet golvmattor är 114. En undersökning har visat, att omkring hälften av dessa snart måste kasseras. Av korridormattorna återstår en enda, placerad utanför stora sessionssalen. Budgetåren 1954/58 har endast 2 nya mattor kunnat inköpas, medan under samma tid 13 har kasserats. Vid innevarande budgetårs slut torde knappt vart fjärde rum vara försett med golvmatta. Detta torftiga tillstånd är förenat med flera olägenheter. Ett flertal av tjänsterummen har golvdrag och ibland dålig uppvärmning, varför upprepade klagomål har framförts av personalen. Golvmattor skulle i väsentlig mån avhjälpa missförhållandena. Till saken hör, att byggnadsstyrelsen förbjudit ytterligare inköp av elektriska värmeelement med hänsyn till den redan alltför kraftiga påfrestningen på ledningsnätet. Förslitningen av parkettgolven i de tjänsterum, som saknar golvmatta, börjar göra sig starkt märkbar. Därtill kommer fördyrade städningsomkostnader, emedan parkettgolv fordrar speciell omvårdnad.

Det synes vidare nödvändigt att förse de stenlagda korridorerna i ämbetshuset med gångmattor dels för att nedbringa halkningsrisken och dels för att dämpa ljudet av steg, vilket har visat sig starkt störande.

Om samtliga tjänsterum skulle kunna förseas med golvmatta från budgetåret 1959/60 skulle kostnaden bli cirka $165 \times 400 = 66\,000$ kronor (en god matta av fångvårdsstyrelsens tillverkning kostar i lämplig storlek, omkring 400 kronor). Den period, under vilken nyanskaffningen skall ske, bör sträcka sig över fyra budgetår. Kostnaden per budgetår skulle då bli 16 000—17 000 kronor.

Kostnaderna för anskaffning av gångmattor till korridorerna i ämbetshuset, vilken bör ske i ett sammanhang, belöper sig på minst 8 000 kronor (mattor av god kvalitet av fångvårdsstyrelsens tillverkning).

Överstyrelsen hemställer, att delposten till övriga expenser för budgetåret 1959/60 höjes med i runt tal 25 000 kronor för nyanskaffning av golv- och gångmattor.

Överstyrelsen har i förslag till äskande av avlöningsanslag beräknat kostnaderna för utvidgning av meritkontorets personal. Utvidgningen medför nyanskaffning av maskiner och annan utrustning till en beräknad sammanlagd kostnad av i runt tal 28 000 kronor, varjämte ökningen av de löpande kostnaderna beräknas till 3 000 kronor per år. För planerad flyttning av meritkontoret till rymligare lokaler samt för anskaffning av armatur, gardiner m. m. till dessa beräknar överstyrelsen ett belopp av 2 000 kronor. De ökade omkostnaderna för meritkontoret uppgår således tillhopa till 33 000 kronor.

Överstyrelsens förslag innebär således en sammanlagd höjning av delposten till övriga expenser med $(8\,000 + 15\,000 + 25\,000 + 25\,000 + 33\,000 =) 106\,000$ kronor till 517 000 kronor.

5. Överstyrelsen föreslår, att inkomstposten Särskilda uppbördsmedel: Prenumerationsavgifter för tidskriften »Aktuellt från skolöverstyrelsen» oförändrat beräknas till 60 000 kronor. Överstyrelsen kommer emellertid att ta under övervägande en höjning av prenumerationspriset från 1960.

Kostnaderna för tidskriften var 1957 76 900 kronor 17 öre. Antalet nummer var 35. Kostnaderna för de under första halvåret 1958 utkomna 19 numren var 51 627 kronor 16 öre.

Med hänsyn härtill föreslår överstyrelsen att delposten till publikationstryck i vad avser nämnda tidskrift höjes med 20 000 kronor.

Vad överstyrelsen föreslagit under punkterna 1 och 3 har inte givit statskontoret anledning till erinran. Anslagsposten till reseersättningar (p. 2) bör enligt ämbetsverkets mening endast uppräknas med 10 000 kronor för automatiska kostnadsökningar.

Med hänsyn till den begränsning som enligt statskontorets mening bör ske av den yrkade personalförstärkningen på skolöverstyrelsens meritkontor anser sig ämbetsverket inte kunna förorda högre belopp än 15 000 kronor för anskaffning av maskiner till kontoret. En ökad medelstildelning med 3 000 kronor för meritkontorets löpande utgifter vill statskontoret inte motsätta sig. I betraktande av att delposten till övriga expenser för innevarande budgetår uppräknats med 56 000 kronor anser statskontoret att den enda ökning som ytterligare bör ifrågakomma är den som kan motiveras av telefon-

växels utökning. Denna merkostnad uppgår enligt vad ämbetsverket under hand inhämtat till omkring 3 700 kronor. Statskontoret föreslår således att delposten till övriga expenser höjes med avrundat 22 000 kronor till 433 000 kronor (p. 4).

Någon höjning av anslagsposten till publikationstryck (p. 5) är statskontoret inte berett tillstyrka.

Departementschefen. Anslagsposten till sjukvård m.m. bör i enlighet med skolöverstyrelsens förslag uppräknas till 16 000 kronor (p. 1). Anslagsposten till reseersättningar har av överstyrelsen uppräknats med hänsyn till föreslagen utbyggnad av konsulentorganisationen. Med utgångspunkt i vad jag i det avseendet föreslagit under föregående anslagspunkt torde en uppräkning av medelsbehovet för resor med 10 000 kronor vara tillfyllest (p. 2). Den av överstyrelsen föreslagna uppräknningen av anslagsposten till tjänstgöringstraktamenten åt vikarierande undervisningsråd finner jag med hänsyn till belastningen under föregående budgetår vara för låg. Jag förordar en uppräkning av denna post med 26 000 kronor till 50 000 kronor (p. 3).

Vad överstyrelsen anfört angående behovet av skrivmaskiner, materiel och viss inredning föranleder mig att förorda en uppräkning av anslagsmedlen till övriga expenser med 40 000 kronor. Härav betraktar jag dock 10 000 kronor som en engångsanvisning för inköp av skrivmaskiner och mattor för ämbetsverkets behov (p. 4).

På grund av ökade kostnader för framställning av publikationen *Aktuellt* från skolöverstyrelsen förordar jag en uppräkning av anslagsposten till publikationstryck med 5 000 kronor (p. 5).

Vid bifall till vad jag nu förordat, bör utgiftsökningen under detta anslag beräknas till $(10\,000 + 10\,000 + 26\,000 + 40\,000 + 5\,000 =) 91\,000$ kronor, vilket för nästa budgetår innebär ett totalt anslagsbehov av $(800\,000 + 91\,000 =) 891\,000$ kronor.

Med stöd av vad jag här anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolöverstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 891 000 kronor.

[173] 3. Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	600 000	818 716
1956/57	1 000 000	694 828
1957/58	1 250 000	1 490 616
1958/59 (statsliggaren s. 625)	1 500 000	
1959/60 (förslag)	1 400 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta reservationsanslag för nästa budgetår uppföres med 2 630 000 kronor, innebärande en höjning med 1 130 000 kronor. I fråga om medelsåtgång och tillgängliga medel för innevarande budgetår anför *överstyrelsen* följande.

Vid början av budgetåret 1958/59 fanns tillgängliga ett anslag av 1 500 000 kronor samt — med inräknande av ett belopp av 63 400 kronor från anslaget till Täckning av beräknat överskridande av anslagsmedlen för vissa löne- och pensionsförmåner — en reservation på 394 897 kronor eller sammanlagt 1 894 897 kronor. *Överstyrelsen* har i föregående anslagsäskanden beräknat medelsbehovet (bidrag till regional skolpsykologverksamhet inräknat) för nämnda budgetår till 2 172 900 kronor. En brist på 278 003 kronor skulle alltså uppstå. *Överstyrelsen* räknar med att besparingar i viss utsträckning kommer att göras under budgetåret 1958/59 (se propositionen 1958: 1 VIII ht, s. 446). Dessa minskar emellertid genom att vissa utgifter kvarstår från budgetåret 1957/58. På grund av det anförda anser sig *överstyrelsen* icke böra räkna med någon reservation vid ingången av budgetåret 1959/60.

Det av *överstyrelsen* för nästa budgetår föreslagna anslaget av 2 630 000 kronor beräknas bli disponerat på följande sätt. Siffror och anmärkningar inom parentes avser jämförelse med *överstyrelsens* anslagsäskanden för innevarande budgetår.

I. *Försöksverksamhet inom enhetsskolan*

1. Kurser för enhetsskolans lärare m. fl. . .	244 600	(+ 52 100)
2. Pedagogisk instruktionsverksamhet med hjälp av regionala samarbetskommittéer och deltidsanställda konsulenter	291 700	(+ 88 700)
3. Konferenser med ledamöterna i länsskolnämnderna m. fl.	63 800	(+ 30 000)
4. Studieresor för enhetsskolans lärare och skolläda	60 000	(+ 10 000)
5. Utarbetande och tryckning av metodiska anvisningar för arbetet inom enhetsskolan samt av ny upplaga av timplaner och huvudmoment	30 000	(— 35 000)
6. Undersökningar och prov inom enhetsskolan	165 000	(+ 40 000)
7. Språkassistentverksamhet inom enhetsskolan	187 600	(+ 31 400)
8. Övergång till annan studieriktning . . .	135 100	(+ 35 600)
Summa kronor	1 177 800	(+ 252 800)

II. Försöksgymnasier

Försöksgymnasier	29 500	(+ 7 400)
------------------------	--------	-----------

III. Skolor med särskild försöksverksamhet

Skolor med särskild försöksverksamhet	210 700	(+ 87 800)
--	---------	------------

IV. Försöksverksamhet med korrespondensundervisning

(1.) Korrespondensrealskolor	—	(— 344 500)
1. Korrespondensgymnasier	294 200	(+ 223 700)
(2)		
2. Övrig korrespondensundervisning	34 000	(of.)
(3) Summa kronor	328 200	(— 120 800)

V. Annan försöksverksamhet

1. Fri försöksverksamhet	337 800	(+ 5 000)
2. Fortsatt utgivande av en för försöksverksamheten gemensam publikation	30 000	(+ 8 000)
3. Resekostnadsersättningar och traktamenten m.m. för vissa befattningshavare i samband med planering och tillsyn av försöksverksamheten	40 000	(+ 4 000)
4. Resekostnadsersättningar och traktamenten m.m. till ledamöter och suppleanter i lekmananämnden	5 000	(of.)
5. Övrig försöksverksamhet	360 000	(+ 235 000)
Summa kronor	772 800	(+ 252 000)

VI. Regional skolpsykologverksamhet

Regional skolpsykologverksamhet	114 200	(— 18 900)
---------------------------------------	---------	------------

Liksom tidigare förutsätter överstyrelsen, att möjlighet skall föreligga att vidtaga de jämkningar mellan de beräknade posterna, som vid det fortsatta planläggningsarbetet kan visa sig erforderliga.

Av överstyrelsens framställning inhämtas beträffande de olika punkterna i det framlagda programmet bland annat följande.

I. Försöksverksamhet inom enhetsskolan

1. Försöksverksamhet med nioårig enhetsskola pågick budgetåret 1957/58 i 96 kommuner samt omfattade 5 702 läraravdelningar och 143 370 elever. Budgetåret 1958/59 beräknas 45 kommuner tillkomma och försöksverksamheten därutöver utvidgas i en kommun. Sammanlagt kommer försöksverksamheten då att omfatta 141 kommuner med cirka 9 000 läraravdelningar och cirka 226 000 elever. Överstyrelsen räknar med att utbyggnad av verksamheten med nioårig enhetsskola kommer att ske i minst samma omfattning budgetåret 1959/60 som budgetåret 1958/59 eller med cirka 50 nya kommuner. Försöksverksamheten skulle då under nämnda budgetår komma

att omfatta cirka 12 600 läraravdelningar och cirka 317 000 elever. Vid beräkningen av antalet avdelningar och elever budgetåren 1958/60 har hänsyn även tagits till att försöksverksamheten från och med budgetåret 1958/59 i regel börjar med klasserna 1 till och med 5 i stället för som tidigare med klasserna 1 och 5 (även kommun, som tidigare börjat försöksverksamhet, vilken ännu inte omfattar samtliga klasser 1 till och med 5, kan få utvidga verksamheten på motsvarande sätt).

Överstyrelsen framhåller, att den stora utvidgningen av försöksverksamheten gör ett omfattande kursprogram nödvändigt och beräknar under denna punkt medel till följande slag av kurser i försöksavdelningens regi, nämligen kurs i studie- och yrkesvägledningsfrågor för lärare i samhällskunskap, kurs för klassföreståndare rörande studievägledande och elevvårdande uppgifter, kurs motsvarande tidigare beföringskurs för yrkesvalslärare avsedd för andra lärarkategorier än folkskollärare samt fortbildningskurser för lärare i yrkesämnen. Vidare beräknas här andel i kostnaderna för vissa av andra arbetsenheter inom överstyrelsen anordnade kurser, i vilka lärare från försöksskola deltar, samt bidrag till av lärarorganisationer m. fl. anordnade kurser.

2. I fråga om de regionala samarbetskommittéernas verksamhet avser överstyrelsen att under hösten 1958 på grundval av verkställd utredning inkomma med förslag till en omorganisation, påkallad av länsskolnämndernas tillkomst. I sina kostnadsberäkningar för budgetåret 1959/60 utgår överstyrelsen emellertid från den nuvarande organisationen, då överstyrelsen förutsätter, att kostnaderna för den nya organisationen icke kommer att överstiga den eljest erforderliga kostnadsramen för verksamheten. Sålunda beräknas under denna punkt, liksom tidigare, medel för kommittéernas sammanträden, regional konsulentverksamhet, lärares auskultering vid utbildningsanstalter, viss annan pedagogisk information och kortare kurser.

3. Här upptar överstyrelsen medel för regionala konferenser för i första hand ledamöter och tjänstemän i länsskolnämnder samt skolledare i försökskommuner, en speciell konferens rörande förberedande yrkesutbildning och konferenser för skolledare i kommuner, där försöksverksamheten når högsta stadiet.

6. Beträffande försöksavdelningens vetenskapligt inriktade undersökningsverksamhet nämner överstyrelsen fullföljandet av nu pågående undersökningar rörande elevernas yrkesintressen och anpassning till yrkeslivet samt om elevernas sociala utveckling och anpassning. Kostnadsberäkningen inrymmer också medel för genomförande av vissa för 1957 års skolberedning avsedda uppgifter, huvudsakligen av registrerande natur.

7. Språkassistentverksamheten inom enhetsskolan, som nu bedrivs i samarbete med the British Centre och Deutsches Zentrum med vissa besparingar ifråga om resekostnadsersättningar och traktamenten som följd, beräknas bli utökad. Överstyrelsen räknar för nästa läsår med åtta assistenttjänster i stället för med nuvarande sex.

II. *Försöksgymnasier*

Under detta avsnitt upptar skolöverstyrelsen beräknade kostnader dels för en konferens med rektorer och vissa klassföreståndare vid försöksgymnasierna m. fl. för diskussion om bland annat tillämpningen av de nya tim- och kursplaner för försöksgymnasierna, som väntas komma att träda i kraft nästa läsår, dels för överläggningar med rektor och några lärare vid i första

hand nya försöksgymnasier och linjer för instruktioner inför gymnasiets start m. m., dels för stödundervisning åt elever, som från försöksskola övergår till försöksgymnasium.

III. Skolor med särskild försöksverksamhet

Till skolor med särskild försöksverksamhet är nu utsedda fem högre skolor på olika orter. Överstyrelsen beräknar att verksamheten nästa läsår utvidgas till att, såsom ursprungligen planerats från överstyrelsens sida, avse åtta skolor.

IV. Försöksverksamhet med korrespondensundervisning

(1). Skolöverstyrelsen föreslår, att verksamheten med korrespondens-realskolor, som sedan budgetåret 1951/52 pågått med bidrag från försöks-anslaget, från och med nästa budgetår skall få utgöra en ordinarie anordning och sålunda upphöra som försök. Då denna utbildningsform anses närmast jämförbar med de i folkskolan inbyggda realskollinjerna, föreslås att medel för korrespondensrealskolorna i fortsättningen beräknas under anslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.

1. (2.) Beträffande korrespondensgymnasier upptar överstyrelsen medel för, utöver de nu inrättade gymnasierna i Torsås och Jokkmokk, ytterligare tre gymnasier.

2. (3.) Under denna punkt beräknas liksom tidigare medel till viss korrespondensundervisning inom enhetsskolan.

V. Annan försöksverksamhet

1. Under rubriken »fri försöksverksamhet» upptages vissa nu vid högre skolor pågående försök, som kräver extra timtilldelning och som anses böra pågå ännu en tid. Vissa av dessa försök är jämväl upptagna i det program, som framlagts för skolor med särskild försöksverksamhet (se avsnitt III). Förevarande punkt omfattar försöksverksamhet med studiegång ledande till s. k. särskild normalskolekompetens; försök med intensifierad undervisning i muntlig framställning; försök med nya ämnen eller ämnesgrenar, nämligen bok- och bibliotekskunskap, samt frivillig textilslöjd, frivillig stenografi och fritidskurs i hushållsgöromål på gymnasiet; försök med matematik som tillvalsämne i de två högsta ringarna på latinggymnasiet. I fråga om ett par av dessa försök räknar överstyrelsen med ökat antal deltagande skolor.

3. Från denna post till vissa reseersättningar bör enligt överstyrelsens förslag medel få utgå även till utlandsresor, som föranledes av allt oftare framställda önskemål om överstyrelsens medverkan vid konferenser och möten i utlandet.

5. Här beräknas medel för avlöning åt vissa inom försöksavdelningen anställda personer. För närvarande gäller detta en expert, tre konsulenter, en heltidsanställd och en halvtidsanställd sakkunnig samt ett kontorsbiträde. Vidare utnyttjas posten för avlöning åt vissa personer, som mera tillfälligt knutits till avdelningen.

Kostnaderna för de konsulterande besök, som experter beträffande den förberedande yrkesundervisningen företager till försöksskommunerna i samband med organiserandet av klass 9 y, belastar posten. Överstyrelsen har vidare för avsikt att i större utsträckning än tidigare anlita experter för planering av individuell yrkespraktik i klass 9 y.

Under denna post ingår även utgifterna för det nordiska expertutskottet, vidare det statsbidrag, som överstyrelsen har möjlighet att bevilja försökskommuner till avlönande av timlärare för fyllnadsundervisning i engelska av elever, vilka inflyttat i kommunen och tidigare icke åtnjutit undervisning i ämnet, och statsbidrag till stödundervisning åt elever, som från försökskola övergår till kommunalt gymnasium.

De i samverkan med tonetiska övningslaboratoriet vid Stockholms högskola bedrivna försöken att med hjälp av ljud- och filmband ge elever i klasserna 1—4 en förberedande undervisning i engelska bör enligt överstyrelsens mening fortsätta under flera år. För nästa budgetår beräknas en utvidgning av verksamhetens omfattning. Kostnaderna upptages under denna post.

Kostnadsberäkningen upptar också medel till framställning av filmslingor för åskådliggörande av vissa arbetsmoment i den förberedande yrkesutbildningen samt slutligen en marginal för sådana nya undersöknings- och försöksbehov, som aktualiseras av utvecklingen själv och därför ej nu i detalj kan förutses.

VI. Regional skolpsykologverksamhet

Överstyrelsen förutsätter, att den regionala skolpsykologverksamheten, vilken under hösten 1958 startar i Jämtlands, Uppsala och Västmanlands län, får oförändrad omfattning under nästa budgetår. Överstyrelsen hemställer om bemyndigande att från och med den 1 juli 1959 eller senare förändra en, två eller samtliga tre skolpsykologtjänster i lönegrad Ag 24 till extra ordinarie tjänster i lönegrad Ae 24, därest överstyrelsen finner detta lämpligt med hänsyn till de erfarenheter, som vunnits av försöksverksamheten.

Statskontoret uttalar — under erinran om vissa vid föregående års anslagsavvägning rörande här ifrågakommande ändamål gjorda uttalanden — att en så betydande anslagsökning, som den överstyrelsen nu föreslagit, icke torde böra ifrågakomma. Ämbetsverket anför vidare följande.

Framhållas må i detta sammanhang, att det av överstyrelsen beräknade medelsbehovet till icke obetydlig del är hänförligt till planerade utvidgningar av olika slags försök, vilka helt nyligen igångsatts. Sålunda föreslås exempelvis, att anordningen med skolor med särskild försöksverksamhet nästkommande läsår skall omfatta åtta skolor mot för närvarande fem. Vidare beräknas statsbidrag till ytterligare tre korrespondensgymnasier. I anledning härav vill statskontoret särskilt understryka vikten av att försiktighet iakttages vid genomförande av sådana utvidgningar av försöksverksamheten, som medför framtida automatiska kostnadsökningar. Statskontoret, som anser att det erfarenhetsmässigt finns anledning räkna med en icke obetydlig reservation å anslaget vid ingången till budgetåret 1959/60, kan för sin del tillstyrka endast en begränsad anslagshöjning. Med hänsyn till att försöksverksamheten med nioårig enhetsskola nästkommande läsår beräknas öka, torde en uppräknig av anslaget med 150 000 kronor vara motiverad. Då härutöver den till cirka 100 000 kronor uppgående automatiska kostnadsökningen beträffande de två korrespondensgymnasier, som för närvarande åtnjuter statsbidrag, torde böra beaktas, föreslår ämbetsverket att anslaget uppföres med $(1\,500\,000 + 150\,000 + 100\,000 =) 1\,750\,000$ kronor. Statskontoret har härvidlag förutsatt, att kostnaderna för korres-

pondensrealskolor — cirka 350 000 kronor — skall rymmas inom denna anslagsram. Därest medel till dessa skolor skulle komma att upptagas under annat anslag, bör förevarande anslag minskas med sistnämnda belopp.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens förslag rörande detta anslag innebär, vad medelstillgången för nästa budgetår beträffar, en höjning inte bara med den föreslagna nominella ökningen av anslagsbeloppet, 1 130 000 kronor, utan med 344 500 kronor därutöver, d. v. s. med det belopp som för innevarande budgetår under detta anslag beräknats för korrespondensrealskolor [p. IV (1.)] och av överstyrelsen för budgetåret 1959/60 i stället föreslås anvisat under anslaget Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m. Som motivering för sistnämnda förslag har överstyrelsen anfört, att verksamheten med korrespondensrealskolor från och med nästa budgetår bör betraktas som en ordinarie anordning och ej som försök. Då utbildningsformen anses närmast jämförbar med de i folkskolan inbyggda realskollinjerna föreslås, att medel anvisas under nyssnämnda anslag. Jag ansluter mig till överstyrelsens uppfattning i dessa avseenden och återkommer till frågan om medelsanvisning till korrespondensrealskolorna i samband med behandlingen av anslagsbehovet till driften av folkskolor m. m. Om detta mitt ställningstagande vinner Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, skulle således redan vid oförändrat anslagsbelopp medelstillgången under förevarande anslag i verkligheten öka med omkring 340 000 kronor. Vid budgetavvägningen har jag emellertid inte funnit det möjligt att förorda en så betydande medelsökning under detta anslag, vilket för det närmast föregående och innevarande budgetår uppräknats med sammanlagt en halv miljon kronor. Bedömningen av medelsbehovet för nästa budgetår har jag vidare ansett böra ske med beaktande av den kostnadsökning som föranledes av utbyggnaden av den statliga försöksskolan i Linköping, drygt 400 000 kronor, samt av de undersökningar som bedrivs i 1957 års skolberednings regi för medel ur åttonde huvudtiteln's kommittéanslag. Mot denna bakgrund anser jag mig icke böra förorda större ökning av medelstillgången under detta anslag än med i runt tal 250 000 kronor, vilken vinnes om anslaget, utan att belastas med kostnader för korrespondensrealskolorna, uppföres med 1 400 000 kronor.

I förhållande till det av överstyrelsen framlagda programmet för försöksverksamheten måste med nämnda medelsanvisning vissa begränsningar ske. Det torde få ankomma på överstyrelsen att pröva på vilka punkter dessa bör göras. Jag förutsätter emellertid, att en koncentration av verksamheten kommer till stånd och att den därvid inriktas på centrala områden.

Av det sist sagda följer, att användningen av anslaget inte får anses vara bunden till det av överstyrelsen redovisade programmet för försöksverksamheten. I kommande anslagsäskanden torde detta dock böra uppgöras utifrån förutsättningen att det skall medföra väsentligt mindre kostnader än det som nu framlagts.

Åtgärder av organisatorisk art, som sträcker sig över längre tid än det löpande budgetåret och förutsätter fortsatt medelsanvisning, bör icke av överstyrelsen vidtagas utan att medgivande därtill i särskild ordning lämnats av Kungl. Maj:t.

Vidkommande skolöverstyrelsens förslag och uttalanden i övrigt i samband med de nu behandlade äskandena vill jag endast tillägga, dels att jag inte kan tillstyrka, att extra ordinarie tjänster från och med nästa budgetår inrättas för de regionalt verksamma skolpsykologerna, dels att jag förutsätter, att försöksverksamhetens regionala samarbetskommittéer upphör med utgången av innevarande budgetår och att deras arbetsuppgifter därvid överflyttas på länsskolnämnderna.

Jag vill slutligen här nämna, att jag har för avsikt att senare föreslå Kungl. Maj:t att för 1959 års riksdag framlägga vissa förslag rörande glesbygdens skolväsen.

Under återopande av vad jag nu anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 1 400 000 kronor.

[174] **4. Statens försöksskola i Linköping: Driftkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	570 000	5 637
1958/59 (statsliggaren s. 626)	750 000	
1959/60 (förslag)	1 186 000	

Detta anslag var för närmast föregående budgetår och är för innevarande budgetår uppfört på riksstaten under rubriken Särskilda försöksskolan i Linköping: Driftkostnader. Den ifrågavarande skolan torde i fortsättningen bära kallas statens försöksskola i Linköping och anslagsrubriken med anledning därav få här använd lydelse.

Beslut om att en särskild statlig försöksskola, tills vidare organiserad som nioårig enhetsskola, från och med budgetåret 1957/58 skulle upprättas i Linköping fattades vid 1957 års riksdag (prop. 106; SU 127; Rskr 317). Av skäl som redovisats i propositionen 1958: 109 kunde verksamheten vid skolan emellertid inte börja vid beslutad tidpunkt. Verksamheten har i stället igångsatts från och med läsåret 1958/59.

Skolöverstyrelsen har, under framhållande bland annat att skolan under nästa budgetår utvidgas med årskurs 9, att högstadiet växer från 5 avdelningar till 9, att hela antalet avdelningar växer från 28 till 32 samt att elevantalet stiger från 770 till cirka 900, föreslagit en höjning av anslaget med 492 200 kronor till 1 242 200 kronor.

Höjningen föranledes, förutom av vissa ökningar av huvudsakligen automatisk karaktär med 93 200 kronor, av bland annat följande förslag.

I. Avlöningskostnader

1. Särskilt arvode till försöksledaren	+	3 190
2. Inrättande av följande nya ordinarie tjänster:		
3 adjunks- (ämneslärartjänster) i Ao 23 (Ao 21)		
3 folkskollärartjänster i Ao 19		
1 teckningslärartjänst i Ao 16		
1 musiklärartjänst i Ao 16		
3 gymnastiklärartjänster i Ao 16		
2 tjänster i manlig slöjd i Ao 12		
2 tjänster i kvinnlig slöjd i Ao 12		
1 tjänst i hemkunskap i Ao 13	+	314 640
3. Särskild ersättning till vaktmästare	+	5 200
4. Extra skrivhjälp	+	4 000
		+ 327 030
	Avrundat	+ 327 000

II. Omkostnader

5. Sjukvård m. m. (nu 4 000)	+	1 000
6. Reseersättningar (nu 9 000)	+	7 000
7. Särskilda kurser och föreläsningar för skolans lärare (nu 0)	+	3 200
8. Filmning av pedagogiska försök (nu 0)	+	12 000
9. Böcker, undervisningsmateriel och inventarier (nu 0)	+	18 800
10. Övriga expenser (nu 0)	+	30 000
		<u> </u>
	+	72 000

Beträffande dessa förslag har överstyrelsen i sin framställning anfört i huvudsak följande.

1. På grund av försöksledarens särskilda arbetsuppgifter och stora arbetsbörda genom att skolan bedriver forsknings- och försöksverksamhet tillstyrker överstyrelsen, att han förutom lönen i lönegrad ABp 26 må uppbära dels ett arvode på 1 200 kronor, dels ett arvode motsvarande ersättning för 2 veckotimmar enligt AT 23. Förstnämnda arvode utgår till rektor tillika skolchef. Ersättning motsvarande timarvode för två veckotimmar utgår bland annat till sådan rektor, lektor m. fl. vid folkskoleseminarium, som fullgör arbete med lärarutbildning inom seminariet. Vidare erinras om att försöksledaren icke erhöll någon löneförhöjning, när lönegradsplacerad lärare fick rätt att åtnjuta lön enligt den löneklass, som med två enheter överstiger den löneklass, i vilken han är placerad (kungl. brev den 28 juli 1958).

Överstyrelsen föreslår också att försöksledarens benämning ändras till rektor.

2. I fråga om behovet av ordinarie befattningshavare innebär försöksledarens framställning, att tre adjunktstjänster i lönegrad Ao 23 (ämneslärartjänster i lönegrad Ao 21), tre folkskollärartjänster i lönegrad Ao 17, en tjänst i teckning, en tjänst i musik, tre tjänster i gymnastik med lek och idrott, två tjänster i manlig slöjd, två tjänster i kvinnlig slöjd och en tjänst

i hemkunskap inrättas. Vidare föreslår han, att den extra ordinarie kanslibiträdestjänsten vid skolan förändras till ordinarie.

Överstyrelsen finner de sex nya tjänsterna i läroämnena på försöksskolans högstadium (tidigare fem tjänster) behövliga med hänsyn till att studiet i det närmaste kommer att fördubblas. Mer än tio procent av undervisningen i dessa ämnen och i övningsämnena kommer vidare att handhas av icke-ordinarie lärare. I fråga om de föreslagna ordinarie tjänsterna i övningsämnena vill överstyrelsen ytterligare framhålla, att forskningsverksamhet och försök skall bedrivas även av övningslärare, varför det är angeläget att mera fast knyta sådana lärare till skolan. Överstyrelsen tillstyrker föreslagen ordinarie sättning av kanslibiträdestjänsten.

Enligt kungl. brev den 28 juli 1958 till skolöverstyrelsen angående anslag för budgetåret 1958/59 till försöksverksamhet m. m. äger överstyrelsen för varje läsår beträffande särskilda försöksskolan i Linköping medgiva, att viss del av den för lärarna gällande undervisningsskyldigheten må anses fullgjord genom utförande av vissa åligganden, som betingas av den vid skolan bedrivna forsknings- och försöksverksamheten. Försöksledaren utreder för närvarande frågan om nedsättning i undervisningsskyldigheten för lärarna under innevarande budgetår. I förevarande anslagsberäkningar anser sig överstyrelsen böra räkna med en genomsnittlig nedsättning på 4 veckotimmar för folkskollärare och småskollärare, 3 veckotimmar för lärare i läroämnena på högstadiet och 2 veckotimmar för övningslärare.

3—4. Den kommunale vaktmästaren vid skolan tjänstgör enligt försöksledaren även vid andra skolor och har ej möjlighet att åta sig de särskilda arbetsuppgifter, som betingas av forsknings- och försöksverksamheten. Det torde vidare bli nödvändigt att utöver kanslibiträdet anlita extra skrivhjälp. Överstyrelsen finner de av försöksledaren föreslagna beloppen för ändamålen, 5 200 kronor och 4 000 kronor, skäliga.

7—8. Sedan skolan nu börjat sin verksamhet, finner överstyrelsen det nödvändigt, att under omkostnadsstaten upptages kostnader jämväl för särskilda forsknings- och försöksändamål samt för övriga expenser. I förstnämnda avseende tillstyrker överstyrelsen att medel får utgå för särskilda kurser och föreläsningar för skolans lärare, filmning av pedagogiska försök (jämförande studier av grupparbets teknik och ordinär klassundervisningsmetodik i två klassrum) samt böcker, undervisningsmateriel och inventarier.

Vissa kostnader i samband med filmning förefaller dock böra hänföras till reservationsanslaget till utrustning, nämligen utgifter för iordningställandet av de båda klassrummen samt anskaffandet av radioanläggning och bandupptagningsapparat. Dessa utgifter uppskattas av försöksledaren till cirka 10 000 kronor.

9. Det är enligt överstyrelsens mening angeläget, att skolan redan från början utrustas med ett för verksamheten erforderligt bibliotek. Relativt stora bidrag bör därför utgå. En del litteratur liksom också eventuellt en del materiel torde dock kunna övertagas från folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping, som är under avveckling. Vidare torde möjligheter finnas att utnyttja biblioteket vid folkskoleseminariet i Linköping. Överstyrelsen föreslår, att för lärarbibliotek och facklitteratur beräknas 8 000 kronor.

För prenumeration på tidningar och tidskrifter (framförallt utländska facktidskrifter) har under sistnämnda post beräknats 2 000 kronor. Enligt överstyrelsens mening kan åtskilliga av de önskade tidskrifterna erhållas

genom Pedagogiska biblioteket. Detta är också villigt att prenumerera på någon eller några speciella tidskrifter, som nu icke finns på biblioteket men som önskas av skolan. I viss utsträckning torde också stiftsbiblioteket i Linköping m. fl. bibliotek kunna anlitas. Under sådana förhållanden beräknar överstyrelsen 800 kronor per budgetår för tidningar och tidskrifter.

Posten Böcker, undervisningsmateriel och inventarier torde alltså för budgetåret 1959/60 böra beräknas till 18 800 kronor.

10. I avvaktan på närmare erfarenheter beräknas anslagsposten Övriga expenser av överstyrelsen till 30 000 kronor, vilket är 6 000 kronor lägre än försöksledaren föreslagit.

Försöksledaren har under omkostnadsstaten även upptagit medel för publikationstryck. Avsikten är att under vårterminen 1960 i tryck meddela då tillgängliga resultat från i skolan utförda forskningsprojekt, i första hand angående avvägningen mellan individuella uppgifter, grupparbete och klassundervisning i årskurs 4 samt läs- och skrivutvecklingen under de två första skolåren. På grund av svårigheterna att redan nu bedöma hur långt forsknings- och försöksverksamheten framskridit vid denna tidpunkt förordar överstyrelsen, att kostnaderna för ändamålet får belasta försöksanslaget och att en särskild post alltså icke upptages i förevarande sammanhang. Överstyrelsen förutsätter då, att Kungl. Maj:t vid bestämmandet av försöksanslagets storlek tar hänsyn även till dessa kostnader och till de nedan nämnda kostnaderna för företrädesvis extern försöksverksamhet.

Utöver de nu redovisade förslagen har skolöverstyrelsen dels hemställt om bemyndigande att, då särskilda skäl föreligger, medgiva, att i vissa fall till timlärare må utgå arvode enligt löneklass, som med två enheter överstiger den eljest tillämpliga, dels ock beträffande kostnader för extern försöksverksamhet anført och föreslagit följande.

För vissa utgifter företrädesvis för den externa försöksverksamheten (statistiska beräkningar, testrättningar och särskilda ersättningar åt lärare) har försöksledaren föreslagit sammanlagt 63 000 kronor för budgetåret 1959/60. Medel har även begärts i tilläggsanslag för budgetåret 1958/59. Överstyrelsen erinrar om att departementschefen i Kungl. Maj:ts proposition 1957: 106 (s. 119) uttalat, att eventuella kostnader för ändamålet i enlighet med Kungl. Maj:ts närmare bestämmande torde få bestridas ur de medel, som ansloges till avlöningar till icke-ordinarie personal. Då nämnda kostnader för närvarande är särskilt svårbedömda, får överstyrelsen emellertid föreslå, att de i stället får belasta försöksanslaget. Ersättning för biträdeshjälp får därvid även anses inkludera ersättning till statistiska centraler. Närmare bestämmelser om den externa verksamheten torde böra utfärdas först tillsammans med nädigt medgivande till sådan verksamhet.

Slutligen hemställer överstyrelsen om att principbeslut måtte meddelas om inrättande budgetåret 1960/61 av en andra statlig skola för pedagogisk experimentverksamhet. Kostnaderna för en dylik skola beräknas för nämnda budgetår till 800 000 kronor samt vid full utbyggnad till 1 300 000 kronor.

Statskontoret har anført bland annat följande.

Med hänsyn till det ökade antalet avdelningar på skolans högstadium nästkommande läsår torde icke något vara att erinra mot att sex nya tjäns-

ter i läroämnen inrättas. Enär skolan i fråga om lärartjänsternas lönesättning skall behandlas som en reguljär enhetsskola, torde av de föreslagna nya adjunktstjänsterna i vart fall en böra vara adjunks- eller ämneslärartjänst i lönegrad Ao 21 respektive Ao 19.

Statskontoret vill vidare föreslå inrättande av sju ordinarie övningslärartjänster, varav två i gymnastik med lek och idrott samt en tjänst i ettvarvt av ämnena teckning, musik, manlig slöjd, kvinnlig slöjd och hemkunskap.

Förslaget om ordinariesättning av kanslibiträdestjänsten kan statskontoret däremot icke tillstyrka.

Statskontoret har icke ingått i prövning av frågan, huruvida försöksledarens löneställning bör förbättras. Ämbetsverket vill endast framhålla, att på försöksledaren icke ankomma sådana arbetsuppgifter, för vilka rektor tillika skolchef samt vissa befattningshavare vid seminarierna uppbära i framställningen omnämnda arvoden.

Överstyrelsens hemställan att i vissa fall förhöjt arvode skulle utgå till timlärare kan statskontoret icke biträda.

Enligt de i propositionen 106/1957 uppdragna riktlinjerna i fråga om fördelningen av kostnaderna för skolan mellan staten och kommunen skola vaktmästarlöner bestridas av kommunen. På grund härav avstyrker statskontoret yrkandet om medel till vaktmästalarvode.

Då närmare erfarenheter ännu icke föreligga rörande omfattningen av det expeditiönsarbete, för vilket statsverket enligt berörda riktlinjer har att avlöna arbetskraft, kan statskontoret icke heller tillstyrka förslaget om medelsanvisning till extra skrivhjälp.

Departementschefen. Särskilda försöksskolan i Linköping, vilken från och med nästa budgetår enligt min mening bör benämnas på sätt som framgår av den angivna anslagsrubriken, kommer från och med läsåret 1959/60 att vara fullständigt utbyggd. Den av skolöverstyrelsen beräknade kostnadsökningen föranledes till huvudsaklig del av förslag om nya lärartjänster och om ordinariesättning av lärarbefattningar i förhållande till skolans ökade omfattning. De härav föranledda ökade *avlöningskostnaderna* är jag beredd att i det väsentliga tillstyrka. Jag förordar således inrättande från och med nästa budgetår av tre nya adjunks- eller ämneslärartjänster i lönegrad Ao 23 respektive Ao 21, tre folkskollärartjänster i Ao 19, en teckningslärartjänst i Ao 16, en musiklärartjänst i Ao 16, två gymnastiklärartjänster i Ao 16, en tjänst i manlig slöjd i Ao 12, en tjänst i kvinnlig slöjd i Ao 12 samt en tjänst i hemkunskap i Ao 13 (p. 2). Jag räknar vidare med en ökning av 9 000 kronor för erforderlig biträdeshjälp för olika uppgifter i samband med försöksverksamheten (p. 3 och 4).

Skolöverstyrelsen har föreslagit, att chefen för den statliga försöksskolan i Linköping skall benämnas rektor i stället för försöksledare samt förordat, att han utöver lönen enligt lönegrad ABp 26 skall äga uppbära visst arvode. För egen del anser jag försöksledare vara en mera adekvat benämning än rektor och finner inte vad i frågan nu anförts motivera ändrad benämning. Inte heller finner jag skäl att tillstyrka, att försöksledarens löneförmåner ändras genom beslut om särskilt tilläggsarvode.

När det gäller medelsberäkning för *omkostnaderna* har jag ingen erinran mot en uppräknings med föreslagna belopp av posterna till sjukvård m. m. och reseersättningar (p. 5 och 6). De bör således höjas med 1 000 respektive 7 000 kronor.

Enligt min uppfattning bör tills vidare, så länge medel under särskilt anslag uppföres till betydande belopp för försöksverksamhet på skolväsendets område, de kostnader, vilka betingas av de vid skolan bedrivna särskilda försöken, i princip bestridas ur nämnda anslag. Detta gäller såväl kostnader för sådan personal, som särskilt måste anlitas för t. ex. bearbetningar m. m. i anslutning till försökens bedrivande som kostnader för blanketter och andra expenser, vilka sammanhänger med försökens utförande. Jag vill i detta sammanhang erinra om att enligt tidigare fattat beslut kostnader för ersättning till lärare i samband med försök i externa klassavdelningar avses skola enligt Kungl. Maj:ts bestämmande bestridas ur icke-ordinarieposten under avlöningsstaten. De ändamål, som skolöverstyrelsen beräknat medel till under punkterna 7—10, är enligt min mening i huvudsak av förut angivet slag och de bör således efter överstyrelsens prövning tillgodoses ur anslaget till Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m.

Med nu angiven uppläggning anser jag att medelsanvisningen under omkostnadsstaten bör kunna begränsas till — förutom hittillsvarande anslagsändamål — sådana kostnader av expensartad natur, vilka direkt föranledes av försöksverksamheten. Hit kan främst hänföras vissa kostnader för telefoner samt papper och kontorsutensilier och dylikt. Med inräknande av sist angivna kostnader föreslår jag, att en post till övriga expenser för nästa budgetår uppföres med ett belopp av 15 000 kronor. Speciella kostnader av denna natur, föranledda av större forskningsprojekt, bör, som jag nyss framhöll, bestridas ur försöksanslaget.

Erforderligt medelsbehov till kompensation för höjda folkpensionsavgifter kan beräknas utgöra 7 000 kronor. Utgiftsökningen under detta anslag kan för nästa budgetår beräknas uppgå till $(406\,000 + 7\,000 + 23\,000 =) 436\,000$ kronor, vilket medför ett anslagsbehov av $(750\,000 + 436\,000 =) 1\,186\,000$ kronor. Anslaget bör fördelas på poster i enlighet med den i hemställen föreslagna staten.

Av överstyrelsen begärt bemyndigande att, då särskilda skäl föreligger, medgiva, att timlärare må erhålla särskilt arvode, finner jag inte skäl tillstyrka. Ej heller är jag beredd att framlägga förslag, som kan ligga till grund för ett riksdagens principbeslut om ytterligare en försöksskola.

Jag vill i detta sammanhang slutligen erinra om att enligt vid förra årets riksdag fattat beslut folkskollärare i lönegrad Ao 17 från och med den 1 juli 1959 uppflyttas till lönegrad Ao 19. Personalförteckningen torde böra ändras med hänsyn härtill.

Med stöd av vad jag sålunda anfört och förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1959/60, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens försöksskola i Linköping, som föranledes av vad jag i det föregående anfört;

b) godkänna följande stat för statens försöksskola i Linköping, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

S t a t

Avlöningar

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	800 000	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	2 000	
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	201 000	
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	140 000	
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	7 000	1 150 000

Omkostnader

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	5 000	
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	16 000	
3. Övriga expenser	15 000	36 000

Summa kronor 1 186 000

c) till *Statens försöksskola i Linköping: Driftkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 186 000 kronor.

[175] 5. Statens försöksskola i Linköping: Utrustning

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	25 000	—
1958/59 (statsliggaren s. 628)	1 000	
1959/60 (förslag)	34 000	

Beträffande anslagsrubriken samt påbörjandet av verksamheten vid försöksskolan torde få hänvisas till vad därom sagts under närmast föregående anslagspunkt.

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta reservationsanslag för nästa budgetår uppföres med 25 000 kronor och anföres som motivering därför i huvudsak följande.

Det för budgetåret 1957/58 beviljade reservationsanslaget på 25 000 kronor och det för innevarande budgetår beviljade reservationsanslaget på 1 000 kronor kommer, enligt vad försöksledaren meddelat, att förbrukas under skolans första verksamhetsår för inköp av sådan utrustning och materiel, som är direkt betingad av skolans experimentverksamhet.

Försöksledaren föreslår 25 000 kronor för utrustning även under budgetåret 1959/60, varvid särskilt behovet av apparatur för den psykologisk-pedagogiska institutionen betonas. Under hand har han vidare särskilt erinrat om behovet av skrivmaskiner för försök beträffande skrivundervisningen i de lägsta klasserna.

Överstyrelsen har i sina äskanden om medel till skolans drift föreslagit, att 10 000 kronor för utrustning av klassrum och inköp av apparatur för filmning av pedagogiska försök skulle överföras till detta anslag.

Man torde alltså kunna räkna med stora kostnader för utrustning även under budgetåret 1959/60. I avvaktan på närmare erfarenhet av verksamheten och i vilken utsträckning materiel kommer att överföras från det under avveckling stadda folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping anser sig överstyrelsen dock böra begränsa sig till att föreslå samma belopp som för budgetåret 1957/58 eller 25 000 kronor.

Statskontoret har anfört i huvudsak följande.

Överstyrelsen har föreslagit, att ifrågavarande anslag för nästkommande budgetår uppföres med 25 000 kronor, varav 10 000 kronor beräknats för vissa kostnader i samband med filmning av pedagogiska försök samt återstoden, 15 000 kronor, för andra utrustningsändamål. Storleken av sistnämnda belopp anser sig statskontoret böra godtaga under förutsättning att särskilda medel icke beräknas för lärarbibliotek, facklitteratur och tidskrifter. Frågan i vilken omfattning medel böra anvisas för berörda filmning undandraget sig, som ovan antytts, ämbetsverkets närmare bedömande.

Departementschefen. Liksom skolöverstyrelsen anser jag det nödvändigt att räkna med relativt stora kostnader för utrustning även för budgetåret 1959/60. Med hänsyn till tidpunkten för skolans start har helt naturligt några preciserade beräkningar av medelsbehovet för detta ändamål inte kunnat göras. Mot det av överstyrelsen föreslagna beloppet för nästa budgetår, 25 000 kronor, har jag i och för sig ingen erinran. Emellertid bör det uppräknas med erforderligt belopp för upprustning av lärarbiblioteket vid skolan. Överstyrelsen har för detta ändamål, inklusive kostnaderna för prenumeration på facktidningar och -tidskrifter, beräknat ett medelsbehov av 8 800 kronor. Jag finner detta belopp skäligt och förordar, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med $(25\,000 + 8\,800 =) 33\,800$ eller avrundat 34 000 kronor. Vid riksdagens bifall härtill skulle sammanlagt 60 000 kronor ha anvisats för utrustning till den statliga försöksskolan i Linköping, vilket jag anser ge grundad anledning att räkna med att utrustningsbehovet därmed skulle vara tillgodosett.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens försöksskola i Linköping: Utrustning* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 34 000 kronor.

[176] **6. Länsskolnämnderna: Avlöningar.** Under denna rubrik har anslag uppförts på riksstaten första gången för innevarande budgetår. Anslagsbeloppet utgör 3 859 000 kronor och anslaget har formen av förslagsanslag.

Länsskolnämnderna trädde i funktion den 1 juli 1958. *Skolöverstyrelsen*, som efter föreskrivet samråd med överstyrelsen för yrkesutbildning föreslagit, att anslaget för nästa budgetår höjes med 250 000 kronor, erinrar om detta förhållande och framhåller i anslutning därtill att anslagsberäkningen nu måste ske utan erfarenhetsunderlag.

Den av överstyrelsen äskade höjningen hänför sig till följande förslag.

1. Arvoden åt fortbildningskonsulenter hos länsskolnämnderna samt biträden åt dessa konsulenter	+ 136 000
2. Inrättande av ytterligare tre befattningar för amanuenser och fem befattningar för kontorsbiträden	+ 93 600
3. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter	+ 20 279
	+ 249 879
	Avrundat + 250 000

Departementschefen. Av vad jag tidigare i annat sammanhang uttalat angående fortbildningsverksamheten följer, att förslaget under punkten 1 icke bör föranleda någon uppräknings av förevarande anslag.

Då erfarenhet av länsskolnämndernas verksamhet ännu så gott som helt saknas, i varje fall då det gäller att bedöma personalorganisationen, torde någon utökning av denna inte böra ske för det kommande budgetåret (p. 2).

Den beräknade höjningen med 20 279 kronor på grund av kompensation för höjda folkpensionsavgifter (p. 3) föranleder ingen erinran från min sida. Jag vill emellertid framhålla, att överstyrelsen i framställningen om medel för nu ifrågavarande ändamål anmält, att det synes vara motiverat att för nästa budgetår räkna med en nedskärning av det för innevarande budgetår till 90 000 kronor beräknade beloppet till biträdes hjälp åt skolinspektörer, vilka ej är stationerade på länsskolnämnds kansliort. Överstyrelsen beräknar den möjliga nedskärningen till 20 000 kronor, men föreslår, att någon anslagsminskning inte föranledes därav, enär en höjning med samma belopp erfordras för extra biträdes hjälp vid länsskolnämndernas expeditioner.

För innevarande budgetår har ett belopp av 140 000 kronor beräknats till extra sekreterar- och biträdes hjälp vid länsskolnämnderna. Med hänvisning till vad jag nyss anförde rörande den föreslagna ökningen av amanuens- och kontorsbiträdespersonalen, avstyrker jag den ifrågasatta uppräknings av medelsanvisningen till extra biträdes hjälp och föreslår, att anslagsposten till Arvoden och särskilda ersättningar till experter och tillfällig personal m. m. sänkes med 20 000 kronor till 314 000 kronor. Vid bifall härtill och till vad jag i övrigt förordnat, torde förevarande anslag för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 3 859 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för länsskolnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	2 597 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	258 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar till experter och tillfällig personal m. m., förslagsvis	314 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	220 000
5. Rörligt tillägg, förslagsvis	450 000
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	20 000
Summa kronor	3 859 000

b) till Länsskolnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 3 859 000 kronor.

[177] **7. Länsskolnämnderna: Omkostnader.** Till bestridande av länsskolnämndernas omkostnader har för innevarande budgetår på riksdagen uppförts ett förslagsanslag av 1 121 000 kronor.

Skolöverstyrelsen har efter samråd med överstyrelsen för yrkesutbildning föreslagit, att detta anslag för nästa budgetår minskas med 47 000 kronor till 1 074 000 kronor. Beträffande anslaget har överstyrelsen föreslagit följande förändringar rörande medelsdispositionen.

1. Ökning av anslagsposten till reseersättningar åt skolinspektörerna (nu förslagsvis 430 000) för att möjliggöra deltagande i ett av överstyrelsen anordnat möte i Stockholm för länsskolnämnderna	+ 15 000
2. Minskning av anslagsposten till reseersättningar i övrigt (nu förslagsvis 207 000) på grund av minskat behov av flyttningersättningar	— 102 000
3. Ökat behov av expenser (nu förslagsvis 230 000) enligt följande	
a) för ersättning till inspektörer för tillhållande av tjänstelokal	+ 1 300
b) för telefonkostnader	+ 10 000
c) för belysning	+ 5 400
d) för övriga expenser	+ 23 300
	+ 40 000
	— 47 000

Departementschefen. Det är enligt min mening av vikt att skapa möjligheter för länsskolnämndernas ledamöter, skolinspektörerna och förste byråsekreterarna vid nämnderna att efter det första verksamhetsårets slut komma samman till ett möte i Stockholm under överstyrelsernas ledning. Jag anser mig därför bland annat böra tillstyrka den under punkten 1 föreslagna uppräknigen med 15 000 kronor. Någon motsvarande uppräkning av anslagsposten till reseersättningar åt länsskolnämndernas ledamöter har icke av överstyrelsen ansetts erforderlig. Jag har ingen erinran mot att kostnaderna för ledamöternas deltagande i ett möte av nyss angivet slag bestrides ur för nästa budgetår tillgängliga medel för ledamöternas resor.

Den föreslagna kraftiga minskningen av anslagsposten till reseersättningar i övrigt hänger samman med att härunder beräknats medel för inspektörernas förutsedda flyttningar från tidigare stationeringsorter till residensstäderna, dit länsskolnämnderna är förlagda. Denna medelsanvisning hade således till betydande del engångskaraktär. I det av överstyrelsen för ifrågavarande anslagspost nu beräknade beloppet, 105 000 kronor, har emellertid inräknats 24 000 kronor för fortbildningskonsulenters resor. Såsom framgått av vad jag i andra sammanhang uttalat, erfordras ingen medelsberäkning för sistnämnda ändamål, varför beloppet 24 000 kronor bortfaller. Enligt min mening bör dock anslagsposten inte minskas med hela detta belopp, utan jag förordar, att den endast sänkes med ytterligare 15 000 kronor till 90 000 kronor, varigenom enligt min mening erforderligt utrymme inom postens ram beredes för kostnader för förste byråsekreterares resor i tjänsten samt för deltagande i nyssnämnda möte.

Vad slutligen angår expensposten (p. 3) finner jag skäligen tillstyrka en uppräkning med hänsyn till att vissa utgiftsökningar redan nu kan förutses. Jag föreslår, att anslagsposten för nästa budgetår uppföres med 250 000 kronor, vilket innebär en uppräkning med 20 000 kronor.

På grundval av vad jag nu förordat, kan minskningen av detta anslag beräknas till $(+ 15\,000 - 102\,000 - 15\,000 + 20\,000 =)$ 82 000 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Länsskolnämnderna: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 039 000 kronor.

[178] 8. Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	2 034 000	1 987 761
1957/58	3 971 000	4 495 021
1958/59 (statsliggaren s. 630)	5 402 000	
1959/60 (förslag)	5 552 000	

Styrelsen för lärarhögskolan föreslår att detta anslag för nästa budgetår höjes med 201 300 kronor till 5 603 300 kronor. Højningen är till övervägande delen av automatisk natur. Kostnadsökningar, som icke är av denna karaktär, hänför sig huvudsakligen till följande förslag.

1. Den vid skolan inrättade bibliotekariebefattningen för innehavare med 5/7 av hel tjänstgöring förändras till heltidstjänst och ordinariesättes.
2. En extra ordinarie skolpsykologtjänst i lönegrad Ae 24 inrättas.
3. För anställande av tillfällig skrivhjälp vid den pedagogiska institutionen anvisas 5 000 kronor.

Av styrelsens motivering för dessa förslag framgår bland annat följande.

1. Under det senaste året med dess större antal studerande har olägenheterna av den alltför snäva personalstaten på biblioteket accentuerats mer än tidigare. Av bibliotekariens arbetstid har då också en betydlig del tagits i anspråk av undervisningen i bibliotekskunskap. Denna undervisning omfattar 160 timmar, varmed må jämföras att 500 undervisningstimmar i mellanstadiets metodik räknas som full tjänstgöring. Styrelsen vill ytterligare understryka angelägenheten av att de eftersläpningar i biblioteksarbetet, som nu inte kunnat undvikas trots stor skicklighet och effektivitet i personalens arbete, i möjligaste mån reduceras. Utan en utökning av bibliotekarietjänsten till heltidstjänst förblir detta omöjligt.

2. Den 22 maj 1958 beslöt skolöverstyrelsen i syfte att utpröva lämpliga former för att blivande lärare bibringas kännedom om skolpsykologiskt arbete att för tiden 1 juli 1958—30 juni 1959 förordna halvtidsanställd skolpsykolog vid lärarhögskolan i Stockholm. Denna skolpsykolog tillkommande arvode m. m. skulle utgå ur reservationsanslaget till Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m. Såsom närmare belysts av professor Husén i särskild PM, har det för verksamheten vid lärarhögskolan framställts såsom alltmör angeläget att ha en skolpsykolog knuten till lärarhögskolan. Styrelsen föreslår därför, att vid lärarhögskolan från och med budgetåret 1959/60 inrättas en extra ordinarie skolpsykologtjänst i lönegrad Ae 24. Detta medför en utgiftsökning med i runt tal 23 000 kronor, rörligt tillägg ej inräknat.

3. Vid den pedagogisk-psykologiska institutionen har, såsom redan framhållits det senaste årets forskningsprogram medfört en väsentlig ökning av självständigt arbetande forskare. Under budgetåret 1957/58 har sålunda på särskilda anslag anställts tre forskningsassistenter, men någon ökning av anslaget till maskinskrivning har ej förekommit, trots att tillgången på maskinskrivande personal är en nödvändig förutsättning för forskningens bedrivande. Det framstår därför såsom synnerligen angeläget, att institutionen kunde förfoga över ett anslag, ur vilket tillfällig skrivhjälp kunde avlönas. Styrelsen föreslår därför en anslagspost på 5 000 kronor till tillfällig skrivhjälp vid pedagogisk-psykologiska institutionen.

Statskontoret vill icke motsätta sig att bibliotekarietjänsten ändras till heltidstjänst men kan icke tillstyrka, att den överföres till ordinarie stat.

Frågan om att stadigvarande knyta en skolpsykolog till lärarhögskolan synes enligt statskontorets mening ännu ej böra upptagas till övervägande. Ämbetsverket avstyrker att medel beräknas till tillfällig skrivhjälp vid pedagogisk-psykologiska institutionen. I den mån merarbete uppkommer för

institutionens maskinskrivningspersonal till följd av att forskningsassistenter anställs med anlitande av särskilda anslag, synes medel till extra skrivhjälp böra utgå från dessa anslag.

Departementschefen. Jag är icke beredd att tillstyrka andra höjningar av förevarande anslag än sådana som är av automatisk natur. Dessa kan beräknas till 150 000 kronor. Jag vill i detta sammanhang anmäla, att jag har för avsikt att senare föreslå Kungl. Maj:t att för 1959 års riksdag lägga fram förslag om upprättande av en lärarhögskola i södra Sverige.

Jag vill slutligen erinra om att enligt vid förra årets riksdag fattat beslut folkskollärare i lönegrad Ao 17 från och med den 1 juli 1959 uppflyttas till lönegrad Ao 19. Personalförteckningen torde böra ändras med hänsyn härtill.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1959/60, vidtaga den ändring i personalförteckningen för lärarhögskolan i Stockholm, som föranledes av vad jag i det föregående anförte;

b) godkänna följande avlöningsstat för lärarhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 917 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	380 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	2 512 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	712 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	31 000
Summa kronor	5 552 000

c) till *Lärarhögskolan i Stockholm*: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 5 552 000 kronor.

[179] 9. Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	271 000	205 043
1957/58	385 000	349 395
1958/59 (statsliggaren s. 634)	411 000	
1959/60 (förslag)	411 000	

Lärarhögskolans styrelse föreslår att anslaget för nästa budgetår höjes med 41 600 kronor, varav 23 600 kronor beräknats till reseersättningar och 18 000 kronor till expenser.

Styrelsen upprepar sitt i fjol framförda förslag om traktamente till mel-lanskollärarkandidat med högst 10 kronor (nu 6 kronor) under hospitering i B-skolor och under obligatorisk vinterkurs i gymnastik samt med högst 15 kronor (nu 11 kronor) under sommarkurser i slöjd och gymnastik. Kost-nadsökningen härför beräknas till 23 600 kronor. — För innevarande år har under reservationsanslaget till Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m. under en särskild post upptagits 11 000 kronor till den peda-gogiska institutionen. Styrelsen föreslår, att någon dylik post icke upptages för budgetåret 1959/60 men hemställer om en ökning av det för den peda-gogiska institutionen beräknade beloppet till expenser med 6 125 kronor till 45 000 kronor. Vidare äskas en höjning av delposten till övriga expenser med 1 750 kronor. Till anskaffning av inredning och möbelutrustning har inne-varande budgetår anvisats 10 000 kronor under expensanslaget. Styrelsen anhåller om 20 000 kronor för detta ändamål för budgetåret 1959/60. Den sammanlagda höjningen av anslagsposten till expenser skulle sålunda uppgå till i runt tal 18 000 kronor.

Departementschefen. Jag förordar, att förevarande anslag för nästa bud-getår uppföres med oförändrat belopp. Jag vill därvid erinra om att i ansla-get för innevarande budgetår inräknats en summa av 10 000 kronor av engångskaraktär avsedd för inredning och utrustning av skolans lokaler. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 411 000 kronor.

[180] **10. Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	115 000	79 256
1957/58	115 000	123 288
1958/59 (statsliggaren s. 635)	100 000	
1959/60 (förslag)	90 000	

Lärarhögskolans styrelse föreslår för budgetåret 1959/60 en minskning av anslaget med 4 000 kronor. Såsom under föregående anslag nämnts, upp-tages icke någon medelsanvisning till pedagogiska institutionen under detta anslag för nästkommande budgetår, vilket innebär en minskning med 11 000 kronor. Styrelsen föreslår däremot en uppräknig av delposten till biblio-teket med 2 000 kronor och delposten till materiel, böcker m. m. med 5 000

kronor. Av styrelsens motivering för sina anslagsäskanden under denna punkt inhämtas i huvudsak följande.

Enligt de normer, som angavs av skolkommissionen, skulle minimum för anslag till lärarhögskolans bibliotek vara 15 000 kronor årligen samt dessutom ett engångsanslag på 50 000 kronor. Sedan dess har bokpriserna samt kostnaderna för bokbindning stigit avsevärt. I stället för de 95 000 kronor, som biblioteket enligt dessa normer borde ha erhållit under de tre första åren, har dock ej mer än sammanlagt 87 000 kronor ställts till förfogande. Därvid är också att märka, att en del av detta belopp i överensstämmelse med styrelsens petitaframställningar reserverats för klassbibliotek, bland annat ungefär en femtedel av anslaget för budgetåret 1958/59. Innevarande budgetår har för biblioteket anvisats 23 000 kronor. För att minska eftersläpningar i anslag föreslår styrelsen för budgetåret 1959/60 20 000 kronor till biblioteket jämte 5 000 kronor till den för undervisningen angelägna upprustningen med klassbibliotek.

Såsom ett minimum för den fortsatta utrustningen av institutionerna för fysik och musik budgetåret 1959/60 räknar styrelsen med 8 000 kronor respektive 6 000 kronor samt för upprustning av den kemiska institutionen 12 000 kronor. Beträffande slöjdlokaler har styrelsen enligt sina riksdagspetita för budgetåret 1958/59 beräknat att för detta år behöva använda 10 000 kronor. Lägst 10 000 kronor kommer att budgetåret 1959/60 bli behövliga för anskaffande av annan utrustning för lärarhögskolans slöjdsalar, speciellt med tanke på undervisningen i metallslöjd på högstadiet.

Enligt ovanstående skulle materielanslagen av engångskaraktär budgetåret 1959/60 uppgå till 36 000 kronor. För materiel, böcker m. m. i övrigt räknar styrelsen liksom i föregående års petita med 35 000 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig inte kunna biträda förslagen om uppräkning av delposterna till bibliotek samt till materiel, böcker m. m. utan föreslår, att anslaget för nästa budgetår minskas med 10 000 kronor till 90 000 kronor. Närmare bestämmelser om anslagsdispositionen torde efter förslag av styrelsen få meddelas av Kungl. Maj:t. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 90 000 kronor.

[181] 11. **Folkskoleseminarierna: Avlöningar**

I. Seminarieorganisationen

Seminarieorganisationen omfattar innevarande budgetår 24 seminarier. På grund av den tidigare beslutade nedläggningen av folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping kommer antalet att till budgetåret 1959/60 nedgå till 23.

I enlighet med givna föreskrifter har hösten 1958 i första klassen vid folkskoleseminarierna intagits 12 avdelningar på fyraårig folkskollärlinje, 12 på tvåårig folkskollärlinje, 1 på treårig småskollärlinje och 40 på tvåårig småskollärlinje. Intagningen innebär i jämförelse med intagningen 1957 oförändrat antal avdelningar på fyraårig och tvåårig folkskollärlinje samt treårig småskollärlinje men ökning med 15 avdelningar på tvåårig småskollärlinje. Genom den hösten 1958 verkställda intagningen på tvåårig folkskollärlinje och tvåårig småskollärlinje har den totala examinationen av folk- och småskollärare vårterminen 1960 slutligt reglerats. Intagningen på treårig småskollärlinje reglerar till en mindre del examinationen av småskollärare vårterminen 1961, medan intagningen på fyraårig folkskollärlinje delvis reglerar examinationen av folkskollärare vårterminen 1962.

Skolöverstyrelsens förslag

Skolöverstyrelsen erinrar i sin framställning rörande anslag för nästa budgetår om det åt överstyrelsen lämnade uppdraget att i samband med beräkningarna rörande seminarieorganisationens omfattning även upptaga frågan om genomförande av den vid 1957 års riksdag förordade samordningen av de båda seminarierna i Härnösand respektive Växjö. I samband härmed anmäles, att överstyrelsen vid tidpunkten för anslagsäskandenas avgivande ännu icke slutfört utredningen om dessa spörsmål men avser att senare till Kungl. Maj:t avgiva förslag i ämnet. Överstyrelsen räknar emellertid icke med någon intagning hösten 1959 vid Brännans seminarium i Härnösand och norra seminariet i Växjö.

Skolöverstyrelsen föreslår, att elevintagningen hösten 1959 vid folkskoleseminarierna fastställas till följande antal avdelningar, nämligen för folkskollärlärodbildning 12 avdelningar på fyraårig linje och 14 avdelningar på tvåårig linje samt för småskollärlärodbildning en avdelning på treårig linje och 44 avdelningar på tvåårig linje. I jämförelse med intagningen innevarande år innebär förslaget oförändrad intagning på fyraårig folkskollärlärodbildning och treårig småskollärlärodbildning samt ökning med 2 avdelningar på tvåårig folkskollärlärodbildning och med 4 avdelningar på tvåårig småskollärlärodbildning.

Överstyrelsen räknar med att av den föreslagna intagningen till folkskollärlärodbildning omkring halva antalet lärarkandidater skall vara kvinnor och halva antalet män. I fråga om småskollärlärodbildningen har innevarande läsår för första gången män vunnit tillträde till denna utbildning; det rör sig dock om ett mycket ringa antal, sammanlagt endast 6 stycken.

Till grund för överstyrelsens förslag ligger de beräkningar av examinationsbehov och examination, som framgår av följande tabeller.

Tabell 1. Folkskollärare

Läsår	Examinationsbehov			Examination	Överskott respektive brist per år	Summa överskott eller brist
	1	2	Summa			

A. 60-procentsalternativet

1957/58						— 700
58/59	620	140	760	920	+ 160	— 540
59/60	170	215	385	670 + 85 ¹	+ 370	— 170
60/61	— 135	325	190	520 + 85 ¹	+ 415	+ 245
61/62	— 115	405	290	260 + 300? + 85 ¹	+ 355	+ 600
62/63	15	355	370	260 + 85? + 85 ¹	+ 60	+ 660
63/64	180	295	475	260? + 85? + 130 ²	0	+ 660
64/65	115	280	395	175? + 175? + 130 ²	+ 85	+ 745
65/66	455	335	790	175? + 175? + 130 ²	— 310	+ 435

B. 50-procentsalternativet

1957/58						— 700
58/59	620	175	795	920	+ 125	— 575
59/60	170	265	435	670 + 85 ¹	+ 320	— 255
60/61	— 135	395	260	520 + 85 ¹	+ 345	+ 90
61/62	— 115	495	380	260 + 300? + 85 ¹	+ 265	+ 355
62/63	15	435	450	260 + 260? + 85 ¹	+ 155	+ 510
63/64	180	360	540	260? + 260? + 130 ²	+ 110	+ 620
64/65	115	340	455	260? + 260? + 130 ²	+ 195	+ 815
65/66	455	415	870	260? + 260? + 130 ²	— 220	+ 595

¹ Beräknad examination vid lärarhögskolan i Stockholm.² Beräknad examination vid lärarhögskolan i Stockholm och ny lärarhögskola i Sydsverige.*Tabell 2. Småskollärare*

Läsår	Examinations- behov	Examination	Överskott respektive brist per år	Summa överskott eller brist
1957/58				0
58/59	345	525	+ 180	+ 180
59/60	770	595	— 175	+ 5
60/61	915	935	+ 20	+ 25
61/62	785	20 + 1.005?	+ 240	+ 265
62/63	870	20? + 1.005?	+ 155	+ 420
63/64	605 ¹	20? + 410? + 45 ²	— 130	+ 290
64/65	925	570? + 365? + 45 ²	+ 55	+ 345
65/66	755	570? + 365? + 45 ²	+ 225	+ 570

¹ Inget ytterligare övertagande av klass 3 detta år; eljest skulle behövas ytterligare 300.² Beräknad examination vid ny lärarhögskola i Sydsverige.

I fråga om de i tabellerna åskådliggjorda beräkningarna inhämtas vidare av överstyrelsens framställning bland annat följande.

Att i tabell 1 redovisats *alternativa beräkningar* sammanhänger med överväganden om behovet av vidareutbildade folkskollärare.

I 1955 års universitetsutrednings fjärde betänkande Lärarbrist och läraröverskott (SOU 1958: 21) har nya beräkningar framlagts rörande behovet av folkskollärare med vidareutbildning för enhetsskolans utvidgning under perioden 1958—1966. Undervisningsrådet Lundblad, som utfört beräkningarna, har utarbetat två alternativa kalkyler, som han benämner 60-procentsalternativet respektive 50-procentsalternativet. Det förra betyder, att 60 procent av lärarkrafterna i teoretiska läroämnena på enhetsskolans högstadium skall utgöras av filosofie magistrar eller jämställda och att 60 procent av de lärare vid övriga högre skolformer, som befunnits ha avvikande meritering, skall ersättas med filosofie magistrar eller likställda. 50-procentsalternativet räknar i stället med 50 procent av angivna lärarkategorier.

För läsåret 1957/58 tilldelades försöksskolans högstadium av totala antalet tjänster omkring 40 procent tjänster i lönegrad Ao 17, avsedda för vidareutbildade folkskollärare, medan återstoden av tjänsterna avsågs för adjunkter och ämneslärare. I propositionen 1958: 108 har departementschefen framhållit, att beträffande antalet ordinarie tjänster på enhetsskolans högstadium den nämnda proportionen mellan tjänster av olika slag synes böra bli vägledande för de närmaste åren. Med anledning av detta uttalande utgår överstyrelsen i sina beräkningar av lärarbehovet närmast från Lundblads 60-procentsalternativ men utför också alternativa beräkningar med utgångspunkt i Lundblads 50-procentsalternativ.

Uppgifterna om *examinationsbehovet* grundar sig främst på vissa av överstyrelsens statistiska kontor utförda nya beräkningar angående lärarbehovet i folkskolan, redovisade i en särskild promemoria. I tabell 1, som avser folkskollärare, upptages under examinationsbehovet två kolumner; i kolumn 1 har införts de av statistiska kontoret framtänkade siffrorna för folkskolans lärarbehov, i kolumn 2 har intagits siffror för behovet av vidareutbildade folkskollärare enligt de tidigare nämnda av undervisningsrådet Lundblad gjorda beräkningarna.

Det under de närmaste åren beräknade stora behovet av småskollärare och samtidigt minskade behovet av folkskollärare sammanhänger med att småskollärare jämlikt bestämmelserna i kungörelsen 1954: 230 successivt övertar klass 3 i skolor av A-form. Statistiska kontoret beräknar, att årligen till och med läsåret 1964/65 ytterligare 300 småskollärare övertar klass 3, dock med undantag för läsåret 1963/64. Skäl finns emellertid, framhåller överstyrelsen, för att småskollärarnas övertagande av klass 3 kan komma att ske i långsammare takt, och i så fall kommer ett större antal folkskollärare att läsåret 1965/66 kvarstå i klass 3 än enligt de nu av statistiska kontoret framlagda beräkningarna. Överstyrelsen, som här följt de sist nämnda beräkningarna, betonar i detta sammanhang vikten av att examinationen av folkskollärare, bland annat med hänsyn till osäkerheten i beräkningarna, icke göres för knapp.

Att statistiska kontoret för läsåret 1963/64 icke räknat med att något ytterligare antal småskollärare skulle överta klass 3, beror på att enligt beslut av 1957 års riksdag småskollärarytbildningen skall bli treårig från och med läsåret 1961/62, fränsett särskild tvåårig linje för studenter. Examinationen vårterminen 1963 skulle därför bli obetydlig. Skolöverstyrelsen påpekar att, om även i fortsättningen studenter i ungefär samma utsträck-

ning som för närvarande söker sig till småskollärarytbildning, det icke torde möta några svårigheter att, om så befinnes önskvärt, år 1961 ta in ett antal avdelningar på tvåårig studentlinje, så att examinationen år 1963 kan någorlunda motsvara examinationsbehovet för läsåret 1963/64 trots den obetydliga examinationen på treårig linje samma år.

Beträffande *examinationssiffrorna* har överstyrelsen liksom föregående år räknat med ett bortfall under eller omedelbart efter utbildningstiden av 10 procent av de intagna lärarkandidaterna på folkskollärarytlinjerna och 5 procent på småskollärarytlinjerna. Alla siffror har jämkats till närmaste 5- eller 10-tal. I examinationskolumnen markeras med frågetecken *examinationssiffrorna* för ännu ej beslutad intagning. Med understrykning har dessutom markerats de siffror, som följer av den av överstyrelsen föreslagna intagningen 1959. Det bör starkt betonas, att övriga med frågetecken markerade siffror, vilka alltså förutsätter intagning från och med 1960, icke får betraktas som förslag till intagning utan endast ingår som tänkbara möjligheter i mycket osäkra kalkyler.

Överstyrelsen har i sina beräkningar av examinationen räknat med att den föreslagna nya lärarhögskolan i Sydsverige, även om den inrättas 1959, icke kan ta emot lärarkandidater för folk- och småskollärarytbildning förrän 1960. Överstyrelsen räknar enligt utredningens huvudalternativ med en årlig intagning av 48 lärarkandidater på mellanskollärarytlinje och 48 på småskollärarytlinje.

Såsom framgår av tabellernas kolumner för *läraröverskott* eller *lärarbrist*, har överstyrelsen, på grundval av redogörelser i statistiska kontorets promemoria, i fråga om folkskollärare räknat med att den hösten 1957 inom folkskolan föreliggande bristen uppgick till omkring 700 lärare. Det framhålls, att överstyrelsen icke längre ansett sig ha anledning att räkna med brist på folkskollärare vid högre skolor på sätt skedde föregående år. Den relativt stora brist på folkskollärare vid högre skolor, som erhöles föregående år, berodde på att det då i enlighet med realskoleutredningen antogs, att undervisningen i klass 1°, 2°, 1° och motsvarande helt skulle bestridas av »23-or». Lundblad har i sina förutnämnda beräkningar inte gjort något sådant antagande. Lsåret 1957/58 hade 663 folkskollärare (med eller utan vidareutbildning) full tjänstgöring vid högre skolor, medan antalet tjänster i Ae 17 utgjorde (högst) 555. — Beträffande småskollärare har överstyrelsen funnit det riktigast att för höstterminen 1957 icke räkna med vare sig brist eller överskott.

Rörande den nu för hösten 1959 föreslagna *intagningen* vid folkskoleseminarierna anför skolöverstyrelsen följande.

Överstyrelsen vill betona angelägenheten av att intagningen vid folkskoleseminarierna så avpassas, att den nuvarande lärarbristsituationen snarast möjligt kan övervinnas. Med hänsyn härtill och på grund av kalkylernas osäkerhet bör beräkningarna lämpligen utmynna i ett siffermässigt överskott. Hur stort detta bör vara, kan det givetvis råda olika meningar om.

De lärarkandidater, som 1959 skall intagas på *tvåårig folkskollärarytlinje*, utexamineras 1961 och blir alltså disponibla för tjänstgöring läsåret 1961/62. Samtidigt examineras de 288 lärarkandidater, som 1957 intogs på fyraårig linje, av vilka 260 beräknas stå till förfogande. Från lärarhögskolan beräknas 85 komma. Om 1959 på den tvååriga linjen intages lika många lärar-

kandidater som innevarande läsår, d. v. s. ($12 \times 24 =$) 288, varav 260 skulle kunna beräknas bli disponibla för läsåret 1961/62, skulle den sammanlagda examinationen 1961 bli ($260 + 260 + 85 =$) 605. Då examinationsbehovet samma läsår enligt tabell 1 A är 290, skulle examinationsöverskottet för detta år bli ($605 - 290 =$) 315 och jämte överskottet från läsåret 1960/61 ge ett sammanlagt överskott av ($315 + 245 =$) 560. Överstyrelsen vill emellertid förorda, att 1959 på tvåårig folkskollärlinje intages 14 avdelningar med sammanlagt ($14 \times 24 =$) 336 lärarkandidater, av vilka 300 kan beräknas bli disponibla för tjänstgöring läsåret 1961/62. Såsom framgår av tabell 1 A, blir överskottet sagda läsår enligt 60-procentsalternativet 355 och det sammanlagda överskottet 600. Enligt 50-procentsalternativet (tabell 1 B) blir motsvarande siffror 265 respektive 355.

Det är givetvis ännu vanskeligare att föreslå lämplig intagning 1959 av lärarkandidater på den *fyraåriga folkskollärlinjen*. Överstyrelsen förordar emellertid samma intagning som innevarande läsår, d. v. s. 12 avdelningar med sammanlagt ($12 \times 24 =$) 288 lärarkandidater, av vilka 260 beräknas bli disponibla för tjänstgöring läsåret 1963/64. Examinationen 1963 regleras slutligt genom intagning av lärarkandidater på tvåårig folkskollärlinje 1961.

De lärarkandidater, som 1959 intages på *tvåårig småskollärlinje*, utexamineras 1961 tillsammans med de lärarkandidater, som 1958 intagits i en avdelning på den enda treåriga småskollärlinjen. Såsom framgår av tabell 2, har examinationsbehovet för läsåret 1961/62 beräknats till 785. Om 1959 på tvåårig småskollärlinje intages samma antal avdelningar som 1958, d. v. s. 40 med sammanlagt ($40 \times 24 =$) 960 lärarkandidater, av vilka omkring 910 kan beräknas bli disponibla för tjänstgöring läsåret 1961/62, skulle sammanlagt omkring ($20 + 910 =$) 930 nyexaminerade småskollärare stå till förfogande nämnda läsår. Överskottet för läsåret skulle då bli ($930 - 785 =$) 145 och det sammanlagda överskottet ($25 + 145 =$) 170. Enligt överstyrelsens uppfattning skulle detta innebära en alltför liten marginal, och överstyrelsen förordar därför en intagning av 44 avdelningar med sammanlagt ($44 \times 24 =$) 1 056 lärarkandidater, av vilka omkring 1 005 kan beräknas bli disponibla för tjänstgöring läsåret 1961/62 jämte 20 från den treåriga linjen. Överskottet för läsåret blir då, såsom framgår av tabell 2, ($1\,025 - 785 =$) 240 och det sammanlagda överskottet 265.

På den *treåriga småskollärlinjen* bör fortfarande en avdelning intagas.

I följande tabell 3 redovisas en av överstyrelsen gjord sammanställning av det antal klassavdelningar, som kan beräknas på grundval av de i tabellerna 1 och 2 framlagda kalkylerna. Överstyrelsen understryker ännu en gång, att antalet avdelningar i begynnelseklasserna från och med läsåret 1960/61 icke får betraktas som förslag utan endast som mer eller mindre sannolika möjligheter i en oviss kalkyl.

*Tabell 3. Beräknat antal klassavdelningar vid folkskoleseminarierna
läsåren 1959/65**A. 60-procentsalternativet*

	58/59	59/60	60/61	61/62	62/63	63/64	64/65
<i>Folkskollärarytbildning:</i>							
klass I ⁴	<u>12</u>	12	8	8	(13)	(14)	(14)
» II ⁴	<u>12</u>	<u>12</u>	12	8	8	(13)	(14)
» III ⁴	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	12	8	8	(13)
» IV ⁴	<u>19</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	12	8	8
» I ²	<u>12</u>	14	4	4	8	8	(10)
» II ²	<u>12</u>	<u>12</u>	14	4	4	8	8
Summa klassavdelningar	<u>79</u>	<u>74</u>	62	48	53	59	67
Summa avgångsavdelningar ..	<u>31</u>	<u>24</u>	26	16	16	16	16
<i>Småskollärarytbildning:</i>							
klass I ³	<u>1</u>	1	1	25	25	(19)	(12)
» II ³	<u>1</u>	<u>1</u>	1	1	25	25	(19)
» III ³	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	1	1	25	25
» I ²	<u>40</u>	44	44	18	16	16	(2)
» II ²	<u>25</u>	<u>40</u>	44	44	18	16	16
Summa klassavdelningar	<u>68</u>	87	91	89	85	101	74
Summa avgångsavdelningar ..	<u>26</u>	<u>41</u>	45	45	19	41	41
<i>Folk- och småskolläraryt- utbildning sammanlagt:</i>							
Summa klassavdelningar	<u>147</u>	161	153	137	138	160	141
Summa avgångsavdelningar ..	<u>57</u>	<u>65</u>	71	61	35	57	57

Statskontoret

Statskontoret framhåller, att den av skolöverstyrelsen föreslagna intagningen av 14 avdelningar på tvåårig folkskollärarytlinje skulle medföra att det sammanlagda överskottet av lärare läsåret 1961/62 kom att uppgå till 600 mot tidigare beräknade 520. Då sistnämnda tal skulle komma att överskridas även vid ett oförändrat antal intagningsavdelningar, d. v. s. 12, anser sig statskontoret för sin del icke böra förordna ökad intagning på ifrågavarande linje. Vad överstyrelsen hemställt i fråga om intagningen nästkommande läsår på övriga seminarielinjer har icke givit ämbetsverket anledning till erinran.

B. 50-procentsalternativet

	58/59	59/60	60/61	61/62	62/63	63/64	64/65
<i>Folkskolläraryt utbildning:</i>							
klass I ¹	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	(13)	(14)	(14)
» II ⁴	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	(13)	(14)
» III ⁴	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	(13)
» IV ⁴	<u>19</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>
» I ²	<u>12</u>	<u>14</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	(10)
» II ²	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>14</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>	<u>12</u>
Summa klassavdelningar	<u>79</u>	<u>74</u>	<u>74</u>	<u>72</u>	<u>73</u>	<u>75</u>	<u>75</u>
Summa avgångsavdelningar ..	<u>31</u>	<u>24</u>	<u>26</u>	<u>24</u>	<u>24</u>	<u>24</u>	<u>24</u>
<i>Småskolläraryt utbildning:</i>							
klass I ³	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>25</u>	<u>25</u>	(19)	(12)
» II ³	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>25</u>	<u>25</u>	(19)
» III ³	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>25</u>	<u>25</u>
» I ²	<u>40</u>	<u>44</u>	<u>44</u>	<u>18</u>	<u>16</u>	<u>16</u>	(2)
» II ²	<u>25</u>	<u>40</u>	<u>44</u>	<u>44</u>	<u>18</u>	<u>16</u>	<u>16</u>
Summa klassavdelningar	<u>68</u>	<u>87</u>	<u>91</u>	<u>89</u>	<u>85</u>	<u>101</u>	<u>74</u>
Summa avgångsavdelningar ..	<u>26</u>	<u>41</u>	<u>45</u>	<u>45</u>	<u>19</u>	<u>41</u>	<u>41</u>
<i>Folk- och småskolläraryt utbildning sammanlagt:</i>							
Summa klassavdelningar	<u>147</u>	<u>161</u>	<u>165</u>	<u>161</u>	<u>158</u>	<u>176</u>	<u>149</u>
Summa avgångsavdelningar ..	<u>57</u>	<u>65</u>	<u>71</u>	<u>69</u>	<u>43</u>	<u>65</u>	<u>65</u>

Anm. 1. Understrukna siffror anger läsåret 1958/59 befintliga avdelningar.

Anm. 2. Den 2-åriga småskollärarytlinjen är från och med läsåret 1961/62 avsedd enbart för studenter.

Anm. 3. Siffrorna inom parentes från och med läsåret 1962/63 har, i brist på nyare siffror, hämtats från tabell 10 (s. 48) i prop. 1957: 123.

Departementschefen

Skolöverstyrelsens förslag beträffande intagningen av lärarkandidater i första årskursen vid folkskoleseminarierna hösten 1959 innebär följande, nämligen på den tvååriga folkskollärarytlinjen en ökning från 12 till 14 klasser, på den fyraåriga folkskollärarytlinjen oförändrat 12 klasser, på den tvååriga småskollärarytlinjen en ökning från 40 till 44 klasser samt på den treåriga småskollärarytlinjen oförändrat en klass.

För egen del har jag inte något att erinra mot överstyrelsens förslag i vad avser antalet klasser av första årskursen på småskollärarytlinjerna och på den fyraåriga folkskollärarytlinjen. I fråga om den tvååriga folkskollärarytlinjen anser jag mig däremot, i likhet med statskontoret, böra förorda oförändrad intagning av 12 klasser.

Vid behandlingen av seminariefrågorna vid 1957 års riksdag förordades, att de båda seminarierna i Härnösand respektive i Växjö, i den mån så visade sig lämpligt, successivt samordnades till den nya typen av folkskoleseminarium med såväl folkskolläro- som småskolläro-utbildning. Vid Brännans folkskoleseminarium i Härnösand och norra folkskoleseminariet i Växjö, d.v.s. de förutvarande småskoleseminarierna på ifrågavarande orter, har hösten 1958 nyintagning för småskolläro-utbildning skett. För läsåret 1959/60 räknar överstyrelsen däremot icke med någon intagning vid dessa två seminarier. Under nämnda läsår skulle alltså, i vad avser läro-utbildningen, endast förekomma ett antal klasser av andra årskursen på tvåårig småskolläro-linje.

Enligt min mening bör redan under nästa budgetår en första etapp av den i princip beslutade samordningen av seminarierna i Härnösand och i Växjö genomföras. Även om seminarieverksamheten på respektive orter ännu en tid måste bedrivas i lokaler, belägna i skilda byggnader, och även om en avveckling av nuvarande anordning med dubbla övningsskolor ännu måste anstå något år, synes det lämpligt att ortens två seminarier från och med den 1 juli 1959 i formellt hänseende förenas till ett seminarium. Jag vill sålunda föreslå, att Brännans folkskoleseminarium i Härnösand från och med nämnda tidpunkt uppgår i Härnösands södra seminarium och därmed upphör som självständigt seminarium. Benämningen bör då bli folkskoleseminariet i Härnösand. På motsvarande sätt bör norra seminariet i Växjö uppgå i stadens västra seminarium, varvid de nuvarande benämningarna ersättes med namnet folkskoleseminariet i Växjö. De organisationsändringar jag nu förordat inverkar i begränsad utsträckning på personalbehovet och medelsanvisningen redan för nästa budgetår. Jag återkommer till dessa frågor i det följande. Till de i samband med seminariernas slutliga avveckling uppkommande spörsmålen, vilka är föremål för utredning inom skolöverstyrelsen, torde slutlig ställning böra tagas först i samband med prövningen av anslagsbehovet för budgetåret 1960/61.

II. Seminarieutredningens andra betänkande

Inledning

I sitt betänkande »Seminarieorganisationen I» framlade seminarieutredningen förslag rörande småskolläro-utbildningen och seminarieorganisationens framtida omfattning. Utredningens förslag i dessa frågor behandlades vid 1957 års riksdag (prop. 123, SU 105, Rskr 275), varvid beslut fattades om, bland annat, gemensamma seminarier för folk- och småskolläro-utbildning och införande från och med läsåret 1961/62 av treårig småskolläro-utbildning jämte tvåårig småskolläro-utbildning för studenter.

I december 1957 har seminarieutredningen avlämnat sitt andra betänkande, »Seminarieorganisationen II» (SOU 1957: 46), och därmed slutfört

sitt uppdrag. Förslagen i detta betänkande — vilka väsentligen föranletts av ett av Kungl. Maj:t i mars 1955 åt utredningen lämnat uppdrag att verkställa en allmän översyn av då gällande stadga och undervisningsplan för folkskoleseminarierna — gäller folkskollärarytbildningen, vidareutbildning av småskollärare till folkskollärare samt stadga för seminarierna.

Remissbehandlingen av betänkandet har icke avslutats förrän den 20 november 1958, då skolöverstyrelsens slutliga utlåtande inkom till ecklesiastikdepartementet.

I det följande kommer därför endast vissa av de förslag, som kräver riksdagens ställningstagande, att närmare redovisas och upptagas till behandling.

Dessförinnan torde här böra nämnas, att på grundval av utredningens förslag numera utfärdats en ny stadga för folkskoleseminarierna (SFS 1958: 427).

U t r e d n i n g e n

I betänkandet presenteras först förslag till stadga för folkskoleseminarierna, kungörelse angående vidareutbildning av småskollärare till folkskollärare, kungörelse angående externa övningsskoleklasser, kungörelse angående behörighet att undervisa i främmande språk i folkskolan, undervisningsplan för utbildning av folkskollärare och undervisningsplan för vidareutbildning av småskollärare till folkskollärare. I sex därpå följande kapitel lämnar utredningen en närmare utveckling och motivering av sina förslag. I ett sjunde kapitel redovisas vissa kostnadsberäkningar.

Ur de avsnitt av betänkandet som rör övningsskolan, skall här upptagas vissa frågor rörande *externa övningsskoleklasser*.

Utredningen lämnar en orientering om olika slag av övningsklasser, av vilken följande framgår.

Enligt 1937 års stadga för folkskoleseminarierna § 69 skall övningsskolan omfatta en småskola och en egentlig folkskola samt, där förhållandena det medgiver, en folkskolans högre avdelning och en fortsättningsskola. Övningskolans nuvarande organisation vid folkskoleseminarierna har i stort sett bestämts av 1947 års riksdag på grundval av 1945 års seminarieakkun-nigas utredningar. Antalet övningsskoleklasser bestämmes varje år av riksdagen genom dess beslut om antalet ordinarie och extra ordinarie övnings-skollärartjänster.

Den övningsskola, som beskrives i stadgan och av utredningen kallas *intern övningsskola*, skall vara så anordnad, att den kan dels, så långt omständigheterna medgiver, utgöra mönster för en god skola, dels ock i behövlig omfattning bereda seminarieeleverna tillfälle till praktisk utbildning för folkskolläraryrket. År 1947 beslöt riksdagen inrättandet av extra ordinarie övningsskollärartjänster vid seminaricortens folkskolor. Härigenom skapades möjligheter att tillgodose behovet av övningsskoleklasser vid folkskoleseminarierna genom användandet av folkskoleklasser. Dessa klasser kallas numera allmänt *externa övningsskoleklasser*. Dessutom har semi-

narierna erhållit anslag för att förlägga vissa lektionsövningar, särskilt s. k. serieövningar, till klassavdelningar vid folkskolorna på seminarieorten samt anslag för att bereda möjlighet för seminarieeleverna att göra studiebesök i andra skolor, särskilt B 2- och B 3-skolor. De folk- och småskollärare, som i de sistnämnda fallen anlitas för den praktiska lärarutbildningen, har kallats *handledare*, och deras klasser har kallats *handledareklasser* eller *särskilda handledareklasser*. Den praktiska lärarutbildningen är alltså nu organiserad så, att den kan bedrivas i *interna övningsskoleklasser* (den interna övningsskolan), i *externa övningsskoleklasser* (den externa övnings-skolan) samt i *särskilda handledareklasser*.

Utredningen framhåller, att några bestämmelser angående de externa övningsskoleavdelningarna hittills inte funnits. Uppkommande frågor har emellertid lösts i samarbetets tecken mellan seminariets rektor och den kommunale skolledaren. Även med den bästa samarbetsvilja har det dock inte kunnat undgå, säger utredningen, att den dubbla administrationen — dels kommunal, dels statlig — försvårat ett fullt planmässigt arbete och även verkat besvärande för lärarna. Det enda man haft att utgå från, är vissa uttalanden av departementschefen vid 1947 års riksdag angående anställande av övningsskollärare vid seminarieortens folkskolor. Enligt utredningens bestämda uppfattning skulle hela systemet med externa övningsskoleklasser erhålla en betydligt fastare form, om det fanns föreskrifter, som på väsentliga punkter reglerade rektors och den kommunale skolledarens arbetsuppgifter och befogenheter. Vid utarbetandet av sitt förslag till kungörelse rörande dessa frågor har utredningen i huvudsak följt förslagen till 1947 års riksdag samt det betänkande av 1945 års seminarie-sakkunniga, som legat till grund för departementschefens uttalanden på denna punkt. Vidare har den praxis, som utvecklats angående de externa övningsskoleavdelningarna, uppmärksamrats. Förslaget innebär därför i allt väsentligt endast en kodifiering av vad som nu tillämpas. Då enligt förslaget seminariekommunerna skulle åläggas vissa förpliktelser, torde det enligt utredningens mening böra underställas riksdagen.

Ehuru utredningens kungörelseförslag innehåller åtskilliga detaljbestämmelser, vilka inte är av den art att de bör underställas riksdagen, redovisas för sammanhangets skull förslaget i dess helhet. Om ändringar i dylika bestämmelser framdeles skulle visa sig erforderliga, torde det inte vara nödvändigt att underställa fråga därom riksdagens prövning.

Utredningens förslag till kungörelse angående externa övningsskoleklasser är av följande lydelse.

1 §

I stad med folkskoleseminarium må i folkskolan inrättas externa övnings-skoleklasser, i vilka övningsskollärare tjänstgöra.

2 §

Antalet externa övningsskoleklasser bestämmas av skolöverstyrelsen på förslag av rektor inom ramen av tillgängliga anslag.

3 §

1 mom. Skolstyrelse i stad, i vilken folkskoleseminarium är beläget, är skyldig ställa erforderligt antal folkskoleklasser till förfogande såsom externa övningsskoleklasser. Fördelningen av klasser på olika åldersstadier skall ske med hänsyn till den praktiska lärarutbildningens behov. Om möjligt bör de externa övningsskoleklasserna placeras vid samma skolanläggning i seminariets närhet.

2 mom. Före maj månads utgång bör samråd ske mellan skolchefen i kommunen och seminariets rektor för att förbereda beslut angående i 1 mom. angivna frågor.

4 §

I de externa övningsskoleklasserna ombesörjer seminariet all undervisning, och lärjungarna äro i pedagogiskt och disciplinärt avseende underställda seminariets rektor och collegium.

5 §

Skolstyrelsen har att för de externa övningsskoleklasserna upplåta ändamålsenliga lokaler och tillhandahålla normal utrustning av undervisningsmateriel samt bibliotek.

6 §

1 mom. Skolstyrelsen ombesörjer efter samråd med seminariets rektor barnbespisning, fri skolmateriel, hälsovård jämte övrig skolsocial verksamhet.

2 mom. Lärjungarna i de externa övningsskoleklasserna redovisas av skolstyrelsen.

7 §

1 mom. Seminariets rektor skall efter samråd med skolstyrelsen fastställa lärotider m.m. för de externa övningsskoleklasserna, varvid i tillämpliga delar skall gälla, vad som är föreskrivet i 14—18 §§ stadgan för folkskoleseminarierna; dock att beträffande omfattningen av den dagliga lärotiden för varje lärjunge skall gälla, vad därom i folkskolestadgan är föreskrivet.

2 mom. De externa övningsskoleklassernas läsår bör om möjligt börja och sluta samtidigt med läsåret i folkskolan i seminariestaden. Avvikelse härifrån må kunna göras för inträdesprövningar till seminariet i början av höstterminen.

8 §

1 mom. Elevantalet i externa övningsskoleklasser bör i regel vara 20 i klasserna 1—3 och i klasser av B 1-formen samt 24 i klasserna 4—9 av A-formen.

2 mom. Beräkningen av antalet läraravdelningar i folkskolan i seminariestaden enligt gällande bestämmelser skall ske med hänsyn till att elevantalet i de externa övningsskoleklasserna bestämts i enlighet med vad i 1 mom. föreskrives.

9 §

1 mom. Den i seminariestaden tillämpade undervisningsplanen skall huvudsakligen följas. Rektor må efter collegiets hörande kunna vidtaga mindre ändringar, varom skolstyrelsen skall underrättas.

2 mom. Om införande av nya läroböcker beslutar den konferens, som omförmäles i 118 § stadgan för folkskoleseminarierna. Sedan konferensbeslut blivit stadfäst, skall rektor meddela detta till skolstyrelsen.

10 §

1 mom. Vid handläggning inom skolstyrelsen eller dess avdelningar av frågor, som beröra de externa övningsskoleklasserna, skall seminariets rektor beredas tillfälle att närvara, varvid han äger rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten.

2 mom. Vid tillämpning i övrigt av denna kungörelse bör samråd ske med skolstyrelsen.

11 §

Skolöverstyrelsen äger meddela de närmare anvisningar, som kunna erfordras för tillämpningen av denna kungörelse.

12 §

1 mom. Vad i denna kungörelse sägs om folkskola gäller i tillämpliga delar om enhetsskola.

2 mom. Vad i stadgan för folkskoleseminarierna sägs om seminarieläkare gäller i tillämpliga delar skolläkare i folkskola.

3 mom. I övrigt skola ifråga om de externa övningsskoleklasserna och dess lärarpersonal i tillämpliga delar gälla föreskrifterna i stadgan för folkskoleseminarierna.

Utredningen har i sina kommentarer till de olika paragraferna i kungörelseförslaget anfört bland annat följande.

(4 §) För att det pedagogiska arbetet i övningsskolan skall bli så effektivt som möjligt, bör övningsskollärare vid folkskola i pedagogiska frågor vara helt underställd seminariets rektor.

Vad angår disciplinfrågor, gäller paragrafen närmast frågor av den omfattningen, att klassläraren anser det lämpligt att hänskjuta avgörandet till överordnad myndighet. Enligt utredningen är det önskvärt, att det vid svårare disciplinfall förfares på samma sätt som i de interna övningsskoleklasserna. I en extern övningsskoleklass är det inte enbart övningsskollärare, som undervisar, utan även övningslärare och ämneslärare. Då den kommunale skolledaren i allmänhet inte har några kontakter med dessa lärare, bör disciplinfrågorna avgöras i seminariets regi. Därigenom kan även övningslärare och ämneslärare beredas tillfälle att lämna sina synpunkter vid bedömning av svårare förseelser.

(5 §) Enligt 1945 års seminariesakkunnigas nämnda betänkande borde ansvaret för lokaler, renhållning, hälsovård, barnbespisning, skolmateriel, undervisningsstatistik m. m. vila på folkskolestyrelsen respektive överläraren, eftersom de externa avdelningarna fortfarande skulle ha sina lokaler i folkskolan. Vidare ansåg departementschefen i prop. 1947: 230, att ersättning av statsmedel inte skulle utgå till seminariekommun för kostnader för underhåll m. m. av skollokaler, som nyttjas av dessa klasser. Praxis har sedermera i huvudsak följt dessa uttalanden. Innehållet i paragrafen överensstämmer därför i stort sett med vad som hittills tillämpats.

(6 §) Innehållet i denna paragraf överensstämmer helt med gällande praxis. I detta sammanhang bör observeras, att i avtalet mellan Kungl. Maj:t och Kronan samt Stockholms stad angående den till lärarhögskolan i

Fredhäll knutna övningsskolan eleverna vid denna skola på stadens bekostnad åtnjuter samma sociala förmåner som övriga elever i enhetsskolor i Stockholm. Vidare svarar staden för inköp av böcker till skolbiblioteket på samma sätt som till andra skolbibliotek. Se även motiveringen till 5 §.

(8 §) I de interna övningsskoleklasserna är i allmänhet lärjungeantalet betydligt lägre än normalt i folkskoleklasserna. Att belasta en övningsskoleklass med så stort antal barn, som gällande föreskrifter för folkskolan stadgar, har visat sig olämpligt ur pedagogisk synpunkt. I cirkulär 1951: 5 från skolöverstyrelsen (Aktuellt från skolöverstyrelsen 1951, nr 2, s. 41) angives vissa riktlinjer för en minskning av elevantalet i folkskoleavdelningar, som utgör övningsklasser för seminarieelever. Cirkuläret innehåller ingen direkt föreskrift om hur stort elevantalet skall vara i dylika folkskoleavdelningar. Sådana särskilda förhållanden anses emellertid föreligga, som avses i punkt III i anvisningarna till kk 1947: 234 respektive punkt 6 i anvisningarna till kk 1950: 137. Med stöd av dessa anvisningar har det även varit möjligt för folkskolinspektörerna att i viss mån medgiva ett reducerat antal elever i övningsskoleklasser. Praxis har varit omkring 25 elever per klassavdelning. Detta antal ansåg även skolkommissionen lämpligt i sitt betänkande om den första lärarhögskolan. Utredningen anser det emellertid önskvärt, att antalet lärjungar angives på sätt, som framgår av 1 mom. En alltför liten klassavdelning ger knappast någon kontakt med arbetsförhållandena i vanliga folkskolor.

(9 § 2 mom.) Det pedagogiska arbetet i övningsskolan kan hämmas, om övningsskolan skall använda samma läroböcker som seminariestadens övriga skolor. Det är nämligen av stor vikt, att valet av läroböcker ligger hos den pedagogiska ledningen. Vidare anses det lämpligt, att de olika övningsskoleklasserna kan använda olika läroböcker. Utredningen anser det därför önskvärt med en bestämmelse, som överlämnar valet av läroböcker till ämneskonferensen.

Remissyttranden

Här redovisas endast vid remissbehandlingen framförda synpunkter rörande utredningens förslag om externa övningsskoleklasser.

Skolöverstyrelsen har inhämtat yttranden från *rektorer och kollegier vid folkskoleseminarierna* och från *statens folkskolinspektörer*. I dessa yttranden bestyrkes behovet av föreskrifter rörande externa övningsskoleklasser. I vissa yttranden förekommer kritik beträffande detaljer i utredningens kungörelseförslag. Kritiken synes i allt väsentligt ha beaktats av skolöverstyrelsen i dess remissutlåtande.

Skolöverstyrelsen tillstyrker, att en särskild författning rörande externa övningsskoleklasser utfärdas. Överstyrelsen föreslår vissa ändringar av formuleringarna i utredningens kungörelseförslag. Flertalet av överstyrelsens anmärkningar är av rent formell natur och avser bland annat att anpassa lydelsen till vissa nyligen utfärdade författningar. Ur överstyrelsens utlåtande torde följande här få återges.

(4 §) I vissa av de av överstyrelsen inhämtade yttrandena har man rest invändningar mot att eleverna i disciplinärt hänseende skulle vara underställda seminariet. En inspektör befarar sålunda, att olika regler för ele-

vernans uppträdande kan komma att bli fastställda i de fall, då både övningsskolans och folkskolans elever undervisas i samma skolenhet. Uppenbarligen måste samma ordningsregler gälla för eleverna inom en och samma skolenhet. Likaledes måste varje lärare inom skolenheten ha rätt att ingripa mot den som bryter mot dessa regler. Däremot bör åtgärd med anledning av förseelse från elevs sida vara en angelägenhet för seminariet. Ett förtydligande på denna punkt bör emellertid kunna lämnas i de anvisningar skolöverstyrelsen enligt 11 § skulle ha att utfärda.

(8 §) Den nya seminariestadgan innehåller inga bestämmelser om elevantalet i interna övningsskoleklasser. Ej heller tidigare gällande stadgor innehöll sådana föreskrifter. Lydelsen av 1 mom. bör därför ändras, förslagsvis på följande sätt: »Beträffande elevantalet i externa övningsskoleklasser skall gälla vad skolöverstyrelsen därom föreskriver med beaktande av rådande förhållanden inom interna övningsskoleklasser.»

(9 §) Både med hänsyn till lärarkandidaterna och till de lärare, som undervisar i såväl interna som externa övningsskoleklasser, synes det lämpligast att samma undervisningsplan följes i hela övningsskolan. Paragrafen kan därför lämpligen erhålla följande lydelse: »I fråga om undervisningsplan och införande av läroböcker skola föreskrifterna i 60 §, 109 § 2 mom. och 113 § 2 mom. stadgan för folkskoleseminarierna gälla. Seminariets rektor har att underrätta skolstyrelsen om vad som beslutas i dessa hänseenden.»

Svenska stadsförbundets styrelse understryker värdet av att en författning kommer till stånd för att reglera seminarieledningens respektive den kommunala skolledningens uppgifter och befogenheter i fråga om de externa övningsskoleklasserna. Styrelsen anför vidare följande.

Med den kungörelse som i detta syfte nu föreslås blir seminarieläroverksamheten emellertid genom ett uttryckligt författningsstadgande ålagda att ställa »erforderligt antal» folkskoleklasser till förfogande som externa övningsskoleklasser och att härför upplåta lokaler, tillhandahålla utrustning m. m. Denna författningsmässiga skyldighet skulle i och för sig kanske inte behöva föranleda någon allvarigare erinran, om det inte vore så att den enligt styrelsens mening fått en väl kategorisk utformning. Kommunen får nämligen enligt förslaget ingen som helst medbestämmanderätt vid fixeringen av det antal övningsskoleklasser, som skall förläggas till folkskolan. Då elevantalet i dessa klasser emellertid har bestämts så, att det väsentligt understiger det genomsnittliga elevantalet i vanliga folkskoleklasser, kan givetvis förläggandet av övningsskoleklasser — i varje fall om det blir fråga om ett större antal — till en folkskola medföra en sådan ytterligare belastning rent numerärt på de övriga klasserna i skolan, att betydande praktiska besvärigheter kan komma att uppstå. Därför synes bestämmelserna böra utformas så, att seminarieläroverksamheten åtminstone inte helt lämnas utan inflytande i berört avseende. Enligt kungörelseförslagets lydelse behöver inte ens samråd med skolstyrelsen ske i dessa ting, liksom heller inte i en del andra sammanhang, där det blott heter att samråd »bör» ske. Detta förefaller att vara en orimlig ordning med hänsyn till att det ändå är kommunen som ålägges ansvaret för lokaler, renhållning, barnbarnbespisning, skolmateriel m. m. även i fråga om de externa övningskoleklasserna.

En liknande invändning aktualiseras av stadgandet att de externa övningsskoleklassernas elever inte bara i pedagogiskt utan också i disciplinärt avseende skall vara helt underställda seminariets rektor och kollegium, vilket för närvarande ej är fallet. Även om styrelsen har förståelse för önskemålet om enhetlig ledning av övningsskoleklasserna synes det ändå otillfredsställande att i alla disciplinfrågor definitivt och fullständigt koppla bort den kommunale skolledaren. Situationer måste kunna uppstå, då det ter sig föga ändamålsenligt att exempelvis vissa allmänna ordningsföreskrifter och liknande disciplinbestämmelser av rutinkaraktär, som utfärdas av folkskolans ledning, skall vara tillämpliga endast på en del av de i vederbörande skolanläggning undervisade eleverna. Att vederbörande skolledare bör äga befogenhet att i dylikt hänseende utöva viss disciplinär tillsyn även över övningsskoleklassernas elever förefaller uppenbart.

I detta sammanhang vill styrelsen framhålla att det borde vara ett rimligt krav att någon representant för den kommunala skolledningen skall äga att med yttranderätt delta i seminariekollegiets sammanträden vid behandling av ärenden som rör de i folkskolan inlagda övningsskoleklasserna, på samma sätt som seminariets rektor i kungörelseförslaget tillerkänts dylik rätt i fråga om skolstyrelsens och dess avdelningars sammanträden. Reciprocitet i detta avseende borde enligt styrelsens mening vara självklar; utredningen har inte förebrott något skäl som talar däremot.

Styrelsen för svenska seminarieläraryöreningen finner det angeläget, att en kungörelse i ämnet utfärdas utan dröjsmål. Utredningens förslag vinner i huvudsak styrelsens gillande. I några detaljer föreslås ändringar; bland annat förordas, att till 4 § fogas en föreskrift om samråd mellan seminariets rektor och den kommunale skolledaren vid uppgörande av ordningsföreskrifter och plan för den dagliga tillsynen av de externa övningsskoleklasserna. Liknande synpunkter beträffande ordningsföreskrifter framföres från *Tjänstemännens centralorganisation*, som jämväl förordar, att den lokala skolstyrelsen ges rätt att få sin mening hörd vid bestämmandet av antalet externa övningsskoleklasser och förläggningen av dessa.

Departementschefen

Seminarieutredningen har i sitt nu föreliggande betänkande »Seminarieorganisationen II» framlagt dels förslag till stadga för folkskoleseminarierna, kungörelse angående externa övningsskoleklasser och kungörelse angående behörighet att undervisa i främmande språk i folkskolan, dels förslag till viss omläggning av folkskollärarytbildningen genom införande av ny undervisningsplan för denna utbildning, dels förslag om vidareutbildning av småskollärare till folkskollärare.

Såsom redan nämnts, har på grundval av utredningens förslag utfärdats ny stadga för folkskoleseminarierna (SFS 1958: 427). I anslutning till vad utredningen föreslagit är vidare under utarbetande nya bestämmelser angående behörighet att undervisa i främmande språk i folkskolan. I detta sammanhang ämnar jag endast upptaga vissa frågor rörande externa övningsskoleklasser till behandling.

Den nu utfärdade seminariestadgan, som med undantag för vissa partier trätt i kraft från och med läsåret 1958/59, ersätter 1937 års folkskoleseminariestadga och 1938 års småskoleseminariestadga. Den nya stadgan innebär en anpassning till vissa redan fattade beslut, t. ex. om förläggande av såväl folkskolläro- som småskolläro-utbildning till ett och samma seminarium och om treårig småskolläro-utbildning. Vidare har där skett en viss modernisering av tidigare gällande föreskrifter. Vid stadgans utarbetande har också hänsyn tagits till behovet att komplettera bestämmelserna på sådana punkter där särskilda föreskrifter tidigare saknats.

Ett behov av kompletterande föreskrifter föreligger emellertid också, som seminarieutredningen understrukt, i fråga om de externa övningsskoleklasserna. I de äldre stadgorna har förhållandena rörande seminariets interna övningsskola reglerats, medan man beträffande externa övningsskoleklasser endast haft att stödja sig på vissa vid 1947 års riksdag fastslagna, allmänna riktlinjer om anställande av övningsskollärare vid seminarieortens folkskolor. Den dubbla administrationen — dels statlig, dels kommunal — beträffande de externa övningsskoleklasserna har enligt utredningens mening försvårat ett fullt planmässigt arbete och även verkat besvärande för lärarna. Hela systemet med externa övningsskoleklasser skulle enligt utredningens bestämda uppfattning erhålla en betydligt fastare form, om det funnes föreskrifter, som på väsentliga punkter reglerade seminariektorns och den kommunale skolledarens arbetsuppgifter och befogenheter.

I den nya seminariestadgan heter det nu, att vid varje seminarium skall finnas en övningsskola och att övningsskolan omfattar antingen statliga klasser (interna övningsskoleklasser) eller klasser tillhörande det kommunala skolväsendet (externa övningsskoleklasser) eller klasser av båda dessa slag. Vad i stadgan vidare sägs om övningsskolan, skall dock endast i den mån Kungl. Maj:t i särskild ordning så föreskriver äga tillämpning på de externa övningsskoleklasserna. Avsikten med den utformning stadgan på denna punkt således erhållit, har varit att genom en särskild författning reglera förhållandena beträffande de externa övningsskoleklasserna. De föreskrifter, som bör meddelas i den åsyftade författningen, är delvis av sådan art, att de torde kunna meddelas av Kungl. Maj:t utan riksdagens medverkan. Vissa principfrågor synes däremot böra underställas riksdagens prövning.

I huvudsaklig överensstämmelse med vad seminarieutredningen föreslagit, vill jag förorda följande riktlinjer som grundval för bestämmelser rörande externa övningsskoleklasser.

För kommun, där folkskoleseminarium är beläget, föreskrives skyldighet att, i den mån så erfordras för att åstadkomma en ändamålsenlig organisation av övningsskolan vid seminariet, medverka till anordnandet av externa övningsskoleklasser enligt de grunder och i den ordning, som i för-

fattningen kommer att stadgas. Sådana övningsskoleklasser skall inrättas vid det obligatoriska skolväsendet i seminariekommunen. Fördelningen av elever på olika åldersstadier skall ske med hänsyn till den praktiska lärarutbildningens behov. All undervisning i de här avsedda klasserna skall ombesörjas av seminariet, vilket innebär, att kostnaderna för lärarpersonal faller på staten. Å andra sidan skall det ankomma på kommunen att i samma utsträckning som för det obligatoriska skolväsendet i övrigt tillhandahålla bland annat lokaler och undervisningsmateriel ävensom att bekosta och genom sina organ ombesörja hälsovård och skolsocial verksamhet. För de externa övningsskoleklasserna bör samma regler bli tillämpliga som för den interna övningsskolan, i vad avser beslut om införande av nya läroböcker.

Beträffande elevantalet i externa övningsskoleklasser bör gälla detsamma som i fråga om interna övningsskoleklasser, vilket innebär att antalet blir lägre än vad som är normalt inom det obligatoriska skolväsendet i övrigt. Vid beräkningen av antalet klasser inom det obligatoriska skolväsendet i seminariekommunen bör hänsyn tagas härtill.

När det gäller förfarandet vid uttagning och anordnande av externa övningsskoleklasser synes lämpligen den ordningen böra tillämpas att, sedan från seminariets sida behovet av sådana klasser utretts, skolöverstyrelsen eller efter överstyrelsens bemyndigande seminariets rektor träffar erforderliga överenskommelser med kommunen. Om enighet i något fall ej kan nås, bör frågan hänskjutas till Kungl. Maj:ts prövning. I detta sammanhang vill jag erinra om att det totala antalet övningsskoleklasser, såväl interna som externa, kommer att liksom hittills ytterst regleras genom riksdagens för varje år meddelade beslut om medelsanvisning till bland annat övningsskollärartjänster av olika slag.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att enligt de riktlinjer, som här uppdragits, utfärda närmare bestämmelser i ämnet. Därvid torde böra särskilt beaktas de av stadsförbundets styrelse i dess remissyttrande framförda synpunkterna.

III. Beräkning av folkskoleseminariernas avlöningsanslag

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	21 010 000	23 046 754
1958/59 (statsliggaren s. 635)	23 775 000	
1959/60 (förslag)	24 407 000	

Skolöverstyrelsens förslag

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 895 000 kronor till 24 670 000 kronor. Av nämnda ökning hänför sig ett belopp av omkring 450 000 kronor till automatiska utgiftsökningar på

grund av allmänna lönehöjningar, löneklassförändringar, kompensation för höjda folkpensionsavgifter m.m. Anslagsförändringen i övrigt betingas av vissa av de i följande sammanställning redovisade förslagen.

1. Ökning av elevintagningen med två avdelningar på den tvååriga folkskollärlinjen och med fyra avdelningar på den tvååriga småskollärlinjen (se avsnitt I).

2. Försök med praktiktermin för vissa elever, som läsåret 1959/60 intages för folkskolläro- respektive småskolläro-utbildning. Medför kostnadsökning först för budgetåret 1960/61.

3. Successiv övergång från och med läsåret 1959/60 till av seminarieutredningen föreslagen undervisningsplan för folkskolläro-utbildning, medförande en kostnadsökning av i runt tal 60 000 kronor för nämnda läsår.

4. Ordinariesättning av åtta övningsläro-tjänster, varav två i musik (Ao 20), en i gymnastik (Ao 20), tre i teckning (Ao 20) och två i manlig slöjd (Ao 17).

5. Minskning med 5 800 kronor av delposten till arvoden åt seminarie-läkare och seminariesköterskor på grund av förslag om inrättande av vissa ordinarie skolskötersketjänster, gemensamma för läroverk och seminarier.

6. Anvisande av 2 000 kronor till komplettering av ämneskatalogen vid seminariebiblioteken i Landskrona och Linköping.

7. Anvisande av 5 300 kronor till arvoden till föreståndare vid två fortbildningsinstitut, avsedda att förläggas vid folkskoleseminarium med praktisk läro-kurs.

8. Höjning av medelsanvisningen till försök med metodisk handledning, enhetsskolans arbetsmetoder och liknande anordningar från 200 000 kronor till 220 000 kronor.

9. Särskilt tilläggsarvode på 500 kronor till en vaktmästare vid seminariet i Kristianstad för merarbete genom att seminariets panncentral numera betjänar även länsarbetsnämndens byggnad i staden.

Överstyrelsen erinrar om att det beslutade nedläggandet av folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping med utgången av innevarande budgetår medför indragning av vissa tjänster. Härom anför överstyrelsen följande.

Vid seminariet finns 4 ordinarie lektorstjänster, av vilka 3 nu står vakanta och alltså kan indragas. Därest innehavaren av den återstående tjänsten icke hunnit placeras på annan tjänst före ingången av budgetåret 1959/60, bör hans tjänst placeras på övergångsstat. Av seminariets två ordinarie tjänster i övningsämnen har den ena, i gymnastik, av överstyrelsen redan placerats vid det andra seminariet i staden. Såsom överstyrelsen anförde i sina anslagsäskanden förra året, bör även den andra tjänsten, i kvinnlig slöjd, överflyttas till det kvarvarande seminariet i Linköping. Det ankommer på skolöverstyrelsen att besluta härom. Vid seminariet befintliga 4 extra ordinarie lektorstjänster och 6 extra ordinarie övningsskolläro-tjänster kan indragas liksom också den extra ordinarie vaktmästartjänsten.

Statskontoret

Statskontoret anför om överstyrelsens förslag beträffande detta anslag i huvudsak följande.

Beträffande förslaget om anställande av försök med praktiktermin för lärarkandidater vid vissa seminarier erinrar statskontoret om att seminarieutredningen i sitt betänkande »Seminarieorganisationen I» (SOU 1956: 18) framhöll, att frågan, huruvida praktikanttjänstgöring även i viss utsträckning kunde anordnas vid seminarierna borde upptagas till förnyad prövning när lämpligheten av en sammanhängande praktiktermin någon tid prövats vid lärarhögskolan. I anslutning härtil må erinras, att praktiktermin för mellanskollärarkandidater vid lärarhögskolan första gången anordnades höstterminen 1957 samt att de lärarkandidater, som nämnda termin genomgick ifrågavarande praktikanttjänstgöring, kommer att utexamineras först innevarande hösttermin. Några erfarenheter på ifrågavarande område kan således ännu icke anses föreligga. Ämbetsverket, som vill erinra om statsmakternas beslut, att den treåriga småskollärarytbildningen skall börja från och med läsåret 1961/62, anser sig beträffande denna kategori böra fästa uppmärksamheten på följande uttalande av seminarieutredningen i nämnda betänkande: »Även om man utgår från att praktikterminen är avlönad, vilket vid behandlingen av denna fråga alltid förutsatts, kan man dock knappast komma ifrån att den utgör en förlängning av studietiden. Då utredningen nu föreslår en förlängning av småskollärarytbildningen från två till tre år, anser sig utredningen svårigen kunna på samma gång förorda en ytterligare förlängning av studietiden för denna kategori av lärare.» Mot bakgrunden av det här anförda anser sig statskontoret icke kunna tillstyrka nu ifrågavarande förslag (p. 2). Ämbetsverket tillstyrker ordinariesättning av fem övningslärtjänster, varav tre i teckning och två i manlig slöjd (p. 4). — Under erinran att statskontoret i utlåtande rörande de allmänna läroverkens avlöningsanslag avstyrkt inrättande vid läroverken i Gävle och i Växjö av ordinarie skol-skötersketjänster, avsedda även för seminarierna i dessa städer, föreslår ämbetsverket, att delposten till arvoden åt seminarieläkare och seminarie-sköterskor uppräknas med erforderligt belopp (p. 5). — Förslaget att medel skulle beräknas för komplettering av ämneskatalogen vid seminariebiblioteken i Landskrona och i Linköping avstyrkes (p. 6). Statskontoret erinrade förra året, att belopp för ämneskatalogisering vid seminarierna i Umeå och Stockholm utgått sedan budgetåren 1948/49 respektive 1949/50. Ytterligare medelsanvisning för ändamålet synes icke böra ifrågakomma. — Statskontoret kan vidare icke biträda det under punkten 8 gjorda yrkandet om ökning av beloppet till försök med metodisk handledning, enhetsskolans arbetsmetoder och liknande anordningar.

Departementschefen

I ett föregående avsnitt under förevarande anslagsrubrik har jag redovisat mina ställningstaganden till skolöverstyrelsens förslag om intagningen av lärarkandidater i första årskursen vid folkskoleseminariernas olika linjer. Den ökning av antalet intagningsklasser i förhållande till innevarande läsår, som jag därvid förordat, medför en ökning av anslagsbehovet, vilken dock

blir mindre än enligt överstyrelsens förslag, som innefattar intagning av ytterligare två klasser (p. 1).

I nyssnämnda sammanhang har jag också förordat en samordning från och med den 1 juli 1959 av de två nuvarande seminarierna i Härnösand respektive i Växjö. Denna åtgärd medför vissa förändringar i personalförteckningen och beträffande medelsberäkningen. Sålunda bör två rektorstjänster i ABp 26 indragas med utgången av innevarande budgetår. För att arbetsförhållandena vid de sammanförda seminarierna skall underlättas, vill jag dock förorda, att en biträdande rektor förordnas på vardera seminarieorten och att arvoden härtill får utgå. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma arvodenas storlek. Någon ändring beträffande antalet inrättade lärartjänster med anledning av samordningen torde icke nu böra vidtagas. Såväl i Härnösand som i Växjö är för närvarande inrättade sammanlagt fem vaktmästar- och värmeskötartjänster. I vad mån organisationsändringen påverkar behovet av dylika tjänster synes ännu ej kunna helt överblickas. Det torde senare, efter närmare utredning av skolöverstyrelsen, få prövas av Kungl. Maj:t om någon eller några av de icke-ordinarie tjänsterna kan indragas redan under budgetåret 1959/60. I fråga om sådana medelsanvisningar — t. ex. till biträdeshjälp på rektorsexpeditionerna — som enligt fastställda normer utgår med visst belopp per seminarium, bör givetvis beräkningarna göras med utgångspunkt i att seminarieverksamheten i Härnösand respektive i Växjö blir att betrakta såsom bedriven vid ett seminarium. Det bör dock vara Kungl. Maj:t obetaget att, om förefintliga jämningsmarginaler visar sig otillräckliga och eljest särskilda skäl föreligger, medge medelstillsdelning med avvikelser från gällande föreskrifter.

Överstyrelsens förslag att för vissa grupper av den kull lärarkandidater, som påbörjar sin utbildning läsåret 1959/60, anordna försök med praktiktermin anser jag mig ej böra biträda (p. 2). Vid beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår räknar jag inte heller med den kostnadsökning överstyrelsen upptagit för övergång till av seminarieutredningen föreslagen ny undervisningsplan för folkskollärarutbildningen (p. 3).

Vad överstyrelsen föreslagit om ordinariesättning av åtta övningslärartjänster föranleder ingen erinran från min sida (p. 4).

Såsom överstyrelsen anfört bör med utgången av innevarande budgetår indragas vissa nu till folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping knutna tjänster. Seminariets nedläggande bör sålunda föranleda indragning av en rektorstjänst i lönegrad Bp 1, fyra ordinarie och fyra extra ordinarie lektorstjänster, sex extra ordinarie övningsskollärartjänster vid folkskola, en extra ordinarie vaktmästartjänst i lönegrad Ae 7 och en extra vaktmästartjänst i Ag 7.

Av överstyrelsen under punkterna 5—8 upptagna förslag om ändrad medelsanvisning anser jag mig inte böra tillstyrka. Vad gäller frågan om

medel till komplettering av ämneskatalogen vid vissa seminariebibliotek (p. 6) bör det stå överstyrelsen fritt att inom den nu för ändamålet anvisade medelsramen särskilt tillgodose de seminarier överstyrelsen finner vara i speciellt behov av medel för ifrågavarande ändamål.

Yrkandet under punkten 9 torde böra upptagas i annat sammanhang.

På grund av vad jag här i olika hänseenden förordat och med hänsyn tagen till de automatiska utgiftsförändringarna beräknar jag en höjning av förevarande anslag för nästa budgetår med 632 000 kronor till 24 407 000 kronor med den fördelning på olika poster, som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) besluta att Brännans folkskoleseminarium i Härnösand skall, i enlighet med vad jag i det föregående förordat, från och med budgetåret 1959/60 samordnas med södra folkskoleseminariet i Härnösand;

b) besluta att norra folkskoleseminariet i Växjö skall, i enlighet med vad jag i det föregående förordat, från och med budgetåret 1959/60 samordnas med västra folkskoleseminariet i Växjö;

c) godkänna av mig i det föregående förordade grunder för anordnande av externa övningsskoleklasser;

d) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1959/60, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för folkskoleseminarierna, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

e) godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	10 755 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	377 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	10 258 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	2 870 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	147 000

Summa kronor 24 407 000

f) till *Folkskoleseminarierna*: *Avlöningar* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 24 407 000 kronor.

[182] 12. Folkskoleseminarierna: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	1 945 000	2 020 087
1958/59 (statsliggaren s. 648)	2 050 000	
1959/60 (förslag)	2 064 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 65 000 kronor på sätt som framgår av följande sammanställning.

1. Sjukvård m. m. (nu förslagsvis 55 000)	of.
2. Reseersättningar (nu förslagsvis 15 800)	— 500
3. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 860 000)	of.
4. Övriga expenser (nu 899 430)	+ 30 570
5. Trädgårdarnas underhåll och skötsel (nu förslagsvis 170 000)	+ 20 000
6. Särskilda kurser och föreläsningar m. m. (nu 68 770)	+ 1 930
7. Höjning av maximibidraget till lärarkandidaterna på folkskollärlinje vid studiebesök i skolor företrädesvis av lägre skolform (nu förslagsvis 70 000)	of.
8. Bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder (nu 13 000)	+ 9 000
9. Särskilda uppbördsmedel	+ 4 000
	+ 65 000

Ur överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

4. De under delposten till övriga expenser anvisade medlen har under en lång följd av år visat sig otillräckliga, och åtskilliga seminarier har varje år hos Kungl. Maj:t måst göra framställning om rätt att överskrida tilldelat belopp. Det är framför allt de ständigt stegrade städningskostnaderna, som medfört de ökade kraven på denna delpost. Andra behov, för vilka kostnaderna skall bestridas med medel ur samma delpost, har därför ej kunnat tillgodoses i erforderlig utsträckning.

5. Anslagsposten till trädgårdarnas underhåll och skötsel är för innevarande budgetår uppförd med 170 000 kronor, varav 4 800 kronor belöper sig på seminariet för kvinnliga elever i Linköping, som skall nedläggas vid utgången av innevarande budgetår. För budgetåret 1959/60 beräknar rektorerna bruttokostnaderna till 190 400 kronor och inkomsterna till 39 100 kronor.

Med hänsyn till kostnadsstegringarna torde viss höjning av posten icke kunna undvikas. Överstyrelsen föreslår, att posten uppföres med 190 000 kronor, innebärande en ökning med (190 000 — 170 000 =) 20 000 kronor. Inkomsterna av trädgårdarna torde kunna uppskattas till oförändrat belopp, 53 000 kronor.

6. Vissa mindre justeringar av automatisk natur erfordras beträffande beloppen till simundervisning och bad samt förhyrande av idrottsplan. I sina anslagsäskanden för innevarande budgetår hemställde överstyrelsen med hänsyn till erforderliga arvodeshöjningar om höjning av de till varje seminarium utgående beloppen till skolhygieniska föreläsningar från 430 till 470 kronor, till kurser i tal- och röstvård från 650 till 715 kronor samt till

föreläsningar i skilda ämnen m. m. från 650 till 715 kronor, vilka förslag ej biträdades i propositionen 1958: 108. Överstyrelsen anser sig böra upprepa ifrågavarande förslag och beräknar med hänsyn härtill anslagsbehovet till 70 700 kronor, innebärande en ökning med $(70\,700 - 68\,770 =)$ 1 930 kronor.

7. Delposten disponeras enligt av Kungl. Maj:t den 17 oktober 1947, den 16 januari 1948 och den 27 januari 1950 meddelade föreskrifter, vilka bland annat innebär, att bidraget alltsedan 1948 varit maximerat till 75 kronor för varje elev. I olika sammanhang har framkommit, att detta belopp numera i många fall icke täcker kostnaderna för resor och rum i samband med studiebesöken.

I avvaktan på ställningstagandet till seminarieutredningens förslag torde nu icke andra ändringar böra vidtagas, än att det maximerade beloppet till ersättning höjes från 75 till 90 kronor per lärarkandidat.

Någon höjning av anslagsposten torde icke erfordras, även om det maximerade beloppet per lärarkandidat höjes från 75 till 90 kronor.

9. Med ledning av rektorens uppgifter torde för inkomster genom upplåtelse av lokaler och ersättning för lyse icke kunna beräknas högre belopp än 45 000 kronor, innebärande en minskning med $(49\,000 - 45\,000 =)$ 4 000 kronor.

Såsom ovan framhållits, beräknar överstyrelsen inkomsterna av trädgårdarna till oförändrat belopp.

I detta sammanhang torde böra anmälas en av *blivande lärares riksförbund* ingiven skrift med anhållan om höjning av den under punkten 7 i överstyrelsens framställning avsedda ersättningen i relation till de höjda levnadsomkostnaderna.

Departementschefen. Mot överstyrelsens medelsberäkningar under punkterna 1—3, 7 och 9 har jag ingen erinran. Med hänsyn bland annat till att enligt min mening två seminarier, som jag tidigare föreslagit, bör upphöra som självständiga seminarier med utgången av innevarande budgetår, finner jag mig icke böra tillstyrka högre uppräknings av delposten till övriga expenser än med 15 000 kronor (p. 4). Till trädgårdarnas underhåll och skötsel anser jag mig inte böra räkna med ökad medelstillsdelning (p. 5). Ändrade grunder för beräkning av medelsbehovet för särskilda kurser och föreläsningar (p. 6) kan jag inte förorda. Med hänsyn härtill och till att antalet seminarier enligt min uppfattning för nästa budgetår skall vara färre än överstyrelsen räknat med, bör man för det ifrågavarande ändamålet räkna med minskat medelsbehov. Jag förordar att denna anslagspost uppföres med ett belopp av 64 000 kronor, vilket innebär en minskning med 4 770 kronor.

En höjning av maximibeloppet till lärarkandidat vid studiebesök (p. 7) anser jag mig icke kunna förorda. Ökad medelstillsdelning till bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder kan jag inte tillstyrka (p. 8).

Vid bifall till vad jag sålunda förordat, torde anslaget för nästa budgetår böra uppräknas med avrundat 14 000 kronor till 2 064 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 2 064 000 kronor.

[183] **13. Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	458 000	451 229
1958/59 (statsliggaren s. 650)	458 000	
1959/60 (förslag)	400 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 82 000 kronor till 540 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Böcker, undervisningsmateriel och inventarier (nu 292 000)	+ 65 000
2. Materiel för undervisning i slöjd och hushållsgöromål (nu 151 000)	+ 12 000
3. Materiel för lek och idrott (nu 15 000)	+ 5 000
	+ 82 000

Som motivering för anslagshöjningen anför *överstyrelsen* bland annat följande.

För innevarande budgetår begärde rektorerna en höjning av anslaget med i runt tal 113 000 kronor. De begär nu en höjning med sammanlagt i runt tal 169 000 kronor.

Om seminarierna på ett tillfredsställande sätt skall kunna fullgöra sin uppgift som tidsenliga lärarutbildningsanstalter, är det av avgörande betydelse, att de är försedda med erforderlig modern undervisningsmateriel och fortlöpande kan komplettera sina bibliotek.

I sina anslagsäskanden för innevarande budgetår framhöll *överstyrelsen*, att biblioteken för seminariernas övningsskolor visat en påtaglig eftersläpning i jämförelse med utvecklingen av de kommunala folkskolornas bibliotek. I detta sammanhang överlämnade *överstyrelsen* en skrivelse från Sveriges folkskolläraryrkeförbund och Sveriges folkskolläraryrkeförbund, vari föreslogs, att för övningsskolornas bibliotek skulle anslås medel motsvarande minst det belopp, som anses erforderligt för skolbibliotek inom skoldistrikt med mindre än 1 000 barn, d. v. s. 10 kronor per barn och år. *Överstyrelsen* tillstyrkte förslaget och beräknade för ändamålet ett ökat anslagsbehov av 47 000 kronor. Förslaget upptogs ej i propositionen 1958: 108.

Då *överstyrelsen* finner det angeläget, att övningsskolornas bibliotek är utrustade på mönstergillt sätt, finner sig *överstyrelsen* böra upprepa fjolårets äskande. Även i övrigt torde viss uppräknig av anslaget vara nödvändig, varför *överstyrelsen* beräknar den sammanlagda anslagshöjningen till 82 000 kronor.

Departementschefen. Vid utgången av vartdera av de tre senaste budgetåren har medelsbehållningen å detta anslag utgjort 110 287, 127 705 respektive 134 475 kronor. Ehuru jag fäste uppmärksamheten på de betydande behållningarna å anslaget vid mitt ställningstagande i fjol till äskandena för nu ifrågavarande ändamål, kan en stigande reservation konstateras. Med hänsyn härtill anser jag mig kunna förorda en sänkning av anslaget för nästa budgetår med 58 000 kronor. Under förutsättning av en medelsförbrukning innevarande budgetår av ungefärligen samma omfattning som

tidigare, kommer nämligen trots denna sänkning för nästa budgetår tillgängliga medel att ungefär motsvara vad överstyrelsen nu äskat.

Med anledning av vad överstyrelsen uttalat rörande biblioteken vid seminariernas övningsskolor finner jag det önskvärt att en upprustning av dessa kommer till stånd. Detta torde emellertid kunna ske utan särskild medelsanvisning genom att överstyrelsen inom ramen för tillgängliga medel tillgodoser behoven.

På grundval av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

[184] 14. Folkskoleseminarierna: Utrustning

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	420 000	451 389
1957/58	500 000	541 068
1958/59 (statsliggaren s. 651)	550 000	
1959/60 (förslag)	550 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 241 000 kronor till 791 000 kronor. Till stöd härför anføres bland annat följande.

Rektorerna har i sina till överstyrelsen ingivna framställningar om medel till utrustning i de flesta fall utförligt motiverat sina äskanden, vilka för budgetåret 1959/60 med ledning härav kan beräknas uppgå till sammanlagt 1 235 446 kronor. Åtskilliga av de äldre seminarierna arbetar med otidsenlig och försliten materiel, som måste förnyas. Övergång från klassrumssystem till ämnesrumssystem pågår vid en del seminarier och medför ökat utrustningsbehov. Musikinstrumenten utsättes för stark förslitning, inte minst på grund av den särskilda kyrkomusikerutbildningen, och måste ständigt förnyas och kompletteras. Speciella utrustningsbehov föreligger vid en del seminarier.

Departementschefen. De av skolöverstyrelsen anförda motiveringarna för en höjning av detta anslag är väsentligen desamma som framfördes i fjolårets äskanden. Anslaget uppräknades för innevarande budgetår med 50 000 kronor, varvid som skäl särskilt angavs övergången till ämnesrumssystem vid seminarierna. Jag är icke beredd att för nästa budgetår tillstyrka ytterligare uppräkning av detta anslag. För att på längre sikt nedbringa utrustningsbehovet torde skolöverstyrelsen till grund för sin medelstildelning till de olika seminarierna lägga en på utredning grundad plan, som under den närmaste tiden främst tillgodoser sådana seminarier där behovet av utrustning är påfallande stort. Därvid bör också tagas i beaktande tillgängliga reservationsmedel, vilka vid ingången av budgetåret 1958/59 uppgick till

närmare 100 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 550 000 kronor.

[185] **15. Vidareutbildning av folkskollärare.** Under denna rubrik, som är ny för innevarande budgetår, har uppförts ett reservationsanslag av 600 000 kronor (statsliggaren s. 651). Till detta anslag har vidare överförs en vid utgången av budgetåret 1957/58 förefintlig reservation av 462 526 kronor på reservationsanslaget till Befodringskurser för folkskollärare, vilket sistnämnda anslag ej längre är upptaget på riksstaten.

På grundval av förslag i propositionen 108 till föregående års riksdag beslöts — med sikte på förhållandena under de närmaste åren — vissa nya grunder för vidareutbildning av folkskollärare och för inrättande av folkskollärartjänster i lönegrad Ao 19 på enhetsskolans högstadium m. m. (SU 86, Rskr 211). Riksdagens beslut innebar en avveckling av dittillsvarande system med befodringskurser för folkskollärare och folkskollärartjänster i lönegrad A 17. I vad avser utbildningsverksamheten skulle den nya ordningen träda i tillämpning från och med budgetåret 1958/59, i fråga om tjänster däremot först från och med den 1 juli 1959.

Beträffande utformningen av det nya systemet med vidareutbildade folkskollärare torde här — under hänvisning i övrigt till nyssnämnda proposition och av Kungl. Maj:t den 16 maj 1958 utfärdade bestämmelser i ämnet — endast böra lämnas följande korta orientering.

Med vidareutbildning avses fortsatt utbildning av folkskollärare för vinnande av behörighet till folkskollärartjänst i lönegrad A 19. Vidareutbildning sker på två vägar, nämligen *antingen* genom en huvudsakligen akademisk utbildningsväg, innefattande dels förvärv av minst två betygsenheter för filosofisk ämbetsexamen i ett eller flera ämnen, dels genomgång av biämnescurs, dels genomgång av kurs i psykologi och pedagogik, *eller* genom särskilda vidareutbildningskurser.

Vidareutbildningskurser förekommer av följande slag: egentlig vidareutbildningskurs, vidareutbildningskurs i merkantila ämnen och vidareutbildningskurs för hjälpklasslärare. Kurserna anordnas av skolöverstyrelsen. Beträffande egentliga vidareutbildningskurser skall i fråga om bland annat antalet kurser och i dessa ingående ämnen samråd äga rum med universitetskanslern. Vid prövning av här avsedda frågor skall särskilt beaktas den förutsebara tillgången på lärare i olika ämneskombinationer.

Egentlig vidareutbildningskurs omfattar *dels* två terminskurser, vilka kan anordnas i ämnena modersmålet (två terminer), historia, samhällskunskap, geografi, matematik, biologi (två terminer), fysik och kemi, *dels* en biämnescurs av omkring tre veckors längd, avseende läroämne — dock ej främmande språk — som skolöverstyrelsen bestämmer, *dels* en kurs i psykologi och pedagogik av omkring tre veckors längd.

Vidareutbildningskurs i merkantila ämnen omfattar två terminer, varjämte före eller i anslutning till kursen skall fullgöras viss praktiktjänstgöring.

Vidareutbildningskurs för hjälpklasslärare omfattar en eller två terminer, beroende på om vederbörande redan genomgått viss hjälpklasslärarutbildning eller ej. För tillträde till kursen fordras viss föregående lärartjänstgöring.

Skolöverstyrelsen redovisar i sin anslagsframställning beträffande förevarande anslag, att till de för läsåret 1958/59 utannonserade vidareutbildningskurserna anmälde sig 409 sökande. Kursverksamhetens omfattning under innevarande budgetår framgår av följande sammanställning, som dock ej upptar biämnescurser och kurser i psykologi och pedagogik.

Ämnen och kursorter	Antal deltagare vid början av höstterminen 1958
Matematik och fysik i Göteborg	19 ¹⁾
Matematik och fysik i Jönköping	24
Matematik och fysik i Skellefteå	18 ¹⁾
Matematik och fysik i Stockholm	20 ¹⁾
Matematik och kemi i Linköping	17
Matematik och kemi i Lund	12 ¹⁾
Modersmålet i Jönköping	20
Modersmålet i Lund	20
Modersmålet i Umeå	24
Historia och samhällslära i Linköping	23 ²⁾
Historia och samhällslära i Stockholm	26 ³⁾
Merkantila ämnen i Stockholm	12
Hjälpklasslärarkurs i Stockholm (läsåret)	20
Hjälpklasslärarkurs i Göteborg (höstterminen)	20
Summa	275

Överstyrelsen föreslår, att ifrågavarande anslag för nästa budgetår höjes med 300 000 kronor till 900 000 kronor.

I fråga om beräkningen av kursverksamhetens omfattning och av medelsbehovet för budgetåret 1959/60 inhämtas av överstyrelsens framställning bland annat följande.

Under budgetåret 1959/60 torde enligt överstyrelsens mening vidareutbildningskurser böra anordnas i ungefär samma omfattning som innevarande budgetår. Viss ändring kan dock komma att visa sig önskvärd beträffande ämnen på den humanistiska utbildningsvägen. Vidare är det önskvärt att anordna ytterligare kurser i matematik och fysik eller kemi. Vidare

¹ Därav 1 enbart i matematik.

² Därav 3 enbart i historia.

³ Därav 6 enbart i historia.

anser överstyrelsen att utbildning av yrkesvalslärare bör upptas som ett led i vidareutbildningskurserna, på samma sätt som enligt det tidigare tillämpade systemet kunde anordnas befördringskurs för yrkesvalslärare, nämligen i form av en terminskurs. Denna terminskurs skulle drivas parallellt och i huvudsak gemensamt med en av medel från försöksanslaget bekostad, för vissa andra lärarkategorier avsedd kurs i yrkesvägledning m. m., ingående såsom ett led i den nu försöksvis prövade anordningen med studierektorer för yrkesvägledning och praktiska ämnen på enhetsskolans högsta-dium.

Vid utgången av budgetåret 1957/58 fanns på reservationsanslaget till Befördringskurser för folkskollärare en reservation av i runt tal 300 000 kronor avseende kursutbildningen. För innevarande budgetår har anvisats ett reservationsanslag av 600 000 kronor till Vidareutbildning av folkskollärare. Sammanlagt står innevarande budgetår sålunda i runt tal 900 000 kronor till förfogande för ifrågavarande ändamål. Överstyrelsen beräknar kostnaderna för terminskurserna under budgetåret till omkring 625 000 kronor. Kostnaderna för biämnescurserna och kurserna i psykologi och pedagogik anses ännu svårt att beräkna, men överstyrelsen uppskattar dessa kostnader preliminärt till minst 225 000 kronor. Sammanlagt skulle kursverksamheten sålunda draga en kostnad av minst 850 000 kronor. Härtill kommer kostnader för planerade konferenser med kursföreståndare och kursledare, för annonsering av kurserna m. m., uppskattningsvis sammanlagt omkring 10 000 kronor. En reservation av högst 40 000 kronor beräknas av överstyrelsen sålunda kunna föreligga vid utgången av innevarande budgetår. Såsom framhållits, torde kursverksamheten budgetåret 1959/60 böra få ungefär samma omfattning som innevarande budgetår, vartill skulle komma minst en terminskurs för yrkesvalslärare samt eventuellt ytterligare kurser i matematik och fysik eller kemi. Överstyrelsen uppskattar medelsbehovet till i runt tal 900 000 kronor, innebärande en ökning med 300 000 kronor.

Statskontoret finner icke anledning till erinringar mot överstyrelsens förslag beträffande ifrågavarande anslag.

Departementschefen. I det föregående har jag i korthet erinrat om vad riksdagen förra året beslöt rörande vidareutbildning av folkskollärare och om tjänster för vidareutbildade folkskollärare på enhetsskolans högsta-dium m. m.

Tillströmningen av sökande till de under innevarande budgetår för första gången anordnade vidareutbildningskurserna visar, att stort intresse finns för denna utbildningsform. Att särskilt notera är de av skolöverstyrelsen redovisade uppgifterna om antalet kursdeltagare med ämneskombinationerna matematik och fysik respektive matematik och kemi. En jämförelse med den förutvarande närmast motsvarande utbildningsverksamheten, d. v. s. befördringskurserna för folkskollärare, ger vid handen att man vid de sistnämnda kurserna i fråga om ämnena matematik, fysik och kemi uppnådde ett deltagarantal, som i genomsnitt per läsår utgjorde knappt en tredjedel av deltagarantalet vid vidareutbildningskurserna inom samma ämnesområde.

I fråga om kursverksamheten under nästa budgetår räknar överstyrelsen med i stort sett oförändrad omfattning. Anordnande av ytterligare kurser i matematik och fysik eller kemi anses dock önskvärt. I likhet med överstyrelsen anser jag, att kursverksamheten under nästa budgetår bör beräknas få ungefär samma volym som för närvarande. Formerna för anordnande av utbildning med inriktning på yrkesvalsfrågor torde senare få upptas till närmare prövning av Kungl. Maj:t.

Vid sina överväganden av medelsbehovet för nästa budgetår beräknar överstyrelsen — med beaktande av att ur de under anslaget nu tillgängliga medlen skall bestridas jämväl viss andel i kostnaderna för Hermods s. k. ettbetygskurser — att vid nästa budgetårsskifte kan föreligga en reservation på högst 40 000 kronor. Anslaget föreslås med hänsyn härtill bli uppräknat med 300 000 kronor till 900 000 kronor. Mot överstyrelsens beräkning av medelsbehovet har jag i och för sig ingen erinran. Hittills har emellertid endast ungefär hälften av kostnaderna för nyssnämnda ettbetygskurser bestritts ur detta anslag och den andra hälften ur det under åttonde huvudtiteln, avsnittet E. uppförda förslagsanslaget Förstärkningsanordningar vid universiteten m. m. Då detta anslag i fortsättningen inte kommer att upptagas i riksstatsförslaget och det från budgetteknisk synpunkt synes vara riktigast att medel till de ifrågavarande ettbetygskurserna i sin helhet anvisas under nu förevarande anslag, bör det av överstyrelsen föreslagna beloppet uppräknas med 100 000 kronor till 1 000 000 kronor.

Med stöd av vad jag här anfört och förordat, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vidareutbildning av folkskollärare* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

[186] **16. Resestipendier åt lärare vid folkskoleseminarier.** Under denna rubrik har för första gången för innevarande budgetår uppförts ett särskilt reservationsanslag på riksstaten till ett belopp av 10 500 kronor. Medel för nu ifrågavarande ändamål anvisades tidigare under annat anslag.

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta anslag för nästa budgetår uppräknas med 2 500 kronor till 13 000 kronor.

Departementschefen. Jag är inte beredd att biträda förslaget om höjning av förevarande anslag utan föreslår, att det uppföres med 10 500 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid folkskoleseminarier* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 10 500 kronor.

[187] **17. Statens skolköksseminarium: Avlöningar. 18. Statens skolköksseminarium: Omkostnader. 19. Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala. 20. Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå. 21. Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium. 22. Bidrag till vissa handarbetsseminarier.** Skolöverstyrelsen har i vanlig ordning inkommit med förslag om medelsanvisning för nästa budgetår under ifrågavarande sex anslag. Beredningen av dessa anslagsfrågor är emellertid ännu icke helt avslutad. Anslagen torde därför i riksstatsförslaget böra upptagas med preliminära belopp. Jag vill redan i detta sammanhang uttala, att jag med hänsyn till det statsfinansiella läget icke anser mig böra föreslå att proposition i anledning av 1953 års lärarinneutbildningskommittés betänkande »Lärarytbildningen på det husliga området» (SOU 1957: 28) framlägges till 1959 års riksdag. Jag har däremot för avsikt att framlägga vissa förslag om ökad elevintagning m.m. Jag hemställer nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1959/60 beräkna

a) till *Statens skolköksseminarium: Avlöningar* ett förslagsanslag av 446 000 kronor;

b) till *Statens skolköksseminarium: Omkostnader* ett förslagsanslag av 68 000 kronor;

c) till *Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala* ett förslagsanslag av 1 030 000 kronor;

d) till *Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå* ett förslagsanslag av 430 000 kronor;

e) till *Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium* ett förslagsanslag av 187 000 kronor;

f) till *Bidrag till vissa handarbetsseminarier* ett förslagsanslag av 358 000 kronor.

[188] **23. Seminarium för utbildning av lärare i manlig slöjd.** I samband med behandlingen av frågan om medelsbehovet för innevarande budgetår till August Abrahamsons stiftelse för slöjdlärarytbildning anmälde jag, att slöjdlärarytredningen den 12 augusti 1957 framlagt betänkandet »Utbildning av lärare i manlig slöjd» samt att jag av angivna skäl inte funnit det möjligt att föreslå framläggande av proposition i ämnet till 1958 års riksdag (prop. 1958: 1, VIII ht s. 477).

Betänkandet har nu varit föremål för remissbehandling och ärendet är för närvarande under beredning i ecklesiastikdepartementet. I avvaktan på förslag om proposition i ämnet, avsedd att föreläggas 1959 års riksdag, torde i riksstatsförslaget böra uppföras ett preliminärt beräknat belopp till

kostnader av olika slag vid ifrågavarande seminarium. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Seminarium för utbildning av lärare i manlig slöjd* för budgetåret 1959/60 beräkna ett förslagsanslag av 206 000 kronor.

[189] **24. Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-
utbildning**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	90 000	90 000
1957/58	100 000	100 000
1958/59 (statsliggaren s. 655)	110 000	
1959/60 (förslag)	110 000	

Skolöverstyrelsen föreslår att detta obetecknade anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 110 000 kronor, och anför till stöd härför följande.

Med hänsyn till att statsmakterna ännu icke tagit ställning till slöjdläro-
utredningens förslag rörande utbildning av lärare i manlig slöjd och att utredningen angående stiftelsens framtida verksamhet och organisation icke avslutats, anser sig *överstyrelsen* böra vid bedömande av förevarande anslagsbehov utgå endast från stiftelsens aktuella situation beträffande medelsbehovet för läroanstalten under kalenderåret 1959.

Överstyrelsen, som icke räknar med någon förändring av läroanstaltens verksamhet under kalenderåret 1959, föreslår i enlighet med det av stiftelsens styrelse framlagda statförslaget, att anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen. I likhet med *skolöverstyrelsen* räknar jag inte med någon förändring av verksamheten vid stiftelsen i vad gäller slöjdläro-
utbildningen under budgetåret 1959/60. Mot den föreslagna medelsanvisningen har jag ingen erinran utan hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-
utbildning* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 110 000 kronor.

[190] **25. Bidrag till Ericastiftelsen**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	125 100	134 399
1958/59 (statsliggaren s. 656)	146 200	
1959/60 (förslag)	149 300	

Gällande bidragsgrunder innebär i huvudsak följande.

Staten och Stockholms stad ger sådana bidrag till Ericastiftelsen, att bidragen tillsammans kan beräknas möjliggöra fortsatt verksamhet tills

vidare av stiftelsen i ungefär den omfattning verksamheten hade vid de nya bidragsgrundernas fastställande år 1954. För varje budgetår fastställs den normalstat, efter vilken det totala bidragsbehovet skall beräknas. Den sammanlagda subventionen fastställs till det belopp, som enligt normalstaten utgör skillnaden mellan de sammanlagda utgifterna och summan av andra inkomster än de statliga och kommunala bidragen. Det sålunda framräknade sammanlagda bidraget fördelas så, att staten betalar vad som bör anses belöpa på stiftelsens seminarium och staden vad som motsvarar kostnaderna för psykisk hälsovård åt de vid hälsovårdsavdelningen behandlade patienterna. För att förenkla beräkningen av statens och stadens andelar i totalbidraget har statens andel tills vidare bestämts till 45 procent av bruttokostnaderna enligt normalstaten, från vilket framräknade belopp sedan drages normalstatens belopp för inkomster av elevavgifter samt del av inkomsterna av lokalhyror och räntor (innevarande budgetår 200 kronor), medan staden svarar för 55 procent av bruttokostnaderna minus inkomsterna av patientavgifter och återstående del av inkomsterna av lokalhyror och räntor.

För budgetåret 1958/59 gäller följande normalstat.

Utgifter:	
avlöningsstaten	282 700
omkostnadsstaten	60 500
	Summa 343 200

Inkomster:	
patientavgifter	15 500
elevavgifter	8 000
lokalhyror och räntor	500
subvention	319 200
	Summa 343 200

Av subventionen faller på

$$\text{staten: } \frac{45 \times 343\,200}{100} - 8\,200 = 146\,200$$

$$\text{staden: } \frac{55 \times 343\,200}{100} - 15\,800 = 173\,000$$

Styrelsen för Ericastiftelsen har framlagt följande förslag till normalstat för budgetåret 1959/60.

Utgifter:	
avlöningsstaten	299 720 (+ 17 020)
omkostnadsstaten	54 800 (— 5 700)
	Summa 354 520 (+ 11 320)

Inkomster:	
elevavgifter	8 000
lokalhyror och räntor	500
subvention	346 020 (+ 26 820)
	Summa 354 520 (+ 11 320)

Skolöverstyrelsen har beträffande den av stiftelsens styrelse gjorda framställningen anfört i huvudsak följande.

Den föreslagna ökningen av avlöningsstaten, 17 020 kronor, beror dels på att — i enlighet med tidigare hemställan — två terapeuter föreslås uppflyttade från lönegrad 13 till lönegrad 16 samt en barnpsykolog från lönegrad

16 till lönegrad 17, dels att »husmor» föreslås inplacerad på avlöningsstaten i lönegrad 3, dels ock på automatiska ökningar.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 6 juni 1958 funnit en ansökan av styrelsen för Ericastiftelsen om anvisande av medel för bestridande av statens andel av kostnaderna för uppflyttning till högre lönegrad av två terapeuttjänster och barnpsykologtjänsten vid stiftelsens läkepedagogiska institut, räknat från och med den 1 januari 1958, icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Överstyrelsen tillstyrkte i underdånig skrivelse den 26 februari 1958 bifall till framställningen. Då nu stiftelsen i lämpligare ordning återkommer i frågan, vill överstyrelsen ånyo tillstyrka bifall till lönegradsuppflyttningarna. Den av styrelsen tidigare framförda motiveringen med hänvisning till motsvarande befattningshavares lönegradsplacering vid landstingens centraler samt till att tjänsterna vid Ericastiftelsens läkepedagogiska institut även är undervisningstjänster finner överstyrelsen övertygande.

Överstyrelsen utgår liksom i nämnda underdåniga skrivelse från att gällande regler för löneklassplacering följes vid inplacering av befattningshavarna i löneklass. Detta gäller även den befattningshavare, som för närvarande uppbär viss lönefyllnad, vilken ej längre torde böra utgå. Avlöningsstaten minskas härigenom med 2 090 kronor.

Med hänsyn till »husmors» arbetsuppgifter och långa tjänstgöring finner överstyrelsen skäligt, att hon på föreslaget sätt lönegradsplaceras.

Den automatiska ökningen av omkostnadsstaten uppgår till 2 900 kronor. På grund av att kostnaderna för »husmor», 8 600 kronor, avföres ur delposten för städning minskar emellertid staten med $(8\,600 - 2\,900 =) 5\,700$ kronor.

Utgifterna skulle alltså enligt överstyrelsens mening uppgå till $(299\,720 - 2\,090 + 54\,800 =) 352\,430$ kronor.

Bland inkomsterna har patientavgifter icke medtagits. Såsom skäl härför anför styrelsen bland annat, att stiftelsen liksom övriga institutioner inom den psykiska barna- och ungdomsvården bör vara avgiftsfri i fråga om undersökningar och behandlingar samt att institutet hittills på grund av patientavgifterna nödgats räkna med ett ur social synpunkt i viss mån ensidigt klientel, vilket varit till nackdel för eleverna. Överstyrelsen ansluter sig till vad styrelsen anför och anser alltså, att patientavgifter ej längre bör ingå under inkomsterna.

Borttagandet av nämnda avgifter medför emellertid, att det ovannämnda bidragssystemet ej blir fullt tillämpligt. Det kan ifrågasättas, om icke Stockholms stad enligt bidragsgrunderna borde bidra med ett belopp motsvarande patientavgifterna. Då proportionen mellan statens och Stockholms stads bidrag synes vara ungefär 45—55 även sedan avdragen gjorts, får överstyrelsen dock föreslå, att staten betalar 45 procent och staden 55 procent av det belopp, som erhålles, när utgifterna minskas med inkomsterna utom subventionen, det vill säga i förevarande fall av $(352\,430 - 8\,500 =) 343\,930$ kronor eller i runt tal 343 900 kronor.

Motsvarande villkor för statsbidragets erhållande torde böra gälla som i fråga om bidraget för budgetåret 1958/59 (punkt 19 i kungl. brev den 2 maj 1958 till skolöverstyrelsen angående vissa anslag för budgetåret 1958/59 till skolöverstyrelsen, anstalter för lärarutbildning m. m.)

Statskontoret har funnit anledning till erinran mot skolöverstyrelsens beräkningar endast i vad avser ifrågasatt lönegradsuppflyttning för två terapeuter och en barnpsykolog. Ämbetsverket anför.

Med hänsyn till den löneställning, som motsvarande befattningshavare åtnjuter inom Stockholms stads psykiska barna- och ungdomsvård, håller ämbetsverket före, att de två terapeuttjänsterna icke bör placeras i högre lönegrad än A 15 samt att barnpsykologtjänsten bör oförändrat hänföras till lönegrad A 16.

I anledning av förslaget om patientavgifternas borttagande vill statskontoret endast framhålla, att det — i anslutning till hittills tillämpade normer för kostnadsfördelningen mellan staten och Stockholms stad — bör ankomma på staden att helt täcka den inkomstförlust, som sagda avgiftsbefrielse skulle medföra.

Såvitt *statens lönenämnd* kunnat finna har arbetsuppgifterna för innehavarna av de till uppflyttning föreslagna terapeuttjänsterna samt tjänsten som barnpsykolog icke undergått sådana förändringar, sedan löneställningen fastställdes för dem, att en uppflyttning i lönegrad är motiverad. Den föreslagna löneställningen för »husmor» synes å andra sidan nämnden låg. Nämnden förordar placering av tjänsten i lönegrad A 5.

Departementschefen. Vid medelsberäkningen under förevarande anslag anser jag mig böra utgå ifrån oförändrad lönegradsplacering för de till uppflyttning föreslagna två terapeuterna och barnpsykologen. I enlighet med skolöverstyrelsens förslag bör avlöning till husmor utgå från avlöningsstaten. Såsom lönenämnden föreslagit bör medelsberäkningen ske med utgångspunkt i att tjänsten är placerad i lönegrad A 5.

Jag anser mig inte kunna tillstyrka det av överstyrelsen framförda förslaget om ändrade grunder för kostnadsfördelningen mellan staten och Stockholms stad utan förordar, att ifrågavarande bidrag beräknas på sätt som hittills skett. Beträffande patientavgifternas storlek räknar jag med samma belopp som i den för innevarande budgetår fastställda normalstaten, eller 15 500 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat, torde normalstatens utgiftssida i förhållande till skolöverstyrelsens beräkning böra minskas med 2 360 kronor till $(352\,430 - 2\,360 =)$ i avrundat tal 350 100 kronor. Inkomstsidan, utom subventioner, bör beräknas till $(15\,500 + 8\,000 + 500 =)$ 24 000 kronor, vilket medför ett subventionsbelopp av $(350\,100 - 24\,000 =)$ 326 100 kronor.

Med utgångspunkt i vad jag nu anfört, kan, vid oförändrad relation mellan statens och Stockholms stads bidrag, statens bidrag beräknas till $\left(\frac{45 \times 350\,100}{100} - 8\,200 =\right)$ 149 345 kronor, eller i avrundat tal 149 300 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 3 100 kronor.

Stockholm stads bidrag till stiftelsen kan beräknas till $\left(\frac{55 \times 350\,100}{100} - 15\,800 =\right)$ 176 755 kronor, eller i avrundat tal 176 800 kronor, innebärande en höjning med 3 800 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Bidrag till Ericastiftelsen* för budgetåret 1959/60
anvisa ett förslagsanslag av 149 300 kronor.

[191] **26. Kurser för lärare m. fl.** Under denna rubrik har på riksstaten för innevarande budgetår uppförts ett reservationsanslag av 1 393 900 kronor, avsett för olika slag av kursverksamhet för lärare och vissa andra befattningshavare inom skolväsendet. Kostnaderna för denna verksamhet bestreds tidigare från flera under åttonde huvudtiteln uppförda anslag.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *skolöverstyrelsen* föreslagit, att detta anslag upptages under den ändrade rubriken *Lärares fortbildning m. m.* samt att anslagsbeloppet höjes med 1 905 900 kronor till 3 299 800 kronor.

Departementschefen. Den ansevärd höjning av detta anslag, som skolöverstyrelsen föreslagit, hänger samman med att överstyrelsen vid beräkningen av medelsbehovet förutsatt, att det av mig vid min anmälan av äskandena till Skolöverstyrelsen: Avlöningar nämnda förslaget till omorganisation av fortbildningsverksamheten för lärare skulle komma att genomföras för det kommande budgetåret. Såsom framgår av vad jag tidigare uttalat, bör så enligt min mening inte bli fallet. Med hänsyn till att medelsanvisningen till nu ifrågavarande ändamål för innevarande budgetår uppräknats med 262 800 kronor, är jag inte heller beredd att tillstyrka någon höjning av nu utgående anslagsbelopp. Jag förutsätter härvid att traktamenten till deltagarna i dessa kurser, liksom traktamenten av motsvarande slag för andra liknande ändamål, vartill medel anvisas under åttonde huvudtiteln, kommer att utgå enligt oförändrade grunder.

De under detta anslag anvisade medlen torde emellertid för nästa budgetår böra disponeras något annorlunda än som nu är fallet. Med ledning av skolöverstyrelsens framställning och underhand inhämtade uppgifter förordar jag sålunda, att till *orienteringskurser* beräknas ett sammanlagt belopp av 585 000 kronor, varav 200 000 kronor avses för *vidareutbildning vid lärarhögskolan i Stockholm*.

Orienteringskurser, d. v. s. kurser som i regel rör olika läro- och övningsämnen, anordnas dels av enskilda och organisationer med bidrag ur detta anslag dels genom skolöverstyrelsens eller lärarhögskolans försorg. För att utvinna bästa möjliga resultat av de med hänsyn till behovet begränsade resurser, som för närvarande kan disponeras för fortbildningsändamål, finner jag det angeläget att skolöverstyrelsen vid tilldelning av medel för kurser i annans regi inriktar verksamheten på sådana områden som överstyrelsen prövar vara mest angelägna samt genom råd och anvisningar tillser, att kursverksamheten bedrivs i moderna och fullt tillfredsställande former. Den av överstyrelsen och lärarhögskolan bedrivna fortbildnings-

verksamheten bör av samma skäl i större utsträckning utformas med tanke på att få fram sådana lärare, som i sin tur kan göra insatser inom den lokalt och regionalt organiserade fortbildningsverksamheten.

Av det nu beräknade beloppet till orienteringskurser torde erforderliga medel enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande i mån av behov få tagas i anspråk för inom OEEC planerade åtgärder för samnordiska kurser för lärare i matematik, fysik och kemi. Sex kurser planeras för sommaren 1959 till en kostnad av 141 500 kronor, varav OEEC förutsättes bestrida hälften och Sverige 50 procent av återstående kostnader eller cirka 36 000 kronor.

I fråga om de specialkurser, för vilka kostnaderna under nästa budgetår skall bestridas ur detta anslag, beräknar jag medel för anordnande av följande kurser, nämligen *fortbildningskurser för lärare med äldre behörighet i engelska* (170 000); *kurser för förstärkt utbildning av vissa lärare i kvinnlig slöjd* (21 000); *kurser för utbildande av hjälpklasslärare och särskollärare* (244 000); *kurser för lärare rörande läs- och skrivsvårigheter hos barn* (70 000); *fortbildningskurs för lärare rörande röst- och talrubbnings* (14 500); *kurs för utbildande av lärare för hörselskadade barn* (17 000); *fortbildningskurs för tjänstgöring i observationsklass* (14 000); *fortbildningskurser i yrkesvägledningsfrågor* (93 000); *fortbildningskurser i hygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor* (53 000); *fortbildningskurser för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid elevhem* (12 000); *kurser för utbildande av personal för skolmåltidsverksamheten* (100 000).

I enlighet med vad jag sålunda förordat, bör anslaget uppföras med ett oförändrat totalbelopp av 1 393 900 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen meddela närmare bestämmelser om anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för lärare m.fl.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 1 393 900 kronor.

[192] **27. Lärarutbildningskurser för läroverksingenjörer.** Under denna anslagsrubrik, som är ny för innevarande budgetår, har uppförts ett reservationsanslag av 320 000 kronor (statsliggaren s. 658).

Med stöd av beslut vid 1958 års riksdag (prop. 103, SU 87, Rskr 212) har Kungl. Maj:t den 18 juni 1958 meddelat vissa bestämmelser angående lärarutbildningskurser för läroverksingenjörer och om ämneslärartjänster för ingenjörer, som genomgått dylik lärarutbildningskurs. Bestämmelserna innefattar bland annat följande.

Från och med budgetåret 1959/60 må tills vidare på enhetsskolans högstadium inrättas ämneslärartjänster i matematik och fysik respektive mate-

matik och kemi jämte ett eller flera tekniska ämnen i lönegrad Ae 19 för läroverksingenjörer, som genomgått av skolöverstyrelsen anordnad lärarutbildning. Läroverksingenjör, som före den 1 juli 1958 under längre tid fullgjort lärartjänstgöring vid läroanstalt, som omförmåles i läroverksstadgan § 177 mom. 8, eller vid under överstyrelsens för yrkesutbildning in-seende stående teknisk skola, må med avseende å behörighet till ifråga-varande slag av ämneslärartjänst efter därom hos Kungl. Maj:t gjord ansökning kunna erhålla dispens från genomgång av lärarutbildningskurs.

Lärarutbildningskurser för läroverksingenjörer anordnas av skolöverstyrelsen. Utbildningen skall omfatta två terminer, av vilka den första terminen rymmer kompletterande ämnesutbildning i matematik och fysik jämte speciell pedagogisk utbildning och den andra terminen omfattar praktisk-pedagogisk utbildning.

Deltagare i lärarutbildningskurs skall ha avlagt gymnasiets ingenjörsexamen vid högre tekniskt läroverk. Den som avlagt fackskolans ingenjörsexamen vid högre tekniskt läroverk må efter skolöverstyrelsens bestämmande kunna vinna inträde i lärarutbildningskurs, under förutsättning att han styrkt sig äga för lärarutbildningen erforderliga förkunskaper i ämnen, vari fackskoleutbildningen ej motsvarar den som erhålles i tekniskt gymnasium. Därutöver fordras för tillträde till kurs, att vederbörande efter avlagd ingenjörsexamen fullgjort minst två års kvalificerad praktik i näringslivet samt minst fyra terminers lärartjänstgöring, omfattande minst halv tjänstgöring.

Deltagare i lärarutbildningskurs må under terminen för den praktisk-pedagogiska utbildningen uppbära ersättning med 1 022 kronor per månad, såframt han icke därunder åtnjuter lön med B-avdrag i innehavande tjänst.

Innevarande läsår är två lärarutbildningskurser för läroverksingenjörer anordnade, nämligen en i Stockholm och en i Göteborg, vardera med tolv deltagare.

Skolöverstyrelsen hemställer, att förevarande anslag för nästa budgetår höjes med 99 000 kronor till 419 000 kronor. Den förordade anslagshöjningen föranledes av följande förslag.

1. Kursverksamheten utökas från två till tre kurser, vilket medför höjning av kostnaderna för kursledararvoden m. m. med 55 960 kronor samt behov av 30 000 kronor till upprustning av fysikinstitution ävensom av medel för ersättningen åt ytterligare tolv kursdeltagare.
2. 5 000 kronor anvisas till annonsering, konferenser med kursledare och kursföreståndare samt oförutsedda utgifter.
3. Höjning av ersättningen till kursdeltagare från 1 022 kronor per månad under terminen för den praktisk-pedagogiska utbildningen till sammanlagt för nämnda termin minst 6 000 kronor.

Överstyrelsen anför om behovet av en tredje lärarutbildningskurs och om tillströmningen till de under innevarande läsår anordnade kurserna i huvudsak följande.

Oaktat denna kursverksamhet tills vidare är att betrakta som ett provisorium, anser överstyrelsen det synnerligen angeläget, att tre kurser kan anordnas redan nästkommande läsår. Den stora bristen på lärare i matematik, fysik och kemi, som efter allt att döma endast kommer att förvärras under de närmaste åren, och det alltmer ökade behovet av lärare i tekniska ämnen talar för att extraordinära åtgärder måste vidtagas för att öka tillgången på lärare i dessa ämnen.

Alltsedan överstyrelsen i oktober 1956 framlade den utredning rörande pedagogisk utbildning av bland annat personer med teknisk gymnasieutbildning, som legat till grund för förslaget till här ifrågavarande lärarutbildning, har såväl överstyrelsen som arbetsmarknadsverket fått erfara, vilket stort intresse som från ingenjörernas sida visats för denna utbildningsväg. Givetvis har alla intresserade icke från början haft klart för sig de krav som ställs på de sökande till utbildningskurser. Trots att till årets två kurser med tillsammans 24 platser anmält sig 103 sökande, fann överstyrelsen vid granskning av de sökandes handlingar, att endast 21 kunde anses fullt behöriga att deltaga i kurs. Fullt antal deltagare i kurserna nåddes dock, sedan Kungl. Maj:t genom särskilt beslut medgivit vissa sökande rätt att erhålla tillträde till kurs, utan hinder av att de icke fullgjort hela den praktik i näringslivet eller den lärartjänstgöring, som var föreskriven. I ett par fall föreskrev Kungl. Maj:t, att vederbörande dock icke skulle erhålla betyg över genomgången kurs, förrän han visat sig ha fullgjort ytterligare tjänstgöring.

Trots att intresset för den nya utbildningsvägen är stort, anser sig överstyrelsen emellertid böra räkna med att icke heller till nästkommande års kurser tillräckligt antal fullt behöriga sökande anmäler sig. Det är vanligt, att särskilt fackskoleingenjörerna icke fullgjort de föreskrivna två årens kvalificerad praktik i näringslivet *efter* examen, medan de däremot ofta har lång och väl vitsordad praktik *före* eller *under* utbildningstiden vid tekniskt läroverk. För att vinna för de sökande värdefull tid vid uttagningen av deltagare — ingenjörerna har ofta relativt lång uppsägningstid från innehavande anställningar i allmän eller enskild tjänst — anser överstyrelsen det angeläget, att överstyrelsen bemyndigas att medgiva sökande tillträde till kurs, oaktat han icke fullgjort hela den föreskrivna praktiken i näringslivet eller lärartjänstgöringen, ävensom att — där så bedömes lämpligt — föreskriva, att betyg över genomgång av kurs icke skall utfärdas för viss sökande, innan han visat sig ha fullgjort ytterligare lärartjänstgöring respektive praktik i näringslivet.

Överstyrelsens yrkanden beträffande ifrågavarande anslag har givit *statskontoret* anledning till följande erinringar. Ämbetsverket kan icke biträda förslaget om höjning av ersättningen under den praktisk-pedagogiska utbildningen. Av det äskade beloppet å 5 000 kronor för annonsering, konferenser och för oförutsedda utgifter kan statskontoret icke förorda ökning med mer än 2 000 kronor för bestridande av annonskostnader. Anslaget synes enligt statskontorets mening alltså böra uppräknas med 60 000 kronor.

Departementschefen. För riksdagen framlades föregående år förslag om anordnande av ettåriga lärarutbildningskurser för läroverksingenjörer samt om inrättande på enhetsskolans högstadium av ämneslärartjänster i mate-

matik och fysik respektive matematik och kemi jämte ett eller flera tekniska ämnen, avsedda för läroverksingenjörer, som fullgjort viss tjänstgöring och genomgått lärarutbildningskurs av nyss angivet slag. Sedan riksdagen godkänt vad sålunda föreslagits, har i enlighet med de uppdragna riktlinjerna två lärarutbildningskurser startats under hösten 1958.

Det är givetvis på detta tidiga stadium inte möjligt att redovisa några erfarenheter av denna nya form av lärarutbildning. I fråga om intresset för utbildningen och tillströmningen till de första kurserna har dock skolöverstyrelsen, såsom framgått av det föregående, kunnat lämna vissa uppgifter, vilka tyder på att några rekryteringssvårigheter inte är att befara. Kursverksamheten får naturligtvis, såsom statsutskottet föregående år framhöll, betraktas som ett försök och det är vidare självklart att även andra vägar att avhjälpa bristen på lärare i naturvetenskapliga ämnen måste tillgripas. Då skolöverstyrelsen redan för nästa läsår anser sig böra föreslå en ökning av antalet lärarutbildningskurser från två till tre, är jag emellertid beredd att biträda detta förslag. Jag vill då erinra om att syftet med denna utbildning och det nya slaget av lärartjänster är dubbelt, nämligen dels att ge mindre kommuner möjlighet att bättre tillgodose undervisningen i tekniska ämnen genom att — med jämväl undervisning i naturvetenskapliga ämnen som underlag — kunna erbjuda heltidstjänster för tekniskt utbildad lärarkraft, dels att i någon mån avhjälpa den föreliggande och för överskådlig tid framåt förutsebara lärarbristen i ämnena matematik, fysik och kemi.

Jag förordar sålunda i enlighet med överstyrelsens förslag, att för nästa budgetår medel beräknas för ytterligare en lärarutbildningskurs för läroverksingenjörer, varvid jag även inräknar ett belopp av högst 30 000 kronor för upprustning av fysikinstitutionen vid skolan på den ort, dit kursen blir förlagd (p. 1). I likhet med statskontoret anser jag mig däremot ej böra biträda överstyrelsens förslag om höjd ersättning för kursdeltagare (p. 3). Medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1959/60 torde böra beräknas till 380 000 kronor, innebärande en anslagsökning med 60 000 kronor. Inom den så avvägda anslagsramen torde även visst utrymme finnas för de av överstyrelsen beräknade kostnaderna för annonsering, konferenser m. m. (p. 2). Vad slutligen gäller förslaget om bemyndigande för överstyrelsen att medge tillträde till kurs, oaktat föreskriven yrkespraktik eller lärartjänstgöring ej helt fullgjorts, torde jag senare få tillfälle att återkomma till denna fråga.

Med stöd av vad här anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarutbildningskurser för läroverksingenjörer* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 380 000 kronor.

H. Allmänna läroverken m. m.**[193] 1. Allmänna läroverken: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	165 200 000	164 145 717
1958/59 (statsliggaren s. 659)	195 000 000	
1959/60 (förslag)	204 638 000	

Elevantalet i de allmänna läroverken har under en följd av år varit i snabb tillväxt, vilket medfört att även medelsbehovet under förevarande anslag ökat starkt. Utvecklingen kan åskådliggöras genom följande sifferuppgifter.

Budgetår	Elevantal			Anvisat anslag kronor	Förbrukat belopp kronor
	Realskolan	Gymnasiet	Summa		
1948/49	59 816	13 909	73 725	55 882 000	52 807 743
1949/50	66 828	14 271	81 099	59 105 000	55 988 232
1950/51	74 170	14 833	89 003	64 200 000	67 183 809
1951/52	79 445	15 618	95 063	64 714 000	80 880 886
1952/53	83 713	16 654	100 367	79 000 000	96 307 133
1953/54	87 087	18 906	105 993	110 353 000	105 989 007
1954/55	89 690	21 475	111 165	117 500 000	114 960 059
1955/56	94 221	23 876	118 097	121 800 000	128 992 360
1956/57	101 058	26 391	127 449	136 000 000	146 654 809
1957/58	104 065	29 174	133 239	165 200 000	164 145 717
1958/59	104 765	32 638	137 403	195 000 000	

Den stigande tendensen gör sig fortfarande gällande i både realskolan och gymnasiet. Ökningen i realskolan är dock på grund av den pågående omorganisationen av realskolan endast obetydlig. Under kommande budgetår kan väntas en nedgång i realskolans lärjungeantal vid vissa skolor.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar skolöverstyrelsen i sina anslagsäskanden slutligt, under förutsättning att inkomsterna av särskilda uppbördsmedel upptages till av överstyrelsen föreslaget belopp, till omkring 206 650 000 kronor, vilket innebär en höjning med omkring 11 650 000 kronor.

Den föreslagna ökningen av personalorganisationen under ordinarieposten beräknas kosta i runt tal 11 868 000 kronor. Överstyrelsen beräknar

emellertid endast en ökning av 4 824 000 kronor, d. v. s. cirka 7 000 000 kronor mindre. Detta sammanhänger med att överstyrelsen räknar med ett större antal vakanta tjänster än tidigare, svarande mot en lönekostnad av omkring 19 000 000 jämfört med 13 500 000 kronor budgetåret 1958/59 samt att överstyrelsen funnit det mer realistiskt för det kommande budgetåret att vid beräkning av löneförmåner antaga, att lärarna befinner sig i en medellöneklass räknat efter näst högsta löneklassen i stället för att såsom föregående år utgå från högsta löneklassen och därefter göra en viss reduktion.

Skolöverstyrelsen framlägger för budgetåret 1959/60 följande förslag i fråga om organisationsförändringar, inrättande av nya tjänster m. m.

A. Förstatligande av kommunala gymnasier.

1. Ombildning av samrealskolorna i Fagersta samt Blackeberg och Gubbängen, de båda sistnämnda i Stockholm, till högre allmänna läroverk genom successivt förstatligande av de till dessa skolor anknutna kommunala gymnasierna.
2. Ombildning av rektorstjänsterna vid de under p. 1 angivna läroverken.
3. Inrättande av 11 ordinarie lektorstjänster vid de under p. 1 angivna läroverken.
4. Inrättande av 19 ordinarie lektorstjänster vid gymnasier under förstatligande.

B. Försöksgymnasierna.

5. Inrättande av reallinje vid försöksgymnasiet i Skellefteå.
6. Inrättande av allmän linje, reallinje och latinlinje vid försöksgymnasiet i Nacka.
7. Arvode för fullgörande av rektorsgöromålen ävensom arvode åt studierektor vid försöksgymnasiet i Nacka.
8. Inrättande av 12 nya ordinarie lektorstjänster vid försöksgymnasierna, varav en i Göteborg, två i Kalix, två i Lund, tre i Nacka, två i Kärrtorp och två i Västertorp.
9. Överflyttande av en vakant vaktmästartjänst i Ao 7 vid den avvecklade samrealskolan i Nederkalix till försöksgymnasiet i Kalix samt uppflyttning av ifrågavarande tjänst till Ao 8 och återbesättande av densamma.
10. Inrättande av en vaktmästartjänst i Ao 8 vid ettvarvt av försöksgymnasierna i Kärrtorp och Västertorp.

C. Kompletteringsgymnasierna.

11. Inrättande av en kontorsbiträdestjänst i reglerad befordringsgång vid kompletteringsgymnasiet i Stockholm.
12. Anvisande av 50 000 kronor till expeditiionspersonal vid kompletteringsgymnasiet i Stockholm.
- 12a. Lärararvoden vid egna kurser, 10 000 kronor.

D. Lärare i läroämnena i övrigt.

13. Fortsatt tillämpning av gällande besparingsföreskrifter.
14. Inrättande av 80 ordinarie lektorstjänster på grund av ökat antal gymnasieavdelningar och för erhållande av förbättrad lektorsrepresentation vid vissa läroverk.
15. Ökning av det totala antalet lärare i teoretiska och praktiska läroämnena.
16. Inrättande av 229 adjunktstjänster i Ao 23 på grund av läraröverskottet.
17. Inrättande av 122 adjunks- och ämneslärarinnetjänster i Ao 21 respektive Ao 19.

E. Övningslärare.

18. Inrättande av 4 övningslärartjänster i Ao 18 eller 16 i teckning.
19. Inrättande av 2 övningslärartjänster i Ao 18 eller 16 i musik.
20. Inrättande av 8 övningslärartjänster i Ao 18 eller 16 i gymnastik med lek och idrott.
21. Inrättande av 3 övningslärartjänster i Ao 13 i hushållsgöromål (hemkunskap).
22. Automatisk förändring av antalet veckotimmar i övningsämnen på grund av ändringar i elevantalet.
23. Tilldelning av ytterligare veckotimmar i följande ämnen, nämligen i
 - a) frivillig teckning 5 veckotimmar
 - b) instrumentalmusik 211 veckotimmar
 - c) frivillig körsång 200 veckotimmar
 - d) frivillig kvinnlig slöjd 30 veckotimmar
24. Uppdelning i undervisningsavdelningar i hemkunskap (60 veckotimmar erfordras).

F. Skolsköterskor.

25. Uppflyttning av 11 skolskötersketjänster i Ao 9 till Ao 11.
26. Inrättande av 7 skolskötersketjänster i Ao 11.
27. Sänkning av elevantalet per heltidsanställd sköterska till högst 1 300 för samtliga skolformer.

G. Vaktmästare.

28. Ordinariesättning av 2 vaktmästartjänster i Ae 7.
29. Uppflyttning av en vaktmästartjänst i Ao 7 vid envar av samrealskolorna i Fagersta och Sölvesborg till Ao 8.
30. Ombildning av en vaktmästartjänst i Ao 7 till en värmeskötartjänst i Ao 8 vid ettvar av högre allmänna läroverken i Kristianstad och för gossar å Norrmalm i Stockholm.
31. Inrättande av 2 vaktmästartjänster i Ae 7.

32. Inrättande vid samrealskolan i Säter av en vaktmästartjänst i Ae 7 med halvtidstjänstgöring.
33. Inrättande vid högre allmänna läroverket i Landskrona av en värme-skötartjänst i Ae 8.

H. Biträdande rektorer.

34. Inrättande av befattningar som biträdande rektorer vid skolor, där relevantalet överstiger 1 000; viss ytterligare nedsättning av undervisningsskyldigheten.

I. Skolkuratorer.

35. Anvisande av 194 000 kronor till kuratorsverksamhet.
36. Inrättande av en skolkuratorstjänst i Ae 12 med heltidstjänstgöring vid högre allmänna läroverket å Kungsholmen i Stockholm.
37. Inrättande av 23 skolkuratorstjänster i Ae 12 med halvtidstjänstgöring.

J. Övriga förslag.

38. Ökad medelsanvisning till biträdeshjälp på rektorsexpeditionerna och justering av gällande beräkningsgrunder m. m.
39. Höjning av medelsanvisningen till vissa institutionsarbeten från 10 000 kronor till 16 000 kronor.
40. Arvoden vid läroverk med lärarkurs.

Utöver här uppräknade förslag förordar överstyrelsen justeringar av vissa anslagsposter med hänsyn till automatiskt verkande omständigheter, såsom höjda avgifter för folkpensioneringen m. m.

Av handlingarna i ärendet inhämtas beträffande de olika förslagen bland annat följande.

1—3. I enlighet med vissa av 1952 års riksdag uppdragna riktlinjer angående det fortsatta utbyggandet av den statliga gymnasieorganisationen genom förstatligande av kommunala gymnasier har årligen från och med budgetåret 1952/53 ett visst antal kommunala gymnasier förstatligats. Sålunda började förstatligandet nämnda budgetår med en grupp bestående av 6 gymnasier, varefter följt grupper bestående av i tur och ordning: 1953/54 6, 1954/55 5, 1955/56 6, 1956/57 5 — samtliga helt statliga från och med innevarande budgetår — 1957/58 4 och 1958/59 3 gymnasier, så att beslut om förstatligande av sammanlagt 35 gymnasier redan fattats.

Vid innevarande budgetårs ingång var 14 gymnasier, däri inräknade två, vilka inrättats från och med budgetåret 1958/59, alltså helt kommunala. Dessa startade 1953 (Blackeberg och Gubbängen i Stockholm), 1954 (bland annat Fagersta) eller senare.

Överstyrelsen föreslår att de tre nämnda gymnasierna, vilka redovisas i följande sammanställning, förstatligas med början av budgetåret 1959/60. Tillkomstår, lärjungeantal m. m. för dessa framgår av tabellen.

Läroverksort	Tillkomst- år	Bildnings- linjer 1958/59	För läsåret 1958/59 beräknat antal lärjungar i		Avstånd i km till närmaste högre allmän- na läroverk	Statsbidrag läsåret 1958/59
			första ringen	hela gym- nasiet		
Fagersta	1954	L ³ R ³	48	130	Ludvika 49	30 000
Stockholm: Blackeberg	1953	A ⁴ L ⁴ R ⁴	120	409	—	45 000
Stockholm: Gubbängen	1953	A ⁴ L ⁴ R ⁴	150	360	—	30 000

Av rektorstjänsterna vid ifrågavarande statliga realskolor skall tjänsten i Blackeberg vara placerad i ABp 26 och tjänsterna i Fagersta och Gubbängen allt efter rektors behörighet till adjunktstjänst vara placerade i ABp 26 eller 25. Vid skolornas ombildning till högre allmänna läroverk kommer samtliga tre rektorstjänster att placeras i lönegrad Bp 1. För rektorstjänsten i Fagersta föreslås avlöningsgrupp III och för tjänsterna i Blackeberg och Gubbängen grupp IV. Överstyrelsen föreslår vidare inrättande av 11 ordinarie lektorstjänster, varav två vid läroverket i Fagersta, fyra vid läroverket i Blackeberg och fem vid läroverket i Gubbängen.

Överstyrelsen räknar med att ombildningen första året kommer att medföra en merkostnad för statsverket av i medeltal 95 000 kronor per läroverk. Merkostnaden per läroverk sedan omorganisationen helt genomförts beräknas till i medeltal 315 000 kronor. De angivna kostnaderna uppväges i viss utsträckning av minskad belastning på anslaget till Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.

Statskontoret har ingen erinran mot förslaget om förstatligande av omfördälda tre realskolor eller mot det föreslagna antalet nyinrättade lektorstjänster vid ifrågavarande nya gymnasier.

4. De av *överstyrelsen* föreslagna 19 ordinarie *lektorstjänsterna vid gymnasier under förstatligande* är avsedda för de två grupper av gymnasier, vilkas ombildning till statliga läroverk beslöts vid 1957 respektive 1958 års riksdag.

Statskontoret har icke något att invända mot förslaget i denna del utom i vad avser läroverket i Brännkyrka, där antalet lektorer torde böra begränsas till fyra.

5—10. Antalet *försöksgymnasier* uppgår budgetåret 1958/59 till åtta. Vid försöksgymnasierna i Linköping och Skellefteå är dock verksamheten nedlagd innevarande budgetår, då antalet försöksskolelever, som sökt inträde under de senaste åren, varit för litet. Budgetåret 1959/60 beräknas emellertid dessa gymnasier komma att återupptaga verksamheten, då rekryteringsunderlaget ökar, särskilt kraftigt i Skellefteå genom att försöksverksamheten nått klass 9 i hela staden läsåret 1958/59. Ytterligare ett försöksgymnasium, i Nacka, skall enligt Kungl. Maj:ts förordnande den 2 maj 1958 upprättas från och med budgetåret 1959/60 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer.

Överstyrelsen räknar med att försöksgymnasiet i Nacka kommer till stånd nästa budgetår. Antalet avdelningar i försöksgymnasierna beräknas i enlighet härmed höstterminen 1959 öka från 29 till 46. Antalet elever beräknas till 959.

Överstyrelsen har i underdånig skrivelse den 17 december 1957 angående samordning av statligt gymnasium och försöksskolas högstadium hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga vissa åtgärder för att uppnå en reglering av hithörande frågor. Genom beslut den 28 april 1956 tillkallade överstyrelsen sakkunniga med uppdrag att utarbeta förslag till provisoriska tim- och kursplaner för försöksgymnasierna. De sakkunniga överlämnade den 8 juni 1957 utredning och förslag i ämnet. Förslaget har under budgetåret 1957/58 varit remitterat till olika instanser. Överstyrelsen avser att, sedan ärendet varit föremål för ytterligare expertbehandling, taga ställning till förslaget under hösten 1958.

Den i nådigt beslut den 22 mars 1957 beslutade successiva överflyttningen av försöksgymnasiet i *Göteborg* från folkskoleseminariet för manliga elever i Göteborg till samrealskolan i Lundby i samma stad kommer med utgången av innevarande budgetår att vara avslutad. Försöksgymnasiet omfattar från och med innevarande budgetår även latinlinje. På grund härav och då även ring R III³ tillkommer budgetåret 1959/60 tillstyrker överstyrelsen rektors hemställan om ytterligare en lektorstjänst.

Vid försöksgymnasiet i *Kalix* finns från och med innevarande budgetår även latinlinje. Överstyrelsen förutsätter, att undervisningen i första ringen av latinlinjen får påbörjas även om antalet elever från försöksskolan något understiger tio. Med hänsyn till antalet avdelningar tillstyrker överstyrelsen, att ytterligare två lektorstjänster inrättas vid gymnasiet.

Överstyrelsen har i omförmälda skrivelse den 17 december 1957 uppdragit riktlinjer angående inrättande av ordinarie statliga vaktmästartjänster vid bland annat sådana skolanläggningar, som omfattar försöksgymnasium och försöksskolas högstadium (s. 11 f.). Överstyrelsen föreslog, att behov av minst en ordinarie statlig vaktmästartjänst alltid skulle anses föreligga, dock under förutsättning att skolans storlek motiverade inrättande av minst en heltidstjänst. Vid bestämmande av vaktmästarorganisationens omfattning borde principen om skolanläggningens enhet vara utgångspunkten. Jämförelse gjordes med de högre allmänna läroverken. Därest två vaktmästartjänster vore erforderliga, borde som villkor för inrättande av en ordinarie statlig tjänst gälla, att kommunen åtog sig kostnaderna för den andra erforderliga tjänsten. Lönegradsplaceringen för den statligt anställda vaktmästaren borde vara Ao 8.

Vid försöksgymnasiet och högstadiet i Kalix beräknas elevantalet budgetåret 1959/60 uppgå till 765, varav 170 vid gymnasiet. Överstyrelsen uppskattar poängtalet enligt de på s. 9 i nämnda skrivelse angivna reglerna till 72,5. Vid högre allmänna läroverk av denna typ finnes två vaktmästartjänster (alternativt en vaktmästartjänst och en värmeskötartjänst) inrättade. Överstyrelsen föreslår, att den vakanta vaktmästartjänsten vid den nedlagda samrealskolan i Nederkalix överflyttas till försöksgymnasiet i Kalix, uppflyttas från lönegrad Ao 7 till lönegrad Ao 8 samt återbesättes. Såsom villkor härför bör dock gälla, att kommunen åtager sig kostnaderna för den andra erforderliga heltidstjänsten vid skolanläggningen.

Försöksgymnasiet i *Linköping* skall enligt kungl. brev den 6 juni 1957 bestå av en allmän linje. Undervisningen vid gymnasiet är emellertid som ovan nämnts under innevarande budgetår nedlagd. Enligt uppgift från rektor synes förutsättningar finnas för upprättande av en avdelning av den allmänna linjen (A I³) budgetåret 1959/60. Detta medför inga ändringar av organisationens omfattning.

Försöksgymnasiet i *Lund*, som från och med innevarande budgetår förutom latinlinje även omfattar reallinje, är under utbyggnad. På grund härav finner överstyrelsen i likhet med rektor ytterligare två lektorstjänster erforderliga.

Överstyrelsen räknar med att rektorsgöromålen vid försöksgymnasiet i *Nacka* åtminstone under budgetåret 1959/60 bestrids av rektor vid *Nacka* stads praktiska realskola. Frågan om försöksgymnasiets samordnande med annan skolform för tid därefter bör bli föremål för utredning.

Det beräknade elevantalet synes utgöra tillräckligt underlag för en avdelning av samtliga tre linjer. Överstyrelsen föreslår därför, att försöksgymnasiet skall bestå av en allmän linje, en latinlinje och en reallinje.

Tre lektorstjänster föreslås inrättade vid försöksgymnasiet.

Arvode för fullgörande av rektorsgöromålen vid försöksgymnasiet bör utgå med ett belopp, motsvarande skillnaden mellan den lön, som skulle utgått till rektor för hela skolanläggningen (försöksgymnasiet, praktiska realskolan och några klasser från försöksskolans högstadium), och den lön, som rektor vid den praktiska realskolan uppbär (lönegrad ABp 26). Då antalet elever vid hela skolanläggningen budgetåret 1959/60 beräknas till 1 055, varav 65 i gymnasiet, och poängsumman till 82, skulle rektor ha placerats i lönegrad Bp 1 avlöningsgrupp IV. Överstyrelsen får därför föreslå, att arvodet för nämnda budgetår skall utgöra 5 424 kronor.

Skolanläggningens storlek skulle enligt överstyrelsens mening motivera inrättande av en biträdande rektorstjänst. Enligt uppgift av rektor vid praktiska realskolan kommer emellertid staden att anhålla om tillsättning av en studierektor för gymnasiet. Överstyrelsen ansluter sig till denna lösning av frågan om hjälp till rektor, detta även med hänsyn till att den föreslagna befattningshavaren icke innehar kompetens för rektorstjänst vid högre allmänt läroverk, och räknar med ett arvode på 700 kronor för studierektorn under gymnasiets första läsår. Jämförelse har härvid gjorts med arvode till studierektor vid kommunalt gymnasium.

Skolöverstyrelsen har sedermera med utlåtande den 15 oktober 1958 till Kungl. Maj:t överlämnat en framställning från *skolstyrelsen i Nacka*, vari hemställes att det föreslagna arvodet åt en studierektor fastställs i relation till den nedsättning i undervisningsskyldigheten, som kan komma i fråga, därest person, som icke har lektorstjänst vid gymnasiet i *Nacka* utses till studierektor vid försöksgymnasiet. *Överstyrelsen* föreslår i anledning härav i sitt utlåtande, att till studierektor vid gymnasiet måtte utgå arvode med lägst följande belopp, nämligen 1 200 kronor under första året, 1 500 kronor under andra året samt 1 800 kronor från och med tredje året av gymnasiets utbyggande. Av utlåtandet framgår, att överstyrelsen vid beräkningen av arvodet å 700 kronor i sina anslagsäskanden för det kommande budgetåret tagit hänsyn till de arvoden, som utgår till studierektor vid kommunalt gymnasium men att överstyrelsen funne fullt klart att ifrågavarande belopp numera är avsevärt för låga. Tillika uttalar överstyrelsen, att överstyrelsen icke räknat med att till studierektor vid försöksgymnasiet skulle utses någon av lektorerna vid gymnasiet samt att överstyrelsen funne lämpligare, att till studierektor utsåges lärare vid annat läroverk.

Verksamheten vid försöksgymnasiet i *Skellefteå*, vilket omfattar en allmän linje, har under de sista budgetåren varit nedlagd. Beträffande budgetåret 1959/60 synes tillräckligt underlag finnas för en avdelning av första ringen på allmänna linjen och en på reallinjen. Överstyrelsen får alltså förorda, att gymnasiet från och med budgetåret 1959/60 skall bestå av en allmän linje och en reallinje. Några lektorstjänster utöver de två, som tidigare tilldelats gymnasiet, erfordras icke.

Försöksgymnasiet i *Kärrtorp* i Stockholm beräknas budgetåret 1959/60 vara fullt utbyggt på samtliga linjer och omfatta nio avdelningar, en avdelning mer än innevarande budgetår. Överstyrelsen förutsätter härvid, att undervisningen i första ringen av latinlinjen får påbörjas med ett något lägre antal elever från försöksskola än tio.

Rektorstjänsten är enligt kungl. brevet den 2 maj 1958 placerad i lönegrad Bp 1 avlöningsgrupp II. Då det sammanlagda elevantalet i försöksgymnasiet och försöksskolans högstadium budgetåret 1959/60, då högstadiet når klass 9, beräknas till 818, varav 168 i gymnasiet, och poängsumman till 73, får överstyrelsen hemställa, att rektorstjänsten från och med detta budgetår måtte uppflyttas i avlöningsgrupp IV.

Överstyrelsen föreslår inrättande av två nya lektorstjänster.

Med hänsyn till beräknat antal elever och poängsumma för skolanläggningen och med hänvisning till vad som anföres under försöksgymnasiet i *Kalix* tillstyrker överstyrelsen inrättande av en ordinarie statlig vaktmästartjänst i lönegrad Ao 8 vid försöksgymnasiet i *Kärrtorp*, dock under förutsättning att Stockholms stad åtager sig kostnaderna för den andra erforderliga vaktmästartjänsten (alternativt värmeskötartjänsten) vid skolanläggningen.

Försöksgymnasiet i *Västertorp* i Stockholm, som innevarande budgetår omfattar två avdelningar av första ringen, en på allmänna linjen och en på reallinjen, kommer budgetåret 1959/60 att utökas med en avdelning av andra ringen på vardera linjen.

Enligt kungl. brevet den 2 maj 1958 är rektor under budgetåret 1958/59 placerad i lönegrad Bp 1 avlöningsgrupp II. Antalet elever i försöksgymnasiet och försöksskolans högstadium beräknas under budgetåret 1959/60 utgöra 442, varav 92 på gymnasiet, och poängsumman i det närmaste 35,5. Då poängsumman 35,5 utgör nedre gräns för avlöningsgrupp II, anser sig överstyrelsen böra föreslå, att rektor placeras i denna avlöningsgrupp även under budgetåret 1959/60.

Överstyrelsen tillstyrker inrättande av ytterligare två lektorstjänster.

En ordinarie vaktmästartjänst och en ordinarie värmeskötartjänst är enligt rektor erforderliga vid skolanläggningen. Vid ett högre allmänt läroverk av samma typ skulle en ordinarie vaktmästartjänst i lönegrad Ao 8 vara inrättad. Överstyrelsen tillstyrker på grund härav inrättande av en sådan statlig tjänst vid försöksgymnasiet i *Västertorp*. Kostnaderna för en eventuell erforderlig ytterligare vaktmästartjänst (alternativt värmeskötartjänst) bör enligt överstyrelsens mening ersättas av Stockholms stad.

Statskontoret håller med hänsyn till elevunderlaget vid försöksgymnasiet i *Nacka* före, att högst två bildningslinjer böra få upprättas för närvarande. Mot överstyrelsens förslag rörande bestridandet av rektorsgöromålen vid nämnda gymnasium och storleken av rektors arvode har ämbetsverket ingen erinran. Vid beräkning av det erforderliga antalet lektorstjänster vid försöksgymnasierna synes överstyrelsen tillämpa förmånligare normer

än när det gäller övriga gymnasier. Statskontoret kan icke utan att närmare motivering lämnas godtaga överstyrelsens uppfattning härvidlag och finner det vidare ovisst, huruvida latinlinjen vid gymnasiet i Kalix nästkommande läsår kommer att omfatta två avdelningar. Statskontoret föreslår för sin del inrättande av sju nya lektorstjänster, varav två vid ettvar av gymnasier i Nacka, Lund och Västertorp samt en vid gymnasiet i Gubbängen. I anledning av vad överstyrelsen föreslagit i fråga om vaktmästartjänster vid gymnasierna i Kalix, Kärrtorp och Västertorp vill statskontoret endast erinra, att ämbetsverket i utlåtande den 22 januari 1958 förklarat sig i stort sett kunna godtaga vissa av överstyrelsen i skrivelse den 17 december 1957 uppdragna riktlinjer angående inrättande av vaktmästartjänster vid sådana skolanläggningar, som omfattar försöksgymnasium och försöksskolas högstadium. Statskontoret framhöll emellertid, att överstyrelsen icke lämnat någon närmare motivering för att av två vaktmästare, den ene i 8 och den andre i 7 lönegraden, den statligt anställde skulle vara placerad i den högre lönegraden.

11—12. Rektor vid *statens kompletteringsgymnasium* har i skrivelse till överstyrelsen framlagt förslag till utvidgning i olika avseenden av gymnasiets verksamhet. Dessa förslag behandlas under omkostnadsanslaget. Överstyrelsen ansluter sig därvid i huvudsak till rektors förslag. Under förutsättning att erforderliga medel ställes till förfogande, beräknar rektor lärjungeantalet vid gymnasiet till 800 å 900 läsåret 1959/60 mot något mindre än 600 läsåret 1958/59. Rektor hemställer bland annat därför om en betydande ökning av anslaget för biträdespersonal.

Som överstyrelsen upprepade gånger framhållit i sina anslagsäskanden, kräver kompletteringsgymnasiet utan tvivel en större expeditiönspersonal än ett vanligt allmänt läroverk av samma storleksordning. Gymnasiet står i kontakt med sina elever och lärare huvudsakligen per korrespondens och per telefon; skolan fungerar som en upplysningscentral rörande studiefrågor; vissa sysslor, som vid kompletteringsgymnasiet måste skötas av biträdespersonal, ombesörjes vid vanliga läroverk av vaktmästare och klassföreståndare etc.

Kompletteringsgymnasiet har innevarande budgetår ett extra ordinarie kanslibiträde samt ett anslag å 15 000 kronor för anställande av tillfällig biträdespersonal inklusive assistent åt rektor.

Överstyrelsen finner, att gymnasiet utöver kanslibiträdet behöver ett kontorsbiträde i den reglerade befördringsgången. Vidare bör en assistent åt rektor anställas, som kan ägna en stor del av sin tid åt gymnasiet. Assistenten bör vara en erfaren pedagog. För denne föreslås ett årligt arvode av högst 3 000 kronor samt, i den mån han för utövande av befattningen som assistent erhåller ledighet från innehavande lärartjänst, rätt till ersättning för mistade löneförmåner för högst tio veckotimmar per år vid partiell tjänstledighet. Slutligen föreslås att ett belopp av 18 000 kronor utgår till anställande av tillfällig biträdeshjälp. Skolöverstyrelsen torde böra besluta rörande dispositionen av denna post, ur vilken även arvodet till rektors assistent bör utgå.

Kostnaden för biträdespersonal enligt ovanstående förslag kan beräknas till 50 000 kronor, vilket innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med cirka 22 000 kronor.

Statskontoret kan icke tillstyrka den av överstyrelsen föreslagna förstärkningen av expeditiönspersonalen vid denna läroanstalt. Ämbetsverket

förutsätter emellertid, att för den händelse Kungl. Maj:t skulle medgiva intagning av flera elever än nuvarande antal, medel ur förevarande anslag tilldelas gymnasiet för anställande av den extra arbetskraft, som till följd härav kan visa sig erforderlig.

13—17. I sina petita förordar överstyrelsen att *besparingsföreskrifterna* i Kungl. Maj:ts brev den 2 maj 1958 med hänsyn till lärarbristen bibehålles även under budgetåret 1959/60.

Vid beräkning av lärarbehovet har överstyrelsen utgått från den mellan å ena sidan civil- och ecklesiastikdepartementen, å andra sidan Sveriges akademikers centralorganisation och Tjänstemännens centralorganisation träffade överenskommelsen rörande undervisningsskyldigheten för lärare i läroämnena och bestämmande av antalet ordinarie lärartjänster i läroämnena inom det allmänna skolväsendet. Därvid beräknas totala antalet *lärartjänster i teoretiska och praktiska läroämnena* vid de allmänna läroverken (utom läroverket för vuxna, försöksgymnasierna och kompletteringsgymnasiet) budgetåret 1959/60 skola vara 6 113 varav 5 294 ordinarie tjänster och 819 icke-ordinarie tjänster. Härutöver beräknas 25 tjänster för försöksgymnasierna, 9 tjänster vid statens aftonskola, 7 tjänster vid läroverket för vuxna, 5 tjänster vid de till förstатligande föreslagna tre gymnasierna och 5 tjänster för organiserad läxhjälp samt 4 tjänster vid försöks-skollinjen vid statens normalskola. Sammanlagda antalet erforderliga icke-ordinarie heltidstjänster vid nämnda skolor beräknas således till $(819 + 25 + 9 + 7 + 5 + 5 + 4 =) 874$. Härtill kommer ytterligare 100 tjänster i anledning av ett av överstyrelsen framlagt förslag om viss timentalshöjning i matematik. Antalet vikarier för tjänstlediga ordinarie lärare eller på vakanta tjänster uppskattas till 900. Totalbehovet heltidsanställda icke-ordinarie lärare i teoretiska och praktiska läroämnena beräknas alltså till $(874 + 900 =) 1\,774$ eller avrundat 1 875.

Enligt överstyrelsens beräkningar bör — utöver de lektorstjänster som föreslagits i samband med förstатligande av kommunala gymnasier och för försöksgymnasierna — inrättas 80 ordinarie lektorstjänster för *förbättrande av lektorsrepresentationen* vid vissa läroverk. Överstyrelsen föreslår att samtliga dessa lektorstjänster inrättas. *Statskontoret* anser sig ej kunna tillstyrka inrättande av fler än högst 27 dylika tjänster.

Vid bifall till förslaget om inrättande av lektorstjänster uppskattar överstyrelsen behovet av nya befordringstjänster till 229. Överstyrelsen, som föreslår oförändrat antal ämneslärarinnetjänster i lönegrad Ao 21, hemställer, att dessa 229 befordringstjänster inrättas som *adjunktstjänster i Ao 23*. I den mån av överstyrelsen föreslagna lektorstjänster eventuellt icke inrättas, bör antalet befordringstjänster i motsvarande grad ökas.

Överstyrelsen föreslår vidare inrättande av 122 adjunks- och ämneslärarinnetjänster i lönegraderna Ao 21 respektive Ao 19.

18—21. Överstyrelsen föreslår nya ordinarie övningslärartjänster i teckning, musik, gymnastik med lek och idrott samt hushållsgöromål (hemkunskap). I manlig slöjd och kvinnlig slöjd anser sig överstyrelsen icke böra föreslå några nya tjänster. Omorganisationen till treårig realskola medför i dessa ämnena en sådan reducering av timentalet, att man torde böra räkna med, att vissa ledigblivande tjänster på grund av minskat timental ej kan återbesättas. Genom överflyttning av dessa torde behovet av nya tjänster därför kunna tillgodoses. I ämnena finns redan ett mindre antal vakanta

tjänster, som icke lämpligen bör återbesättas utan i första hand utnyttjas för att fylla behovet av nya tjänster.

Vid bedömande av behovet har prognoser verkställtts beträffande timtalet i ämnet under varje läsår till och med läsåret 1962/63 eller ytterligare ett par läsår vid läroverket i fråga. Hänsyn har tagits till införande av treårig realskola. Vidare har räknats med minst 32 veckotimmar för inrättande av en första tjänst, 65 för en andra, 100 för en tredje och 132 för en fjärde. Till en del av tjänsterna fordras fyllnadstjänstgöring. Garantier finns för sådan. Införande av försöksverksamhet eller annan icke nu förutsebar organisationsändring kan givetvis kullkasta beräkningarna. Före den definitiva placeringen av en tjänst göres emellertid nya undersökningar. Överstyrelsen förutsätter fortsatt bemyndigande att besluta om tjänsternas placering.

Statskontoret har ingen erinran mot förslaget om inrättande av ytterligare 17 ordinarie övningslärartjänster.

22—24. Det för läsåret 1959/60 av överstyrelsen beräknade antalet veckotimmar i varje särskilt övningsämne framgår av nedanstående tabell.

	Antal veckotimmar	Differens i förhållande till 1958/59	
<i>Teckning</i> (och välskrivning)			
Obligatorisk undervisning samt välskrivning utom timplanen	7 810	—	105
Frivillig teckning	101	+	5
<i>Musik</i>			
Obligatorisk undervisning	4 580	+	576
Instrumentalmusik och solosång (frivillig)	2 600	+	211
Frivillig körsång	400	+	200 ¹
<i>Gymnastik med lek och idrott</i>			
Vanlig gymnastik inkl. timmar enligt 12 § Ös	15 750	+	674
Hållningsgymnastik	250		—
<i>Manlig slöjd</i>			
Obligatorisk undervisning	4 000	—	1 867
Frivillig undervisning	220		—
<i>Kvinnlig slöjd</i>			
Obligatorisk undervisning	3 920	—	190
Frivillig undervisning	170	+	30
<i>Hushållsgöromål</i> (hemkunskap)	4 120	—	1 205

Tilldelningen av lärartimmar torde — i den mån den icke kan delegeras till skolstyrelserna — från och med läsåret 1959/60 böra ankomma på respektive länsskolnämnder. Det synes *överstyrelsen* därför nödvändigt, att fördelningsnormerna icke såsom hittills får bero av skolöverstyrelsens praxis utan fastställas av statsmakterna. Då någon standardförbättring icke avses i detta sammanhang, föreslår överstyrelsen att tilldelningsgrunderna tillsvidare får bli följande. *Teckning*. För den obligatoriska undervisningen: timtilldelning enligt respektive timplaner. För den frivilliga undervisningen: 1 veckotimme till varje fullt utbyggt högre allmänt läroverk

¹ Samtidigt bortfaller 350 veckotimmar obligatorisk körsång från posten obligatorisk undervisning.

samt en veckotimme till statens aftonskola. *Musik.* För den obligatoriska undervisningen: timtilldelning enligt respektive timplaner. För körsång: 1 veckotimme för varje påbörjat 50-tal deltagande elever. För instrumentalmusik och solosång: 1 veckotimme för varje påbörjat 50-tal elever vid skolan. *Gymnastik.* För den obligatoriska undervisningen: tilldelning enligt respektive timplaner, varvid en gymnastikavdelning beräknas för varje påbörjat 35-tal av sammanlagda antalet gossar, respektive flickor vid skolan, dock med rätt för länsskolnämnden att medgiva jämkning då så oundgängligen erfordras. *Slöjd.* För den obligatoriska undervisningen: tilldelning enligt respektive timplaner. För frivillig undervisning: 2 veckotimmar för varje slöjdgrupp under förutsättning dels att antalet deltagare utgör för en grupp minst 15, för 2 grupper minst 30, för 3 grupper minst 45 o. s. v., dels att undervisningen ombesörjes av lärare med fullständig lärarutbildning i ämnet. *Hushållsgöromål (hemkunskap).* Timtilldelning enligt respektive timplaner.

I de fall då timtilldelningen hittills varit maximerad enligt beslut av statsmakterna, har det beslutade antalet veckotimmar vid fördelningen kommit att ungefär motsvara vad ovan sagts beroende på den begränsning av anspråken på timmar som följt av tillgången på lokaler och lärare samt av det växlande elevintresset från ort till ort, trots att de ovan angivna normerna till synes kräver ett utökat timal. I körsång har hittills beräknats cirka 480 veckotimmar per läsår, varav för frivillig körsång 130 veckotimmar. Genom de nya kursplanerna för realskolan är undervisning i körsång enbart frivillig och med ledning av rektorernas timrekvisition för läsåret 1958/59 beräknar överstyrelsen, att i körsång ett behov av cirka 400 veckotimmar föreligger för läsåret 1959/60. Ett fastställande av de ovan angivna normerna synes således icke innebära någon ökad kostnad för statsverket, utöver vad som kan betraktas såsom automatiska kostnadsökningar.

I fråga om ämnesgrenen *hemkunskap* har skolöverstyrelsen tidigare föreslagit att delning skulle medgivas under halva läsåret om en klassavdelning omfattar mer än 16 elever. Härför skulle läsåret 1958/59 ha erfordrats 400 veckotimmar. Sedan nya tim- och kursplanen fastställts, som innebär, att de elever som följer alternativ I undervisas i hemkunskap under de för hushållsgöromål anslagna timmarna, medan eleverna som följer alternativ II undervisas för sig, har delningsproblemet inskränkts att gälla de skolor där undervisning enligt alternativ I helt eller delvis icke går att anordna. Å andra sidan är det just vid dessa skolor, som delningen är mest angelägen, och till vilka det i många fall är omöjligt att anskaffa lärare, som är villiga att åtaga sig undervisningen, så länge denna skall ske i odelad klass.

Då såsom överstyrelsen framhållit i tidigare anslagsäskanden, det är synnerligen önskvärt att undervisning i hemkunskap allmänt kommer till stånd, och då timbehovet för den föreslagna delningen inskränker sig till 60 veckotimmar, motsvarande 2 hela tjänster, föreslår skolöverstyrelsen under hänvisning till Statsutskottets utlåtande nr 8 år 1957 sid. 49, att nämnda delning genomföres.

Statskontoret anser att det av överstyrelsen framlagda förslaget rörande principerna för tilldelning av lärartimmar i övningsämnen i huvudsak kan godtagas. Såvitt gäller den frivilliga undervisningen i instrumentalmusik och körsång skulle emellertid en tillämpning av de föreslagna normerna

innebära ett icke oväsentligt ökat antal timmar. Enligt vad statskontoret under hand inhämtat skulle timtalet i dessa båda ämnen i stort sett bli oförändrat, därest för varje veckotimme utöver den första krävdes ett fullt 50-tal elever vid skolan respektive ett fullt 50-tal deltagande elever. Liksom förra året kan statskontoret icke biträda förslaget om uppdelning av klassavdelningar vid undervisning i hemkunskap.

25—27. *Statskontoret* avstyrker utökning av antalet ordinarie skolsköterskor ävensom sänkning av det för heltidsanställd sköterska bestämda elevantalet.

28—33. *Överstyrelsen* har tidigare föreslagit, att samrealskolan i Fagersta från och med budgetåret 1959/60 successivt ombildas till högre allmänt läroverk. Vid läroverket finnes inrättad en ordinarie tjänst i lönegrad Ao 7. I enlighet med tidigare tillämpad praxis, att förste vaktmästartjänsten vid ett högre allmänt läroverk skall vara placerad i högsta lönegraden, vill överstyrelsen föreslå, att den vid samrealskolan i Fagersta inrättade tjänsten under förutsättning av läroverkets ombildning till högre allmänt läroverk ombildas till ordinarie vaktmästartjänst i lönegrad Ao 8.

Lokalstyrelsen vid högre allmänna läroverket i *Härnösand* anholder att utöver de två ordinarie vaktmästartjänsterna, som finns inrättade vid läroverket, en i Ao 8 och en i Ao 7, få en extra ordinarie vaktmästartjänst i Ae 7. För vissa vaktmästargöromål har anlitats tillfällig arbetskraft, vilket har befunnits vara varken rationellt eller ekonomiskt. Från och med vårterminen 1959, då läroverket beräknas få ny gymnastiksalsbyggnad, behövs en gymnastikvaktmästare, som skulle kunna sköta vissa reparationsarbeten, vara behjälplig på institutionerna och svara för renhållningen utomhus. Under hänvisning till läroverkets storlek samt till den motivering lokalstyrelsen anfört, tillstyrker överstyrelsen, att vid högre allmänna läroverket i Härnösand inrättas en ny extra ordinarie vaktmästartjänst i lönegrad Ae 7.

Rektor vid högre allmänna läroverket i *Kristianstad* anholder, att en ordinarie vaktmästartjänst i Ao 7 ombildas till ordinarie värmeskötartjänst i Ao 8. Läroverket beräknas få 1 018 lärjungar höstterminen 1958 och har inrättade två ordinarie vaktmästartjänster och en extra ordinarie i respektive lönegraderna Ao 8, Ao 7 och Ae 7. Byggnadsstyrelsens värmekniska avdelning har i särskilt yttrande framhållit som sin uppfattning, att en heltidsanställd värmeskötare erfordras vid läroverket. Skolöverstyrelsen delar byggnadsstyrelsens uppfattning och tillstyrker, att den ordinarie vaktmästartjänsten i Ao 7 vid högre allmänna läroverket i Kristianstad ombildas till ordinarie värmeskötartjänst i Ao 8.

Lokalstyrelsen vid högre allmänna läroverket i *Landskrona* anholder, att en ordinarie värmeskötartjänst inrättas vid läroverket, där det för närvarande finns två vaktmästartjänster inrättade, en ordinarie i Ao 8 och en extra ordinarie i Ae 7. Redan 1952 har lokalstyrelsen vid läroverket begärt inrättande av en värmeskötartjänst. På grund av läroverkets storlek, beräknade 1 151 lärjungar höstterminen 1958, finner överstyrelsen framställningen befogad. Överstyrelsen anser dock, att tjänsten bör inrättas som extra ordinarie och tillstyrker således, att en extra ordinarie värmeskötartjänst i Ae 8 inrättas vid högre allmänna läroverket i Landskrona.

Rektor vid högre allmänna läroverket i *Motala* anholder om inrättande av ytterligare en vaktmästartjänst vid läroverket. Som skäl åberopas läro-

verkets storlek samt att ny gymnastikbyggnad tillkommit. Överstyrelsen finner framställningen väl befogad och tillstyrker, att en ny extra ordinarie vaktmästartjänst i lönegrad Ae 7 inrättas vid läroverket.

Rektor vid högre allmänna läroverket för gossar å *Norrmalm i Stockholm* anhåller, att en vaktmästartjänst i Ao 7 ombildas till värmeskötartjänst i Ao 8. Vid läroverket finns för närvarande en vaktmästartjänst i Ao 8 och två vaktmästartjänster i Ao 7. Den ene av vaktmästarna i Ao 7 tjänstgör i praktiken helt som värmeskötare. Läroverkets renovering 1955 har medfört nya anordningar, som ger värmeskötaren full sysselsättning. Byggnadsstyrelsen anser, att en heltidsanställd värmeskötare erfordras vid läroverket. Överstyrelsen finner behovet väl styrkt och tillstyrker ombildning av en ordinarie vaktmästartjänst i Ao 7 till värmeskötartjänst i Ao 8.

Lokalstyrelsen vid samrealskolan i *Båstad* anhåller om ombildning av den extra ordinarie vaktmästartjänsten i Ae 7 vid läroverket till en ordinarie tjänst. Som skäl för framställningen åberopas läroverkets utveckling och tillbyggnad. Överstyrelsen finner framställningen befogad och tillstyrker, att vid samrealskolan i Båstad en extra ordinarie vaktmästartjänst i lönegrad Ae 7 ombildas till ordinarie vaktmästartjänst i lönegrad Ao 7.

Lokalstyrelsen vid samrealskolan i *Säter* anhåller om inrättande av en ordinarie vaktmästartjänst vid läroverket. Vaktmästargöromålen handhas av en person, som tjänstgjort sedan 1938 och vars arbetstid av lokalstyrelsen uppskattas till 42 timmar i veckan. Höstterminen 1958 beräknas lärjungeantalet uppgå till 131. Överstyrelsen anser sig icke kunna tillstyrka inrättandet av en ordinarie vaktmästartjänst men tillstyrker inrättandet av en extra ordinarie vaktmästartjänst i lönegrad Ae 7 med halvtidstjänstgöring.

Rektor vid samrealskolan i *Sölvesborg* framhåller vaktmästarens alltmer ökade arbetsbörda vid läroverket och anhåller om utökning av vaktmästarorganisationen genom inrättande av ytterligare en vaktmästartjänst eller eventuellt genom uppflyttning av den förefintliga tjänsten från lönegrad Ao 7 till Ao 8. Vid jämförelse med övriga läroverk av motsvarande storleksordning finner överstyrelsen icke skäl tillstyrka inrättande av ny tjänst vid samrealskolan i Sölvesborg. Överstyrelsen anser sig dock kunna tillstyrka, att läroverkets vaktmästartjänst uppflyttas från lönegrad Ao 7 till Ao 8.

Lokalstyrelsen vid samrealskolan i *Svenljunga* anhåller om ordinariesättning av den extra ordinarie vaktmästartjänsten, som finns inrättad vid läroverket. Läroverket beräknas ha 244 lärjungar höstterminen 1958. Vid jämförelse med andra läroverk av samma storleksordning finner överstyrelsen framställningen befogad och anser sig kunna tillstyrka ombildning av en extra ordinarie vaktmästartjänst i Ae 7 till Ao 7 vid samrealskolan i Svenljunga.

Ifråga om överflyttning på de nya tjänsterna av redan anställd personal torde sedan 1939 tillämpad praxis böra följas. Det bör därvid ankomma på skolöverstyrelsen att besluta i varje särskilt fall.

Statskontoret anför följande. Ämbetsverket, som tillstyrker förslaget om ombildning av vaktmästartjänsten i Fagersta, finner det förenat med betydande svårigheter att på grundval av föreliggande uppgifter bilda sig en uppfattning, huruvida de olika önskemålen äro av sådan beskaffenhet att de böra tillgodoses. Statskontoret anser sig emellertid kunna tillstyrka överstyrelsens förslag såvitt angår läroverket i Motala, beträffande vilket

under hand inhämtats, att det endast har en vaktmästare. I detta sammanhang må erinras, att vaktmästarorganisationen vid de allmänna läroverken varit föremål för en översyn år 1952 (prop. 103/1954, s. 13 ff). Ämbetsverket ifrågasätter, huruvida icke — med hänsyn bland annat till real-skolans omorganisation — tiden nu är inne för en ny översyn.

34. Sedan bestämmelser rörande biträdande rektorer genom kungl. kungörelse den 23 maj 1958 (nr 335) införts i läroverksstadgan, har vid ett antal högre allmänna läroverk med minst 600 elever — i de fall då rektor förordnats som förste rektor i kommunen — befattning som biträdande rektor inrättats. Överstyrelsen beräknar, att antalet biträdande rektorer vid sådana läroverk kommer att uppgå till 16 eller 17 under budgetåret 1958/59. För budgetåret 1959/60 kan behovet av biträdande rektorer vid sådana läroverk uppskattas till 20. De här nämnda befattningarna som biträdande rektor är sålunda avsedda att bereda rektor möjlighet att med sitt rektorat förena skolchefsbefattning.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1958/59 framhöll överstyrelsen, att vid de högre skolorna under senare år uppstått en situation, som överstyrelsen bedömde som synnerligen allvarlig och som enligt överstyrelsens mening krävde, att verkamma åtgärder vidtoges för att bereda rektorerna vid de större skolorna en avlastning av en del av de pedagogiska arbetsuppgifterna — oberoende av om vederbörande rektorer innehade skolchefsbefattning. Överstyrelsen erinrade om den utredning av frågan om delning av ur pedagogiska och andra synpunkter alltför stora allmänna läroverk överstyrelsen med anledning av ämbetsskrivelse den 13 maj 1949 verkställt och det förslag om inrättande av konrektorstjänster överstyrelsen framlagt i underdånig skrivelse den 5 juni 1950. Efter att ha visat hur lärjungeantalet vid de allmänna läroverken, sedan nämnda utredning gjordes, ytterligare kraftigt ökat, hänvisade överstyrelsen till en av rektorernas riksförening ingiven framställning, vari riksföreningen bland annat framhöll, att utvecklingen sedan 1950, då överstyrelsen föreslog inrättande av konrektorstjänster, visat, att kravet på kvalificerad hjälp åt rektorerna med de pedagogiska uppgifterna varit synnerligen befogat, varför riksföreningen numera i huvudsak biträdde överstyrelsens förslag dels om inrättande av konrektorstjänster vid de större allmänna läroverken och kommunala flickskolorna, dels angående principerna för beräkning av arvode åt tjänsternas innehavare samt nedsättning i undervisningsskyldigheten för desamma. Med hänsyn till riksföreningens framställning och under hänvisning till vad överstyrelsen anfört rörande lärjungeantalets ansvällning vid de högre skolorna och rektorernas ständigt ökande arbetsbörda hemställde överstyrelsen om inrättande av konrektorstjänster vid allmänna läroverk och högre kommunala skolor, där lärjungeantalet översteg 600 lärjungar, för att rektorerna skulle erhålla hjälp med de pedagogiska arbetsuppgifterna.

I statsverkspropositionen bilaga 10, åttonde huvudtiteln, framhöll föredragande departementschefen, som dock icke ansåg sig kunna framlägga förslag om inrättande av konrektorstjänster, att han ägnat särskild uppmärksamhet åt frågan, vilka åtgärder som inom ramen för till buds stående resurser lämpligen kunde vidtagas för att i möjligaste mån lätta den icke-pedagogiska delen av arbetsbördan och i övrigt förbättra situationen för rektorerna. Departementschefen erinrade vidare om den förbättring av lönerna för rektorerna vid de högre allmänna läroverken, varom beslut fat-

tats vid 1957 års riksdag, om samma riksdags beslut att inrätta befattningar som biträdande rektor vid de läroverk, där rektor förordnats som förste rektor i kommunen samt om förslaget till viss förstärkning av kuratorsinstitutionen och av biträdeshjälpen på rektorsexpeditionerna.

I statutskottets utlåtande nr 8 år 1958 förklarar sig utskottet ha funnit åtskilliga skäl tala för inrättande av konrektorstjänster vid de största läroverken och förutsätter, att Kungl. Maj:t ägnar fortsatt uppmärksamhet åt ifrågavarande spörsmål.

Från och med den 1 juli 1958 har läroverkens ekonomiska förvaltning överförts till kommunerna. Härigenom har rektorerna erhållit en lättnad i sin arbetsbelastning. Denna lättnad hänför sig dock uteslutande till de administrativa göromålen och motverkas i viss mån av en reduktion av medlen till biträdeshjälpen på rektorsexpeditionerna.

Överstyrelsen kan därför icke finna, att denna överföring av vissa göromål till den kommunala skolstyrelsen i det hela berett rektorerna den lättnad i arbetet, som överstyrelsen funnit nödvändig. De befattningar som biträdande rektor, som nu kan inrättas, är — som ovan framhållits — uteslutande avsedda att bereda rektor möjlighet att med sitt rektorat förena skolchefsbefattning. I fråga om de administrativa göromålen har departementschefen uttalat sig för en kraftig ökning av medlen till biträdeshjälpen på rektorsexpeditionerna. Den ökning som kommit till stånd, är dock av obetydlig art, enär det samtidigt ansetts nödvändigt att — med anledning av den ekonomiska förvaltningens överförande till kommunen — göra en viss reduktion av de medel, som eljest skulle ha utgått till biträdeshjälpen. Överstyrelsen har i sina anslagsäskanden för budgetåret 1959/60 under annan punkt lämnat förslag rörande höjning av dessa medel. Beträffande de sociala göromålen har viss förstärkning av kuratorsinstitutionen medgivits. Antalet kuratorer, som står till läroverkens förfogande, är dock alltför ringa för att kunna innebära en lättnad annat än vid enstaka läroverk.

Med hänsyn till vad ovan anförts och under hänvisning till vad överstyrelsen under punkten Arvoden åt konrektor m. m. i sina anslagsäskanden för budgetåret 1958/59 anført rörande rektorernas alltmer växande arbetsbörda, det kraftigt stigande lärjungeantalet och den ogynnsamma verkan dessa omständigheter har på rekryteringen av rektorstjänsterna, vill överstyrelsen ånyo framhålla vikten av att rektorerna vid de största läroverken erhåller hjälp med de pedagogiska arbetsuppgifterna. Med hänsyn till vad statsutskottet anført i sitt ovannämnda utlåtande rörande inrättande av konrektorstjänster vill överstyrelsen därför föreslå, att sådana tjänster inrättas vid ett antal skolor.

På grund av anbefalld sparsamhet anser sig dock överstyrelsen icke böra upprepa sitt förslag från budgetåret 1958/59 i hela dess utsträckning. Överstyrelsen begränsar sig till att föreslå, att befattningar som biträdande rektor (konrektor) inrättas vid allmänna läroverk och högre kommunala skolor, där lärjungeantalet överstiger 1 000.

I bifogade förteckning, bilaga 1, har upptagits de allmänna läroverk och högre kommunala skolor, där lärjungeantalet den 15 september 1957 översteg 1 000. Skolorna är ordnade efter fallande lärjungeantal.

Av förteckningen framgår, att 37 högre allmänna läroverk, 1 samrealskola, 3 kommunala flickskolor och 3 praktiska kommunala realskolor når upp till ett lärjungeantal överstigande 1 000.

Av de allmänna läroverk, där läsåret 1958/59 beräknats inrättade befattningar som biträdande rektor, torde endast två nå upp till ett lärjungeantal av 1 000. Det sammanlagda behovet av biträdande rektorstjänster för budgetåret 1959/60 torde kunna beräknas till

- 55 vid de allmänna läroverken,
- 3 vid de kommunala flickskolorna och
- 3 vid de praktiska kommunala realskolorna.

Beträffande arvode och nedsättning i undervisningsskyldigheten för biträdande rektor vill överstyrelsen icke för närvarande föreslå någon ändring i de bestämmelser, som gäller för budgetåret 1958/59, utan förutsätter, att arvode åt biträdande rektor utgår med 1 200 kronor och att nedsättning i undervisningsskyldigheten i princip beräknas på det sätt, som angivits i läroverksstadgan. Överstyrelsen vill dock föreslå, att i de fall, då vid ett läroverk med över 1 000 lärjungar, rektor förordnas till förste rektor i kommunen, biträdande rektor må erhålla nedsättning i undervisningsskyldigheten, som med två timmar överstiger den nedsättning han eljest skulle ha varit berättigad till. Vidare föreslår överstyrelsen, att nedsättning i undervisningsskyldigheten för biträdande rektor vid realskola och flickskola beräknas till mellan 6 och 12 undervisningstimmar.

Enligt överstyrelsens beräkningar ovan skulle för budgetåret 1959/60 erfordras biträdande rektorer vid sammanlagt 54 högre allmänna läroverk, 1 samrealskola, 3 kommunala flickskolor och 3 praktiska kommunala realskolor. Den nedgång i realskolans lärjungeantal vid vissa skolor, som kan väntas bli följden av övergång till treårig realskola, torde visserligen medföra, att några av de i bilaga 1 upptagna skolorna får ett lärjungeantal, som icke uppgår till 1 000. Däremot torde andra läroverk komma att nå upp till detta lärjungeantal, t. ex. vid förstatligandet av kommunala gymnasier. Redan innevarande läsår tillkommer sålunda S:t Petri högre allmänna läroverk i Malmö och högre allmänna läroverket i Brännkyrka i Stockholm. Av de realskolor, som föreslås ombildade till högre allmänna läroverk från och med budgetåret 1959/60, beräknas åtminstone en såsom utbyggt högre allmänt läroverk få ett lärjungeantal, som överstiger 1 000. Överstyrelsen anser sig därför icke böra räkna med ett mindre antal skolor med minst 1 000 lärjungar, än vad som framgår av bilaga 1.

Vid beräkning av kostnaderna för nedsättning i undervisningsskyldigheten för biträdande rektor har överstyrelsen genomgående räknat med ett belopp av 700 kronor för veckotimme. Kostnaderna blir då följande.

	Antal timmar neds. i under- visningen	Kostnad i kronor för neds.	Arvode kronor	Summa kronor
Högre allm. läroverk	615	430 000	64 800	494 800
Realskolor	11	7 700	1 200	8 900
Kommunala flickskolor	30	21 000	3 600	24 600
Praktiska realskolor	34	23 800	3 600	27 400

Av de beräknade kostnaderna hänför sig i runt tal 122 000 kronor till biträdande rektorer vid sådana högre allmänna läroverk, där rektor innehar förordnande såsom förste rektor. Återstående kostnader betingas av

överstyrelsens förslag om inrättande av biträdande rektorstjänster vid allmänna läroverk och högre kommunala skolor med ett lärjungeantal, som överstiger 1 000. Dessa kostnader är — ehuru överstyrelsen icke ansett sig böra upprepa sitt förslag från föregående år i hela dess omfattning — dock avsevärda. Överstyrelsen vill emellertid ånyo framhålla, att det är i hög grad beklagligt att utvecklingen gått i sådan riktning, att skolorna alltmer svällt ut i stället för att nya skolor i tillräcklig omfattning inrättats, och att härigenom i själva verket en avsevärd standardsänkning ägt rum. Enligt den uppfattning, som överstyrelsen vid upprepade tillfällen framfört och som även haft departementschefens stöd, skulle — när antalet lärjungar vid ett läroverk går upp till omkring 600 — den gräns vara nådd, då man borde överväga att inrätta ytterligare ett läroverk på orten. Om man i överensstämmelse med denna uppfattning antog, att samtliga läroverk och högre kommunala skolor med över 600 lärjungar skulle delas, skulle betydligt mer än 100 nya högre skolor behöva upprättas. Kostnaderna härför skulle bli avsevärda. Även om man begränsade sig till att dela endast sådana skolor, där lärjungeantalet översteg 1 000, skulle kostnaderna avsevärt överstiga de kostnader, som ett bifall till överstyrelsens här framlagda förslag skulle medföra.

För de allmänna läroverken beräknar överstyrelsen, att kostnaderna under budgetåret 1959/60 för biträdande rektorer skall vid bifall till överstyrelsens förslag uppgå till i runt tal 504 000 kronor. Härav skulle ett belopp av 66 000 kronor belasta förevarande anslagspost, Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, medan ett belopp av 438 000 kronor skulle belasta anslagsposten Övrig icke-ordinarie personal.

Statskontoret kan mot bakgrunden av vad departementschefen anfört vid 1958 års värriksdag i anledning av överstyrelsens förslag om inrättande av konrektorat icke tillstyrka tillskapandet av befattningar som biträdande rektor vid läroverk, där lärjungeantalet överstiger 1 000.

37—39. Behovet av skolkuratorer har under det senaste läsåret accentuerats allt kraftigare. Av till överstyrelsen ingivna redogörelser över verksamheten framgår klart skolkuratorns allt större betydelse för lösande av problem av skolsocial art. Omdaningen av skolväsendet, de stora klasserna, lärarnas arbetsbörda, bristen på utbildade lärare, de inackorderade och resande elevernas förhållanden, den krissituation, i vilken många hem befinner sig, rekryteringen av elever från hem, som saknar fast skoltradition, samverkar till att skapa elevproblem, som för sin lösning kräver en särskild befattningshavare. Överstyrelsen vill tillika understryka sin tidigare framförda åsikt, att en förstärkning av skolkuratorsverksamheten är ett effektivt medel, när det gäller förebyggande ungdomsvård. Samma uppfattning redovisar de riksdagsledamöter, vilka av chefen för justitiedepartementet genom beslut den 17 januari 1957 förordnats att inom departementet delta i konferenser för samordning av åtgärderna mot ungdomsbrottligheten. I en från nämnda ledamöter till vederbörande departementschef ställd skrivelse med redogörelse för vissa åtgärder, som på ett mera avgörande sätt skulle kunna antagas inverka på brottslighetsutvecklingen, betonas vad gäller skolan och de anpassningsstörda barnen: »Skolorna — framförallt i större städer och samhällen — bör vidare i långt större utsträckning än nu beredas tillgång till skolpsykologer och skolkuratorer».

Det synes överstyrelsen mycket angeläget att även enhetsskolan med dess

speciella struktur och därav betingade allvarliga elevproblem får tillgång till skolkuratorer. Frågan bör enligt överstyrelsens mening bli föremål för skyndsam utredning, vilken synes böra ankomma på 1957 års skolberedning.

Såsom överstyrelsen framförde i sina anslagsäskanden för budgetåret 1958/59 bör skolkuratorsverksamheten vid högre skolor förstärkas genom inrättande av reglerade tjänster. De två nyinrättade handledartjänsterna kräver för att kunna utnyttjas till sin fulla kapacitet, att tjänster och icke endast tidsbestämda arvodesbefattningar finns att tillgå. Även ur rekryteringssynpunkt är därför den nuvarande situationen ohållbar.

Överstyrelsen upprepar sitt i föregående års *petita* framförda önskemål, att en heltidstjänst som skolkurator inrättas vid högre allmänna läroverket å Kungsholmen i Stockholm. Såsom motivering härför kan anföras, att läroanstalten är samverkande läroverk med lärarhögskolan. Till nämnda läroverk är knuten statens aftonskola.

Halvtidstjänster erfordras vid 23 läroverk.

Tre samrealskolor bör tills vidare erhålla medel till timanställda skolkuratorer.

Vid bifall till ovan angivna förslag kommer kostnaderna för skolkuratorsverksamheten under budgetåret 1959/60 att belöpa sig till 194 000 kronor.

Beträffande skolkuratorsorganisationen avstyrker *statskontoret* de framförda förslagen om inrättande av dels en heltidstjänst vid högre allmänna läroverket å Kungsholmen dels halvtidstjänster vid ett antal andra läroverk. Ämbetsverket vill å andra sidan icke motsätta sig en ökning av medelstillelningen till skolkuratorsverksamheten med förslagsvis 40 000 kronor.

38. Med anledning bland annat av den ökade omfattningen av arbetet på rektorsexpeditionerna under senare år föreslog överstyrelsen i sina *petita* för budgetåren 1957/58 och 1958/59 en väsentligt ökad medelsanvisning till biträdeshjälpen på rektorsexpeditionerna.

För budgetåret 1957/58 beviljades för ifrågavarande ändamål en ökning av medelsanvisningen, som fick karaktären av ett provisorium.

I statsverkspropositionen till 1958 års riksdag bilaga 10 åttonde huvudtiteln framhöll föredragande departementschefen bland annat, att han ansåg sig i princip böra biträda överstyrelsens förslag om förstärkning av biträdeshjälpen på rektorsexpeditionerna. I avvaktan på resultatet av utredning angående överflyttning av läroverkens ekonomiska förvaltning till de kommunala skolstyrelserna och den inverkan detta kunde få på rektorernas arbetsbörda, förordade han, att medelsanvisningen för biträdeshjälpen på rektorsexpeditionerna utökades högst intill den ram, överstyrelsen föreslagit och framhöll vidare, att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedan ifrågavarande utredning föreläge och ställning tagits till densamma, besluta angående grunderna för biträdeshjälpen.

I Kungl. Maj:ts proposition 1958 nr 115 anförde departementschefen bland annat, att statens nuvarande direkta kostnader för de ekonomiska förvaltningsuppgifter, som skall överflyttas på kommunerna, kunde beräknas till $(220 \times 3\,500 =)$ 770 000 kronor, med vilket belopp utgifterna för biträdeshjälp på rektorsexpeditionerna således skulle kunna minskas.

De grunder för beräkning av anslagsbeloppen till rektorsexpeditionerna, som sedermera fastställts genom kungl. brev den 6 juni 1958 att gälla tills

vidare från och med budgetåret 1958/59, har utformats på sådant sätt, att man erhåller ett sammanlagt belopp för ifrågavarande ändamål vid de allmänna läroverken, som med omkring 770 000 kronor understiger det belopp, man skulle ha erhållit, om man följt de beräkningsgrunder överstyrelsen föreslagit i sina anslagsäskanden för budgetåret 1958/59.

Enligt överstyrelsens uppfattning är den reduktion av anslagsmedlen till biträdeshjälpen med omkring 770 000 kronor, som ägt rum, oproportionerligt stor i förhållande till den avlastning av arbetet på rektorsexpeditionerna, som är en följd av överflyttningen av den ekonomiska förvaltningen till de kommunala skolstyrelserna. Vid de större högre allmänna läroverken har de kamerala göromålen, av vilka löneuträkningar och löneutbetalningar till lärarpersonalen torde vara de mest arbetskrävande, i många fall omhänderhafts av en kamrerare, som åtnjutit ett arvode, tidigare maximerat till 2 400 kronor, under budgetåret 1957/58 maximerat till 3 000 kronor. Vid mindre läroverk har endast mindre belopp kunnat användas för detta ändamål och vid ett stort antal läroverk har hela anslagsbeloppet icke ens nått upp till det belopp, 3 500 kronor, som angivits vara statens genomsnittliga kostnad per läroverk för de ekonomiska förvaltningsuppgifterna. Överstyrelsen finner därför, att reduktionen av anslagsmedlen till rektorsexpeditionerna bör vara av mindre omfattning.

Överstyrelsen erinrar om att arbetet med uträkning och utbetalning av löner för Stockholmsläroverken hittills varit förlagt till Kungl. Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk. Med anledning härav har dessa läroverk vidkänts ett avdrag å anslaget till rektorsexpeditionerna med 2 kronor per lärjunge. Sedan de av överstyrelsen tillkallade sakkunniga för granskning av bestämmelserna rörande biträdeshjälpen framhållit, att nämnda avdrag med 2 kronor vore för högt, föreslog överstyrelsen i sina petita för 1957/58 och 1958/59, att avdraget skulle fastställas till kronor 1: 50 per lärjunge. Övriga kamerala göromål torde vara betydligt mindre omfattande än lönearbetet och dessutom till stor del av mindre kvalificerad natur. Den del av det kamerala arbetet, som ligger vid sidan av arbetet med uträkning och utbetalning av löner, torde motivera en minskning av anslagsbeloppet med kronor 0: 50 per lärjunge.

Det system, som sålunda redan prövats vid Stockholmsläroverken, bör enligt överstyrelsens mening vara vägledande vid beräkningen av det belopp, varmed reduktionen av anslagsmedlen till rektorsexpeditionerna bör ske. Enligt vad ovan framhållits kan detta belopp beräknas till $(1: 50 + + 0: 50 =) 2$ kronor per lärjunge. Då antalet lärjungar vid de allmänna läroverken den 15 september 1957 uppgick till 133 483 torde reduktionen böra beräknas uppgå till $(2 \times 133\,483 =) 266\,966$ kronor eller i runt tal 267 000 kronor.

Det förslag till konstruktion av anslagsbeloppen, som överstyrelsen här framlägger, är avpassat på sådant sätt att man erhåller ett sammanlagt belopp för ifrågavarande ändamål vid de allmänna läroverken, som med i runt tal 275 000 kronor understiger det belopp man skulle ha erhållit, om man följt de beräkningsgrunder överstyrelsen föreslagit i sina anslagsäskanden för budgetåret 1958/59.

För de *allmänna läroverken* (utom läroverket för vuxna och statens kompletteringsgymnasium) föreslår överstyrelsen alltså, att anslagsmedel till rektorsexpeditionerna beräknas enligt följande ändrade grunder:

för realskola med högst 500 elever ett fast belopp av 500 kronor och ett rörligt belopp av 16 kronor för varje under höstterminen inskriven elev,

för realskola med mer än 500 elever ett fast belopp av 8 500 kronor och ett rörligt belopp av 12 kronor per elev över 500,

för gymnasium ett fast belopp av 3 500 kronor och ett rörligt belopp av 20 kronor per elev samt

för läroverk med praktisk lärarkurs och till med lärarhögskola samverkande läroverk ett fast belopp av 2 000 kronor.

Sålunda beräknat belopp må av överstyrelsen jämkas uppåt eller nedåt, i den mån särskilda omständigheter föranleda därtill. För jämkningar uppåt må, i den utsträckning så erfordras, disponeras ett belopp motsvarande högst 5 procent av summan av de enligt ovan angivna grunder för de olika läroverken beräknade beloppen. I övrigt förutsätter överstyrelsen icke någon ändring i de av Kungl. Maj:t den 6 juni 1958 fastställda bestämmelserna för de allmänna läroverken.

Beträffande läroverket för vuxna vill överstyrelsen framhålla, att detta läroverk på grund av sin art har en organisation av rektorsexpeditionen, som skiljer sig från övriga högre allmänna läroverk. Vid läroverket finns inrättad en extra ordinarie kanslibiträdestjänst. Överstyrelsen räknar för närvarande icke med någon ändring i denna organisation.

De av skolöverstyrelsen för de allmänna läroverken för budgetåret 1957/58 fastställda anslagsbelopp, inom vilka utgifterna för avlöningsförmåner åt personal, som anlätades för biträde på rektorsexpeditionerna skulle rymmas, uppgick till sammanlagt 1 824 344 kronor. För jämkningar uppåt av anslagsbeloppen vid vissa läroverk disponerades ett belopp av sammanlagt 364 869 kronor.

Därest de av överstyrelsen föreslagna nya grunderna för beräkningen av medel till biträdeshjälpen på rektorsexpeditionerna följts vid fastställandet av anslagsbeloppen under budgetåret 1957/58, skulle summan av anslagsbeloppen ha uppgått till i runt tal 2 687 000 kronor.

Från och med budgetåret 1958/59 tillkommer tre nya högre allmänna läroverk och vid bifall till överstyrelsens förslag om förstärkning från och med budgetåret 1959/60 av de kommunala gymnasierna vid samrealskolorna i Fagersta samt i Blackeberg och Gubbängen i Stockholm tillkommer ytterligare tre. Antalet lärjungar vid de allmänna läroverken beräknas under budgetåret 1958/59 minska i realskolan och öka på gymnasiet. Under budgetåret 1959/60 beräknas antalet elever på gymnasiet öka ytterligare. Delposten bör för budgetåret 1959/60 beräknas komma att belastas med ytterligare 83 000 kronor.

Inrättandet av nya försöksgymnasier och ökningen av antalet elever vid redan befintliga försöksgymnasier torde komma att medföra en ökad belastning av delposten med omkring 15 000 kronor.

Då de vid vissa läroverk befintliga biträdestjänsterna inrättats under budgetåret 1953/54 och senare, torde innehavarna i många fall ännu icke ha nått placering i högsta löneklass. De utgående lönerna kommer därför i många fall att understiga de belopp, varmed tjänsterna skall anses belasta vederbörande läroverks ifrågavarande anslagsbelopp. Härigenom kommer en besparing att ske, som kan beräknas till i runt tal 35 000 kronor.

För läroverket för vuxna uppgår kostnaderna för avlöning av ett kanslibiträde till i runt tal 10 600 kronor.

För statens kompletteringsgymnasium beräknar överstyrelsen ett belopp av 50 000 kronor.

Till bestridande av kostnaderna för biträdeshjälpen på rektorsexpeditionerna vid de allmänna läroverken (inklusive läroverket för vuxna och

statens kompletteringsgymnasium) skulle alltså erfordras ett belopp av $(2\,687\,000 + 83\,000 + 15\,000 - 35\,000 + 10\,600 + 50\,000 =)$ 2 810 600 kronor samt för jämkning uppåt med 5 % av de fastställda anslagsbeloppen 140 530 kronor eller sammanlagt i runt tal 2 951 000 kronor, varav 110 000 kronor beräknas utgöra rörligt tillägg. Anslagsposten kommer sålunda att belastas med 2 841 000 kronor.

Vad överstyrelsen anfört rörande anslagstilldelningen till biträdesorganisationen på rektorsexpeditionerna har icke övertygat *statskontoret*, att ändring bör vidtagas av nu gällande vid 1958 års värriksdag behandlade beräkningsgrunder.

Under hänvisning till vad statskontoret i annat sammanhang anfört om elevintagningen vid kompletteringsgymnasiet kan ämbetsverket icke tillstyrka den av överstyrelsen föreslagna förstärkningen av expeditionspersonalen vid denna läroanstalt. Statskontoret förutsätter emellertid, att för den händelse Kungl. Maj:t skulle medgiva intagning av flera elever än nuvarande antal, medel ur förevarande anslag tilldelas gymnasiet för anställande av den extra arbetskraft, som till följd härav kan visa sig erforderlig.

39. *Statskontoret* avstyrker en höjning av det för vissa institutionsarbeten beräknade beloppet, vilket för innevarande budgetår uppräknats med 2 000 kronor.

40. På grund av höjningen av timarvodena från och med den 1 januari 1958, till vilken hänsyn icke synes ha tagits vid beräkningen av delposten för budgetåret 1958/59, erfordras en uppräkning av densamma med 51 000 kronor.

Från och med budgetåret 1958/59 skall ur delposten utgå arvode till lärare i folkskola och enhetsskola, som mottager lärarkandidat såsom auskultant. Vikten av dylik auskultation underströk överstyrelsen i anslagsäskandena för budgetåret 1958/59.

Överstyrelsen beräknade i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår kostnaderna för ifrågavarande arvoden till i runt tal 66 000 kronor, varvid överstyrelsen utgick från ett auskultationsarvode av 5 kronor per lektion. Efter förhandlingar den 10 juni 1958 mellan skolöverstyrelsen och Sveriges folkskolläraryrkeförbund, Sveriges folkskolläraryrkeförbund samt Sveriges småskolläraryrkeförbund höjdes arvodet till 8 kronor per timme för en auskultant och 12 kronor för två eller flera auskultanter. Överstyrelsen räknar för läsåret 1959/60 vid de 18 lärarkursläroverken med sammanlagt 360 enterminkandidater och 18 tvåterminkandidater. Kostnaderna beräknas till sammanlagt 92 160 kronor. En ökning med 26 160 kronor skulle således erfordras. Då överstyrelsen emellertid räknar med att några av auskultationstimmarna kommer att besökas av mer än en lärarkandidat torde beloppet kunna avrundas nedåt till 24 000 kronor.

Sedan skolöverstyrelsen i sina anslagsäskanden beträffande allmänna läroverken m.m. för budgetåret 1959/60 preliminärt föreslagit viss höjning av timtalet i matematik i vissa klasser och skolor, har överstyrelsen i särskild skrivelse den 15 oktober 1958 framlagt ett definitivt förslag i frågan. I sitt preliminära förslag anförde överstyrelsen bland annat:

»I hela världen och icke minst i vårt land dominerar nu bland skolans och den högre utbildningens problem frågan om hur man snabbast och effektivast skall kunna råda bot för den tilltagande bristen på tekniker och

naturvetare. För att behovet av arbetskraft med teknisk och naturvetenskaplig utbildning skall kunna täckas eller i varje fall bristen på sådan arbetskraft icke skall bli så stor, att den utgör ett allvarligt hinder för fortsatt framåtskridande, måste snabba och effektiva åtgärder vidtagas för att åstadkomma en sådan ökning av lärjungetillströmningen till gymnasiets reallinje, att denna linje i fortsättningen kommer att producera ett i förhållande till övriga linjer procentuellt sett avsevärt större antal studenter än hittills. En viktig förutsättning för att den nödvändiga breddningen av reallinjen skall kunna komma till stånd och för att nedbringa den tyvärr ännu alltför stora kuggningsprocenten är emellertid, att den grund för fortsatta studier i gymnasiet, som lägges i realskolan och enhetsskolan, förstärkes så, att lärjungarna blir bättre rustade att tillgodogöra sig undervisningen på reallinjen. Detta gäller främst ämnet matematik, som i detta sammanhang intar en nyckelposition.»

Frågan härom ävensom andra därmed sammanhängande problem har varit föremål för noggranna överväganden inom överstyrelsen och vissa preliminära förslag har remissbehandlats.

Skolöverstyrelsen anför vidare i omförmälda skrivelse följande.

»Det synes inte behövt att i nuvarande läge utförligare belysa den brist på personella resurser, som på ett högst besvärande sätt gör sig gällande inom skilda arbetsområden, som berör matematiken och de exakta naturvetenskaperna. Det må räcka att helt kort betona, att underskottet på naturvetare icke bara gäller ämnesområdet matematik—fysik—kemi utan också andra kategorier, för vilka reallinjen är den lämpliga gymnasielinjen. Inte heller är bristen begränsad till sådana yrkesgrupper, som efter studentexamen får sin vidareutbildning vid universitet och högskolor. Den framträder också på verksamhetsområden med yrkesutövare, vilkas fackutbildning grundar sig på en lägre förutbildning än den reallinjen ger. Därmed angår frågan i högsta grad också realskolestadiets skolformer.

Skulle den invändningen göras, att matematikstudierna kunde bli mera framgångsrika för de studerande och reallinjen mera lockande för dem, om kunskapsfordringarna sänktes, måste den enligt överstyrelsens mening avvisas bland annat av följande skäl:

1) En sådan sänkning av fordringarna kan på sakliga grunder ej påyrkas — och har veterligen ej heller påyrkats.

2) Sänkning av fordringarna skulle leda till kompletterande kurser före universitetsstudierna eller samtidigt med dem, vilket skulle fördyra studierna.

3) De vid sådana kurser inhämtade kunskaperna skulle, såsom erfarenheten tidigare utvisat, bli mindre hållfasta och anordningen alltså bli mindre effektiv än om inlärandet sker i skolan.

4) Förkunskaperna i ämnet hos lärjungar, vilkas fortsatta utbildning bygger på studentexamen och alltså ej skulle kompletteras med under 2) nämnda kurser, skulle bli otillräckliga.

Som ovan framhållits är det enligt överstyrelsens mening alltså nödvändigt att först och främst förstärka den allmänna grund, som matematikkunskaperna bildar, då det gäller fortsatta studier och vidareutbildning inom matematisk-naturvetenskapliga områden. Sådan förstärkning kan åstadkommas på skilda vägar och ingen väg bör lämnas oprövad. Olika åtgärder,

som syftar till en sådan förstärkning av grunden i matematik, har också redan vidtagits eller planeras.

Särskilt följande förtjänar nämnas:

1) Enhetlighet i terminologi och i uppställning av räkneoperationer bör genomföras i hela studiegången från folkskola och uppåt. Utredning pågår.

2) I samband med den omorganisation av realskolan som pågår införes från och med läsåret 1959/60 successivt i de båda högsta realskoleklasserna en särskild kurs i matematik vid sidan av normalkursen. Anordningen innebär en differentiering av undervisningen och ger ökad möjlighet att bättre anpassa kursfordringarna till elevernas studieförutsättningar.

3) Den nyligen utförda översynen av matematikkursen och av de metodiska anvisningarna för såväl realskola och flickskola som för gymnasium innebär en rationalisering, som, om den fullt beaktas av läroboksförfattare och lärare, bör göra det lättare för lärjungarna att tillgodogöra sig undervisningen.

4) Arbetet på ämnesmetodikens vidareutveckling fortsättes och frågorna om kursinnehåll och kursfördelning uppmärksammas.

5) Av kanslern för rikets universitet, överstyrelsen för de tekniska högskolorna och skolöverstyrelsen har gemensamt tillsatts rådgivande arbetsgrupper av representanter för bland annat ämnesområdet matematik—fysik—kemi. Genom arbetsgrupperna kan frågor om ändamålsenlig uppläggning av lärokurserna m. m. få en allsidig belysning vid den kontakt mellan de samarbetande parterna, som kontinuerligt upprätthålles.

Delvis står de nämnda åtgärderna i samband med införandet av treårig realskola. Det bör observeras, att genom denna organisationsändring undervisningen i differentierade klasser reduceras till endast tre år inom realskolans huvudform. För matematikens del är denna reducering mycket kännbar och kan inte anses helt kompenserad genom den förstärkning med 1 veckotimme, som i de nya timplanerna redan företagits i förhållande till motsvarande stadium på de lägre realskollinjerna, samt genom vidtagna eller planerade rationaliseringar. För övrigt torde de omnämnda åtgärderna ej kunna ge tillräckligt snabba resultat, då de i viss utsträckning verkar successivt i takt med den framväxande treåriga realskolan.

En åtgärd, som överstyrelsen menar skulle få utomordentligt stor betydelse och som kan ge omedelbar effekt, är att från och med nästa läsår på en gång öka timtalet för ämnet matematik i vissa klasser och ringar med 1 veckotimme, *dock utan att samtidigt höja kursfordringarna*. Den reducering av timtalet i matematik, som för de högre skolornas del genomfördes år 1933, har enligt vad erfarenheten visat medfört allvarliga konsekvenser ifråga om studieresultatet i ämnet. I en tid då matematikundervisningen i betydande omfattning måste anförtrös åt lärare utan den önskade pedagogiska och akademiska utbildningen blir de ogynnsamma verkningarna av det låga timtalet särskilt kännbara. Det tycks vara ett allmänt intryck bland matematiklärarna på de stadier, som representeras av realskolans högre klasser och gymnasiets lägre ringar, att tillräcklig tid icke står till förfogande för övningsmomentet i undervisningen. Därigenom kommer det ena viktiga kursavsnittet att avlösa det andra i så snabb takt, att möjligheten till ett lugnt och grundligt inlärande ej föreligger. Ämnet vållar på så sätt lärjungarna onödigt stora svårigheter i skolan och medför ofta pressande extraarbete (privatlektioner o. dyl.) i hemmet.

En ökning av timtalet för ämnet matematik i vissa klasser och ringar, dock utan ändring av nuvarande kursfordringar och antal läxtimmar, skulle ge övningsmomentet större utrymme vid undervisningen. Genom att lärjungarna får mera övning i skolan bör deras allmänna färdighet i ämnet komma att förbättras, varigenom hemuppgifterna torde gå lättare att utföra och extraläsningen kunna reduceras. I samma mån som studieresultatet kan bli bättre än för närvarande ökas lärjungarnas intresse för att välja reallinjen. Men även för de elever, som efter realexamen eller motsvarande studiegång går ut till yrkesutbildning av annat slag, där matematik erfordras som grund, blir en sådan förstärkning av stort värde.

Den timalshöjning, som överstyrelsen skisserade i det preliminära förslag, som varit föremål för remissbehandling i ett antal kollegier och sammanslutningar, hade följande omfattning.

Timtalet i matematik på allmän bildningslinje vid de allmänna läroverken och kommunala realskolorna skulle höjas med 1 veckotimme per klass och ring i klasserna 1³—3³, 2⁴—4⁴ och 3³—5⁵ samt i ringarna R 1³ och R 1⁴—R II⁴.

Motsvarande förstärkning av matematikens timal skulle också göras på försöksskolans högstadium (årskurserna 7—9 a och g), oavsett vilken alternativkurs som tillämpas i ämnet.

I flickskolan skulle förstärkningen komma till stånd på det sättet, att de lärjungar i klasserna 3⁵ och 4⁵ (och motsvarande klasser på 6- och 7-årig linje), vilka ämnar övergå till gymnasium, erhåller möjlighet till frivillig undervisning i ämnet under 1 veckotimme i vardera klassen.

Förstärkningstimmen skulle i samtliga skolformer införas i de nämnda klasserna (årskurserna) och ringarna på en gång läsåret 1959/60 och anordningen gälla som en av förhållandena föranledd tillfällig åtgärd under en period av fem läsår.

Remissbehandlingen av förslaget utvisar, att detta omfattats med klart positivt intresse. När det gäller försöksskolans högstadium har dock viss tveksamhet kommit till uttryck. Den meningen har bland annat framförts, att förstärkningen inom denna skolform borde begränsas till att gälla endast lärjungar som läser alternativkurs 2. Efter ytterligare överväganden har överstyrelsen ansett sig böra för närvarande ansluta sig till denna ståndpunkt. Skälen är i första hand följande.

Den ifrågasatta åtgärden avser främst att stärka grunden i matematik för lärjungar, som i många fall önskar gå vidare på studie- och utbildningsvägar, där den tidigare skolningen i matematik har stor betydelse. Mot denna bakgrund har det syntts naturligt att ej nu ifrågasätta timalshöjning i realskolans båda högsta klasser inom den särskilda studiegången eller ifråga om den särskilda kursen i matematik. I dessa fall rör det sig nämligen om en matematikkurs av något enklare slag och om ett lärjungeurval, som icke torde ha samma behov av förstärkt matematikundervisning som de elever, som läser normalkursen. Tillämpade på försöksskolans högstadium motiverar dessa synpunkter en anordning av motsvarande slag, nämligen att förstärkningen nu endast kommer den undervisning till del, som avser alternativkurs 2. Ett för ögonblicket avgörande skäl, som talar för en dylik begränsning, är hänsynen till den knappa lärartillgången.

Även i vad avser flickskolan har överstyrelsens förslag blivit föremål för invändningar. Representanterna för skolformen hävdar, att förstärkningen ej bör begränsas till elever, som ämnar övergå till gymnasium, utan komma

samtliga lärjungar till del. Till denna ståndpunkt ansluter sig även Läroverkslärarnas riksförbund.

Överstyrelsen anser sig emellertid icke böra frångå sitt preliminära förslag på denna punkt. Den rådande lärarbristen tvingar nämligen till största möjliga restriktivitet för att stödåtgärderna skall kunna sättas in, där de bedömes vara allra mest angelägna. Såsom nyss framhållits kommer enligt överstyrelsens förslag förstärkningen icke heller i realskolan och på enhetsskolans högstadium alla lärjungar till godo. Vidare bör observeras, att flickskolan även med sin nya huvudform, den femåriga linjen, får anses allttjämt erbjuda en relativt lugn studiegång, medan realskolans huvudlinje, den treåriga, väntas bli mera pressande. För de flickskolelever, som ämnar söka inträde på gymnasiet, torde anordningen med 1 veckotimmes extra undervisning i de två nämnda klasserna ge särskilt god verkan. Man bör nämligen hålla i minnet, att det vid dessa lektioner merendels blir fråga om ganska små avdelningar med god möjlighet för läraren till mera individuell undervisning.

Den ifrågasatta förstärkningstimmen bör enligt överstyrelsens mening kunna infogas i timplanen för respektive klasser samt för ring R I⁴ utan rubbning av timplanen i övrigt. Då, såsom ovan framhållits, timmen skall anslås till övningsräkning inom det redan gällande kursinnehållet, torde nämligen höjningen av det totala veckotimtalet i stort sett innebära, att elevernas hemarbete reduceras i minst lika stor utsträckning som det schemabundna arbetet i skolan utvidgas. Beträffande den högsta årsklass, som beröres av förslaget, nämligen ring R I³ och R II⁴, synes det dock angeläget att om möjligt ej minska den arbetstid, som lärjungarna bör förfoga över till studier på egen hand. Överstyrelsens preliminära förslag gick därför ut på att timtalet i gymnastik med lek och idrott i de nämnda ringarna bör sänkas från nuvarande 4 veckotimmar till 3 veckotimmar, d. v. s. samma timtal som ämnet nu har i realskolans avslutningsklass, ring I⁴ och på realgymnasiet i övrigt. Bestämda invändningar har gjorts mot denna reducering, bland annat av Läroverkslärarnas riksförbund och Svenska gymnastiklärarsällskapet. Därvid har betonats den betydelse, som gymnastiken har som motvikt mot det teoretiska arbetet i läroämnena och det stillasittande, som därav föranledes.

Gentemot denna invändning vill överstyrelsen endast framhålla, att en gymnastiktimme visserligen ger värdefull avkoppling och hälsosam kroppsövning men att den därjämte på det stadium det gäller icke sällan medför ett trötthetsmoment, som också måste beaktas. Lärjungar, som har tid och kraft och intresse för även en fjärde gymnastiklektion per vecka, torde i vissa fall kunna hänvisas att under 1 veckotimme följa undervisningen i annan gymnastikavdelning. Överstyrelsen vidhåller sålunda sin mening, att antalet gymnastiktimmar i ringarna R³ och R II⁴ bör sänkas till 3 per vecka.

Vid bifall till förslaget kommer det totala timtalet i årskurserna 7—9 a och g vid försöksskolan att stiga från 37 till 38 veckotimmar. I berörda klasser och ringar vid läroverk och kommunala realskolor blir antalet veckotimmar i läroämnena och totaliter det som framgår av följande tablå (tidi-gare timtal inom parentes):

	I ³	2 ⁴	3 ³	2 ⁴	3 ⁴	4 ⁴	3 ⁵	4 ⁵	5 ⁵	RI ⁴	RII ⁴	RI ⁵
Läroämnen	29 (28)	30 (29)	30/33 (29/32)	27 (26)	29 (28)	30/33 (29/32)	27 (26)	29 (28)	30/33 (29/32)	31 (30)	31 (30)	31,5 (30,5)
Totalt	38 (37)	38 (37)	36/38 (35/37)	36 (35)	38 (37)	36/38 (35/37)	36 (35)	38 (37)	36/38 (35/37)	37 (36)	36 (36)	36,5 (36,5)

När överstyrelsen utarbetade sina anslagsäskanden för budgetåret 1959/60, beräknade överstyrelsen, att den ökning av lärarbehovet i matematik, som skulle bli en följd av den då preliminärt diskuterade timtalshöjningen, skulle, omräknad i heltidstjänster, uppgå till cirka 155 stycken, varav 100 tjänster för de allmänna läroverken. Då emellertid bristen på matematiklärare kunde befaras utgöra ett allvarligt hinder för ett framgångsrikt genomförande av den planerade åtgärden, önskade överstyrelsen mera i detalj undersöka läget ort för ort. Vid detta läsårs början har överstyrelsen därför genom en rundfråga till de olika läroanstalterna inhämtat upplysning i två avseenden. Skolorna har dels rapporterat, hur stor den totala timtalsökningen i ämnet matematik skulle bli vid den organisation, som beräknas för respektive skolor läsåret 1959/60, dels redovisat i vilken utsträckning det ökade behovet av matematiklärare skulle kunna täckas genom att redan anställda lärare antingen är villiga åtaga sig tilläggstimmar i ämnet eller kan bestrida matematikundervisning i ökad omfattning inom ramen för sin undervisningsskyldighet. I det senare fallet kan nyanskaffningsbehovet av lärare eventuellt förskjutas mot ämneskombinationer med rikligare lärartillgång.

Det inkomna materialet har bearbetats och sammanställts i en översikt. Slutsiffran 181 tjänster överstiger den av överstyrelsen beräknade siffran. Även den nya siffran är approximativ men den torde böra anses mera säker än överstyrelsens beräkning, eftersom den stöder sig på en på respektive skolort och vid senare tidpunkt gjord bedömning av expansionen vid nästa läsårs början. För flickskolans del torde emellertid siffran ligga i överkant, eftersom i vissa fall de inkomna uppgifterna synes bygga på förutsättningen, att samtliga lärjungar i klass 3⁵—4⁵ (och motsvarande) skulle erhålla förstärkningstimmen. Då därtill kommer, att överstyrelsens definitiva förslag medför viss reducering av den tidigare beräknade ökningen av lärarbehovet, blir diskrepansen mellan siffrorna mindre och synes ej vara så stor, att den bör föranleda ändrade anslagsäskanden.

Överstyrelsens förhoppning, att landets matematiklärare skulle med intresse vilja medverka till förslagets genomförande har på glädjande sätt infriats. Mera än 2 800 veckotimmar svarande mot cirka 117 hela tjänster skulle kunna bestridas utan nyanskaffning av matematiklärare. Även om den erforderliga nyanskaffningen ändock är av en storleksordning som kan inge bekymmer, anser överstyrelsen timtalshöjningen så angelägen, att den bör genomföras.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer överstyrelsen bland annat, att Kungl. Maj:t måtte föreskriva respektive förklara hinder icke möta

att timtalet i matematik på allmän bildningslinje vid de allmänna läroverken och kommunala realskolorna från och med läsåret 1959/60 höjes

med 1 veckotimme per klass och ring i klasserna 1³—3³, 2⁴—4⁴ och 3⁵—5⁵. samt i ringarna R I³ och R I⁴—R II⁴,

att timtalet i gymnastik med lek och idrott vid de högre allmänna läroverken från och med samma läsår sänkes med 1 veckotimme i ringarna R I³ och R II⁴,

att motsvarande förstärkning av matematikens timtal med 1 veckotimme från och med läsåret 1959/60 göres på försöksskolans högstadium (årskurserna 7—9 a och g), dock icke beträffande lärjungar som läser alternativkurs 1,

att de lärjungar i klasserna 3⁵—4⁵, 4⁶—5⁶ och 5⁷—6⁷ vid kommunal flickskola, vilka ämnar övergå till gymnasium, från och med läsåret 1959/60 erhåller möjlighet till extra undervisning i matematik under 1 veckotimme i vardera klassen

samt att den föreslagna rubbningen av timplanerna gäller som en av förhållandena föranledd tillfällig åtgärd under en period av fem läsår.

Departementschefen. Den sedan flera år pågående utbyggnaden av den statliga gymnasieorganisationen genom förstatligande av kommunala gymnasier har hittills omfattat 35 gymnasier. Vid innevarande budgetårs ingång befintliga helt kommunala gymnasier och dessas tillkomstär framgår av följande sammanställning.

Stockholm: Blackeberg	1953	Norrtälje	1957
Stockholm: Gubbängen	1953	Vetlanda	1957
Fagersta	1954	Kramfors	1957
Malmö: Slottsstaden	1954	Ulricehamn	1957
Mörby	1954	Göteborg: Östra realskolan . .	1958
Mora	1956	Klippan	1958
Stockholm: Spånga	1956	Ljungby	1958
Ånge	1956	Malmö: Johannes samreal-	
Älmhult	1956	skola	1958
Falkenberg	1957	Nybro	1958
Hallsberg	1957	Ronneby	1958
Hultsfred	1957		

Av dessa kommunala gymnasier har skolöverstyrelsen till förstatligande från och med nästa budgetår föreslagit gymnasierna i Fagersta samt Blackeberg och Gubbängen, de båda sistnämnda i Stockholm. Mot detta förslag har jag ingen erinran (p. 1).

Förstatligandet av de angivna tre gymnasierna bör börja med budgetåret 1959/60 eller vid den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, och på sedvanligt sätt tillgå så, att första året första ringen av varje gymnasielinje förstatligas och därefter successivt en ring om året. I samband med förstatligandet av gymnasierna bör rektorstjänsterna vid realskolorna ombildas till rektorstjänster vid högre allmänna läroverk med placering i lönegraden Bp 1 (p. 2). Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i enlighet med de av riksdagen godkända principerna besluta om tjänsternas

inplacering i vederbörliga avlöningsgrupper. Vid de nya högre allmänna läroverken bör inrättas tillhopa 11 ordinarie lektorstjänster, nämligen i Fagersta två, i Blackeberg fyra och i Gubbängen fem tjänster (p. 3).

Kostnadsökningen för statsverket under förevarande anslag kan efter fullbordat förstatligande av de tre gymnasierna beräknas till omkring 945 000 kronor. Å andra sidan uppkommer en besparing under anslaget till Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m. Under förutsättning att alla nu ifrågavarande gymnasier nått upp till fullt statsbidrag enligt de grunder, som hittills tillämpats, uppgår denna besparing till 450 000 kronor.

Jag tillstyrker överstyrelsens förslag om inrättande av sammanlagt 19 nya ordinarie lektorstjänster vid de två grupper av läroverk, vilkas utbildning till högre allmänna läroverk beslöts vid 1957 och 1958 års riksdagar (p. 4).

Jag har i det föregående utförligt redovisat skolöverstyrelsens förslag för nästa budgetår beträffande försöksgymnasieorganisationen. Vad först angår försöksgymnasiet i Skellefteå räknar jag med att linjeorganisationen nästa år utökas med en reallinje (p. 5). I likhet med överstyrelsen finner jag förutsättningar föreligga för försöksgymnasiet i Nacka att starta budgetåret 1959/60. Med hänsyn till nu tillgängliga siffror beträffande elevunderlaget räknar jag tills vidare med att tre avdelningar av första ringen inrättas nästa år (p. 6). Rektorsgöromålen vid försöksgymnasiet torde under budgetåret 1959/60 få bestridas av rektor vid Nacka stads praktiska realskola. Jag anser dessutom en studierektor böra förordnas vid nämnda gymnasium. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut om arvodet åt ifrågavarande båda rektorer (p. 7).

Jag tillstyrker överstyrelsens förslag om inrättande av 12 nya ordinarie lektorstjänster vid försöksgymnasierna (p. 8).

Den nu vakanta vaktmästartjänsten vid den avvecklade samrealskolan i Nederkalix bör överflyttas till försöksgymnasiet i Kalix och återbesättas. Jag kan dock icke tillstyrka placering i högre lönegrad än Ao 7 (p. 9). Såsom villkor bör, såsom skolöverstyrelsen förutsatt, gälla att kommunen åtager sig kostnaderna för den andra vid skolanläggningen erforderliga heltidstjänsten.

Vid vartdera av försöksgymnasierna i Kärrtorp och Västertorp föreslår jag inrättande av en vaktmästartjänst i Ao 7 under förutsättning att Stockholms stad åtager sig kostnaderna för den andra vid respektive skolanläggningar erforderliga vaktmästartjänsten (alternativt värmeskötartjänsten) (p. 10).

Vidkommande kompletteringsgymnasiet är jag icke beredd att föreslå inrättande av någon kontorsbiträdestjänst i reglerad befordringsgång (p. 11). För anställande av tillfällig personal inklusive assistent åt rektor räknar jag med ett totalt belopp av 19 000 kronor, vilket innebär en höjning i förhållande till innevarande budgetår med 4 000 kronor (p. 12). Överstyrelsens

beräkning av kostnaderna för lärararvoden vid egna kurser vid gymnasiet har icke givit mig anledning till erinran (p. 12 a).

Jag räknar med att lärarbristen kommer att göra det nödvändigt att även för nästa budgetår tillämpa de besparingsföreskrifter, som meddelats för innevarande år (p. 13).

För förbättring av lektorsrepresentationen tillstyrker jag — utöver i det föregående förordade lektorstjänster — inrättande av ytterligare 35 ordinarie dylika tjänster (p. 14).

Överstyrelsens beräkning av det totala behovet i övrigt av lärare i läroämnen föranleder i och för sig ingen erinran från min sida (p. 15).

Antalet befordringstjänster — adjunktstjänster i lönegrad Ao 23 och ämneslärarinnetjänster i Ao 21 — skall bestämmas enligt de grunder, som angivits i den i propositionen 1957: 183 redovisade överenskommelsen med lärarorganisationerna. Med beaktande härav har överstyrelsen föreslagit inrättande av 229 nya tjänster i Ao 23, medan antalet tjänster i Ao 21 ansetts böra bibehållas oförändrat. Mot detta förslag har jag i och för sig ingenting att invända. Då jag icke ansett mig kunna förorda inrättande av fler än 35 av de av överstyrelsen föreslagna 80 lektorstjänsterna för förbättring av lektorsrepresentationen, bör emellertid antalet befordringstjänster ökas i motsvarande grad eller med 45 tjänster. Sammanlagt räknar jag således med inrättande av 274 nya adjunktstjänster i lönegrad Ao 23 (p. 16). Mot förslaget om inrättande av 122 nya adjunkts- och ämneslärarinnetjänster i Ao 21 respektive Ao 19 har jag ingen erinran (p. 17).

Överstyrelsens förslag om inrättande av 17 nya ordinarie övningslärartjänster anser jag mig böra tillstyrka (p. 18—21). Jag ansluter mig i princip till vad skolöverstyrelsen föreslagit i fråga om fördelningsnormerna beträffande tilldelningen av veckotimmar i frivillig undervisning i övningsämnen. Vidkommande den frivilliga undervisningen i instrumentalmusik och körsång föreslår jag dock, i anslutning till vad statskontoret anfört, att för varje veckotimme utöver den första kräves ett fullt femtiotal elever vid skolan respektive ett fullt femtiotal deltagande elever. Timalet i dessa båda ämnen skulle med en dylik beräkningsnorm bli i stort sett oförändrat. Förslaget om uppdelning av klassavdelningar vid undervisning i hemkunskap kan jag ej biträda. I övrigt föranleder överstyrelsens beräkningar av antalet veckotimmar i övningsämnena ingen erinran från min sida (p. 22—24).

Den av överstyrelsen föreslagna utökningen av antalet ordinarie skol-skötersketjänster kan jag icke tillstyrka liksom ej heller förslaget om uppflyttning i högre lönegrad av befintliga dylika tjänster (p. 25—26). Ej heller är jag beredd tillstyrka en sänkning av antalet elever per anställd skol-sköterska (p. 27).

Jag är icke beredd tillstyrka ordinariesättning av en vaktmästartjänst i Ae 7 vid vardera av samrealskolorna i Båstad och Svenljunga (p. 28). I

samband med den av mig föreslagna ombildningen av samrealskolan i Fagersta till högre allmänt läroverk bör vid läroverket inrättas en vaktmästartjänst i Ao 8 genom ombildning av en där nu inrättad vaktmästartjänst i Ao 7 (p. 29). Jag tillstyrker att en vaktmästartjänst i Ao 7 vid vartdera av de högre allmänna läroverken i Kristianstad och för gossar å Norrmalm i Stockholm utbytes mot en värmeskötartjänst i Ao 8 (p. 30). Likaså räknar jag med inrättande av en vaktmästartjänst i Ae 7 vid högre allmänna läroverket i Motala och en värmeskötartjänst i Ae 8 vid högre allmänna läroverket i Landskrona. Vad överstyrelsen i övrigt föreslagit beträffande vaktmästarorganisationen anser jag mig ej böra biträda (p. 31—33). Den nuvarande vaktmästarorganisationen vid de allmänna läroverken utformades vid 1952 års riksdag. Med hänsyn till bland annat real-skolereformen och övriga inträdda organisatoriska förändringar finner jag — i likhet med statskontoret — tiden nu inne att verkställa en översyn av organisationen. Jag förutsätter därför att denna fråga upptages inom skolöverstyrelsen och att resultatet av undersökningen redovisas av överstyrelsen i kommande anslagsäskanden.

Jag är ej beredd förorda någon ny princip beträffande inrättandet av befattningar som biträdande rektorer. Ytterligare nedsättning av undervisningsskyldigheten i enlighet med överstyrelsens förslag kan jag ej heller tillstyrka. För nu ifrågavarande ändamål räknar jag med oförändrad medelsanvisning (p. 34).

Beträffande skolkuratorsverksamheten förordar jag inrättandet av en ny heltidstjänst i Ae 12. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om tjänstens placering (p. 36). Vad beträffar skolkuratorsverksamheten i övrigt räknar jag med en anslagsförstärkning av ytterligare 20 000 kronor, varför medelsanvisningen för skolkuratorsverksamheten i denna del kan beräknas till omkring 95 000 kronor. Liksom hittills bör det få ankomma på Kungl. Maj:t att inom den angivna medelsramen från fall till fall bedöma frågor om medelsanvisning för hithörande ändamål (p. 35 och 37).

Överstyrelsens förslag om justering av gällande grunder för biträdes-hjälpen åt rektorerna kan jag icke biträda. Jag räknar således för nästa budgetår endast med en automatisk ökning av medelsanvisningen med hänsyn till det ökade elevantalet vid skolorna. Medelsanvisningen uppskattar jag till 2 215 000 kronor (p. 38).

Någon ökning av medelsanvisningen till vissa institutionsarbeten kan jag ej förorda (p. 39).

Jag tillstyrker överstyrelsens förslag beträffande automatisk höjning av arvoden vid läroverk med lärarkurs (p. 40).

I övrigt räknar jag med en automatisk höjning av arvodena till skolläkare, skolsköterskor och bibliotekarier med respektive 24 000, 35 000 och 7 680 kronor ävensom med en automatisk minskning av arvodena vid statens aftonskola med 400 kronor, allt i enlighet med överstyrelsens förslag.

Jag beräknar vidare medel för kompensation i anledning av höjda folkpensionsavgifter med ett belopp av 1 207 000 kronor.

Beträffande skolöverstyrelsens förslag om ökning av antalet matematiktimmar i realskolan och enhetsskolan samt de lägre ringarna på realgymnasiet vill jag i likhet med överstyrelsen starkt understryka vikten av att åtgärder vidtages för att åstadkomma en ökning av elevtillströmningen till gymnasiets reallinje. Som särskilt angeläget framstår att ur de stora årskullar, som under de närmaste åren passerar gymnasiestadiet, utvinna ett relativt sett betydligt större antal studenter än hittills med matematisk-naturvetenskapligt inriktad gymnasieutbildning. Samtidigt vill jag dock framhålla att redan de ekonomiska konsekvenserna av överstyrelsens förslag är av sådan storleksordning att jag inte funnit det möjligt att acceptera förslaget i dess helhet. Det är också uppenbart att förslaget från rent pedagogiska synpunkter i vissa avseenden inte nu kan godtagas utan att åtskilliga ytterligare överväganden och undersökningar göres. Situationen är enligt min mening inte sådan att en så genomgripande utökning av timplanen, som förslaget totalt innebär, utan vidare är påkallad. Det bör också understrykas, att den ökade tillströmning till gymnasiets reallinje, som allvarligt bör eftersträvas, inte kan ernås uteslutande genom en ökning av antalet matematiktimmar på timplanen. Det fordras även andra åtgärder för att stärka den allmänna grund, som matematikkunskaperna bildar för fortsatta studier och vidareutbildning inom det matematisk-naturvetenskapliga området. Skolöverstyrelsen har också framhållit detta och för egen del vill jag endast här särskilt peka på betydelsen av ett närmare samarbete och en närmare samordning mellan bottenskolan och realskolan och mellan realskolan och gymnasiet beträffande matematikundervisningen. Jag vill dessutom speciellt understryka vikten av fortsatt arbete på ämnesmetodikens vidareutveckling och fortlöpande bearbetning av kursinnehåll och kursfördelning.

Efter olika överväganden har jag för egen del kommit fram till att en ökning av antalet matematiktimmar nu bör ske men att den bör koncentreras till de klasser, i vilka de gymnasieinriktade eleverna har att träffa sitt val mellan de olika gymnasielinjerna. En sådan ökning med en timme bör enligt min mening försöksvis omfatta den treårsperiod, som inträffar innan definitivt beslut skall fattas om obligatoriskt genomförande av den nioåriga enhetsskolan, alltså läsåren 1959/60—61/62. En längre period är otänkbar med hänsyn till de överväganden som skall göras beträffande enhetsskolans närmare utformning och vad därmed äger samband.

Jag föreslår därför, att den av överstyrelsen föreslagna ökningen begränsas till följande årskurser.

Årskurs	Enhetsskolan	Realskolan och flickskolan					
8	8	2 ³		4 ⁵			
9	9	3 ³	3 ⁴	5 ⁵	3 ⁵		5 ⁷
10			4 ⁴		4 ⁵	4 ⁶	6 ⁷
11						5 ⁶	
	cirka 580 vt		cirka 2 300 vt				
			varav statliga läroverk 1 700				
			komm. sk. och privatlvk 600				

Att samtliga dessa årskurser bör vara med, beror på att gymnasievalet tills vidare ju avser såväl 3-årigt som 4-årigt gymnasium. Förstärkningen kommer naturligtvis också att gälla ett stort antal elever, som inte kommer att bedriva gymnasiestudier. Men även för dem kommer förstärkningen uppenbarligen att bli av stort värde. Beträffande årskurserna 8 och 9 i enhetsskolan vill jag framhålla, att en begränsning av förstärkningen enbart till dem som läser alternativkurs 2 skulle innebära en försvåring av möjligheterna för eleverna att växla mellan olika kursinriktningar och att en sådan kategoriklyvning inte kan accepteras. I 8 och 9 årskurs av enhetsskolan bör alltså förstärkningen gälla samtliga elever i 8 och 9 a och g. Beträffande 9 y vill jag framhålla, att redan de nuvarande timplaneförebilderna ger möjlighet att förstärka matematikundervisningen på sådan gren, där detta bedömes erforderligt. För flickskolan bör, som skolöverstyrelsen framhållit, undervisningen vara frivillig.

Kostnaderna för statsverket för *redovisningsåret* 1959/60 kan beräknas till i runt tal följande belopp.

Enhetsskolan	453 000
Allmänna läroverken	1 402 000
Högre kommunala skolor och privatläroverk	391 000
	2 246 000

Härav kommer 1 402 000 kronor att belasta budgeten från och med budgetåret 1959/60 medan beträffande återstående kostnader en förskjutning sker med ett budgetår på grund av statsbidragssystemet.

Statsverkets kostnader för redovisningsåren 1960/61 och 1961/62 kan beräknas till ett knappt 5 procent högre belopp än för redovisningsåret 1959/60.

Det är självklart att varje utökning av de redan ansträngda timplanerna kan komma att medföra menliga konsekvenser för elevernas arbetsförhållanden. Jag vill därför med all skärpa framhålla, att den ytterligare matematiktimmen skall anslås till övningsräkning inom det redan gällande kursinnehållet och att det alltså under inga förhållanden får bli fråga om att höja undervisningens mål. Timtalshöjningen bör dessutom medföra en reduktion av elevernas hemarbete i motsvarande omfattning. Jag förutsätter att skolöverstyrelsen utfärdar bindande föreskrifter och anvisningar i detta hänseende.

Under denna anslagspunkt torde få upptagas en fråga rörande rektorstjänsten vid samrealskolan i Lund och det med denna rektorstjänst förenade uppdraget att fullgöra rektorsgöromålen vid kommunala flickskolan i samma stad. Den ekonomiska regleringen av denna förening har berörts i 1957 års statsverksproposition (åttonde huvudtiteln, p. 199, s. 478 f. och 484 f.). På grund av vissa följdverkningar av den därefter genomförda löneplansrevisionen har fråga uppkommit om en justering av den hittillsvarande regleringen. Det torde i fortsättningen få ankomma på Kungl. Maj:t att — liksom i andra liknande fall — pröva och avgöra de med föreningen sammanhängande frågorna.

Jag vill härefter beröra en fråga om ombildning av vissa läroverk till samläroverk i anledning av framställningar, som våren 1958 inkommit till Kungl. Maj:t från stadsfullmäktige i Stockholm respektive Malmö och Örebro och vari hemställts att vissa för enbart flickor eller gossar avsedda allmänna läroverk finge ombildas till samläroverk. Jag vill i anledning härav förorda, att om riksdagen icke riktar någon erinran häremot, det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om omorganisation av för enbart kvinnliga respektive enbart manliga lärjungar avsedda allmänna läroverk till läroverk avsedda för såväl manliga som kvinnliga elever.

Slutligen förordar jag, i anledning av en framställning i ämnet från skolöverstyrelsen den 13 februari 1958, att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att föreskriva att ordinarie lektorstjänst, vilken ersatts med sådan extra ordinarie lektorstjänst (s. k. utbytestjänst), som avses i nådigt beslut den 19 december 1952 angående utbyte i vissa fall av ordinarie lärartjänster i läroämnena vid högre skolor mot extra ordinarie, må, därest den extra ordinarie tjänsten efter ledigförklarande icke kunnat besättas, i stället kunna ersättas med extra ordinarie adjunktstjänst av i samma beslut angivet slag. Åtgärden avser att underlätta möjligheterna till anskaffande av vikarier vid skolor med lärarbrist.

Medelsbehovet för täckande av utgifterna under förevarande anslag beräknar jag vid bifall till de förslag jag i det föregående framlagt till 204 675 600 kronor, vilket innebär en kostnadsökning med 9 179 600 kronor.

I den för budgetåret 1958/59 fastställda avlöningsstaten för de allmänna läroverken är på inkomstsidan upptaget särskilda uppbördsmedel med sammanlagt 496 000 kronor. På grund av omläggningen av läroverkens ekonomiska förvaltning bortfaller från och med budgetåret 1959/60 de bland särskilda uppbördsmedel upptagna posterna Bidrag från Stockholms stad, Av kommuner och lärare erlagda hyror ävensom Av vaktmästare erlagda hyror samt ersättning för bränsle och lyse, posterna beräknade i avlöningsstaten till sammanlagt 458 400 kronor. Den återstående posten Avkastning av donationer från kronan m. m. torde för budgetåret 1959/60 böra beräknas till oförändrat 37 600 kronor.

Det erforderliga anslagsbeloppet beräknar jag till (204 675 600 — 37 600 =) 204 638 000 kronor, vilket innebär en anslagsökning med 9 638 000 kronor.

Under åberopande av vad jag i det föregående anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1. besluta, att samrealskolorna i Fagersta samt Blackeberg och Gubbängen, de båda sistnämnda i Stockholm, från och med budgetåret 1959/60 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, skall ombildas till högre allmänna läroverk med den linjeorganisation Kungl. Maj:t bestämmer, skolande ombildningen tillgå sålunda, att första ringen vid ombildningen omedelbart upprättas och sedan ytterligare en ring per år, till dess gymnasiet är i sin helhet färdigbildat;

2. bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1959/60, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de allmänna läroverken, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

3. godkänna följande avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	129 184 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	4 028 700
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	43 255 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	27 000 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	1 207 000
Summa kronor	204 675 600

Särskilda uppbördsmedel

Avkastning av donationer från kronan m. m.	37 600
--	--------

Nettoutgift kronor 204 638 000

4. till *Allmänna läroverken: Avlöningar* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 204 638 000 kronor.

[194] 2. Allmänna läroverken: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	702 000	660 735
1958/59 (statsliggaren s. 685)	1 187 100	
1959/60 (förslag)	12 605 200	

Enligt beslut av 1958 års riksdag angående ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken (skrivelse nr 213) skall från och med budgetåret 1959/60 bidragsanslaget till läroverkens kassor bortfalla. I stället för nämnda anslag skall här ifrågavarande omkostnadsanslag till läroverken utökas med tre särskilda poster, nämligen till expenser, bibliotek och materiel samt understöd och premier.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 12 601 900 kronor. Utgiftsförändringarna hänför sig till följande poster.

1. Rese- och flyttningersättningar	+	30 000
2. Teknisk utrustning vid läroverk och seminarier med egentlig lärarkurs samt med lärarhögskolan samverkande läroverk	+	45 000
3. Expenser (utom vid läroverket för vuxna och kompletteringsgymnasiet i Stockholm)	+	6 000 000
4. Bibliotek och materiel	+	5 900 000
5. Understöd och premier	+	350 000
6. Kursavgifter till korrespondensinstitut vid läroverket för vuxna	+	90 000
7. Expenser vid läroverket för vuxna	+	4 600
(Utrustning av tre lärosalar vid läroverket för vuxna)	—	94 300
8. Kursavgifter för främmande kurser m. m. vid kompletteringsgymnasiet i Stockholm	+	249 000
9. Expenser vid kompletteringsgymnasiet i Stockholm ..	+	38 000
10. Övriga utgifter	—	10 000
Summa ökning kronor		+ 12 602 300
Avrundat till		+ 12 601 900

Av handlingarna i ärendet inhämtas beträffande de olika förslagen bland annat följande.

1. Uppräkningen är av automatisk karaktär.

2. *Överstyrelsen* räknar med 23 läroanstalter med egentlig lärarkurs samt med en anskaffningskostnad för audiovisuella hjälpmedel av 10 000 kronor per läroanstalt. Då hittills för ändamålet har anvisats sammanlagt 150 000 kronor bör enligt överstyrelsens mening således för nästa budgetår för dessa läroanstalter anvisas sammanlagt 80 000 kronor.

I brev den 1 juni 1956 respektive den 6 juni 1957 har Kungl. Maj:t förordnat, att högre allmänna läroverket å Kungsholmen i Stockholm och Nya Elementarskolan i Stockholm skall vara med lärarhögskolan samverkande läroverk. Ifrågavarande läroverk fullgör till stor del sådana uppgifter, som åvilar läroanstalter med egentlig lärarkurs och synes böra jämföras med sådana läroverk. *Överstyrelsen* finner därför synnerligen angeläget, att de erhåller en fullgod utrustning av audiovisuella hjälpmedel. Kostnaderna bör beräknas till för högre allmänna läroverket å Kungsholmen i Stockholm lägst 10 000 kronor och för Nya Elementarskolan i Stockholm 5 000 kronor eller sammanlagt 15 000 kronor.

För budgetåret 1959/60 bör sålunda under anslagsposten anvisas 80 000 + 15 000 = 95 000 kronor.

3. Medel för att bestrida de allmänna läroverkens utgifter för expenser, bibliotek och materiel samt understöd och premier har budgetåren 1957/59 anvisats såsom särskilda anslagsposter under anslaget Allmänna läroverken: Bidrag till läroverkens kassor. Enligt nådigt brev den 2 maj 1958 skall detta anslag under budgetåret 1958/59 disponeras på följande sätt:

1. Bidrag till expenskassan, förslagsvis	5 750 000
2. Bidrag till biblioteks- och materielkassan, förslagsvis	4 000 000
3. Bidrag till understöds- och premiekassan, förslagsvis	250 000
Summa kronor	10 000 000

Under budgetåret 1958/59 bibehålles avgiftssystemet vid ett fåtal av de allmänna läroverken. Från och med budgetåret 1959/60 skall enligt beslut av 1958 års riksdag samtliga allmänna läroverk ha infört avgiftsfri undervisning. Detta beslut medför givetvis behov av ökad medelsanvisning för de ändamål som dessa kassor varit avsedda för.

För beräkningen av anslagsbehovet under budgetåret 1959/60, såvitt avser expenser samt bibliotek och materiel, torde böra tagas till utgångspunkt anslagsbelastningen budgetåret 1957/58 vid de läroverk, som hela detta budgetår tillämpat systemet med avgiftsfri undervisning. För bedömningen av detta anslagsbehov saknar medelstillelningen till läroverk som bibehållit avgiftssystemet betydelse.

Ur anslagsposten till expenser skall budgetåret 1959/60 bestridas utgifter för samma ändamål som vid läroverk med avgiftsfri undervisning bekostats ur anslagsposten Bidrag till expenskassan med undantag av utgifter för avlöande av icke-ordinarie vaktmästar- och eldarpersonal samt övrig betjäning. Medel för avlöande av sådan personal skall från och med nämnda budgetår belasta anslagsposten till avlöningar åt övrig icke-ordinarie personal under läroverkens avlöningsanslag. Kostnaderna för avlöande av vaktmästarpersonal torde kunna uppskattas till 10,6 procent av expenskassans sammanlagda utgifter. Vissa omständigheter skulle kunna anföras för en höjning av detta procenttal, andra för en sänkning av detsamma. Då säkra hållpunkter saknas för bedömning av vilka faktorer, som överväger, utgår överstyrelsen i det följande från nämnda procenttal.

Bidrag till expenskassan vid läroverk, som övergått till avgiftsfri undervisning från och med den 1 juli 1957, har utgått med tillhoppa 5 889 800 kronor. Frändrages kostnaderna för vaktmästare, beräknade till 10,6 procent av beloppet, återstår 5 265 481 kronor. Antalet elever vid dessa läroverk var höstterminen 1957 121 922. Expenskassans utgifter fränsett vaktmästarkostnaderna motsvarar alltså vid dessa läroverk 43 kronor 19 öre per elev.

För höstterminen 1959 torde elevantalet kunna uppskattas till 140 000. Överstyrelsen vill dock understryka, att beräkningarna är mycket osäkra.

Om utgifterna under anslagsposten Expenser budgetåret 1959/60 beräknas till samma belopp per elev som motsvarande utgifter budgetåret 1957/58, alltså 43: 19 kronor, skulle till expenser förstnämnda budgetår erfordras $(43,19 \times 140\,000 =)$ 6 046 600 kronor. Beloppet torde kunna avrundas till 6 000 000 kronor.

Statskontoret har icke något att erinra mot det av överstyrelsen föreslagna beloppet till expenser.

4. För de läroverk, som hela budgetåret 1957/58 tillämpat systemet med avgiftsfri undervisning, har föreskrivits, att överstyrelsen icke utan Kungl. Maj:ts medgivande får disponera högre sammanlagt belopp än som för budgetår räknat motsvarar 35 kronor för varje vid höstterminens början närvarande elev.

Vid beräkningen av det för bestridande av biblioteks- och materielkassans utgifter erforderliga beloppet har hänsyn tagits till att hälften av vid läroverket inflytande hyresmedel tillföres kassan. Enligt riksdagens beslut angående ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken skall från och med budgetåret 1959/60 samtliga hyresmedel tillföras vederbörande läroverkskommun. Med hänsyn till uttalande av departementschefen i propositionen 1958: 115 s. 57 förutsätter överstyrelsen, att anslagsmedel motsvarande hyresinkomsternas bortfall skall tillföras läroverken. Posten till bibliotek och materiel bör sålunda höjas med det belopp, vartill dessa hyresinkomster kan uppskattas. Enligt senast tillgängliga beräkning (prop. 1956: 123 s. 151) skulle detta belopp vara 280 000 kronor. Elevantalet höstterminen 1959 har beräknats till 140 000. Beloppet motsvarar sålunda 2 kronor per elev.

Då anslagsposten till biblioteks- och materielkassan, i vad avser läroverk med avgiftsfri undervisning, budgetåret 1958/59 beräknats med utgångspunkt i ett belopp av 35 kronor per elev, skulle sålunda posten till bibliotek och materiel för budgetåret 1959/60, om läroverkens nuvarande möjligheter att tillgodose behovet av medel för dessa ändamål ej skall försämrats, behöva upptagas till en summa lägst motsvarande 37 kronor per elev, d. v. s. till $(37 \times 140\,000 =) 5\,180\,000$ kronor eller avrundat 5 200 000 kronor.

Överstyrelsen vill emellertid kraftigt understryka, att det icke skulle innebära någon förbättring av skolornas möjligheter att anskaffa undervisningsmateriel, om posten upptages till detta belopp.

Det för budgetåret 1957/58 tillgängliga anslagsbeloppet har disponerats så, att varje läroverk tilldelades 28 kronor per realskolelev och 34 kronor per gymnasieelev, varefter kvarstående belopp, i runt tal 700 000 kronor, fördelades efter behovsprövning mellan de läroverk, som sökte tilläggsbidrag. Då ansökningarna om tilläggsbidrag tillhoppa avsåg över 1 300 000 kronor, kunde läroverken genomsnittligt erhålla endast omkring hälften av de sökta beloppen. Ytterligare omkring 600 000 kronor hade sålunda erfordrats för att tillgodose de föreliggande behoven. Därvid är att märka, att de behov, som i dessa ansökningar redovisades, så gott som uteslutande avsåg behov av materielanskaffning, som uppkommit genom att kassans huvudsakligaste inkomstkälla, terminsavgifterna, icke anpassats efter penningvärdets fall och de på grund av utvecklingen ökade kraven på tekniska hjälpmedel vid undervisningen och annan mera kostnadskrävande materiel, särskilt för den naturvetenskapliga undervisningen.

För budgetåret 1959/60, då den 3-åriga realskolans införande, revisionen av realskolans kursplan och expansionen av gymnasiestadiet med tyngdpunkten lagd på reallinjen — vilka samtliga faktorer nödvändiggör ytterligare materielanskaffning — med större styrka än under budgetåret 1957/58 gör sig gällande, kan förutses, att en ökning av medelstillgången med ovannämnda belopp, 600 000 kronor, icke skulle vara tillräckligt för att tillgodose behoven. Detta belopp motsvarar 4: 28 kronor per elev. Med hänsyn till behovet skulle en höjning med lägst 5 kronor per elev vara motiverad. Då ovannämnda belopp 37 kronor per elev, endast motsvarar

det belopp per elev, som stått till förfogande för budgetåret 1957/58 och som visat sig otillräckligt för då föreliggande behov, skulle sålunda för budgetåret 1959/60 erfordras ett belopp av lägst 42 kronor per elev.

Då en medelsanvisning motsvarande lägre belopp än 42 kronor per elev skulle på grund av de nya omständigheter, som påverkar medelsbehovet under budgetåret 1959/60, medföra en standardsänkning, anser sig överstyrelsen trots lämnade besparingsdirektiv böra föreslå, att anslagsposten beräknas efter 42 kronor per elev och sålunda upptages till $(42 \times 140\,000 =)$ 5 880 000 kronor eller avrundat 5 900 000 kronor.

Statskontoret erinrar om att förslag om kompensation för bortfallet av de hyresinkomster, vilka för närvarande inflyta till biblioteks- och materielkassan vid vissa läroverk, avvisats vid 1958 års riksdag. Med hänsyn härtill och då ämbetsverket i övrigt icke kan finna skäl förebaga för en uppräknings av det för närvarande utgående beloppet per elev och år, 35 kronor, föreslår statskontoret, att anslagsposten uppföres med $(35 \times 140\,000 =)$ 4 900 000 kronor.

5. Ur anslagsposten Bidrag till understöds- och premiekassan utgår bidrag endast till läroverk med avgiftsfri undervisning. Bidrag utgår med 10 kronor för under läsåret nyinskriven elev, som enligt tidigare gällande bestämmelser haft att erlagga inskrivningsavgift.

Sakliga skäl för att allt framgent anknyta bidraget till tidigare gällande ordning med inskrivningsavgifter kan knappast anföras. Tvärtom talar enligt *skolöverstyrelsen* synnerligen starka skäl för en omläggning av bidragsgrunderna. Sålunda föranleder dessa ett relativt tidskrävande administrativt arbete, delvis för tilldelning av för skolornas ekonomi betydelselösa belopp. Det viktigaste skälet för en omläggning är emellertid, att ett högre allmänt läroverk får avsevärt mindre bidrag än en fristående realskola med samma elevantal, trots att behovet av medel för ifrågavarande ändamål är större vid förstnämnda läroverk.

Vad beträffar arbetet med bidragstilldelningen är att märka, att sådan tilldelning måste ske icke endast under höstterminen, då flertalet elever inskrives, utan även under vårterminen, då endast ett mycket ringa antal elever — vid mer än 2/3 av läroverken icke en enda bidragsberättigande — inskrives. Då överstyrelsen icke äger kännedom om vid vilka läroverk intagning av bidragsberättigande elev skett under vårterminen, måste även då samtliga läroverk beredas tillfälle att söka bidrag. Eftersom läroverken behöver medel för ifrågavarande ändamål redan under höstterminen, kan bidragstilldelningen inte anstå till vårterminen.

För höstterminen 1957 erhöll 201 läroverk tillhoppa 286 032 kronor, vilket motsvarar 1 423 kronor per läroverk. För vårterminen 1958 tilldelades endast 66 läroverk bidrag med tillhoppa 1 010 kronor, motsvarande 15 kronor per läroverk. Högsta bidragsbeloppet var 60 kronor. För 36 läroverk var bidragsbeloppet 10 kronor och för 17 läroverk 20 kronor. De för vårterminen utdelade beloppen kan knappast sägas vara av den storleksordningen, att det kan anses motiverat att för utdelning av dessa belopp föranstalta om ett rekvisionsförfarande, som berör samtliga läroverk med avgiftsfri undervisning.

Olämpligheten av nuvarande bidragsgrunder framgår även därav, att redan för det första året dessa tillämpats undantagsbestämmelser måst införas för sådana läroverk, vid vilka elevintagningen varit mindre än nor-

malt. Arbetet med bidragstilldelning åt det fåtal läroverk, som berörts av undantagsbestämmelserna, har varit lika tidskrävande som arbetet med samtliga övriga läroverk. Därest nuvarande bestämmelser bibehålles, kommer åtminstone under en övergångstid dessa undantagsbestämmelser att bli tillämpliga på ett allt större antal läroverk med ty åtföljande ökning av arbetet.

Medelst smärre modifikationer i fråga om bidragsbestämmelserna skulle måhända de arbetstekniska olägenheterna kunna i viss utsträckning avhjälpas. Det viktigaste skälet för en omläggning av bidragsgrunderna är därför, som redan framhållits, att det är sakligt oriktigt, att de högre allmänna läroverken missgynnas.

Eftersom bidrag icke utgår för elev, som intages i gymnasiet, om han tidigare varit inskriven i allmänt läroverk, är antalet bidragsberättigande gymnasieelever relativt obetydligt. Det understiger genomsnittligt 2 procent av antalet gymnasieelever. Motsvarande procenttal är för realskola vid högre allmänt läroverk nära 20 procent och för fristående realskola omkring 30 procent.

Denna skillnad i fråga om antalet bidragsberättigande elever medför, att genomsnittligt ett högre allmänt läroverk får endast $\frac{2}{3}$ av det bidrag en realskola med samma antal elever erhåller. Det under budgetåret 1957/58 utdelade bidraget till understöds- och premiekassan motsvarar sålunda för högre allmänt läroverk 2: 03 kronor per elev och för fristående realskola 3: 04 kronor per elev.

I den mån skillnad föreligger mellan gymnasium och realskola beträffande kostnader, som bestrides ur ifrågavarande post, är dessa kostnader större för gymnasiet än för realskolan. Motsvarande gäller vissa andra av den nuvarande understöds- och premiekassans utgifter. Ett högre allmänt läroverk borde därför erhålla större bidrag än en realskola med samma antal elever.

Genom en omläggning av bidragsgrunderna till att bidraget bestämmes till visst belopp per elev skulle åstadkommas såväl en förenkling av rekvisitionsförfarandet och bidragsgivningen och därmed minskad arbetsbelastning som en bättre anpassning till de olika läroverkens behov av medel för ifrågavarande ändamål.

Med hänsyn till att behovet är större för gymnasieelever än för realskolelever skulle överstyrelsen närmast vara benägen att föreslå ett högre bidrag per gymnasieelev än per realskolelev. Detta skulle emellertid förutsätta en relativt betydande ökning av medelsanvisningen för att förebygga, att realskolorna skulle råka i svårigheter på grund av alltför kraftig minskning av bidraget. Då överstyrelsen i rådande statsfinansiella läge finner sig förhindrad föreslå en sådan ökning, är överstyrelsen nödsakad föreslå, att bidraget utgår med samma belopp per gymnasieelev som per realskolelev.

Om bidraget bestämmes till 3 kronor per elev, skulle detta innebära, att realskolorna genomsnittligt finge praktiskt taget lika stort bidrag per elev som budgetåret 1957/58 och de högre allmänna läroverken ungefär 1 kronas ökning per elev. Jämfört med nu gällande ordning skulle ett sålunda bestämt bidrag för nämnda budgetår ha inneburit en ökad anslagsbelastning med omkring 80 000 kronor, motsvarande en ökning med närmare 30 procent.

Då överstyrelsen utgår ifrån att en så betydande anslagshöjning icke anses böra ifrågakomma, torde en omläggning av bidraget till visst belopp

per elev icke kunna genomföras utan en minskning av medelstilldelningen till realskolorna.

Enligt överstyrelsens mening bör därvid icke ifrågakomma, att bidraget bestämmes till lägre belopp än 2: 50 kronor per elev. Realskolorna skulle nämligen redan med ett bidrag av 2: 50 kronor nödgas vidkännas en genomsnittlig minskning av icke mindre än omkring 20 procent, vilket givetvis måste bli synnerligen kännbart för dessa skolor. En sådan åtgärd kan endast till nöds försvaras med att omläggningen medför för framtiden större rättvisa vid fördelningen av tillgängliga medel mellan högre allmänna läroverk och realskolor.

Även en så kraftig minskning för realskolornas del av bidragstilldelningen skulle med en tilldelning av 2: 50 kronor för elev även vid de högre allmänna läroverken för budgetåret 1957/58 ha inneburit en större anslagsbelastning än en bidragsgivning enligt nu gällande grunder. Den ökade anslagsbelastningen skulle dock ha inskränkt sig till ej fullt 18 000 kronor, motsvarande en ökning med ungefär 6 procent.

Även vid bibehållande av nuvarande bidragsgrunder skulle den avgiftsfria undervisningens utsträckande till samtliga läroverk och den fortgående ökningen av elevtillströmningen till läroverken ha medfört en ökad anslagsbelastning. Om icke en försämring av läroverkens möjligheter att tillgodose ifrågavarande ändamål skall inträda, måste i så fall nuvarande undantagsbestämmelser i huvudsak bibehållas och bli tillämpliga på ett relativt stort antal läroverk.

Om, såsom överstyrelsen förordar, bidraget bestämmes till 2: 50 kronor per elev och år, skulle anslagsposten till understöd och premier för budgetåret 1959/60 kunna upptagas till $(140\,000 \times 2: 50 =) 350\,000$ kronor.

Statskontoret har icke något att erinra mot den föreslagna omläggningen av bidragsgrunderna, som går ut på att bidraget bestämmes till visst belopp per elev. Under läsåret 1957/58 har till läroverk med avgiftsfri undervisning bidrag till ifrågavarande ändamål utgått med tillhoppa $(286\,032 + 1\,010 =) 287\,042$ kronor, vilket motsvarar ett belopp av cirka 2 kronor 35 öre per elev. Ämbetsverket kan för sin del icke förorda, att högre belopp än det sistnämnda lägges till grund för beräkningen av medelsbehovet under ifrågavarande post.

6. *Rektor vid läroverket för vuxna* räknar med en ökning av elevantalet med 100 från 300 innevarande budgetår till 400 budgetåret 1959/60. Då läroverket ännu befinner sig under uppbyggnad och avgången bland eleverna är obetydlig har *överstyrelsen* ingen invändning mot denna beräkning. För innevarande budgetår är förhandlingarna med korrespondensinstitutet om kursavgifterna ännu ej avslutade, men man torde kunna räkna med en oförändrad — möjligen något reducerad — avgift av 450 kronor per elev och år. Överstyrelsen finner, att det av rektor uppskattade beloppet 180 000 kronor för kursavgifter bör godtagas.

7. Ökningen hänför sig bland annat till ökade städkostnader, nödvändiga bokinköp och ökade kostnader för kontorsmateriel.

8. *Kompletteringsgymnasiet i Stockholm.*

a) *Utvidgning av gymnasiets verksamhet.*

Kompletteringsgymnasiets rektor föreslår, att gymnasiet utvidgas till ett gymnasium för vuxna, inom vilket en komplett studiegång från real-

examensnivån upp till studentexamen skall kunna beredas dess elever, när så erfordras.

Som motivering anför rektor bland annat: »Vid intagningen av elever i gymnasiet är det icke möjligt att göra skillnad mellan egentliga komplettnanter och studerande, som avser att avlägga fullständig studentexamen. Åtskilliga av den senare kategorien är lika väl värda studiehjälp som studerande tillhörande den förra kategorien. Då intagningsnämnden ansett sig förpliktad att handla i överensstämmelse med dessa synpunkter, utgöres för närvarande omkring en femtedel av gymnasiets elevkår av studerande, som önskar avlägga fullständig studentexamen. Av dessa tvingas åtskilliga, som redan fått tillfälle att följa ett antal kurser vid kompletteringsgymnasiet, av de nuvarande restriktiva reglerna för tilldelning av kurser att lämna gymnasiet just då de bäst behöver dess hjälp, nämligen omedelbart före den slutliga studentexamen. Att på detta sätt vissa dugliga elever tvingas bryta kontakten med kompletteringsgymnasiet just under den mest påfrestande delen av studietiden är ett förhållande, som måste karakteriseras som onaturligt och i längden ohållbart. I första hand innebär utvidgningen endast, att vissa elever kan tilldelas fler kurser än tidigare varit möjligt.»

Överstyrelsen ansluter sig till rektors förslag och motivering.

b) *Intagning av elever med studentexamen.*

Rektor anför bland annat följande: Med hänsyn till den rådande bristen på naturvetare och tekniker måste det anses i hög grad önskvärt, att studenter, som utexaminerats från allmänna linjen och latinlinjen, uppmuntras att ägna sig åt naturvetenskapliga och tekniska studier samt att deras kompletteringsstudier på alla sätt underlättas. Härvid skulle statens kompletteringsgymnasium kunna medverka genom att ta emot studenter som elever. Då de längre kurser (om två—fyra terminer), som anordnas av de olika med kompletteringsgymnasiet samverkande kvällsgymnasierna i naturvetenskapliga ämnen, icke alltid är fulltecknade, skulle en ytterligare intagning just till dessa kurser icke innebära någon nackdel för gymnasiet.

Enligt *överstyrelsens* mening torde möjligheten för studenter att vinna inträde vid statens kompletteringsgymnasium verksamt kunna bidra till en betydelsefull »omskolning» av vissa kategorier studenter. *Överstyrelsen* hemställer därför i överensstämmelse med rektors förslag,

att kompletteringsgymnasiets stadga ändras i det avseendet, att studerande som avlagt studentexamen får rätt att delta i gymnasiets främmande kurser,

att 150 studenter får antagas som elever i kompletteringsgymnasiet under budgetåret 1959/60

samt att ett anslag å 76 000 kronor upptages för ändamålet.

Överstyrelsen förutsätter att företrädesvis studenter, som ämnar komplettera något eller några av ämnena matematik, fysik eller kemi, antages som elever vid kompletteringsgymnasiet.

Utnyttjande av korrespondenskurser.

c) *Korrespondensgymnasier.*

Under våren 1958 har statens kompletteringsgymnasium haft visst samarbete med korrespondensgymnasiet för vuxna i Bollnäs. *Rektor* anför i sin petitaskrivelse för budgetåret 1959/60 bland annat:

»Undervisningen vid detta korrespondensgymnasium meddelas dels genom korrespondenskurser, som tillhandahålles av Hermods korrespondensinstitut, dels genom muntliga lektioner. Eleverna skall sammanträffa med respektive lärare en å två gånger i månaden. Korrespondensgymnasiets studierektor svarar för organisationen av dessa sammanträffanden och följer elevernas studiegång i detalj. Han skall dessutom flera gånger årligen avlägga rapport till kompletteringsgymnasiets rektor, som har det allmänna överinseendet över undervisningen i sin helhet.

Staden svarar tills vidare för lärarlöner, arvode åt studierektor, expeditionskostnader samt ställer undervisningslokaler till förfogande i läroverket. Samtliga elever har rätt till kostnadsfri muntlig undervisning och examination men måste själva betala korrespondenskurserna.

Samarbetet med kompletteringsgymnasiet består i att korrespondensgymnasiet står under statens kompletteringsgymnasiums överinseende och ledning, att ett antal meriterade elever (hittills 8 st.) av kompletteringsgymnasiet hänvisas till korrespondensgymnasiet samt att kompletteringsgymnasiet erlägger avgift för den muntliga undervisning, som dess elever följer vid korrespondensgymnasiet.

Överenskommelse har träffats om samverkan mellan Folkuniversitetet i Lund och kompletteringsgymnasiet vid startandet av ett korrespondensgymnasium i Skåne under höstterminen 1958 enligt samma riktlinjer som i Bollnäs.

Dessa lokala initiativ och vissa undersökningar, som jag gjort i denna fråga, tyder på att ett visst intresse finnes för organiserandet av lokala korrespondensgymnasier. Med hänsyn till att denna undervisningsform torde vara den enda möjliga för vuxna studerande i områden, där befolkningsunderlaget är begränsat och kommunikationerna dåliga, får jag hemställa, att dylika gymnasier får organiseras inom kompletteringsgymnasiets ram ungefär enligt de principer, som nu provas i Bollnäs. För att möjliggöra detta projekt får jag föreslå, att ytterligare 30 000 kronor ställes till gymnasiets förfogande för bekostande av korrespondenskurser för dess elever vid några korrespondensgymnasier under budgetåret 1959/60. Anslag till muntlig stödundervisning vid korrespondensgymnasierna förutsättes ingå i de beräknade kostnaderna för muntlig undervisning. Korrespondenskurserna bör i princip tillhandahållas av korrespondensinstituten enligt de regler, som gäller för leverans av kurser till läroverket för vuxna i Norrköping.»

Överstyrelsen erinrar om att två typer av gymnasier, som arbetar med korrespondensundervisning redan existerar, nämligen gymnasiet för vuxna i Norrköping samt de beviljade korrespondensgymnasierna i Torsås och Jokkmokk. Elever vid gymnasiet för vuxna studerar sina korrespondenskurser i hemorten utan muntlig handledning varefter de bevisar ett antal helt muntliga kurser i Norrköping. Detta gymnasium betjänar alltså i princip hela landet och är avsett för studerande, som inte har tillgång till under-

visning i hemorten eller dess närhet. Korrespondensgymnasierna av typen Torsås och Jokkmokk har däremot ett begränsat upptagningsområde. Eleverna besöker dagligen skolan, där de studerar sina korrespondenskurser och erhåller viss handledning. Korrespondensgymnasiet av typen Bollnäs kan sägas utgöra ett mellanting mellan de nämnda formerna i det att gymnasiet betjänar ett förhållandevis stort upptagningsområde men eleverna ändå relativt ofta får sammanträffa med sina lärare och erhålla muntlig undervisning. Överstyrelsen anser att denna form av korrespondensgymnasium på ett utmärkt sätt kompletterar övriga former och föreslår därför att organisation av korrespondensgymnasier på av rektor angivet sätt får komma till stånd samt hemställer att 30 000 kronor anslås för ändamålet.

d) *Stödundervisning per korrespondens.*

Rektor framhåller att erfarenheten visat att åtskilliga elever har behov av stödkurser.

Detta gäller bland annat elever, som på grund av sjukdom, ogynnsamma tjänstgöringsförhållanden eller dylikt inte kan närvara vid undervisningen i tillräcklig utsträckning ävensom elever med bristfälliga realskolekunskaper i vissa ämnen — bortsett från de moderna språken. Korrespondenskurser bör också kunna utnyttjas i de fall då normal muntlig undervisning i ett visst ämne ej kan anordnas på grund av för liten anslutning. Detta gäller i synnerhet grekiska, spanska och teckning.

För den beskrivna verksamheten hemställer rektor om ett anslag å 30 000 kronor. *Överstyrelsen* anser att anslaget för budgetåret 1959/60 bör begränsas till 10 000 kronor.

e) *Bidrag till samverkande skolor.*

Rektor anför:

»Vid upprepade tillfällen har studierektorerna vid de samverkande skolorna framhållit önskvärdheten av att kompletteringsgymnasiet lämnar visst bidrag till den lokala verksamheten i synnerhet för att möjliggöra startandet av kurser, som på grund av mycket litet antal anmälningar annars av ekonomiska skäl icke skulle komma till stånd. Jag vill i detta sammanhang särskilt framhålla, att Bollnäs stad och kommun räknar med att i framtiden icke behöva stå för samtliga de kostnader, som de för närvarande iklätt sig för att driva det nystartade korrespondensgymnasiet.»

Rektor föreslår, att 30 000 kronor får anslås till stödjande av verksamheten vid de olika med kompletteringsgymnasiet samverkande kvällsgymnasierna.

Överstyrelsen föreslår att för ändamålet ställes till förfogande ett belopp av 10 000 kronor.

Antalet elever vid statens kompletteringsgymnasium har varje läsår ökat betydligt. Med en normalavgång av 15 procent av eleverna per termin skulle antalet icke-studenter vid gymnasiet enligt *rektors* bedömning bli 700 höstterminen 1959 och 745 vårterminen 1960. Den genomsnittliga kursav-

giften per elev kan uppskattas till 280 kronor under höstterminen 1959 och 290 kronor under vårterminen 1960.

Överstyrelsen finner sig böra godtaga dessa rektors beräkningar liksom uppskattningarna att examinationen av elever utan studentexamen kommer att kosta 37 000 kronor och examinationen av studenter 8 000 kronor budgetåret 1959/60.

Kostnaderna för främmande kurser m. m. 1959/60 sammanfattas i följande tablå:

Muntlig undervisning samt examination	
Kursavgifter (icke-studenter)	
Höstterminen 1959	
500 gamla elever	140 000
200 nya elever	56 000
Vårterminen 1960	
595 gamla elever	172 000
150 nya elever	44 000
Examination (icke-studenter)	37 000
	Summa 449 000
Kursavgifter (studenter)	
Höstterminen 1959	
100 nya elever	28 000
Vårterminen 1960	
85 gamla elever	25 000
50 nya elever	15 000
Examination (studenter)	8 000
	Summa 76 000
Korrespondensundervisning	
Stödkurser per korrespondens	10 000
Korrespondenskurser vid korrespondensgymnasier	30 000
	Summa 40 000
Bidrag till samverkande skolor	10 000
	Summa summarum 575 000

Ökningen från 1958/59 till 1959/60 utgör 249 000 kronor.

Statskontoret är icke berett att tillstyrka de av överstyrelsen framförda förslagen att kompletteringsgymnasiet utvidgas till ett gymnasium för vuxna samt att studerande, som avlagt studentexamen, skulle få rätt att delta i gymnasiets främmande kurser. Ämbetsverket vill däremot icke motsätta sig att 10 000 kronor ställes till gymnasiets disposition för stödundervisning per korrespondens. Det synes vidare icke vara något att erinra mot att gymnasiet samarbetar med korrespondensgymnasier på sätt överstyrelsen föreslagit. Statskontoret håller emellertid före, att reservationsanslaget till Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m. bör tagas i anspråk för ändamålet. Yrkandet om medel till bidrag till med gymnasiet samverkande skolor anser sig ämbetsverket icke kunna tillstyrka på grundval av i ärendet föreliggande uppgifter. Statskontoret har icke någon erinran mot överstyrelsens beräkningar av kostnaderna för kompletteringsgymnasiets främmande kurser m. m. för icke-studenter men föreslår, att av det beräknade beloppet, 449 000 kronor, icke utan Kungl. Maj:ts tillstånd större del får

tagas i anspråk för nya elever än som åtgår för en intagning under höstterminen 1959 och under vårterminen 1960 av 160 respektive 110 elever. Anslagsposten till främmande kurser m. m. vid kompletteringsgymnasiet torde med hänsyn till det sagda böra uppföras med (10 000 + 449 000 =) 459 000 kronor.

9. Den föreslagna kraftiga expansionen av kompletteringsgymnasiet under budgetåret 1959/60 medför behov av en betydande ökning av anslagsposten för expenser. Under budgetåret 1959/60 kommer gymnasiets undervisning sannolikt att vara förlagd till minst 15 olika orter. Med hänsyn här till föreslår *överstyrelsen* en höjning av posten för resekostnadsersättning och traktamente åt rektor med 1 500 kronor till 4 000 kronor.

I *petita* för budgetåret 1958/59 konstaterade *överstyrelsen*, att det vore synnerligen önskvärt, att gemensamma konferenser mellan rektor och studierektorer vid de med gymnasiet samverkande skolorna kunde anordnas i Stockholm och tillstyrkte, att resekostnadsersättning och traktamente enligt allmänna resereglementet måtte utgå till studierektorerna vid deltagande i högst två konferenser om året. *Överstyrelsen* hemställer, att 3 000 kronor ställas till förfogande för ändamålet under budgetåret 1959/60.

Rektor hemställer, att 20 000 kronor anslås till belöningar åt duktiga elever under budgetåret 1959/60. *Överstyrelsen* finner rektors motivering för utdelning av stipendier övertygande. För nämnda budgetår bör emellertid endast 10 000 kronor ställas till förfogande för ändamålet.

Överstyrelsen har ingen erinran att göra mot rektors beräkningar av beloppen för tryckning, städning, skrivmateriel, telefon, lyse och reklam. Ökningarna synes klart motiveras av gymnasiets expansion.

Överstyrelsen finner det vidare nödvändigt att kompletteringsgymnasiet erhåller ett belopp av 10 000 kronor för inköp av inventarier samt 4 000 kronor för bokinköp m. m.

Slutligen torde böra beräknas 5 000 kronor för oförutsedda utgifter.

Överstyrelsen föreslår sålunda, att anslagsposten för expenser upptages med 75 000 kronor enligt följande tablå.

	1959/60	Ökning
Resekostnadsersättning och traktamente åt rektor ..	4 000	+ 1 500
D:o åt studierektorer	3 000	+ 2 300
Stipendier för framstående studieprestationer	10 000	+ 10 000
Tryckning	10 000	+ 2 000
Städning	2 000	+ 1 000
Skrivmateriel	4 000	+ 2 000
Telefon, lyse	5 000	+ 1 500
Inköp av inventarier	10 000	+ 5 500
Bokinköp, diverse	4 000	+ 2 200
Reklam	18 000	+ 5 000
Oförutsedda utgifter	5 000	+ 5 000
Summa	75 000	+ 38 000

Statskontoret anser att medel icke torde böra anvisas för stipendier eller för oförutsedda utgifter. I övrigt synes i betraktande jämväl av medelsåtgången under sistförflutna budgetår, 31 025 kronor, endast en mindre anslagshöjning böra ske. *Ämbetsverket* föreslår, att posten till expenser

uppräknas med 3 000 kronor, varav 1 000 kronor för ökade städningskostnader i anledning av utökade lokaler.

10. Anslagsposten har hittills varit avsedd till bestridande av bland annat vissa kostnader för auskultations- och instruktionsdagar, som omfattas i 18 § 4 mom. läroverksstadgan, samt pedagogdagar. Kostnaderna för ifrågavarande verksamhet föreslås av överstyrelsen emellertid i stället skola belasta anslaget Lärares fortbildning m. m. Från här ifrågavarande anslagspost beräknas medel skola utgå till omkostnader för vid ett lärarkursläroverk föreslaget fortbildningsinstitut (3 000 kronor), till kostnader för annonsering vid statens aftonskola (1 500 kronor), till kostnader för rektorsmöten samt till oförutsedda utgifter. Med hänsyn till att kostnader för instruktionsdagar m. m. avses skola belasta annat anslag, föreslår överstyrelsen, att anslagsposten sänkes med 10 000 kronor.

I detta sammanhang torde jämväl få anmälas, att Kungl. Maj:t genom beslut den 4 september 1953 dels medgivit, att till bestridande av kostnaderna för installation av två oljeeldningsaggregat i värmeanläggningen vid högre allmänna läroverket i Enskede i Stockholm finge förskottsvis utgå högst 10 000 kronor från förslagsanslaget till Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna (1953/54: VIII H. 4), dels ock anbefallt skolöverstyrelsen att verkställa utredning rörande Stockholms stads skyldighet att gälda utgifter för omändring av läroverkets värmeanläggning till oljeeldning samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Överstyrelsen har sedermera till Kungl. Maj:t redovisat resultatet av den anbefallda utredningen, över vilken statskontoret och riksräkenskapsverket därefter avgivit utlåtanden.

Departementschefen. Uppräkningen av posten till rese- och flyttningsersättningar föranleder ingen erinran från min sida (p. 1).

Jag kan icke biträda överstyrelsens förslag om ökad medelsanvisning för ytterligare teknisk utrustning vid läroverk och seminarier med egentlig lärarkurs eller om särskilda medel för sådan utrustning till med lärarhögskolan samverkande läroverk. Jag räknar således för nästa budgetår med en oförändrad medelsanvisning av 50 000 kronor. (p. 2).

Jag godtar överstyrelsens beräkningar i fråga om expensmedel och föreslår i enlighet därmed, att den nya posten till expenser (utom vid läroverket för vuxna och kompletteringsgymnasiet i Stockholm) för budgetåret 1959/60 uppföres med 6 000 000 kronor (p. 3).

Jag kan ej förorda högre bidrag till bibliotek och materiel än 35 kronor per elev och år. Jag föreslår sålunda, att posten till bibliotek och materiel för budgetåret 1959/60 uppföres med 4 900 000 kronor (p. 4).

Vidkommande understöd och premier förordar jag i enlighet med skolöverstyrelsens förslag en omläggning av bidragsgrunderna. Bidraget bör sålunda ej längre anknytas till inskrivningsavgifterna utan avvägas så att det kan beräknas motsvara ett visst belopp per elev och år. För nästa bud-

getår räknar jag under denna post med ett totalt belopp av 280 000 kronor, motsvarande ett belopp av 2 kronor per elev (p. 5).

Jag tillstyrker den av överstyrelsen föreslagna höjningen av posterna till kursavgifter till korrespondensinstitut vid läroverket för vuxna samt till expenser vid samma läroverk (p. 6—7).

Förslaget om en utvidgning av kompletteringsgymnasiet i Stockholm till ett gymnasium innefattande möjligheter till komplett studiegång till studentexamensnivå är jag icke beredd att biträda. Jag vill i detta sammanhang liksom föregående år understryka, att gymnasiet i första hand är avsett att vara ett kompletteringsgymnasium för studier i enstaka ämnen och företrädesvis skall tjäna dem, som utan studentexamen förbereder sig för studier vid universitet eller högskola men även dem som behöver studentexamenskunskaper i ett eller flera ämnen för uppnående av annat kvalificerat studiemål. Från denna princip anser jag mig dock böra göra ett avsteg i syfte att stimulera rekryteringen av studerande till högre studier i naturvetenskapliga och tekniska ämnen. Jag biträder sålunda förslaget om intagning av elever med studentexamen på allmän linje och latinlinje vid kompletteringsgymnasiet. Härigenom blir det möjligt för den, som utan att ha härför erforderliga betyg i sin studentexamen vill inrikta sig på matematisk-naturvetenskapliga studier i fortsättningen, att i en mera organiserad och effektiv form bedriva de nödiga kompletteringsstudierna. Åtgärden bör prövas under förslagsvis två år, varefter frågan på nytt bör övervägas med hänsyn till resultatet av de då vunna erfarenheterna. I anslutning till de i ärendet verkställda beräkningarna förutsätter jag, att under höstterminen 1959 och under vårterminen 1960 icke intages fler nya elever med studentexamen än 100 respektive 50 samt att företräde lämnas studenter, som ämnar komplettera något eller några av ämnena matematik, fysik eller kemi. För kursavgifter och examination beträffande denna elevkategori vid gymnasiet beräknar jag ett belopp av 76 000 kronor.

För icke-studenter vid kompletteringsgymnasiet beräknar jag i likhet med skolöverstyrelsen ett belopp av 449 000 kronor, varvid jag förutsätter, att under höstterminen 1959 och under vårterminen 1960 icke utan Kungl. Maj:ts tillstånd i gymnasiet intages fler nya icke-studenter än 200 respektive 150.

Övriga förslag om stödundervisning per korrespondens, korrespondenskurser vid korrespondensgymnasier samt bidrag till med kompletteringsgymnasiet samverkande skolor kan jag ej biträda.

För främmande kurser m. m. vid kompletteringsgymnasiet beräknar jag sålunda för budgetåret 1959/60 totalt ett belopp av $(449\,000 + 76\,000 =)$ 525 000 kronor, vilket innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 199 000 kronor (p. 8).

Med hänsyn till den föreslagna utvidgningen av kompletteringsgymna-

siets verksamhet räknar jag med en höjning av posten till expenser vid gymnasiet med 8 000 kronor till 45 000 kronor (p. 9).

Jag föreslår, att posten till övriga utgifter oförändrat upptages till 30 000 kronor (p. 10).

Jag beräknar medelsbehovet här ovan till 12 604 400 kronor, vilket innebär en höjning av anslaget med 11 417 300 kronor. Samtidigt bortfaller emellertid det för innevarande budgetår med 10 000 000 kronor utgående anslaget till läroverkens kassor, varför den reella höjningen av omkostnadsanslaget endast uppgår till 1 417 300 kronor.

Enligt beslut av 1958 års riksdag skall det å riksstaten nu upptagna anslaget till Allmänna läroverken: Ersättning för djåknepenningar m. m. upphöra att utgå från och med budgetåret 1959/60 utom i vad avser ersättning till Visingsöfonden. Sistnämnda ersättning uppgår till 705 kronor. Jag föreslår att — i avvaktan på resultatet av pågående utredning om lönedonationerna vid de allmänna läroverken — beloppet anvisas under förevarande anslag.

Vidkommande den i det föregående omförmälda förskotteringen av medel från förslagsanslaget till Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna (1953/54: VIII H. 4) för viss omändring av värmeanläggningen vid högre allmänna läroverket i Enskede i Stockholm torde för riksdagen böra anmälas, att Kungl. Maj:t — med hänsyn till föreliggande omständigheter — i beslut den 21 februari 1958 föreskrivit, att den förskotterade kostnaden, 9 640 kronor 27 öre, skall slutligt stanna på omförmälda förslagsanslag.

Med åberopande av vad jag här anfört föreslår jag, att anslaget för nästa budgetår uppföres med $(12\,604\,400 + 705 =) 12\,605\,105$ kronor eller avrundat till 12 605 200 kronor. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna läroverken: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 12 605 200 kronor.

[195] 3. **Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	3 543 000	3 106 952
1958/59 (statsliggaren s. 689)	3 890 000	
1959/60 (förslag)	4 156 000	

Detta anslag disponeras för närvarande på följande sätt:

1. Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser, <i>förslagsvis</i> ..	3 629 000
2. Resekostnadsersättning och traktamente åt deltagare i praktiska lärarkurser, <i>förslagsvis</i>	257 000
3. Expenser vid förberedande lärarkurser	4 000

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av detta anslag med 266 000 kronor, varav 183 000 kronor under anslagsposten 1 och

83 000 kronor under anslagsposten 2. Højningen av anslagsposten 1 motiveras av den nuvarande utbildningskapaciteten, medan højningen av anslagsposten 2 betingas av belastningen å posten under budgetåret 1957/58.

Departementschefen. Den beräkning av medelsbehovet, som överstyrelsen gjort, har jag icke funnit anledning frångå. Anslaget torde därför för nästa budgetår böra höjas med 266 000 kronor till 4 156 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.*
för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av
4 156 000 kronor.

[196] 4. **Understöd åt vissa kommunala gymnasier m.m.**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	335 000	335 000
1958/59 (statsliggaren s. 689)	335 000	
1959/60 (förslag)	335 000	

Skolöverstyrelsen räknar med oförändrat medelsbehov för nästa budgetår. Överstyrelsen förutsätter därvid, enligt vad som under hand inhämtats, att statsbidrag skall utgå med 15 000 kronor till varje parallellavdelning i anslagsberättigade ringar. Vid beräkning av beloppet 335 000 kronor har överstyrelsen vidare förutsatt bifall till sin framställning om successivt förstatligande från och med nästa budgetår av de tre kommunala gymnasierna i Fagersta samt Blackeberg och Gubbängen, de båda sistnämnda i Stockholm, och därför icke räknat med bidrag till första ringen av dessa gymnasier. Å andra sidan tillkommer vid början av budgetåret enligt hitillsvarande praxis statsbidragsberättigade ringar vid tre kommunala gymnasier.

Departementschefen. Mot överstyrelsens beräkning av den för nästa budgetår erforderliga medelsanvisningen har jag ingen erinran. Anslaget torde sålunda uppföras med oförändrat belopp, 335 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.*
för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 335 000
kronor.

[197] 5. **Bidrag till driften av högre kommunala skolor.** Under denna anslagsrubrik, som är ny för innevarande budgetår, har anvisats ett förslagsanslag av 46 184 000 kronor. Bestämmelser om anslagets disposition återfinnes i statsliggaren på s. 689 f.

Statsbidrag till avlönande av lärare vid av Kungl. Maj:t erkända kommunala flickskolor, kommunala realskolor, praktiska kommunala realskolor och högre folkskolor utgår enligt huvudregeln från och med innevarande budgetår med 79 procent på ett schablonmässigt beräknat bidragsunderlag. Bidraget utgår per redovisningsår och utbetalas dels i form av fyra förskott under löpande år, dels i form av slutlig utanordning efter årets utgång. Förskotten utgår med en viss del av de belopp, som utbetalats i statsbidrag för det senast förflutna redovisningsåret. Utbetalningssystemet innebär alltså, att storleken av de belopp, som bör anvisas under vederbörliga anslag för ett visst budgetår, beror på förhållandena vid skolorna icke under samma budgetår utan under året dessförinnan.

I besparingssyfte har för innevarande liksom för tidigare budgetår meddelats bestämmelser om höjning av elevantalet i vissa klassavdelningar samt om inskränkning av rätten till uppdelning av klassavdelning vid nybörjarundervisning i modersmålet och av rätten att anordna första årskurs av praktisk linje vid kommunal realskola. Dessa bestämmelser ansluter sig till de för allmänna läroverken meddelade.

Skolöverstyrelsen räknar för nästa budgetår med ett medelsbehov av 48 862 000 kronor, vilket innebär en höjning av anslaget med 2 678 000 kronor. Höjningen är av automatisk karaktär. Medelsberäkningen framgår nedan.

Lönekostnader ($0,9955 \times 0,79 \times 62\,051\,553$)	48 800 134
Ersättningar för flyttningskostnader	36 000
Sjukvård och begravningshjälp	25 000
	Summa (48 861 134)
	48 862 000

Överstyrelsen anför, att den verkställt sina anslagsberäkningar för budgetåret 1959/60 på grundval av den planerade organisationen av skolorna under läsåret 1958/59.

Motsvarande organisation under läsåret 1959/60 beräknar överstyrelsen på sätt framgår av följande sammanställning, i vilken anges även ändringar i förhållande till organisationen läsåret 1957/58.

Skolform	Antal skolor	Antal klassavdelningar
Kommunala flickskolor	50	765 (— 60)
» realskolor	69 (+ 4)	493 (+ 66)
Praktiska kommunala realskolor	30 (+ 1)	545 (+ 67)
Högre folkskolor	3	8 (— 1)

För nästa budgetår beräknas följande antal ordinarie adjunktstjänster i lönegraderna Ao 23 och 21 samt ämneslärartjänster i lönegraderna Ao 21 och 19.

Skolform	Hela antalet tjänster	Därav adjunktstjänster i Ao 23 och ämneslärartjänster i Ao 21
Kommunala flickskolor	719	380
» realskolor	416	218
Praktiska kommunala realskolor	597	316
Högre folkskolor	5	0
Summa	1 737	914

Härtill kommer vid de praktiska kommunala realskolorna och yrkesbestämda högre folkskolorna ett beräknat behov av 62 ordinarie ämneslärartjänster i lönegrad Ao 16 och 51 ordinarie ämneslärartjänster i lönegrad Ao 15.

Beräffande extra ordinarie adjunktstjänster i lönegrad Ae 21 och extra ordinarie ämneslärartjänster i lönegrad Ae 19, sammanlagt 109, samt brist- och utbytestjänster, respektive 30 och 50, föreslår överstyrelsen oförändrat antal tjänster.

Rektorslönerna har räknats i detalj, medan erforderliga veckotimtal i läro- och övningsämnen omräknats till hela tjänster, varpå kostnaderna beräknats för ordinarie tjänster efter högsta och för icke-ordinarie tjänster efter lägsta löneklassen. Samtliga lärartjänster har hänförs till ortsgrupp 3. I beräkningarna har inkluderats kostnaderna för särskild realexamen och organiserad läxhjälp samt sådan stödundervisning, som kan erfordras vid s. k. fri flyttning i samband med omorganisation av skolan.

Bidraget till ersättningar för flyttningskostnader har uppräknats i överensstämmelse med de verkliga kostnaderna för budgetåret 1957/58.

Särskilt bidrag till skolhälsovården skall ej längre utgå.

I likhet med vad som förordats beträffande de allmänna läroverken föreslår överstyrelsen, att vissa nya förstärkningsanordningar skall få tillämpas.

Departementschefen. Vidkommande överstyrelsens förslag om rätt att tillämpa vissa nya förstärkningsanordningar vid de högre kommunala skolorna får jag hänvisa till vad jag anfört i saken under anslaget till Allmänna läroverken: Avlöningar. Mot överstyrelsens beräkningar beträffande antalet lärartjänster har jag ingen erinran.

Den beräkning av medelsbehovet, som överstyrelsen gjort, har jag icke funnit anledning att frånga. Anslaget torde därför för nästa budgetår böra höjas med 2 678 000 kronor till 48 862 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till driften av högre kommunala skolor* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 48 862 000 kronor.

[198] **6. Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	9 470 000	10 855 877
1958/59 (statsliggaren s. 696)	11 280 000	-
1959/60 (förslag)	11 480 000	-

Ur detta anslag utgår statsbidrag till vissa av Kungl. Maj:t i beslut den 29 juni 1951, den 5 juni 1953, den 4 juni 1954, den 6 juni 1957 och den 2 maj 1958 angivna privatläroverk. Deras antal är 21 och beträffande dem gäller stadgan för de statsunderstödda privatläroverken. Statsbidrag utgår med 60 procent av kostnaderna för lärarpersonalens avlöning enligt vederbörliga avlöningsbestämmelser och av de fortlöpande huvudmansavgifterna för lärarnas pensionering, med möjlighet för skola att, om särskilda skäl föreligger, efter framställning till Kungl. Maj:t erhålla ytterligare statsbidrag. Dock må bidragen till samtliga nu avsedda privatläroverk icke sammanlagt överstiga 79 procent av skolornas sammanlagda lärarlönekostnader och fortlöpande huvudmansavgifter, i förekommande fall minskade med vissa sjukpenningsbelopp. Utöver statsbidrag enligt nu angivna bestämmelser utgår ur anslaget ett belopp av 30 000 kronor till beredande av friplatser åt stipendiater vid Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk.

A. *Skolöverstyrelsen* föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 1 460 000 kronor på sätt framgår av följande sammanställning.

1. Automatisk ökning	+	200 000
2. Inordnande under anslaget av gymnasiet vid Franska skolan	+	90 000
3. Inordnande under anslaget av Solbacka läroverk, Sigtunaskolan, Restenässkolan och Viggbyholmsskolan	+	1 140 000
4. Bidrag till beredande av friplatser åt stipendiater vid Restenässkolan	+	30 000
Summa ökning kronor		1 460 000

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas beträffande förslaget under punkten 2, att första studentexamen vid Franska skolan anordnades vårterminen 1958 med mycket gott resultat.

Statskontoret förordar ett uppskjutande av det definitiva ställningstagandet beträffande gymnasiet vid Franska skolan i avvaktan på utvecklingen i fråga om elevunderlaget därstädes. Bidrag synes ämbetsverket böra tills vidare få utgå för ringarna I och II. Förslaget under punkten 3 avstyrkes av ämbetsverket.

I särskild skrivelse har överstyrelsen föreslagit viss förstärkning av matematikundervisningen vid bland annat privatläroverken.

B. Kuratoriet vid estniska gymnasiet i Stockholm anholder i särskild skrivelse om ett bidrag av 36 000 kronor till verksamheten under läsåret 1959/60.

Skolöverstyrelsen tillstyrker framställningen.

Statskontoret — som erinrar om att frågan om anvisande av medel från anslag å riksstaten till estniska gymnasiet tidigare varit föremål för statsmakternas prövning utan att föranleda någon åtgärd — avstyrker bidrag till gymnasiet.

Departementschefen. Jag anser mig icke böra biträda förslaget om inordnande under anslaget av gymnasiet vid Franska skolan. Vidkommande estniska gymnasiet är jag bland annat med hänsyn till ovissheten om utvecklingen av elevunderlaget vid gymnasiet ej beredd att föreslå något anslag å riksstaten. Vidkommande överstyrelsens förslag om viss timtalshöjning i ämnet matematik vid bland annat här ifrågavarande skolor får jag hänvisa till vad jag anfört i saken under anslaget till Allmänna läroverken: Avlöningar. I övrigt räknar jag för nästa budgetår endast med utgiftsförändringar av automatisk karaktär. Anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra höjas med 200 000 kronor till 11 480 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 11 480 000 kronor.

[199] 7. **Privatläroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa privatläroverk**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	38 000	21 009
1958/59 (statsliggaren s. 700)	35 500	
1959/60 (förslag)	35 500	

Ur detta anslag utgår bidrag till avlönande av skolläkare och skolsköterska vid vissa privatläroverk enligt av Kungl. Maj:t den 29 juni 1956, den 27 juni 1957 och den 31 januari 1958 meddelade bestämmelser.

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen tillstyrker jag, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 35 500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa privatläroverk* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 35 500 kronor.

[200] **8. Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	562 000	535 691
1958/59 (statsliggaren s. 700)	675 000	
1959/60 (förslag)	675 000	

Ur detta anslag utgår statsbidrag till Restenässkolan i Ljungskile kommun, i vad avser fyraårig realskola, till Viggbyholmsskolan i Täby kommun, i vad avser fyraårigt gymnasium, till Solbacka läroverk i Daga kommun samt till Sigtunaskolan. Bidraget utgår med tre kronor per elev och dag av läsåret.

Skolöverstyrelsen föreslår i sina anslagsäskanden för nästa budgetår att följande tre skolor inordnas under förevarande anslag, nämligen Anundsjöbygdens realskola i Bredbyn, Mariannelundsskolan, i vad avser treårig realskola, och Ekebyholmsskolan i Rimbo, i vad avser fyraårig realskola. För dessa tre skolor beräknas de erforderliga bidragsbeloppen till respektive 112 000 kronor, 67 000 kronor och 127 000 kronor eller sammanlagt 306 000 kronor. Å andra sidan har överstyrelsen föreslagit, att de fyra internatläroverk, till vilka statsbidrag nu utgår ur detta förslagsanslag, skall inordnas under anslaget Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk. Vid bifall till sistnämnda förslag skulle medelsbehovet under förevarande anslag minska med det belopp, som för innevarande budgetår beräknas till dessa fyra läroverk, nämligen sammanlagt 675 000 kronor. Anslaget bör sålunda enligt överstyrelsens mening nedräknas med 369 000 kronor till 306 000 kronor.

Statskontoret avstyrker bifall till framställningen om statsbidrag till Anundsjöbygdens realskola, Mariannelundsskolan och Ekebyholmsskolan.

Departementschefen. Jag är icke beredd att tillstyrka skolöverstyrelsens förslag om bidrag till Anundsjöbygdens realskola, Mariannelundsskolan och Ekebyholmsskolan.

I det föregående har jag förklarat mig icke kunna biträda förslaget om inordnande under anslaget till Bidrag till vissa privatläroverk av Solbacka läroverk, Sigtunaskolan, Restenässkolan och Viggbyholmsskolan. Dessa skolor bör sålunda enligt min mening alltjämt åtnjuta bidrag ur förevarande anslag. Med hänsyn till mina här redovisade ställningstaganden beräknar jag ett oförändrat medelsbehov under detta anslag för nästa budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Majt måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 675 000 kronor.

[201] **9. Läroboksnämnden**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	54 000	58 995
1958/59 (statsliggaren s. 701)	63 500	
1959/60 (förslag)	67 000	

Genom beslut den 10 juli 1958 har Kungl. Maj:t medgivit, att det åt läroboksnämnden för budgetåret 1957/58 anvisade förslagsanslaget finge överskridas med högst 9 000 kronor.

Läroboksnämnden föreslår för nästa budgetår en höjning av detta anslag med 3 500 kronor. Nämnden utgår därvid från medelsåtgången för olika ändamål under förra budgetåret. Höjningen betingas förutom av höjda arvoden till nämndens ledamöter och höjd ersättning till dess sekreterare för mistad lön av ökade kostnader för expenser.

Departementschefen. Jag tillstyrker den av nämnden föreslagna höjningen med 3 500 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Läroboksnämnden* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 67 000 kronor.

[202] **10. Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	9 000	9 000
1958/59 (statsliggaren s. 702)	9 000	
1959/60 (förslag)	9 000	

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen tillstyrker jag, att detta anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 9 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 9 000 kronor.

[203] **11. Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	21 000	27 077
1958/59 (statsliggaren s. 702)	21 700	
1959/60 (förslag)	25 700	

Skolöverstyrelsen hemställer, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 4 000 kronor. De ökade kostnaderna betingas av höjningen av det till

intagningsnämndernas ledamöter utgående dagarvudet enligt kommittékungörelsen.

Departementschefen. Jag tillstyrker den av skolöverstyrelsen föreslagna höjningen med 4 000 kronor till 25 700 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 25 700 kronor.

[204] **12. Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	119 800	109 629
1958/59 (statsliggaren s. 703)	130 000	
1959/60 (förslag)	130 000	

Genom beslut den 11 juni 1955, den 18 maj 1956, den 27 juni 1957 och den 31 januari 1958 har Kungl. Maj:t dels medgivit vissa förhöjningar av de arvoden, som utgår till heltids- och deltidсанställda språkassistenter, dels för täckande av de till följd härav uppkommande merkostnaderna anvisat medel ur för respektive budgetår uppförda förslagsanslag till Täckning av beräknat överskridande av anslagsmedlen för vissa löne- och pensionsförmåner.

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen tillstyrker jag, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 130 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 130 000 kronor.

[205] **13. Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter**

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	88 000	84 475
1958/59 (statliggaren s. 703)	95 000	
1959/60 (förslag)	95 000	

Detta anslag disponeras till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid allmänna läroverk, kommunala gymnasier, kommunala flickskolor, kommunala realskolor, praktiska kommunala realskolor, privatläroverk och högre folkskolor.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 65 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid förstnämnda läroanstalter (nu 95 000)	+ 15 000
2. Resestipendier åt andra lärare i läroämnen vid allmänna läroverk än lärare i moderna språk, särskilt vid lärarkurs-läroverk (nu 0)	+ 30 000
3. Resestipendier åt övningslärare vid allmänna läroverk eller liknande läroanstalter (nu 0)	+ 5 000
4. Resestipendier åt lärare vid förstnämnda läroanstalter för kortare studiebesök vid olika skolor och skolformer (nu 0)	+ 15 000
Summa ökning kronor	+ 65 000

Departementschefen. Någon höjning av förevarande anslag anser jag mig icke böra förorda. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 95 000 kronor.

[206] **14. Psykologisk-pedagogiska institutet. 15. Bokinköp och bokbindning vid pedagogiska biblioteket.** Förevarande anslag är för innevarande budgetår uppförda med 70 600 respektive 20 000 kronor.

I betänkande den 20 september 1958 angående forskningens villkor och behov har 1955 års universitetsutredning föreslagit bland annat att styrelsen för psykologisk-pedagogiska institutet sammanslås med samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsrådet till ett på tre sektioner uppdelat forskningsråd, förslagsvis benämnt statens råd för samhällsforskning. I samband med ombildningen av institutets styrelse till en sektion för pedagogik och psykologi inom detta nya forskningsråd anser universitetsutredningen det pedagogiska biblioteket böra överföras till Stockholms högskola.

Då beredningen av förevarande spörsmål ännu inte är avslutad, torde oförmälda två anslag i riksstatsförslaget preliminärt böra uppföras med oförändrade belopp. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i frågan, för budgetåret 1959/60 beräkna

a) till *Psykologisk-pedagogiska institutet* ett förslagsanslag av 70 600 kronor;

b) till *Bokinköp och bokbindning vid pedagogiska biblioteket* ett reservationsanslag av 20 000 kronor.

[207] 16. Vissa kostnader för student- och realexamina

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	837 000	802 322
1958/59 (statsliggaren s. 704)	989 000	
1959/60 (förslag)	1 039 500	

Det nuvarande anslaget å 989 000 kronor disponeras på följande sätt.

1. Arvoden åt sakkunniga för uppgörande och bearbetning av förslag till examensarbeten samt för utarbetande av anvisningar till bedömande av examensprov 31 000
2. Arvoden för granskning av examensarbeten i studentexamen samt i realexamen och praktisk realexamen 28 000
3. Övriga utgifter, *förslagsvis* 930 000

Anm.: Ur förestående anslagspost skola bestridas kostnader för ombud, som av skolöverstyrelsen förordnas att övervaka och leda realexamen vid enskild läroanstalt eller vid i folkskola inbyggd realskollinje, för censorer samt för gransknings- och examensnämnder i enlighet med bestämmelser, som äro eller må varda av Kungl. Maj:t meddelade, ävensom kostnader för ersättningar jämlikt § 82 mom. 4, § 107 avd. B. mom 9 och § 110 mom. 5 läroverksstadgan.

Ur denna post utgår ersättning till lärare, vilken enligt § 98 mom. 1 läroverksstadgan utsetts till medbedömare av skriftligt prov i spanska eller latin i studentexamen vid annat läroverk, med 5 kronor för varje bedömt prov samt i förekommande fall resekostnadsersättning och traktamente enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet med tillägsbestämmelser. Dylik ersättning rekvideras av skolstyrelsen eller, i fråga om enskild läroanstalt, av rektor hos skolöverstyrelsen.

Summa kronor 989 000

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av detta anslag med 53 000 kronor, varav 1 000 kronor under anslagsposten 1, 1 300 kronor under anslagsposten 2, 48 200 kronor under anslagsposten 3 samt såsom en ny post ett belopp av 2 500 kronor till expenser vid här ifrågakvarande verksamhet. Under anslagsposten 2 förordar överstyrelsen viss höjning av arvoden för eftergranskning av skrivningar med ringa antal eftergranskade prov, nämligen maskinskrivning, beskrivande maskin- och byggnadslära samt kemi med laboratorieteknik. Höjningen av anslagsposten 3 beror huvudsakligen på ökning av antalet censorer med hänsyn till förutsedd ökning av antalet examinander i studentexamen under budgetåret ävensom till ökning av antalet examinander i realexamen.

Departementschefen. Jag anser mig icke böra biträda förslagen om anvisande under detta anslag av ett särskilt belopp till expenser eller om höjning av granskningsarvoden för vissa ämnen med ringa antal eftergranskade prov. I övrigt föranleder överstyrelsens medelsberäkning ingen erinran från min sida. Anslaget torde således böra uppräknas med 50 500 kronor till 1 039 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa kostnader för student- och realexamina* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 039 500 kronor.

[208] 17. Studiebidrag och stipendier

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	49 250 000	55 186 969
1958/59 (statsliggaren s. 705)	65 255 000	
1959/60 (förslag)	69 030 000	

Anslaget omfattar studiehjälp i form av allmänna och särskilda studiebidrag samt stipendier åt elever vid allmänna läroverk och därmed jämförliga läroanstalter, förberedande kurser vid lärarutbildningsanstalter, tekniska och andra fackutbildningsanstalter, försöksskolor, folkhögskolor och yrkesskolor. Bestämmelserna angående studiehjälpen återfinnes i Allmänt studiehjälpsreglemente den 30 maj 1958 (1958: 326).

Studiehjälpsnämnden hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med tillhoppa 3 895 000 kronor till 69 150 000 kronor. Højningen är av automatisk karaktär. Nämndens förslag till medelsanvisning framgår av följande sammanställning.

1. Allmänna läroverk m. m.	42 000 000
2. Tekniska fackskolor m. m.	2 400 000
3. Försöksskolor	3 850 000
4. Folkhögskolor	6 250 000
5. Yrkesskolor	14 650 000
Summa kronor	69 150 000

Av studiehjälpsnämndens framställning inhämtas följande.

1. *Allmänna och särskilda studiebidrag samt stipendier vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter och förberedande kurser.*

Budgetåret 1957/58 utdelades 19 108 stipendier å tillhoppa 7 750 000 kronor. Särskilda studiebidrag för inackordering erhöj omkring 16 500 elever med 8 725 000 kronor, för dagliga resor omkring 50 000 elever med 6 215 000 kronor, för frukostmål omkring 47 000 elever med 3 877 000 kronor och för ytterligare ett mål 360 elever med 23 000 kronor. Sammanlagda särskilda studiebidragen utgjorde 18 840 000 kronor. Tillhoppa erhöj eleverna 26 590 000 kronor i studiehjälp av dessa två slag. Studiehjälpen visar en betydande ökning beroende främst på ökat elevantal men också till stor del på de höjda stipendierna för elever, som fyllt 18 år, s. k. äldre elever, samt på de avsevärt höjda taxorna för buss- och järnvägsresor. Liknande ökning kan konstateras för de andra elevgrupperna.

Liksom föregående år räknar nämnden med 5 procents årlig ökning av studiehjälpen på grund av växande sökandefrekvens. För budgetåret 1959/60 bör därför för särskilda studiebidrag och stipendier beräknas 10 procents högre medelsåtgång än budgetåret 1957/58. Erforderligt anslag blir då i runt tal 29 000 000 kronor.

Allmänna studiebidrag har utgått endast under första halvåret 1958. Sammanlagt har vid här förevarande skolor utgått omkring 6 440 000 kronor. För helt budgetår bör beräknas omkring 13 000 000 kronor, vilken summa upptages i beräkningen för budgetåret 1959/60. För läroverken m. m. beräknas sålunda tillhoppa 42 000 000 kronor.

2. *Stipendier vid tekniska fackskolor och andra fackutbildningsanstalter.*

Frågåvarande stipendier är komplement till studielånen, som är den primära studiehjälpen för dessa elever. Budgetåret 1957/58 beviljades åt omkring 3 750 låntagare stipendier å tillhopa 2 037 000 kronor. Medeltalet är omkring 540 kronor. Då höjningen av stipendier för äldre elever verkat endast under vårterminen 1958, bör för nästa budgetår räknas med ett medeltal av 600 kronor. På grund av nytillkomna skolor med låne- och stipendierätt beräknar nämnden antalet stipendier till omkring 4 000. Erforderligt anslag blir sålunda 2 400 000 kronor.

3. *Stipendier åt elever i försöksskolor.*

Läsåret 1957/58 erhöll omkring 5 230 elever stipendier med tillhopa 1 897 000 kronor. Omkring 50 procent av hela elevantalet i klasserna 8 och 9 av enhetsskolorna erhöll stipendium.

I klasserna 6 och 7 av försöksskolorna fanns läsåret 1957/58 omkring 22 400 elever. Dessa har läsåret 1959/60 hunnit till klasserna 8 och 9 och antalet elever kan då i dessa klasser beräknas till i runt tal 22 000. Samtliga är s. k. yngre elever och omkring 50 procent kan beräknas få stipendium, vars medeltal beräknas till 350 kronor. Erforderligt anslag blir därför 3 850 000 kronor.

4. *Allmänna och särskilda studiebidrag samt stipendier vid folkhögskolor.*

Enligt av skolöverstyrelsen lämnade uppgifter åtnjöt budgetåret 1957/58 omkring 11 300 folkhögskolelever studiehjälp med tillhopa 5 691 000 kronor. En folkhögskola tillkommer arbetsåret 1958/59 och överstyrelsen räknar med, att ytterligare sex skolor kan komma att bli statsbidragsberättigade från och med arbetsåret 1959/60. Genomsnittliga elevantalet vid de nya skolorna anses till en början ligga omkring 60. En viss ökning av elevantalet vid de redan arbetande skolorna förutses, och överstyrelsen beräknar att omkring 12 500 elever blir berättigade till studiehjälp arbetsåret 1959/60. Med ett studiehjälpsmedeltal av 500 kronor blir erforderligt anslag 6 250 000 kronor.

5. *Allmänna och särskilda studiebidrag samt stipendier vid yrkesskolor.*

Enligt uppgift från överstyrelsen för yrkesutbildning utbetalades budgetåret 1957/58 till elever i yrkesskolorna studiehjälp med 11 946 000 kronor. Medeltalet studiehjälp per elev var 495 kronor. Överstyrelsen utgår från att ökningen för vartdera av åren 1958/59 och 1959/60 kommer att vara 2 500 elever och att studiehjälpen är oförändrad i förhållande till budgetåret 1957/58 och beräknar sålunda det ökade medelsbehovet till $(2\,500 + 2\,500 \times 495 =)$ 2 475 000 kronor. Med hänsyn till att den höjda studiehjälpen för äldre elever och de allmänna studiebidragen 1957/58 utgått endast för ett halvt år, synes beloppet böra ökas med omkring 10 procent och blir då i runt tal 2 700 000 kronor. Erforderligt anslag blir 14 650 000 kronor.

Departementschefen. Jag har ej någon annan erinran mot studiehjälpsnämndens beräkning av medelsbehovet än att jag beträffande folkhögskolorna räknar med att ytterligare endast två sådana skolor kan komma att

bli statsbidragsberättigade från och med nästa budgetår. Jag räknar sålunda med en automatisk ökning av (3 895 000 — 120 000 =) 3 775 000 kronor och föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 69 030 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Studiebidrag och stipendier* för budgetåret 1959/
60 anvisa ett förslagsanslag av 69 030 000 kronor.

[209] 18. Brevskolestipendier

	Anslag	Reservation
1956/57	50 000	95 478
1957/58	150 000	192 057
1958/59 (statsliggaren s. 706)	150 000	
1959/60 (förslag)	1 000	

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 150 000 kronor. I sina anslagsäskanden för nästa budgetår föreslår *studiehjälpsnämnden* anvisande av 75 000 kronor och anför till stöd härför följande.

Anslag till reservationsanslaget har budgetåren 1945/46—1958/59 beviljats med tillhoppa 1 162 300 kronor. Under senare år t. o. m. budgetåret 1958/59 lämnade föreskrifter angående det belopp, som varje år högst finge utdelas, har medgivit en sammanlagd utdelning av 1 557 100 kronor. För budgetåren 1945/46—1957/58 har nämnden beviljat stipendier å tillhoppa 1 302 805 kronor.

Vid ingången av budgetåret 1958/59 beräknar nämnden beviljade, ej utbetalade stipendier till i runt tal 325 000 kronor. Häremot svarar en reservation å anslaget på 192 000 kronor och anslaget budgetåret 1958/59 på 150 000 kronor, tillhoppa således 342 000 kronor. Stipendier, som beviljas budgetåret 1958/59, utanordnas i huvudsak först ett kommande budgetår. De för budgetåret 1958/59 disponibla medlen är sålunda tillräckliga för att möta kraven på utbetalning sagda budgetår, och troligen finnes vid utgången av budgetåret reservation å anslaget. De av 1956 och 1957 års riksdagar beslutade förbättringarna av stipendievillkoren medför emellertid en successivt ökad uttagning från anslaget, varför reserverade medel i större utsträckning tages i anspråk. Nämnden anser därför, att även för budgetåret 1959/60 anslag bör beviljas och föreslår, att detta upptages med 75 000 kronor.

Efter riksdagens hörande har Kungl. Maj:t föreskrivit, att för innevarande budgetår må till stipendier, som här avses, utdelas högst 125 000 kronor. Nämnden hemställer i särskild skrivelse, att det belopp, som skall få utdelas under budgetåret 1959/60, bestämmes till 150 000 kronor. En vidgning av utdelningsramen är enligt nämnden nödvändig för tillmötesgående av de ökade krav på brevskolestipendier, som betingas av de förbättrade stipendiemöjligheterna.

I omförmälda särskilda skrivelse hemställer nämnden vidare, att den i 2 § allmänna studiehjälpsreglementet den 30 maj 1958 omförmälda rätten för utländska elever att erhålla studiehjälp utsträcker att omfatta även brevskolestipendier. Nämnden anför bland annat följande.

Sedan svensk studiehjälp tillerkänts så gott som alla vid bland annat läroverk och därmed jämställda läroanstalter studerande icke-svenska medborgare synes det nämnden icke rimligen böra förvägras samma elevkategorij möjlighet att med hjälp av brevskolestipendier erhålla utbildning till real- eller studentexamen. Av årets ansökningar om brevskolestipendier har endast två kommit från icke-svenska elever. Någon betydelse för anslagets belastning torde stipendier åt icke-svenska elever vid brevskolornas läroverkslinje knappast få.

Departementschefen. Som av den lämnade redogörelsen framgår har en betydande reservation uppstått under detta anslag. Även om man i likhet med studiehjälpsnämnden räknar med att de reserverade medlen kommer att utnyttjas i större utsträckning än som hittills varit fallet, synes det mig likväl icke erforderligt med någon medelsanvisning för nästa budgetår. Jag förordar därför, att anslaget uppföres med ett nominellt belopp av 1 000 kronor. Med hänsyn till det framtida anslagsbehovet synes riksdagen som hittills böra fatta beslut om hur stort belopp nämnden skall få utdela under det kommande budgetåret. Jag förordar vidare, att detta belopp i enlighet med nämndens förslag bestämmes till 150 000 kronor. Det av nämnden framlagda förslaget om rätt för vissa utländska elever att erhålla brevskolestipendier anser jag mig böra biträda. I anledning härav bör vidtagas vederbörlig ändring i nu gällande allmänna studiehjälpsreglemente.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att för budgetåret 1959/60 må till brevskolestipendier utdelas högst 150 000 kronor;

b) till *Brevskolestipendier* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kronor.

[210] 19. Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid högre läroanstalter

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	105 000	65 800
1958/59 (statsliggaren s. 706)	105 000	
1959/60 (förslag)	85 000	

Skolöverstyrelsen beräknar antalet under nästa budgetår av annan än primärkommun drivna statsunderstödda elevhem till omkring 15. Överstyrelsen föreslår, att bidragsbeloppet, som varit oförändrat sedan år 1952, ökas i proportion till de lönejusteringar, som ägt rum sedan nämnda år.

Höjning av anslaget erfordras ej, enär bidrag för ifrågavarande ändamål vid av primärkommuner drivna elevhem ej längre skall belasta anslaget. Medelsanvisningen för budgetåret 1959/60 föreslås sålunda oförändrad.

Departementschefen. Någon höjning av bidragsbeloppet kan jag ej tillstyrka. Överstyrelsens beräkning av det antal elevhem, till vilka nu ifrågavarande bidrag kan komma att utgå under nästa budgetår, har icke givit mig anledning till erinran. Jag förordar därför en sänkning av anslaget med 20 000 kronor till 85 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid högre läroanstalter* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 85 000 kronor.

I. Folkskoleväsendet m. m.

Vissa för skolväsendet gemensamma ändamål

[211] 1. Bidrag till skolbibliotek

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	3 618 000	3 948 784
1958/59 (statsliggaren s. 769)	4 018 000	
1959/60 (förslag)	4 091 000	

Bidrag för rubricerade ändamål utgår för närvarande från en särskild post under anslaget till Bidrag till folk- och skolbibliotek. Nu föreslås, att skolbiblioteksverksamheten i anslagshänseende hänföres till skolväsendet och att den syn på ifrågavarande verksamhet, som kommit till uttryck bland annat i den nya folkskolestadgan och i stadgan för högre kommunala skolor även blir formellt markerad genom att ett särskilt förslagsanslag för ändamålet uppföres i detta avsnitt av riksstaten.

Skolöverstyrelsen föreslår en uppräknings anslag med 86 000 kronor, varav 73 000 kronor utgör beräknad automatisk ökning till följd av ökade lokala tillskott till verksamheten. Överstyrelsen föreslår vidare, att skolor med lägre elevantal än 60 erhåller ett minimibidrag av 300 kronor utan hinder av bestämmelsen, att statsbidraget är maximerat till fem kronor för elev. Kostnaden härför beräknas till 13 000 kronor.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens ånyo framförda förslag om minimibidrag till biblioteken vid skolor med mindre än 60 elever är jag icke beredd att tillstyrka. Mot överstyrelsens anslagsberäkning i övrigt har jag icke någon erinran. Det här under särskild rubrik uppförda anslaget bör således för nästkommande budgetår höjas med 73 000 kronor till 4 091 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till skolbibliotek* för budgetåret 1959/60
anvisa ett förslagsanslag av 4 091 000 kronor.

[212] 2. Bidrag till anordnande av skolmåltider

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	34 000 000	23 908 838
1955/56	24 000 000	26 449 366
1956/57	25 000 000	24 187 549
1957/58	26 200 000	21 766 622
1958/59 (statsliggaren s. 706)	26 200 000	
1959/60 (förslag)	21 000 000	

Bestämmelser angående detta statsbidrag är meddelade i kungörelsen 1946: 553 (ändr. 1950: 393, 1951: 518, 1952: 595, 1954: 413 och 822). Kungörelsen avser folk- och fortsättningsskolor, seminariernas övningsskolor, allmänna och kommunala läroverk, tekniska läroverk, vissa läroanstalter för yrkesutbildning, vissa enskilda läroanstalter m. fl.

Statsbidraget utgår med viss procent av ett bidragsunderlag. *P r o c e n t s a t s e n* utgör 0,2 procent för varje tiotal skatteören, varmed kommunens skatteunderlag för redovisningsåret understiger 50 skattekronor per invånare (där synnerliga skäl föreligger, må Kungl. Maj:t fastställa högre procentsats). *B i d r a g s u n d e r l a g e t* utgör 70 öre för varje utspisad måltid; vid bespisningsenhet med högst två läraravdelningar utgör dock bidragsunderlaget 90 öre per måltid. Kungl. Maj:t må, då synnerliga skäl därtill är, fastställa högre bidragsunderlag. För måltid utspisad till lärjunge, som tillhör annan kommun, utgår statsbidraget med belopp motsvarande kommunens kostnad för måltiden, dock med högst 85 öre.

Enligt gällande övergångsbestämmelser (1954: 413) må intill utgången av budgetåret 1959/60 eller den senare tidpunkt, som Kungl. Maj:t i särskilt fall kan medgiva, kommun åtnjuta statsbidrag för måltid av viss enklare typ, nämligen för a) oslofrukost eller b) gröt eller välling. Bidragsunderlaget liksom statsbidraget för »främmande» lärjunge utgör därvid för a) 35 öre och för b) 20 öre. Enligt övergångsbestämmelserna äger kommun vidare under samma tid begränsa skolmåltiderna till vissa kategorier av elever.

I fråga om utbetalningen av statsbidrag gäller som huvudregel utbetalning i efterskott, dock att 40 procent av det beräknade statsbidragsbeloppet för redovisningsåret må utbetalas i förskott under redovisningsåret.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår sänkes med 4 200 000 kronor.

Antalet i skolmåltiderna deltagande elever uppgick under läsåren 1954/58 till 633 000, 684 000, 713 000 och 765 000 samt beräknas för läsåren 1958/60 komma att uppgå till 805 000 respektive 840 000. Ökningen av elevantalet under 1957/58 har varit större än föregående år, 52 000 mot 29 000, vilket delvis torde bero på att bestämmelserna om intagning av elever i läroverk

och flickskolor inneburit en ökning av elevantalet vid folkskolorna i förhållande till elevantalet vid de högre skolorna. 79 procent av eleverna vid folkskolan fick läsåret 1957/58 skolmåltider, men endast 47 procent av de högre skolornas elever. Ökningen under kommande läsår torde icke bli lika stor.

Med hänsyn tagen till anslagsbelastningen 1957/58 och den beräknade ökningen av antalet deltagare i skolmåltiderna skulle med oförändrat antal skattekrönor per invånare anslaget kunna upptas även för budgetåret 1959/60 till 26 200 000 kronor.

Stegringen av antalet skattekrönor per invånare medför emellertid, att anslaget kan nedräknas.

Skolöverstyrelsen hemställer tillika om förlängd giltighet av de ovan nämnda övergångsbestämmelserna intill utgången av juni 1962. Överstyrelsen anför därom följande.

Giltigheten för dessa övergångsbestämmelser upphör visserligen icke förr än vid slutet av anslagsåret 1959/60. Överstyrelsen anser dock, att det vore av värde för de skoldistrikt, som vid anordnande av skolmåltider måste utnyttja dessa bestämmelser, att de, innan dessa upphör att gälla, finge uppgift om eventuell fortsatt giltighet. Det antal skoldistrikt eller kommuner, som serverar oslofrukost eller gröt—vällingfrukost, och det antal skoldistrikt, som icke kan bereda alla lärjungar möjlighet att delta i skolmåltiderna, är visserligen jämförelsevis lågt men dessa skoldistrikt eller kommuner är dock och torde de närmaste åren bliva så många, att det skulle innebära en onödig arbetsbelastning att i varje särskilt fall medge undantag från huvudbestämmelserna. Överstyrelsen får sålunda föreslå, att i samband med att beslut fattas om ifrågavarande anslag för anslagsåret 1959/60 beslut även fattas om att övergångsbestämmelserna må äga giltighet till och med den 30 juni 1962.

Statskontoret finner med hänsyn till belastningen budgetåret 1957/58 samt i betraktande av den för år 1957 inträdda stegringen av skatteunderlaget (omkring 6,5 procent) icke något vara att erinra mot att anslaget i enlighet med skolöverstyrelsens förslag uppföres med ett till 22 000 000 kronor minskat belopp. Ej heller har statskontoret funnit anledning till erinran mot förslaget om förlängd giltighet av övergångsbestämmelserna.

Departementschefen. De sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område har den 29 oktober 1958 avlämnat betänkande rörande statsbidrag till anordnande av skolmåltider (SOU 1958: 37), vilket nu är föremål för remissbehandling. Med hänsyn till den tid, som åtgår för remissförfarandet, torde något förslag i frågan icke komma att föreläggas 1959 års riksdag.

Jag beräknar för budgetåret 1959/60 en sänkning av förevarande anslag med 5 200 000 kronor till 21 000 000 kronor.

Jag biträder skolöverstyrelsens förslag om förlängd giltighet av övergångsbestämmelserna intill utgången av juni 1962.

I detta sammanhang vill jag till närmare behandling upptaga frågan om tillsynen vid skolmåltiderna. Jag får då först erinra om att enligt uttalande av 1946 års riksdag (jfr riksdagens skrivelse 1946: 528) tillsynen vid skolmåltiderna i princip borde utgöra ett åliggande för vederbörande lärare.

I statsverkspropositionen 1954 (VIII ht, s. 373) gjorde dåvarande departementschefen vissa principiella uttalanden om tjänstgöringsskyldigheten och särskild ersättning för tillsynen vid skolmåltiderna, för att tillfälle därigenom skulle lämnas riksdagen att yttra sig beträffande då tillämpade grunder i dessa hänseenden, till vilken redogörelse här torde få hänvisas.

I anledning härav uttalade statsutskottet bland annat, att det syntes utskottet motiverat, att en översyn verkställdes beträffande tillsynsskyldighetens närmare utformning och huru denna skyldighet lämpligen borde uttagas med beaktande av bland annat lärarnas behöriga intresse av viss avkoppling under skoldagens arbete. Sedan resultatet av denna översyn föreläge och i anslutning därtill erforderliga förhandlingar med lärarorganisationerna ägt rum, syntes de berörda frågorna jämte de förslag i ämnet, vartill Kungl. Maj:t kunde finna anledning, böra i lämpligt sammanhang underställas riksdagens prövning. Utskottet förutsatte vidare att spörsmålet om en av departementschefen ifrågasatt omreglering av ersättningsarnas storlek bleve föremål för vederbörliga förhandlingar innan nya grunder för ersättningsarnas storlek fastställdes av Kungl. Maj:t. Riksdagen anslöt sig till utskottets uttalande.

För att verkställa den sålunda av riksdagen begärda översynen beträffande tillsynsskyldighetens utformning tillkallades jämlikt nådigt bemyndigande den 29 oktober 1954 en utredning, som den 7 april 1955 avgav betänkande, vilket varit föremål för vederbörlig remissbehandling.

Sedermera har överläggningar i hithörande frågor förts mellan företrädare för civil- och ecklesiastikdepartementen, å ena sidan, samt för Sveriges akademikers centralorganisation och tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion, å andra sidan. Personalorganisationerna har därvid förklarat sig — under förhandenvarande betingelser — ej ha något att erinra mot att de i kungörelsen den 22 juni 1951 (nr 518) om ändring i kungörelsen den 28 juni 1946 (nr 553) angående statsbidrag till anordnande av skolmåltider intagna anvisningarna skulle utgå och ersättas med anvisningar av i sak följande innehåll.

1. Tillsynen vid skolmåltiderna bör vid varje skola anordnas i de former och på det sätt, som är lämpligast för skolan. Tillsynens omfattning bör avpassas efter det vid skilda skolor med hänsyn till exempelvis skolanläggningens och måltidslokalernas belägenhet, storlek och utformning, antalet samtidigt utspisade lärjungar samt lärjungarnas ålder och mognad växlande behovet av uppsikt under måltiderna.

2. Om lärare anlitas för tillsynen, bör samråd mellan skolans ledning och lärarpersonalen regelmässigt föregå beslutet om tillsynsuppgifternas handhavande. I första hand bör därvid eftersträvas frivilliga åtaganden från enskilda lärares sida. För att bereda tillsynsutövande lärare tillfälle till avkoppling under skoldagens arbete bör tillsynen om möjligt anordnas så att läraren under måltidsrasten kommer i åtnjutande av en halv timmes sammanhängande fritid.

Under angivna förutsättningar har — under förbehåll för Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande — överenskommelse träffats om ersättningsfrågans reglering genom ändring av det under 2 § 6) förenämnda statsbidragskungörelse intagna villkoret till i sak följande innebörd.

Såsom villkor för statsbidrag skall gälla, att, om tillsynen vid skolmåltid utövas av lärare, kommunen icke — utöver fri måltid — utger ersättning härför i andra fall än då lärarens tillsynsuppgift avser i genomsnitt minst två klasser eller däremot svarande antal lärjungar per dag.

Ersättning, som här avses, må utgå med högst två kronor 50 öre per dag eller, om tillsynen avser i genomsnitt minst fyra klasser eller däremot svarande lärjungeantal, högst fyra kronor per dag.

Till ledning vid handläggning av frågor om tillsynen vid skolmåltiderna skall tjäna de vid denna kungörelse fogade anvisningarna.

För egen del har jag efter samråd med chefen för civildepartementet och efter prövning av alla på frågan inverkan omständigheter ansett mig böra förorda, att från och med den 1 juli 1959 tillsynen vid skolmåltiderna utformas samt ersättningen regleras i överensstämmelse med vad här angivits. Det bör sålunda enligt min mening stå kommunerna fullt fritt att för dessa uppgifter anlita den personal, de kan finna för gott. Jag vill framhålla att en sådan anordning ligger helt i linje med skolstyrelsereformen, som ju i flera avseenden innebär vidgade befogenheter för de kommunala huvudmännen med avseende på skolväsendet. Samtidigt vill jag erinra om att vad som i förevarande sammanhang föreslagits icke innebär någon ändring i nu gällande principiella tjänstgöringsskyldighet för lärarpersonalen i avseende å tillsynen vid skolmåltiderna.

Jag förordar sålunda, att riksdagens godkännande inhämtas för en reglering av tillsynen vid skolmåltiderna i överensstämmelse med vad nyss anförts.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig förordad förlängning av giltighetstiden för övergångsbestämmelserna till gällande kungörelse om statsbidrag till anordnande av skolmåltider;

b) godkänna av mig förordade grunder för utformningen av tillsynen vid skolmåltider;

c) till *Bidrag till anordnande av skolmåltider* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 21 000 000 kronor.

[213] 3. Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmältider

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	800 000	713 574
1956/57	750 000	422 204
1957/58	650 000	337 341
1958/59 (statsliggaren s. 707)	400 000	
1959/60 (förslag)	350 000	

Enligt kungörelsen 1946:553 utgår statsbidraget såsom engångsbidrag med viss procent av ett bidragsunderlag, vilket beräknas med hänsyn till antalet i skolmältiderna deltagande lärjungar enligt en fastställd skala. Vid viss senare ökning av antalet deltagare kan tilläggsbidrag utgå, vilket beräknas efter enahanda grunder. Bidragsprocenten beräknas på samma sätt som procentsatsen för statsbidrag till anordnande av skolmältider. Utbetalningen av statsbidraget sker i regel i efterskott för redovisningsår, men 40 procent av beräknat bidragsbelopp kan utbetalas i förskott.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp. Överstyrelsen anför, att ökningen av antalet deltagare i skolmältiderna under budgetåren 1958/60 kan beräknas till cirka 40 000 respektive 35 000. Den ökning i elevantalet, som huvudsakligen påverkat nettoutgiften 1957/58 var mindre eller 29 000. Den ökning av elever, som påverkat anslagsbelastningen genom förskottsrekvisition uppgick dock till 52 000. Med hänsyn härtill och till det alltjämt stegrade antalet skatte-kronor per invånare bör anslaget kunna upptagas med oförändrat belopp.

Statskontoret har biträtt skolöverstyrelsens förslag.

Departementschefen. Med hänsyn till anslagsbelastningen finner jag, att anslaget kan minskas med 50 000 kronor, och hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmältider* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 350 000 kronor.

[214] 4. Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet.

Under åttonde huvudtiteln är för innevarande budgetår anvisade till Bidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet ett förslagsanslag av 69 700 000 kronor och till Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor ett förslagsanslag av 12 000 000 kronor, alltså tillhopa för dessa ändamål 81 700 000 kronor. Beredningen av frågan om medelsbehovet under ifrågavarande båda anslagsrubriker är ännu ej avslutad. I riksstatsförslaget torde därför med preliminärt beräknat belopp böra uppföras ett gemensamt anslag under rubriken Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet. Jag hemställer att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet* för budgetåret 1959/60 beräkna ett förslagsanslag av 89 500 000 kronor.

[215] 5. Bidrag till elevhemsbyggnader inom det allmänna skolväsendet

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	2 200 000	2 873 900
1958/59 (statsliggaren s. 707)	3 000 000	
1959/60 (förslag)	4 000 000	

Statsbidrag till kostnaderna för uppförande av elevhem utgår enligt två olika kungörelser, nämligen kungörelsen 1936:202 angående statsbidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning samt kungörelsen 1945:594 angående statsbidrag till skolhem för lärjungar vid högre skolor och till avlöning av föreståndare vid dylikt skolhem.

Statsbidrag utgår enligt den förra författningen till kommuner för uppförande av elevhem åt folkskolans elever och enligt den senare till kommun eller annan huvudman för uppförande av elevhem för elever i praktiskt taget alla övriga skolformer. De båda kungörelserna överensstämmer i allt väsentligt. Kungl. Maj:t bestämmer i båda fallen bidragsbeloppens storlek. Gäller det elevhem för folkskolan, bestämmes dock bidraget enligt kungörelsens lydelse från fall till fall. Bidraget till andra elevhem utgår med 75 procent av verkliga kostnaderna med möjlighet för Kungl. Maj:t att, om särskilda skäl föreligger, höja bidraget till 90 procent av dessa kostnader. Handläggningen av bidragsärendena är också något olika.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 1,5 miljoner kronor till 4,5 miljoner kronor och anför till stöd härför, att Kungl. Maj:t bemyndigats bevilja statsbidrag med 4 miljoner kronor för vartdera av budgetåren 1957/58 och 1958/59 samt att ett flertal ärenden rörande planerade elevhem nu är aktuella. Den medelsram inom vilken Kungl. Maj:t bör utverka bemyndigande att bevilja statsbidrag föreslår överstyrelsen skola uppgå till 5 miljoner kronor.

Departementschefen. Inom den för innevarande budgetår fastställda medelsramen torde finnas utrymme för statsbidrag till en del av de av skolöverstyrelsen berörda planerade byggnadsföretagen. Med hänsyn härtill och till för närvarande kända aktuella byggnadsplaner finner jag icke skäl att räkna med behov av en större ram för summan av beviljade bidrag än den som fastställts för innevarande budgetår, eller 4 000 000 kronor. Höjningen av anslaget kan därvid begränsas till 1 000 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att Kungl. Maj:t må budgetåret 1959/60 bevilja statsbidrag till elevhemsbyggnader inom det allmänna skolväsendet med ett sammanlagt belopp av högst 4 000 000 kronor;

b) till *Bidrag till elevhemsbyggnader inom det allmänna skolväsendet* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

Folkskoleväsendet

[216] 6. Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	447 200 000	475 369 407
1956/57	500 000 000	547 674 232
1957/58	540 550 000	602 008 314
1958/59 (statsliggaren s. 707)	646 000 000	
1959/60 (förslag)	700 000 000	

Den omläggning av statsbidragsgivningen till primärkommunernas driftutgifter, som enligt beslut av 1957 års riksdag (Prop. 1957: 112, SU 91, Rskr 239) genomförts från och med den 1 juli 1958 har i budgettekniskt avseende medfört vissa konsekvenser redan för innevarande budgetår. För budgetåret 1959/60 slår det nya statsbidragssystemet igenom även vad beträffar anslagsberäkningarna. Under innevarande budgetår, då slutreglering skall ske av bidragen för redovisningsåret 1957/58 enligt tidigare gällande bestämmelser, har för statsbidragen till avlöning åt olika lärarkategorier m. fl. medel beräknats under fem särskilda anslagsposter under förevarande anslag. Dessa kan från och med budgetåret 1959/60 sammanslås till en anslagspost, som föreslås benämnad Lärarlönebidrag m. m. Samtidigt skall den innevarande budgetår uppförda anslagsposten till bidrag till hälsovården vid folk- och småskolor utgå.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 62 800 000 kronor till 708 800 000 kronor enligt nedanstående sammanställning.

	Anvisat för 1958/59	Förslag för 1959/60	Ökning
1. Lärarlönebidrag m. m., <i>förslagsvis</i>	643 460 000 ¹	707 750 000	64 290 000
(Bidrag till hälsovården vid folk- och småskolor, <i>förslagsvis</i>)	2 030 000	—	— 2 030 000
2. Bidrag till korrespondensrealskolor, <i>förslagsvis</i> ..	— ²	515 000	515 000
3. Ersättning för sjukvårdskostnad, <i>förslagsvis</i>	200 000	200 000	—
4. Ersättning för flyttningskostnad och resor, <i>förslagsvis</i>	65 000	95 000	30 000
5. Bidrag för svensk undervisning åt svenska barn i utlandet, lärarlöner, <i>förslagsvis</i>	150 000	198 900	48 900
6. Bidrag för svensk undervisning åt svenska barn i utlandet, undervisningsmateriel, <i>förslagsvis</i>	5 000	5 000	—
7. Bidrag till estniska folkskolan i Stockholm	90 000	90 000	—
8. Bidrag till Kristofferskolan i Stockholm	—	20 000	20 000
Summa kronor	646 000 000	708 873 900	62 873 900
Avrundat till kronor		708 800 000	62 800 000

¹ Motsvarar anslagsposterna 1—5 under det för budgetåret 1958/59 anvisade anslaget.

² 344 500 kronor beräknade att utgå ur anslaget till Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m.

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Anslagsposten belastas under budgetåret 1959/60 med dels slutreglering av lärarlönebidraget avseende budgetåret 1958/59, dels under budgetåret 1959/60 utgående förskott, motsvarande 90 procent av lärarlönebidraget avseende budgetåret 1958/59. Uppskattning av storleken av lärarlönebidraget avseende budgetåret 1958/59 och av under samma budgetår utbetalade förskott å detta bidrag erfordras alltså.

Beräkningarna av lärarlönebidraget avseende budgetåret 1958/59 har gjorts enligt grunderna i propositionerna 1957: 112, 1957: 122 (i vad gäller försöksskolans högstadium) och 1958: 93 (i vad gäller skolledare) och på grundval av från dåvarande statens folkskolinspektörer införskaffade uppgifter om lärarantal m. m. eller andra tillgängliga uppgifter på sätt närmare anges i det följande för de olika lärarkategorierna. Överstyrelsen har räknat med 1958 års löner för hela budgetåret 1958/59.

Lärare vid folk- och småskolor. Med ledning av från statens folkskolinspektörer erhållna uppgifter har antalet folkskollärartjänster vid folkskolor (ej vid fortsättningsskolor, försöksskolans högstadium och inbyggda realskollinjer från och med klass 7) samt antalet småskollärartjänster uträknats. 85 procent har räknats som ordinarie och 15 procent som extra ordinarie av vardera lärarkategorien. De ordinarie har hänförs till näst högsta löneklassen och de icke-ordinarie till näst lägsta. Samtliga har hänförs till ortsgrupp 3. Från den sålunda erhållna årslönen har dragits kommunandel enligt hyresgrupp 3. Kostnaderna för timlärartimmar i läroämnena vid den egentliga folkskolan har beräknats efter CT 12 arvode. Vid uträkning av kommunandelen har timmarna omvandlats till heltidstjänster om 30 veckotimmar. Ortsgrupp och hyresgrupp 5 har antagits beträffande de timlärartimmar som uppskattats för Stockholm, i övrigt ortsgrupp och hyresgrupp 3.

Ett på detta sätt beräknat statsbidrag avseende budgetåret 1958/59 skulle inklusive kostnaderna för vikarier (med hänsyn till de nya statsbidragsgrunderna uppskattade till 10,00 miljoner kronor), uppgå till i runt tal 517,00 miljoner kronor.

Lärare i läroämnena på försöksskolans högstadium. Antalet tjänster i olika lönegrader har beräknats med ledning av tillgängliga uppgifter. Lönen har räknats efter näst lägsta löneklassen i respektive lönegrad och efter ortsgrupp 3, kommunandelen efter hyresgrupp 3.

Ett på så sätt uträknat statsbidrag avseende budgetåret 1958/59 skulle uppgå till i runt tal 25,00 miljoner kronor. Beloppet torde emellertid vara väl högt med hänsyn bland annat till att en stor del av de ordinarie tjänsterna ej är besatta med ordinarie innehavare samt till att åtskilliga ordinarie lärare torde tillhöra lägsta löneklassen. Beloppet bör därför anses innefatta även arvode till studierektorer (omkring 0,20 miljon kronor) och vikarier samt kostnaderna för nedsättningstimmar.

Lärare i yrkesämnena på försöksskolans högstadium. Statens kostnader har beräknats på samma sätt som i det föregående. Sålunda har arvodet 482 kronor (det belopp för ortsgrupp 3 efter vilket statsbidrag skall utgå, Afb 57 § 3 mom.) multiplicerats med antalet veckotimmar. Dessa har förvandlats till heltidstjänster om 35 veckotimmar vid frändragande av kommunandelen. Statsbidraget avseende budgetåret 1958/59 skulle bli 1,55 miljoner kronor (i vilket belopp kostnader för vikarier får anses ingå).

Ämneslärare vid i folkskolan inbyggda realskollinjer. I enlighet med

Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 april 1958 har överstyrelsen fastställt antalet ämneslärartjänster i skilda lönegrader och fördelat dem för budgetåret 1958/59. Om lönen beräknas för 148 ämneslärartjänster i 24 löneklassen, för 80 i 22 löneklassen och för 46 extra ordinarie folkskollärartjänster i 18 löneklassen, samtliga enligt den faktiska ortsguppen, samt för antagna 11 andra icke-ordinarie ämneslärartjänster i 18 löneklassen enligt ortsgrupp 3, blir lönekostnaderna 6,785 miljoner kronor, avrundat uppåt till 6,80 miljoner kronor med hänsyn till kostnader för vikarier. Det förutsättes, att bidrag skall utgå med 79 procent såsom för högre kommunala skolor. 79 procent av 6,80 miljoner kronor är 5,37 miljoner kronor, och statsbidraget avseende budgetåret 1958/59 blir alltså *5,37 miljoner kronor*.

Skolledare. Här avses rektorer vid det obligatoriska skolväsendet samt skoldirektörer och biträdande skoldirektörer. Om dels ABp 20: 23 antages som medellönegrad för rektorerna vid folkskolorna och ABp 24: 27 för rektorerna i kommuner med försöksverksamhet och beräkningarna i övrigt för rektorerna utföres på samma sätt som i fråga om folk- och småskollärare (1958 års löner, ortsgrupp och hyresgrupp 3), dels det i propositionen 1958: 93 s. 62 beräknade statsbidragsbeloppet beträffande skoldirektörerna och biträdande skoldirektörerna — 2,125 miljoner kronor — tillägges, blir statsbidraget avseende budgetåret 1958/59 och inkluderande kostnaderna för tjänstlediga rektorer omkring 34,00 miljoner kronor. Med hänsyn till beräkningarna av bidragsunderlaget för rektorstjänsterna i nyssnämnda proposition (s. 63) föreslår överstyrelsen dock endast *33,00 miljoner kronor*.

Övningslärare. Från statens folkskolinspektörer har erhållits uppgifter angående antalet veckotimmar i de olika övningsämnena vid den egentliga folkskolan läsåret 1957/58, fullgjorda av dels ordinarie eller extra ordinarie övningslärare i tjänsterna eller som tilläggstimmar, dels timlärare. Med samma beräkningssätt som beträffande folkskollärarna uppgår statsbidragsbehovet avseende budgetåret 1958/59 till 65,00 miljoner kronor.

Statens kostnader för övningslärare på försöksskolans högstadium och i de inbyggda realskollinjerna avseende budgetåret 1958/59 kan med tidigare använt beräkningssätt uppskattas till 8,00 miljoner kronor.

Totalt skulle statsbidraget bli $(65,00 + 8,00 =) 73,00$ miljoner kronor.

I föregående års petita beräknades statsbidragsbehovet för övningsämnen avseende budgetåret 1957/58 till 50,53 miljoner kronor. Omräkning i 1958 års löner skulle betyda ökning till 51,28 miljoner kronor. Med hänsyn till den stora skillnaden mellan detta belopp och det belopp, som framräknats med ledning av det införskaffade materialet och då detta icke kunnat kontrolleras, anser sig överstyrelsen icke böra räkna med högre statsbidragsbelopp avseende budgetåret 1958/59 inkluderande vikariekostnader än *65,00 miljoner kronor*.

Föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid folkskolans elevhem. Enligt detaljberäkningar i fråga om till varje befattningshavare under budgetåret 1958/59 utgående lön (1958 års lön) och kommunandelen efter gällande hyresgrupp skulle statsbidraget avseende budgetåret 1958/59 bli i runt tal *0,80 miljoner kronor*.

Lärare vid fortsättningsskolor. I föregående års petita beräknades statsbidragsbehovet under budgetåret 1958/59 till 8,00 miljoner kronor. Överstyrelsen har för denna kategori icke material till förfogande för liknande beräkningar som de här ovan verkställda. Den treprocentiga lönehöjningen

från och med den 1 januari 1958 och minskning av kommunandelen bör i och för sig medföra något ökat statsbidragsbehov *avseende* budgetåret 1958/59. Detta kan motverkas av minskning av fortsättningsskolans omfattning på grund av skolväsendets omorganisation. Den alltjämt pågående stegringen av barnantalet i de årsklasser varom är fråga torde dock i viss mån retardera sistnämnda minskning. Överstyrelsen föreslår, att statsbidraget *avseende* budgetåret 1958/59 uppskattas till 8,00 miljoner kronor.

I kostnadsberäkningarna här ovan har icke medtagits *kallortstillägg, provisoriskt extra tillägg och finskspråktillägg* (Prop. 1957: 112 s. 74). Dessa kan uppskattas till 1,50 miljoner kronor *avseende* budgetåret 1958/59.

Summan av de i det föregående framräknade beloppen i statsbidrag är $(517,00 + 25,00 + 1,55 + 5,37 + 33,00 + 65,00 + 0,80 + 8,00 + 1,50 =)$ avrundat 657,50 miljoner kronor, vilket belopp alltså skulle motsvara lärarlönebidraget *avseende* budgetåret 1958/59.

Under samma budgetår utgående förskott kan beräknas till $(0,9 \times 552,35 =)$ 497,12 miljoner kronor.

På den del av lärarlönebidraget, som avser bidrag till avlönande av övningslärare vid folk- och småskolor skall enligt kungl. brev den 18 april 1958 icke utgå förskott under redovisningsåret 1958/59. Vid den slutliga utanordningen under budgetåret 1959/60 av lärarlönebidraget för redovisningsåret 1958/59 skall avdragas — förutom tidigare nämnda förskott — ett belopp, motsvarande 90 procent av statsbidraget för redovisningsåret 1957/58 till avlönande av övningslärare. Statsbidraget har i föregående års *petita* beräknats till 50,53 miljoner kronor. 90 procent därav blir 45,48 miljoner kronor.

Det sammanlagda belopp, som skall avdragas vid utanordnande under budgetåret 1959/60 av lärarlönebidraget för 1958/59, utgör alltså $(497,12 + 45,48 =)$ avrundat 543,00 miljoner kronor.

Budgetåret 1959/60 skulle enligt ovanstående beräkningar anslagsposten belastas sålunda:

	Milj. kr.
Slutreglering av statsbidraget för budgetåret 1958/59 $(657,50 - 543,00 =)$	114,50
Förskott å statsbidrag under budgetåret 1959/60 $(0,9 \times 657,50 =)$	591,75
Summa	706,25

Utöver bidrag till lärarlöner torde anslagsposten bära belastas med *kostnader för vissa pensionsavgifter*, av vilken anledning överstyrelsen föreslagit, att posten benämnas lärarlönebidrag m. m. Överstyrelsen åsyftar ersättning för fortlöpande avgifter till statens pensionsanstalt för lärarna i läroämnena på försöksskolans högstadium (Prop. 1957: 122 s. 53, 59 och 62, SU 104 och Rskr 274) — som kan uppskattas till 1,30 miljoner kronor — och bidrag till vissa engångsavgifter enligt SPA-reglementet för övningslärare enligt kungl. brev den 27 juni 1957 och den 30 juni 1958 — som med ledning av överstyrelsens utanordningsbeslut under tiden 1 oktober 1957—30 juni 1958 kan uppskattas till 0,20 miljon kronor. Sammanlagt erfordras alltså $(1,30 + 0,20 =)$ 1,50 miljoner kronor.

Överstyrelsen föreslår, att *anslagsposten 1* uppföres med $(706,25 + 1,50 =)$ 707,75 miljoner kronor.

I detta sammanhang bör anmälas två av skolöverstyrelsen framlagda förslag, vilka dock icke påverkar lärarlönebidragets storlek budgetåret 1959/60.

Överstyrelsen föreslår för det första anordnande i disciplinfrämjande syfte av *särskild observationsundervisning*. Överstyrelsen anför härom bland annat följande.

I och med ikraftträdandet av den nya folkskolestadgan har såsom disciplinmedel i folkskolor och försöksskolor föreskrivits bland annat utvisning av felande elev från lärorummet, kvarhållande av elev i skolan efter skol-dagens slut och avstängning av elev från undervisningen helt eller delvis under högst två veckor av en och samma termin (Kungl. Maj:ts stadga för folkskolor, fortsättningsskolor och försöksskolor 1958: 399, 61—63 §§).

Om elever uppvisar sådana psykiska särdrag, att de inte lämpligen bör undervisas i vanlig klass men inte är i påtagligt behov av annan specialundervisning, kan de enligt av skolöverstyrelsen meddelade riktlinjer uttagas till undervisning i observationsklass.

Utöver här nämnda åtgärder bör enligt överstyrelsens mening även andra vägar prövas. Överföringen av en elev till observationsklass är förknippad med tämligen omfattande och tidskrävande förberedelser, och en sådan åtgärd som korttidsförvisningen är underkastad en viss begränsning vid användandet inom det obligatoriska skolväsendet bland annat med hänsyn till att ett relativt stort antal elever i den obligatoriska skolan torde ha sådana hemförhållanden, att korttidsförvisning ej lämpligen kan ifrågakomma. Erfarenheten har också visat, att det tämligen ofta händer, att en elev t. ex. visar allmänt störande uppträdande i klassen med trots mot läraren och aggressivitet mot kamraterna utan att eleven har sådana grava beteenderubbningar, att en observationsklassplacering kan komma ifråga. Om en sådan elev ej tar rättelse av föreställningar och varningar från lärarens sida, kan den positiva undervisnings- och uppfostringssituationen i klassen bli spolierad icke blott för eleven ifråga utan även för kamraterna. I en sådan situation skulle det kunna verka omedelbart främjande för ordningen i klassen, om den störande eleven kunde avlägsnas och tas om hand på lämpligt sätt för längre eller kortare tid.

Om man inom varje skolenhet hade tillgång till extra lärartimmar för övervakning och handledning av elever, som på grund av olämpligt och störande uppträdande måste uteslutas ur den vanliga klassgemenskapen, så skulle detta säkerligen klart verka i disciplinfrämjande riktning. Hänvisning av elev till undervisning av här ifrågasatt slag skulle avse såväl att gynnsamt påverka den störande eleven som att avlägsna ett störningsmoment från klassen i övrigt, varigenom lugn och arbetsro skulle beredas övriga elever.

Organisatoriskt skulle detta slag av undervisning närmast vara jämförbart med s. k. särskild specialundervisning enligt 110 § folkskolestadgan. Här avsedd specialundervisning skulle kunna rubriceras som »särskild observationsundervisning» och skulle gälla sådana elever från vanliga klassavdelningar, som genom individuell undervisning eller gruppundervisning kunde beredas hjälp utan att placeras i observationsklass.

Överstyrelsen föreslår sålunda såsom disciplinfrämjande åtgärd, utöver de i 61—63 §§ folkskolestadgan föreslagna, att beträffande skola med minst 13 elever länsskolnämnden må kunna medgiva, att särskild observationsundervisning anordnas högst fyra veckotimmar och att sådan undervisning må kunna anordnas flera än fyra veckotimmar efter medgivande av skolöverstyrelsen.

Av synnerlig vikt är, att sådana timmar fullgöres av lärare med särskild lämplighet att ta hand om de akuta disciplinfall, som avses komma att hänvisas till denna art av specialundervisning.

Det är vanskligt att i förväg beräkna, i vilken omfattning den föreslagna åtgärden kommer att behöva utnyttjas. Om man räknar med 1 000 veckotimmar skulle statsbidraget bli i avrundat tal 0,50 miljon kronor.

För det andra framlägger skolöverstyrelsen förslag om vissa bestämmelser rörande *särskild undervisningsgrupp i finska språket i årskurserna 8 och 9 i folkskolan*. Härom anför överstyrelsen:

I undervisningsplanen för rikets folkskolor innehåller förebilderna till timplaner för årskurserna 8 och 9 två veckotimmar valfritt ämne. I anmärkningarna till dessa timplaner gives medgivande för skoldistrikt med även finskspråkig befolkning att låta finska ingå som valfritt ämne i samtliga alternativ av timplanen.

Anmärkningarna till timplanen innehåller emellertid även föreskrift om att lärjungar, som undervisas i valfritt ämne, bör bilda grupper inom avdelningens ram eller sammanföras med annan avdelning. Detta innebär i själva verket, att finska såsom valfritt ämne kan studeras endast om samtliga elever i klassen väljer detta ämne vid sitt fria val.

Hittills har endast ett fåtal elever uttryckt önskemål om finska som valfritt ämne. Då överstyrelsen anser det angeläget, att inom finskspråkig bygd möjlighet beredes för dem, som så önskar, att välja studiet av finska språket som valfritt ämne i årskurserna 8 och 9 i folkskolan, även om dessa elever skulle utgöra en relativt liten grupp, föreslår överstyrelsen, att medel beräknas för de extra lärartimmar, som åtgår för en vidgad möjlighet att välja finska som valfritt ämne på dessa stadier. Som norm vid anordnandet av här föreslagen undervisningsgrupp kan lämpligen tjäna föreskriften i 113 § d) folkskolestadgan. Detta förslag innebär, att särskild undervisningsgrupp i finska må anordnas, om elevantalet är lägst 5 eller, om skolöverstyrelsen finner särskilda skäl föreligga, lägre än 5.

Här föreslagen anordning kommer att medföra ett obetydligt behov av extra lärartimmar, eftersom för närvarande få kommuner har infört årskurs 8 av vanlig folkskola. Inom försöksdistrikten är motsvarande anordning redan nu möjlig.

2. Sedan läsåret 1951/52 har statsbidrag utgått för försöksverksamhet med korrespondensrealskolor. Efter det att Kungl. Maj:t i varje särskilt fall medgivit inrättande av korrespondensrealskolor har statsbidrag utgått antingen efter fastställda grunder dels till arvode åt studiehandledare, dels till bestridande av kostnader för korrespondens- och preparandkurser för eleverna, dels ock med bidrag till inspektionsresor från korrespondensinstitutets sida, s. k. fullständigt statsbidrag, eller också med ett för varje budgetår fastställt belopp, s. k. begränsat statsbidrag.

Genom nådigt beslut den 8 juli 1955 har skolöverstyrelsen bemyndigats medgiva fortsatt bidrag till korrespondensrealskolor, beträffande vilka frågan om bidrag tidigare varit underställd Kungl. Maj:ts prövning, dock under förutsättning att ändring av principerna för beräkning av bidraget icke skedde. I nådigt beslut den 27 september 1957 medgavs vissa mindre

ändringar i principerna för statsbidraget till korrespondensrealskolorna. De grunder efter vilka statsbidrag utgår samt de bestämmelser som gäller för erhållande av statsbidrag framgår av överstyrelsens cirkulär den 3 februari 1958 (Aktuellt från skolöverstyrelsen 1958: s. 110 ff.).

För budgetåret 1958/59 beräknade överstyrelsen medelsbehovet för en fullständig avdelning med 24 elever till 29 500 kronor. Statsbidrag utgår under budgetåret 1958/59 till åtta kommuner med fullständigt statsbidrag för tillhopa 12 av 13 avdelningar och till Björkviks kommun med ett begränsat statsbidrag å 20 000 kronor.

Resultaten av den bedrivna försöksverksamheten visar, att även elever med ordinär studiebegåvning genom korrespondensundervisning, bedriven under de betingelser korrespondensrealskolorna ger, kan föras fram till realexamen. Korrespondensrealskolorna har på sitt område — d. v. s. det område, inom vilket frågor, som rör en teoretisk studiegång, faller — givit värdefulla erfarenheter, som kommer enhetsskolans högstadium till godo. Fortsatta försök med korrespondensrealskolor efter samma linjer som hittills torde emellertid knappast kunna ge ytterligare belysning åt frågan om korrespondensundervisningens användning på högstadiet. Överstyrelsen anser därför, att korrespondensrealskolorna ur försökssynpunkt ej längre är behövliga och att försöksverksamheten med dessa skolor bör upphöra med utgången av budgetåret 1958/59.

Det har emellertid visat sig, att korrespondensrealskolor kan innebära en lösning av utbildningsproblemet i vissa områden under övergångstiden före enhetsskolans genomförande. Korrespondensrealskolorna bör därför enligt överstyrelsens mening bibehållas och inordnas bland andra övergångstidens skolformer i huvudsak med de organisations- och verksamhetsformer, som utbildats under försökstiden.

I ett avseende har dock organisationen av skolorna varit otillfredsställande. Studiehandledarens anställningsförhållanden har ej varit reglerade. Rekryteringen av studiehandledare är en viktig fråga. En förutsättning för att goda krafter skall erhållas är, att anställningsvillkoren i varje fall inte är sämre än för andra lärare på motsvarande stadier. Den skolform, med vilken korrespondensrealskolan närmast kan jämföras, är den i folkskolan inbyggda realskollinjen, sålunda har t. ex. båda skolformerna som skolchef haft distriktsöverlärare (rektor vid den obligatoriska skolan). Överstyrelsen föreslår därför, att studiehandledarna i avlönings- och anställningshänseenden m. m. i princip erhåller samma ställning som lärare vid i folkskolan inbyggd realskollinje. Ordinarie tjänster bör dock tills vidare icke inrättas. Förhandlingar förutsättes äga rum beträffande studiehandledarnas tjänstgöringsförhållanden. Statsbidrag till lärartjänster och överskjutande veckotimmar i läroämnen liksom till erforderligt antal veckotimmar i övningsämnen föreslås likaledes utgå efter samma grunder som vid den inbyggda realskollinjen.

Vid här föreslagen reglering av studiehandledarnas ställning och med tillämpning i övrigt av nuvarande bidragsgrunder beräknar överstyrelsen under förevarande anslag ett sammanlagt medelsbehov för korrespondensrealskolorna av i runt tal 515 000 kronor.

4. Överstyrelsen beviljade under budgetåret 1957/58 flyttningssättningar, reseersättningar och anståndstraktamenten med 27 309 kronor mot 8 152 kronor under budgetåret 1956/57. Från anslagsposten bestrides i

övrigt i huvudsak ersättning till övningslärare vid folkskolan för resor i samband med fyllnadstjänstgöring.

Anslagsposten synes böra höjas till 95 000 kronor.

5. Från denna anslagspost utgår för närvarande bidrag med sammanlagt 150 000 kronor till 14 svenska utlandsskolor. Överstyrelsen föreslår en höjning av anslagsposten med 48 900 kronor, varav till tre nya skolor i Mnene, Lissabon och Monrovia sammanlagt 21 500 kronor. Till skolan i Addis Abeba utgår innevarande budgetår 17 700 kronor till avlönande av två lärare. Överstyrelsen föreslår att medel anvisas för en tredje lärare för budgetåret 1959/60. Även anslaget till skolan i Debre Zeit föreslås uppräknat. Anslaget till skolan i Paris föreslås slutligen höjt från 26 200 kronor, varav 10 500 kronor till korrespondensrealskolan, till 43 000 kronor, varav 25 000 kronor till korrespondensrealskolan.

Statskontoret finner icke något vara att erinra mot skolöverstyrelsens beräkning av medelsbehovet för lärarlönebidrag m. m. (p. 1) men understryker beräkningarnas osäkerhet med hänsyn till de schematiska grunder och svårbedömbara faktorer, som vid övergången till nytt bidragssystem i förevarande fall måst utnyttjas. — Innan erfarenheter vunnits rörande verkningarna av det nya disciplinsystemet i folkskolan bör enligt ämbetsverkets mening icke ifrågakomma att överväga ytterligare åtgärder av så kostnadskrävande natur som den ifrågasatta observationsundervisningen. — Vad skolöverstyrelsen föreslagit beträffande korrespondensrealskolorna har ej givit ämbetsverket anledning till erinran.

I fråga om utlandsskolorna (p. 5) anser sig *statskontoret* endast kunna tillstyrka en uppräkning av bidraget till skolan i Addis Abeba med 3 600 kronor.

Riksräkenskapsverket uttalar, att det för åstadkommande av en någorlunda tillförlitlig uppskattning av lärarlönebidraget torde bli erforderligt att lärartjänsterna fördelas på de orts- respektive hyresgrupper, efter vilka i verkligheten avlöningen utgår respektive kommunernas andel i avlöningskostnaden bestämmes. De differenser, som kan uppkomma vid en alltför schablonmässig beräkning i förevarande fall, framgår bland annat av att om hyresgrupp 2 väljes i stället för hyresgrupp 3 för kommunandelen, statsbidragsbehovet enligt vad överstyrelsen anför skulle öka med 7 à 8 miljoner kronor. Även det beräknade statsbidraget till vikariekostnader 10 miljoner kronor, samt till avlönande av övningslärare 65 miljoner kronor, synes kunna lämna utrymme för betydande felmarginaler.

Med hänsyn till angivna osäkerhet i föreliggande anslagsberäkningar, mot vilka riksräkenskapsverket i övrigt icke har något i princip att erinra, förordar ämbetsverket att anslaget i sin helhet avrundas från i föreliggande framställning angivna 708,8 miljoner kronor till förslagsvis 700 miljoner kronor.

I en särskild skrift har *estniska kommittén* anhängit, att det till estniska folkskolan i Stockholm anvisade bidraget måtte för budgetåret 1959/60

höjas med ett belopp motsvarande lönen för en småskollärare. Med hänsyn till elevantalet måste nämligen nybörjarklassen dubbleras.

Skolöverstyrelsen har tillstyrkt, att för ändamålet får utgå 11 000 kronor mera än vad överstyrelsen hemställt i sina anslagsäskanden under ifrågavarande punkt.

I detta sammanhang bör slutligen anmälas, att *skolöverstyrelsen* i en särskild skrivelse i anslutning till en av läroverkslärarnas riksförbund gjord framställning hemställt, att Kungl. Maj:t måtte av riksdagen inhämta bemyndigande att utfärda vissa övergångsbestämmelser angående *överföring av rektor vid realskola* i kommun, där enhetsskola införes, *till rektorstjänst vid det obligatoriska skolväsendet*.

Enligt överstyrelsens förslag skulle rektor vid under avveckling varande realskola, därest han är villig därtill, kunna utan tjänstens ledigförklarande överflyttas till rektorstjänst vid det obligatoriska skolväsendet i följande fall, nämligen

a) i kommun, där poängtalet för det obligatoriska skolväsendet ökat så att ytterligare en rektorstjänst skall eller efter Kungl. Maj:ts medgivande må inrättas;

b) i kommuner där utrymme ej finnes för ytterligare rektorstjänst, men där poängtalet vid fullt utbyggd enhetsskola kan beräknas nå upp till den gräns vid vilken ytterligare en rektorstjänst må inrättas eller där eljest särskilda skäl kan åberopas, dock under förutsättning att vederbörande kommun gör framställning därom;

c) i kommun, där rektorstjänsten vid det obligatoriska skolväsendet är ledig.

Enligt förslaget bör kommun ej bindas vid föreskrift, att sådan rektor skall placeras vid högstadiet.

Anställandet av ytterligare en rektor medför merutgifter, men i regel torde därigenom kostnaderna för en studierektor för högstadiet kunna insparas.

Om lägre lönegrad gäller för rektorstjänsten vid det obligatoriska skolväsendet än för tjänsten vid realskolan bör rektor vid överföring ej få vidkännas löneminskning under löpande förordnandeperiod.

Statskontoret finner, att den föreslagna anordningen kan komma att medföra icke obetydliga merutgifter för såväl statsverket som vederbörande kommun och hyser därför starka betänkligheter mot en generell reglering av förevarande spörsmål i enlighet med överstyrelsens förslag. Enligt ämbetsverkets uppfattning torde frågan tills vidare få lösas från fall till fall med utnyttjande av de utvägar, vilka inom ramen för nu gällande bestämmelser kan stå till buds. Enligt riksdagens beslut har möjlighet öppnats för Kungl. Maj:t att i vissa fall medgiva undantag från eljest gällande regler för inrättande av rektorstjänster vid den obligatoriska skolan (se KSU 1956: 1).

Sveriges skolledarförbund har intet att erinra mot den föreslagna överflyttningen av realskolerektorer, under förutsättning att det alltid rör sig om en överflyttning till en nyinrättad tjänst. Under inga förhållanden kan förbundet acceptera, att rektor vid realskola gives företräde till förnyat

förordnande framför rektor vid den obligatoriska skolan. Förbundet delar skolöverstyrelsens uppfattning, att skolstyrelsen skall ha rätt att disponera här ifrågavarande rektorstjänster på samma sätt som de i vanlig ordning tillsatta rektorstjänsterna vid det obligatoriska skolväsendet.

Dessa krav understrykes också av *svenska landskommunernas förbund* och *svenska stadsförbundet*, vilka tillstyrker skolöverstyrelsens förslag.

Departementschefen. Såsom framhållits av statskontoret och riksräkenskapsverket får skolöverstyrelsens beräkningar under *anslagsposten 1* av lärarlönebidragets storlek för nästkommande budgetår bedömas som mycket osäkra, eftersom de bygger på ytterst schematiskt gjorda uppskattningar. En tillförlitligare uppskattning av bidraget av den art riksräkenskapsverket efterlyst skulle emellertid kräva avsevärt mer komplicerade beräkningar, och ändå skulle man beträffande åtskilliga faktorer vid anslagsberäkningen under denna post vara hänvisad till att i stor utsträckning bygga på antaganden, varför metoden icke skulle ge en nämnvärt högre grad av exakthet i beräkningarna. I avvaktan på närmare erfarenheter av vilken metodik, som lämpligen bör komma till användning vid beräkningen av förevarande anslag, samt utfallet av skolöverstyrelsens nu gjorda kalkyler torde av överstyrelsen verkställda beräkningar bära i princip godtagas. Till frågan om det anslagsbelopp, som på grundval därav bör upptagas i staten för nästa budgetår, återkommer jag i det följande.

Jag övergår nu till att behandla de av överstyrelsen framlagda förslagen, vilka ej påverkar medelsbehovet under budgetåret 1959/60. Vad då först beträffar förslaget om anordnande av *särskild observationsundervisning* kan jag i allt väsentligt instämma i vad överstyrelsen därom anført. En specialundervisning av detta slag torde väl huvudsakligen bli aktuell vid större skolenheter men kan där — rätt bedriven — säkerligen visa sig vara av stort värde. I synnerhet där man är nödsakad att arbeta med stora klassavdelningar, kan störande uppträdande från ett fåtal elevers sida bli en svår belastning för undervisningen, och det skulle i sådana fall innebära en klar vinst för denna, om de svårangepassade eleverna kunde vissa timmar särskiljas för att i stället erhålla undervisning i mindre grupper eller enskilt och under de speciella förutsättningar, som denna undervisningsform erbjuder. Jag är dock angelägen att understryka, att observationsundervisningen icke är avsedd endast att under övervakning isolera besvärliga element från den övriga gruppen, utan att den skall syfta till att ge dessa svårbehandlade elever undervisning och positiv behandling i en mera individuellt avpassad form. Värdet av denna undervisningsform torde i övrigt ligga i den rent preventiva effekt, som enbart möjligheten att tillgripa specialundervisning i dessa former kan förväntas medföra. Jag håller från denna synpunkt för sannolikt, att den särskilda observationsundervisningen kan komma att tagas i anspråk endast i den omfattning, varmed överstyrelsen räknat. Det av överstyrelsen beräknade beloppet kan godtagas.

Vid bifall till vad jag här förordat torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen utfärda närmare bestämmelser rörande ifrågavarande särskilda observationsundervisning i huvudsaklig överensstämmelse med det nu föreliggande förslaget.

Skolöverstyrelsen har vidare gjort framställning i fråga om *särskild undervisningsgrupp i finska språket* i årskurserna 8 och 9 i folkskolan. Överstyrelsen räknar med att möjligheten till en dylik anordning kommer att utnyttjas i endast ringa utsträckning. Jag delar denna uppfattning, men finner det likväl värdefullt om tillfälle till dylik undervisning, på sätt överstyrelsen föreslagit, beredes även ett mindretal elever i en klass. Jag är emellertid icke beredd att tillstyrka att medel för ändamålet får utgå under förevarande anslag. Med hänsyn till verksamhetens art synes det mig riktigare, att kostnaderna för de extra lärartimmar, som kan komma ifråga, bestrides med medel, som av Kungl. Maj:t efter ansökan i varje särskilt fall kan anvisas ifrån anslaget till Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter m. m.

Såsom framgår av överstyrelsens framställning i fråga om *anslagsposten 2* har försöksverksamheten med korrespondensrealskolor givit goda erfarenheter, som kommer enhetsskolans högstadium till godo. Samtidigt har emellertid denna skolform visat sig vara en praktisk och ur kostnadssynpunkt fördelaktig lösning av frågan om den högre undervisningen i glesbygderna under övergångstiden före enhetsskolans genomförande. Då skolöverstyrelsen nu icke anser, att fortsatt försöksverksamhet med denna undervisningsform bör komma ifråga, tillstyrker jag, att korrespondensrealskolorna i enlighet med överstyrelsens förslag inordnas bland övergångstidens skolformer. Statsbidrag till dessa skolor bör alltså icke längre utgå från skolöverstyrelsens anslag till försöksverksamhet m. m. utan bestridas från förevarande anslag.

Jag förordar, att hittillsvarande organisation och verksamhetsformer vid korrespondensrealskolorna i huvudsak bibehålles. Såsom överstyrelsen föreslagit torde dock dels bidragssystemet böra omläggas, dels ock studiehandledarnas avlönings- och anställningsförhållanden böra regleras. Jag föreslår att i dessa hänseenden en reglering sker i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för de i folkskolan inbyggda realskollinjerna, dock att ordinarie tjänster icke må inrättas samt att undervisningsskyldigheten särskilt regleras. Statsbidrag bör sålunda utgå till lärarlöner med 79 procent på ett schematiserat bidragsunderlag samt med de rekvisitions- och förskottsberäkningar, som tillämpas i fråga om de inbyggda linjerna. För redovisningsåret 1959/60 bör dock förskott beräknas på grundval av de beräknade löpande kostnaderna för redovisningsåret. Till övriga kostnader bör bidrag utgå enligt hittillsvarande grunder. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser i här berörda avseenden.

Överstyrelsen beräknar kostnaderna för korrespondensrealskolorna under budgetåret 1959/60 till i runt tal 515 000 kronor. Därav avser 278 162

kronor lärarlöner och 206 710 kronor övriga kostnader vid de skolor, till vilka s. k. fullständigt statsbidrag utgår, samt 30 000 kronor ett med 10 000 kronor förhöjt statsbidrag till skolan i Björkviks kommun. Skolöverstyrelsen har räknat med ett statsbidrag av 79 procent till lärarnas avlönande men har vid beräkningen av medelsbehovet för budgetåret 1959/60 utgått ifrån att detta statsbidrag skulle i sin helhet belasta anslaget för nämnda budgetår. Med hänsyn till vad jag nyss anfört i fråga om förskottsreglering av statsbidraget bör emellertid endast 90 procent därav beräknas belasta anslaget under 1959/60. Då samtidigt någon slutreglering av statsbidrag till lärarlöner för 1958/59 icke blir aktuell under anslagsposten, bör de av överstyrelsen beräknade kostnaderna för statsbidrag till lärarnas avlönande reduceras med 10 procent till $(278\,162 - 27\,816 =) 250\,346$ kronor. Jag har i övrigt icke funnit något att erinra mot överstyrelsens beräkningar under denna anslagspost utan föreslår, att den uppföres med $(250\,346 + 206\,710 + 30\,000 =) 487\,056$ kronor, eller i runt tal 487 000 kronor.

I enlighet med överstyrelsens förslag torde vidare *anslagsposten 3* till ersättning för sjukvårdskostnad uppföras med oförändrat belopp, 200 000 kronor, och *anslagsposten 4* till ersättning för flyttningskostnad och resor höjas med 30 000 kronor till 95 000 kronor.

Beträffande *anslagsposten 5* anser jag mig icke i år kunna tillstyrka statsbidrag till lärarlöner vid några nya utlandsskolor men beräknar en höjning av statsbidraget till skolan i Addis Abeba med 3 600 kronor för avlönande av en tredje lärare vid skolan och till skolan i Paris med 5 000 kronor på grund av ökade kostnader främst med avseende å korrespondensrealskolan. *Anslagsposten 6* till undervisningsmateriel för utlandsskolorna torde uppföras med oförändrat belopp, 5 000 kronor.

Under *anslagsposten 7*, bidrag till estniska folkskolan i Stockholm, har skolöverstyrelsen äskat oförändrat belopp eller 90 000 kronor. Med hänsyn till vad estniska kommittén i särskild skrivelse anfört, anser jag mig dock böra förorda, att anslagsposten uppräknas med 10 000 kronor till 100 000 kronor.

Jag kan icke tillstyrka bidrag av statsmedel till stiftelsen Kristoffer-skolan.

Slutligen vill jag här behandla skolöverstyrelsens framställning i fråga om överföring i vissa fall av rektor vid realskola till rektorstjänst vid det obligatoriska skolväsendet. Jag anser det ur skilda synpunkter fördelaktigt att rektor vid under avveckling varande realskola i de av överstyrelsen aktualiserade fallen beredes möjlighet att överflytta till en rektorstjänst inom det obligatoriska skolväsendet i samma kommun. Hans erfarenheter skulle därigenom alltså komma skolväsendet i kommunen till godo. Jag anser mig emellertid icke böra förorda att generella övergångsbestämmelser härom utfärdas. Det torde i stället, därest riksdagen icke har någon erinran mot principen om överflyttning av rektor i av överstyrelsen angivna fall, få ankomma på Kungl. Maj:t att på framställning av kommun besluta om

dylik överflyttning i varje särskilt fall. I likhet med överstyrelsen förutsätter jag, att en dylik överflyttning icke skall innebära löneminskning för rektor under löpande förordnandeperiod.

Vid bifall till vad jag i det föregående föreslagit skulle det av mig beräknade medelsbehovet för nästa budgetår under anslagsposterna 2—7 i överstyrelsens ovan återgivna sammanställning bli (487 000 + 200 000 + 95 000 + 158 600 + 5 000 + 100 000 =) 1 045 600 kronor, vilket skulle innebära en sammanlagd ökning under anslaget med 535 600 kronor under dessa poster.

Jag erinrar om vad jag nyss anfört angående osäkerheten i de av skolöverstyrelsen gjorda beräkningarna av medelsbehovet under anslagsposten 1. Med hänsyn härtill finner jag i likhet med riksräkenskapsverket lämpligt att uppföra nu ifrågavarande förslagsanslag i dess helhet med ett till 700 miljoner kronor avrundat belopp, vilket innebär en höjning med 54 miljoner kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig förordade grunder för statsbidrag till särskild observationsundervisning, att tillämpas från och med redovisningsåret 1959/60;

b) godkänna av mig förordade grunder för statsbidrag till korrespondensrealskolor, att tillämpas från och med redovisningsåret 1959/60;

c) till *Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 000 kronor.

[217] 7. Folkskolor m. m.: Försöskkostnadsbidrag

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	315 000	371 068
1957/58	440 000	514 430
1958/59 (statsliggaren s. 714)	2 540 000	
1959/60 (förslag)	3 540 000	

Ur detta anslag, som uppförts på riksstaten från och med budgetåret 1953/54, utgår särskilda bidrag — *försöskkostnadsbidrag* och *extra försöskkostnadsbidrag* — till försöksverksamheten med nioårig enhetsskola (prop. 1953: 126, SU 139, Rskr 276; prop. 1955: 120, SU 122, Rskr 285).

Försöskkostnadsbidraget är avsett att utgöra kompensation till försöksdistrikten för på högstadiet ökade kostnader främst i fråga om läroböcker, förbruknings- och undervisningsmateriel, skolskjutsar och inackordering. Enligt av Kungl. Maj:t den 15 juni 1956 med stöd av riksdagens beslut utfärdade allmänna försökskolebestämmelser skulle försöskkostnadsbidraget — som utanordnas för löpande budgetår — beräknas efter antalet elever

på vederbörande försöksskolas högstadium vid läsårets början och utgå till distrikt i stad eller köping med 15 kronor per elev och redovisningsår och till annat distrikt med 22 kronor per elev och redovisningsår. Försöksdistrikt i stad eller köping med särskilt omfattande glesbebyggelse kunde, efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, åtnjuta försökskostnadsbidrag med det högre av nämnda belopp.

Enligt av 1957 års riksdag godkända ändrade grunder för beräkning av vissa statsbidrag på skolväsendets område (prop. 122; SU 104; Rskr 274) utgår försökskostnadsbidrag från och med budgetåret 1958/59 med ett för samtliga kommuner enhetligt belopp av 80 kronor per år och elev på högstadiet.

Det extra försökskostnadsbidraget är avsett som ett stimulansbidrag till försöksdistrikt, för vilka högstadiesamheten av olika skäl medför särskilt betungande ekonomiska konsekvenser. Kungl. Maj:t har att inom ramen för det sammanlagda belopp, som riksdagen årligen bestämmer, besluta rörande extra försökskostnadsbidrag.

Av anslaget för innevarande budgetår har det erforderliga beloppet till försökskostnadsbidrag beräknats till 2 500 000 kronor, medan ramen för extra försökskostnadsbidrag bestämts till 40 000 kronor.

Skolöverstyrelsen har på grundval av uppgifter rörande elevantalet under läsåren 1957/59 uppskattat medelsbehovet för det regelmässiga försökskostnadsbidraget under nästa budgetår till 3 500 000 kronor.

För budgetåren 1955/59 har bidrag till extra försökskostnadsbidrag beviljats med 40 000 kronor per budgetår. Med hänsyn till det ökade antalet försökskommuner av det slag, som avses i statsutskottets utlåtande 1955: 122 s. 48 f., föreslår *överstyrelsen* en höjning av detta belopp till 60 000 kronor för budgetåret 1959/60.

Departementschefen. Den av skolöverstyrelsen föreslagna uppräknigen av det regelmässiga försökskostnadsbidraget med 1 000 000 kronor är helt automatisk. Jag är icke beredd tillstyrka någon höjning av den vid 1955 års riksdag bestämda ramen för extra försökskostnadsbidrag, 40 000 kronor. Jag hemställer att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Försökskostnadsbidrag* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 3 540 000 kronor.

[218] 8. Folkskolor m. m.: Resekostnadsersättningar åt skollärare vid folk- och småskolor

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	50 000	41 607
1957/58	50 000	37 861
1958/59 (statsliggaren s. 714)	50 000	
1959/60 (förslag)	40 000	

Skolöverstyrelsen föreslår oförändrat anslagsbelopp för nästa budgetår.

Departementschefen. Med hänsyn till de senaste budgetårens anslagsbelastning synes anslaget böra uppföras med endast 40 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Resekostnadsersättningar åt skolläkare vid folk- och småskolor* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 kronor.

[219] 9. **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare m. m. vid vissa sjukvårdsanstalter och barnhem**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	565 000	530 763
1957/58	565 000	565 165
1958/59 (statsliggaren s. 714)	700 000	
1959/60 (förslag)	670 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår sänkes med 30 000 kronor. Överstyrelsen beräknar statsbidraget avseende budgetåren 1957/58 och 1958/59 till 635 000 respektive 645 000 kronor, vilket enligt det för beräkning av bidraget till avlöning åt folkskolans lärare tillämpade förskotts- och slutregleringssystemet skulle medföra ett anslagsbehov för nästkommande budgetår av 654 000 kronor. Bidrag för tillhandahållande av fria läroböcker m. m. och bidrag till fri undervisningsmateriel beräknas liksom för innevarande budgetår till 6 000 respektive 6 700 kronor. Enligt de sålunda gjorda beräkningarna skulle medelsbehovet för nästa budgetår totalt uppgå till 666 700 kronor, vilket belopp av överstyrelsen föreslagits avrundat till 670 000 kronor.

Departementschefen. Överstyrelsens beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår har inte givit mig anledning till erinran, varför jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare m. m. vid vissa sjukvårdsanstalter och barnhem* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 670 000 kronor.

[220] 10. **Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	280 000	258 920
1957/58	290 000	244 606
1958/59 (statsliggaren s. 716)	290 000	
1959/60 (förslag)	220 000	

Genom beslut årligen eller i varje särskilt fall anvisar Kungl. Maj:t medel från detta reservationsanslag till de ändamål för vilka anslaget är avsett. Endast en mindre del av anslaget utgår med stöd av generella föreskrifter. De ändamål till vilka bidrag regelmässigt utgår återfinnes i en sammanställning å s. 505 i 1955 års statsverksproposition, åttonde huvudtiteln.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 5 000 kronor.

Departementschefen. Vid utgången av budgetåret 1957/58 fanns en reservation å detta anslag av 66 670 kronor. Med hänsyn härtill och till de senaste årens anslagsbelastning torde anslaget nästkommande budgetår kunna uppföras med ett med 70 000 kronor minskat belopp. Såsom jag anført vid anmälan av anslaget till Bidrag till driften av folkskolor m. m., torde från detta anslag få bestridas kostnaderna för särskilda undervisningsgrupper för undervisning i finska som valfritt ämne i årskurserna 8 och 9. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränssorter m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 220 000 kronor.

[221] **11. Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	2 000 000	1 492 486
1957/58	1 800 000	1 664 935
1958/59 (statsliggaren s. 717)	1 600 000	
1959/60 (förslag)	2 000 000	

Till kostnaderna för inackordering för sådana skolpliktiga elever i folkskolor, fortsättningsskolor och försöksskolor, som har lång eller besvärlig skolväg utgår statsbidrag enligt kungörelsen 1958: 380 per elev och dag med 3 kronor 25 öre vid inackordering i enskilt hem och med 3 kronor vid inackordering i elevhem. Bidrag till inackordering av elever i fortsättningsskolan utgick tidigare enligt kungörelsen 1932: 589 och kostnaderna bestreds från anslaget till Fortsättningsskolor: Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet. Detta anslag har från och med budgetåret 1958/59 utgått ur riksstaten och under innevarande budgetår ifrågakommande utgifter för såväl skolskjuts- som inackorderingsanordningar enligt sistnämnda kungörelse avföres från anslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn m. m. Från och med budgetåret 1959/60 bör emellertid alla här berörda kostnader för inackordering avföras under nu ifrågavarande anslag.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 400 000 kronor. Överstyrelsen utgår därvid från de av dåvarande statens

folkskolinpektörer till 1 960 000 kronor beräknade statsbidragen till inackorderingsverksamheten under innevarande budgetår.

Departementschefen. Jag föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med det av skolöverstyrelsen beräknade beloppet, 400 000 kronor, till 2 000 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor.

[222] **12. Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	30 000 000	33 207 448
1957/58	33 000 000	40 256 919
1958/59 (statsliggaren s. 717)	41 000 000	
1959/60 (förslag)	45 000 000	

Från och med den 1 juli 1958 gäller de nya bestämmelser om statsbidrag till kostnaderna för skolskjutsar och inackordering, som meddelats i kungörelsen 1958: 380. Enligt denna kungörelse kommer statsbidrag till skolskjuts- och inackorderingsanordningar för fortsättningsskolpliktiga elever, till vilka anordningar bidrag tidigare utgått enligt särskilda bestämmelser i kungörelserna 1932: 589 och 1946: 295, att utgå efter samma grunder som för folkskolans elever. Såsom under föregående anslag anmärkts, har i samband med denna omläggning från och med budgetåret 1958/59 anslaget till **Fortsättningsskolor: Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet** utgått ur riksstaten. Under budgetåret 1958/59 avföres ifrågakommande utgifter för statsbidrag till såväl skolskjuts- som inackorderingsanordningar under redovisningsåret 1957/58 enligt kungörelserna 1932: 589 och 1946: 295 från förevarande skolskjutsanslag. Från och med budgetåret 1959/60 bör emellertid bidragen till fortsättningsskolans ifrågavarande anordningar efter sin art avföras från skolskjuts- respektive inackorderingsanslaget.

I detta sammanhang torde få erinras om att skolöverstyrelsen år 1956 framlade en genom särskilda sakkunniga verkställd utredning med förslag till bestämmelser om statsbidrag till skolskjutsar, inackordering m. m. Förslaget, som i fråga om bidraget till skolskjutsar i sina huvuddrag anslöt sig till den av allmänna statsbidragsutredningen i betänkandet »Förenklad statsbidragsgivning» (SOU 1956: 8) skisserade metoden för en generaliserande kostnadsberäkning, innebar bland annat, att bidraget, såvitt det avsåge skolskjutsar med särskilt insatta fordon, skulle utgå med visst belopp per skjutskilometer jämte ett efter skjutssträckans längd differentierat belopp per barn och skjuts.

För att emellertid närmare utreda verkningarna av det av skolöverstyrelsens sakkunniga förordade statsbidragssystemet — förslaget byggde på undersökningar avseende endast 35 kommuner — tillkallades jämlikt nådigt bemyndigande den 5 april 1957 särskilda sakkunniga vilka arbetat under benämningen *skolskjutsutredningen*. Utredningen avgav sitt betänkande den 5 juli 1958. Däri uttalas, att det av skolöverstyrelsens sakkunniga framlagda förslaget till generaliserande grunder för beräkning av statsbidraget skulle medföra så stora avvikelser från nu utgående statsbidragsbelopp, att utredningen icke anser sig kunna förorda, att förslaget föres ut i praktisk tillämpning. Det skulle icke heller medföra sådana förenklingar i administrativt hänseende, att det av den anledningen borde ges företräde framför nu gällande statsbidragssystem. Utredningen finner också av gjorda undersökningar framgå, att, även om kostnaderna för skolskjutsarna varierar, medelpriserna beträffande samtliga för skolskjutsverksamheten utnyttjade fordon dock ligger på en fullt godtagbar nivå. Några starkare skäl föreligger ej för statsmakterna att överväga åtgärder i kostnadsbesparande syfte. Nuvarande kostnader för entreprenadskjutsar ligger nämligen obetydligt över de kostnader, som måste uttagas för skolskjutsar, som anordnas i kommunernas egen regi.

Statskontoret finner det genom de verkställda utredningarna ådagalagt, att de på skjutskostnaderna inverkan, i landets olika delar avsevärt skiftande förhållandena svårligen kan läggas till grund för ett system för generaliserande bidrag, utan att kraven på enkelhet i systemet finge åsidosättas. Enligt de verkställda undersökningarna har vidare skolskjutsfrågorna i de flesta fall lösts på ett ur kostnadssynpunkt tillfredsställande sätt. Införandet av ett generaliserande system för statsbidragsberäkningen på förevarande område torde sålunda icke nu böra övervägas. Ej heller torde — såsom utredningen framhållit — sådana i betänkandet diskuterade åtgärder som införandet av särskilda skolskjutstaxor eller ökad användning av skolskjutsar i kommunernas egen regi med fördel kunna ifrågakomma i syfte att sänka kostnadsnivån för skolskjutsarna. Däremot synes det statskontoret kunna ifrågasättas, om icke i det nu uppkomna läget den tidigare övervägda frågan om fördelningen av skjutskostnaderna mellan stat och kommun vore förtjänt att upptagas till förnyad prövning.

Statens sakrevision och *riksräkenskapsverket*, som i tidigare yttranden över det av skolöverstyrelsens sakkunniga framlagda förslaget uttalat sina tvivel på att detta skulle innebära någon förenkling av statsbidragsgivningen, finner att utredningen till fullo bekräftat denna uppfattning och ansluter sig till skolskjutsutredningens ställningstagande.

Statens biltrafiknämnd anser, att en taxa, ur vilken skulle kunna utläsas »skälig» avgift för viss skolskjuts, icke torde kunna göras så enkel, att man kan påräkna arbetsbesparing för de myndigheter, som handhar statsbidragen. Det synes även ovisst, huruvida på denna väg någon besparing i själva skjutskostnaden kan vinnas. Härtill kommer den av utredningen påtalade svårigheten att med utgångspunkt i en taxa göra statsbidragen värdebeständiga.

Skolöverstyrelsen instämmer i att ett genomförande av sakkunnigför-

slaget icke bör ifrågakomma med hänsyn till de alltför stora avvikelser från nu utgående bidrag, som detta skulle innebära. Överstyrelsen finner emellertid angeläget, att möjligheterna att på basis av ett tillräckligt brett undersökningsmaterial åstadkomma ett generaliserande statsbidragssystem icke lämnas ur sikte.

Utredningens slutsatser och förslag biträdades vidare av hörda *länsskolnämnder* och *länsstyrelser*, *Sveriges skolledarförbund*, *svenska droskbilägarförbundet* och *svenska omnibusägareförbundet* liksom också av *svenska landskommunernas förbund* och *svenska stadsförbundet*, vilka båda sistnämnda organisationer dock understryker vikten av att vissa av utredningen antydda möjligheter att förenkla rekvisitionsförfarandet tillvaratages.

Skolöverstyrelsen finner i sina äskanden beträffande förevarande anslag på grundval av uppgifter, som infordrats från dåvarande statens folkskolinpektörer, och med erfarenhet av den verkliga belastningen å anslaget under senare år, att anslaget bör uppföras med 45 000 000 kronor nästkommande budgetår.

Överstyrelsen har vidare gjort framställning om sådan ändring av kungörelsen 1958: 380, att denna göres tillämplig jämväl å elever, som efter skolpliktens upphörande genomgår i kommunen anordnade obligatoriska årskurser, ävensom å eleverna i folkskolans högre avdelning. Någon nämnvärd kostnadsökning torde förstnämnda elever ej förorsaka, då de i regel medföljer skjutsar, som ändå måste anordnas, och med det fåtal av dem, som kan ifrågakomma till inackordering, kan statsbidragen för detta ändamål antagas komma att röra sig om oväsentliga belopp. Beträffande eleverna i folkskolans högre avdelning anför överstyrelsen följande.

Folkskolans högre avdelning var läsåret 1957/58 anordnad i 52 kommuner, varav 28 städer och 24 landskommuner. Antalet elever uppgick till omkring 4 400, varav cirka 3 800 i städer och cirka 600 i landskommuner. Eftersom skolskjutsar och inackordering förekommer huvudsakligen på landsbygden och högre avdelning där anordnas i relativt ringa utsträckning, räknar överstyrelsen med att den avsedda utvidgningen av statsbidragsområdet kommer att medföra endast obetydliga merkostnader för statsverket.

Statskontoret finner icke något vara att erinra mot det av skolöverstyrelsen beräknade medelsbehovet och anser, att en utvidgning av statsbidragsgivningen till att omfatta jämväl eleverna i folkskolans högre avdelning med hänsyn till den av överstyrelsen förebragta utredningen knappast bör ingiva några betänkligheter. En dylik vidgad bidragsrätt bör, såsom överstyrelsen förutsatt, även omfatta de elever i obligatorisk skola, vilka efter skolpliktens upphörande genomgår obligatoriska skolkurser.

Departementschefen. Såsom framgår av förut lämnade redogörelse för skolskjutsutredningens betänkande och däröver avgivna remissutlåtanden råder full enighet om att det tidigare framlagda förslaget till generaliserande

grunder för beräkningen av statsbidrag till skolskjutsverksamheten icke skulle medföra sådan administrativ förenkling eller annan fördel, att det bör ersätta gällande bestämmelser. Jag ansluter mig helt till denna ståndpunkt och är alltså icke beredd att föreslå någon omläggning av gällande statsbidragsgrunder. Däremot finner jag det angeläget, att de av utredningen antydda möjligheterna till en förenkling främst med avseende å nuvarande rekvisitionsförfarande tillvaratages. Jag förutsätter, att skolöverstyrelsen uppmärksammar dessa förhållanden.

Beträffande vad skolöverstyrelsen i sina anslagsäskanden anført, vill jag erinra om att statsutskottet i utlåtande 1957: 104 s. 60 påtalat den särställning med avseende å möjligheterna att erhålla bidrag till kostnaderna för skolfärder och inackordering, som eleverna i folkskolans högre avdelning intager. Utskottet fann en ändring härutinnan av billighetsskäl motiverad. Denna fråga synes mig erhålla en lämplig lösning genom att kungörelsen 1958: 380 i enlighet med skolöverstyrelsens förslag göres tillämplig jämväl på eleverna i folkskolans högre avdelning. I enlighet med förslaget bör den vidgade bidragsrätten även omfatta elever, som efter skolpliktens upphörande genomgår i kommunen anordnad obligatorisk årskurs. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelserna härutinnan.

I enlighet med skolöverstyrelsens beräkningar torde anslaget nästa budgetår böra höjas med 4 000 000 kronor till 45 000 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 45 000 000 kronor.

[223] 13. Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	3 000 000	3 056 294
1957/58	3 000 000	2 966 210
1958/59 (statsliggaren s. 717)	3 000 000	
1959/60 (förslag)	3 000 000	

Enligt kungörelsen 1945: 882 angående statsbidrag till byggnadsarbeten för folkskoleväsendet skulle motsvarande bestämmelser i den äldre kungörelsen i ämnet, 1936: 45, alltså i huvudsak äga tillämpning beträffande byggnadsarbeten, till vilka Kungl. Maj:t beviljat statsbidrag före den 1 januari 1946. Dock tillskapades vissa övergångsbestämmelser, möjliggörande omprövning av förut fattade beslut med tillämpning av vissa genom kungörelsen 1945: 882 fastställda grunder. Den nya kungörelsen 1957: 318 om statsbidrag till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet innebär icke någon förändring med avseende å de statsbidrag, som utgick enligt

dessa äldre bestämmelser. De bidrag till byggnadsarbeten, som sålunda alltjämt utgår enligt bestämmelserna i 1936 års kungörelse, avföres från här ifrågavarande anslag.

Skolöverstyrelsen räknar icke med någon nämnvärd ändring i medelsbehovet och föreslår oförändrat anslagsbelopp.

Departementschefen. Detta anslag bör även för nästa budgetår uppföras med 3 000 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m.m.: Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

[224] **14. Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag för vissa äldre undervisningslokaler**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	360 000	280 745
1956/57	330 000	417 278
1957/58	300 000	267 235
1958/59 (statsliggaren s. 717)	300 000	
1959/60 (förslag)	250 000	

Skolöverstyrelsen föreslår att anslaget för nästa budgetår sänkes med 50 000 kronor.

Departementschefen. Då bidragen till de lokaler om vilka här är fråga successivt bortfaller, blir följden en automatisk minskning av anslagsbehovet. Med hänsyn till belastningen sistförflutna budgetår finner jag i likhet med överstyrelsen, att anslaget kan sänkas med 50 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m.m.: Byggnadsbidrag för vissa äldre undervisningslokaler* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

[225] **15. Folkskolor m.m.: Byggnadsbidrag till tjänstebostäder**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	4 500 000	3 980 803
1957/58	5 000 000	5 652 367
1958/59 (statsliggaren s. 718)	3 500 000	
1959/60 (förslag)	4 000 000	

Enligt kungörelsen 1946: 887, som gäller sedan den 1 juli 1947, utgår byggnadsbidrag till skoldistrikt vid nybyggnad av tjänstebostad och vid inredande av tjänstebostad i inköpt eller annorledes förvärvad byggnad

samt vid om- eller tillbyggnad eller mera omfattande ändringsarbeten å vid kungörelsens ikraftträdande befintlig tjänstebostad. Enligt beslut av 1955 års riksdag (prop. 98; SU 113; Rskr 266) har byggnadsbidraget till nybyggd eller nyinredd tjänstebostad höjts från 18 000 till 20 000 kronor för tjänstebostad för ordinarie folkskollärare och från 12 000 till 14 000 kronor för tjänstebostad för annan lärare. Statsbidraget må dock ej överstiga 50 procent — tidigare 40 procent — av byggnadskostnaderna. Om bostaden uppföres å ort, som är hänförd till hyresgrupp 1, utgår härutöver särskilt tilläggsbidrag med 4 000 kronor för tjänstebostad för ordinarie folkskollärare och 2 000 kronor för tjänstebostad för annan lärare. De nya bestämmelserna äger tillämpning beträffande byggnadsbidrag, som utgår enligt av Kungl. Maj:t efter den 30 juni 1955 meddelade beslut. Byggnadsbidrag till om- och tillbyggnad och till ändringsarbeten utgår med 25 procent av för varje särskilt fall med hänsyn till de beräknade kostnaderna fastställt belopp. Utbetalning av byggnadsbidrag sker först sedan byggnadsarbetet utförts och avsynats samt godkänts. Under innevarande budgetår må Kungl. Maj:t enligt riksdagens medgivande bevilja byggnadsbidrag med tillhoppa högst 4 000 000 kronor.

Skolöverstyrelsen, som vid beräkningen av medelsbehovet utgått ifrån att 1956 års principbeslut om avvecklingen av tjänstebostadssystemet för bland annat folkskolans lärare (prop. 116; SU 118; Rskr 271) med hänsyn till pågående utredningar ej kommer att påverka medelsbehovet för budgetåret 1959/60, har, med utgångspunkt i de av Kungl. Maj:t under budgetåret 1957/58 medgivna byggnadsbidragen och med beaktande av eftersläpningen i fråga om utbetalningen av tidigare beviljade bidrag, beräknat medelsbehovet för budgetåret 1959/60 till 4 000 000 kronor.

Maximisumman av de byggnadsbidrag, som må av Kungl. Maj:t beviljas under budgetåret 1958/59, bör enligt överstyrelsens mening höjas till 5 000 000 kronor.

Departementschefen. Lärarbostadsutredningen har nyligen avgivit betänkande angående statsbidrag till anskaffande av bostäder för lärare vid det obligatoriska skolväsendet. Betänkandet kommer att i vanlig ordning remissbehandlas, innan ställning till däri framlagda förslag kan tagas.

Skolöverstyrelsen föreslår en höjning av förevarande anslag med 500 000 kronor till 4 000 000 kronor. Mot den av överstyrelsen gjorda beräkningen i detta hänseende har jag ingen erinran. Med hänsyn till riksdagens förut nämnda principbeslut om avveckling av tjänstebostadssystemet och den omläggning av statsbidragsgivningen, som kan tänkas bli en följd därav och varom utredning nu föreligger, anser jag däremot, att en snävare ram kan fixeras för beviljandet av statsbidrag till ifrågavarande ändamål under nästa budgetår. Jag föreslår därför, att ett maximibelopp av 3 000 000 kro-

nor fastställas för de byggnadsbidrag, som må beviljas under budgetåret 1959/60. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m.m.: Byggnadsbidrag till tjänstebostäder* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor.

[226] **16. Folkskolor m. m.: Övergångsbidrag till tjänstebostäder**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	180 000	171 040
1957/58	180 000	172 000
1958/59 (statsliggaren s. 718)	160 000	
1959/60 (förslag)	160 000	

Förevarande bidrag utgår till skoldistrikt, som under de tjugo åren 1927—1947, vilka närmast föregick ikraftträdandet av nu gällande bidragssystem, verkställt nybyggnad av tjänstebostad eller nedlagt mera avsevärda kostnader på om- eller tillbyggnad av tjänstebostad. Bidraget utgår med visst belopp för varje av byggnadsåtgärderna berörd tjänstebostad, dock endast övergångsvis intill dess 20 år förflutit från det att ifrågavarande byggnadsåtgärder vidtagits.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen. Förevarande anslag torde lämpligen böra uppföras med oförändrat belopp, 160 000 kronor, för nästa budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m.m.: Övergångsbidrag till tjänstebostäder* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 160 000 kronor.

[227] **17. Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	53 700	52 970
1957/58	48 000	49 433
1958/59 (statsliggaren s. 718)	50 200	
1959/60 (förslag)	51 900	

En redogörelse för Skytteanska skolan och statens förhållande till denna har lämnats i 1952 års statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, s. 343.

Anslaget disponeras enligt en av Kungl. Maj:t fastställd stat med därtill hörande bestämmelser (statsliggaren s. 718).

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 1 700 kronor till 51 900 kronor på grund av löneklassuppflyttningar.

Departementschefen. Jag tillstyrker en höjning av förevarande anslag med det av skolöverstyrelsen föreslagna beloppet.

Den vid anmälan av detta anslag för budgetåret 1956/57 (prop. 1956: 1, VIII ht s. 579) omnämnda utredningen rörande statens ansvar för Skytteanska skolan m. m. är alltjämt under remissbehandling.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 51 900 kronor.

[228] **18. Folkskolor m. m.: Anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	400 000	489 334
1957/58	740 000	589 852
1958/59 (statsliggaren s. 719)	690 000	
1959/60 (förslag)	540 000	

Ifrågavarande undervisning ombesörjes av skolradioavdelningen vid Sveriges Radio AB i samråd med och under överinseende av skolöverstyrelsen. Ur förevarande reservationsanslag bestrides dels Sveriges Radio AB:s utgifter för själva undervisningen och dels televerkets kostnader för radioutsändningarna. Statsbidraget till avlönande av handledare i skolorna för undervisningen skall avföras från förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till driften av folkskolor m. m.

Det för innevarande budgetår anvisade anslaget är avsett dels för undervisning i engelska av en första årskurs (klass 5) för cirka 800 avdelningar, en andra årskurs (klass 6) för cirka 600 avdelningar samt en tredje årskurs (klass 7) för cirka 100 avdelningar, dels ock för anordnande av två stödkurser för behörigförklarade lärare i anknytning till nybörjarkursen (klass 5) och till undervisningen i klass 6. Vidare har medel för innevarande budgetår beräknats för sommarkurser för lärare utan behörighet. Den sålunda redovisade verksamheten hade beräknats kosta sammanlagt 691 000 kronor. Med hänsyn till en beräknad mindre reservation har anslaget emellertid för innevarande budgetår uppförts med 690 000 kronor.

Skolöverstyrelsen beräknar för nästa budgetår, efter samråd med skolradiochefen, följande kostnader för ifrågavarande undervisning i engelska.

1. Första årskurs (klass 5) för cirka 1 500 avdelningar	198 150
2. Andra årskurs (klass 6) för cirka 1 315 avdelningar	187 550
3. Tredje årskurs (klass 7) för cirka 400 avdelningar	143 850
4. Stödkurser för behörigförklarade lärare i anknytning till nybörjarkursen (klass 5) och i anknytning till undervisningen i klass 6	147 950
5. Sommarkurs för handledare utan behörighet	16 000
Summa	693 500

Överstyrelsen föreslår vidare, att försök finge göras med en stödkurs i tyska för lärare med behörighet. Kursen skulle avse klass 7 i enhetsskolan samt motsvarande stadium i andra skolformer och anordnas under en tvåårsperiod med nybörjarkurs båda åren. Kostnaderna för denna kurs beräknas till 74 000 kronor.

Den sammanlagda medelsåtgången för budgetåret 1959/60 bör sålunda beräknas till 767 500 kronor. Med hänsyn till reservation från budgetåret 1957/58 torde anslaget kunna minskas med 75 000 kronor och anslaget uppföras med 615 000 kronor för budgetåret 1959/60.

Departementschefen. Jag är icke beredd tillstyrka anordnande av den föreslagna stödkursen i tyska. Mot överstyrelsens medelsberäkning i övrigt har jag intet att erinra. Med hänsyn till den förefintliga reservationen på anslaget synes detta för nästkommande budgetår kunna sänkas med 150 000 kronor till 540 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m.m.: Anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 540 000 kronor.

[229] **19. Resestipendier åt lärare vid folk- och fortsättningsskolor**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	50 000	51 820
1957/58	55 000	50 625
1958/59 (statsliggaren s. 719)	63 000	
1959/60 (förslag)	63 000	

Anslaget har från och med innevarande budgetår erhållit den begränsning, som framgår av dess nuvarande rubrik.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 70 000 kronor. Av detta belopp skulle 35 000 kronor disponeras till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid folk- och fortsättningsskolor, 25 000 kronor till resestipendier för allmänna skolstudier, däri inbegripet språkstudier, för lärare vid samtliga till folkundervisningen hörande läroanstalter samt till skolinspektörer vid länsskolnämnderna och slutligen 10 000 kronor till resestipendier för kortare studiebesök vid olika skolor och skolformer i samband med lärarnas fortbildning.

Departementschefen. De av skolöverstyrelsen framlagda förslagen om utvidgning av bidragsområdet och ökad medelsanvisning anser jag mig icke kunna biträda. Anslaget bör således uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid folk- och fortsättningsskolor* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 63 000 kronor.

[230] 20. Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	240 000	260 716
1957/58	280 000	239 511
1958/59 (statsliggaren s. 719)	280 000	
1959/60 (förslag)	200 000	

Skolöverstyrelsen föreslår med hänsyn till den successiva nedgången i anslagsbelastningen, att anslaget sänkes till 240 000 kronor.

Departementschefen. Jag förordar en sänkning av anslaget med 80 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

[231] 21. Bidrag till vissa särskilda skoländamål. Under ifrågavarande anslagsrubrik har från och med innevarande budgetår sammanförts vissa medelsanvisningar för skilda ändamål på skolväsendets område, vilka tidigare upptagits under ett antal olika riksstatsanslag. För budgetåret 1958/59 har under anslaget anvisats 320 000 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår för budgetåret 1959/60 en höjning av anslaget med 136 000 kronor på sätt framgår av följande sammanställning.

1. Bidrag till arbetsstudier m.m. i syfte att förbilliga skoltidsverksamheten (nu 10 000)	of
2. Framställning av undervisningsfilm m.m. (nu 100 000) ..	+ 90 000
3. Kontrollstandardisering samt tryckning av standardprov (nu 135 000)	+ 31 000
4. Bidrag till standardisering av skolinventarier och undervisningsmateriel (nu 75 000)	+ 15 000
Summa ökning kronor	136 000

Till motivering av sina förslag anför överstyrelsen i huvudsak följande.

2. a) Överstyrelsen har alltsedan budgetåret 1955/56 äskat särskilt anslag bland annat till framställning av undervisningsfilm samt för granskning av undervisningsfilm och bildband. Till sina anslagsäskanden för budgetåret 1958/59 för ifrågavarande ändamål fogade överstyrelsen en i samverkan med överstyrelsen för yrkesutbildning verkställd redogörelse för behovet av undervisningsfilm samt för de audiovisuella hjälpmedlens ökade betydelse i undervisningen. Överstyrelsen hänvisade även till en på överstyrelsens uppdrag verkställd utredning angående vissa frågor rörande filmverksamhet inom undervisningsens område. Utredningen hade bland annat framlagt förslag, att medel skulle äskas icke blott som hittills för framställning av

undervisningsfilm för lärarutbildningen (»metodikfilm») utan även för särskilt behövlig men ännu saknad skolfilm. För ändamålet hade utredningen föreslagit ett årligt belopp av 250 000 kronor, vilket belopp kunde minskas i den mån kommunförbunden vore villiga att bidra till täckande av kostnaderna. Kommunförbunden har emellertid meddelat, att något bidrag från deras sida icke kan påräknas.

För framställning av metodikfilm har innevarande budgetår 90 000 kronor anvisats under förevarande anslag.

I hittillsvarande produktion är de olika skolämnena mycket ojämnt tillgodosedda och vissa ämnen, t. ex. modersmålet, har ännu inte filmer och bildband i den utsträckning som skulle erfordras. I likhet med sina sakkunniga anser överstyrelsen, att ett årligt belopp av 250 000 kronor erfordras, för att den nu rådande filmbristen snabbt skall kunna avhjälpas. I nuvarande läge anser sig dock överstyrelsen böra begränsa sitt äskande till 175 000 kronor.

b) Inom skolöverstyrelsen bedrivs granskning av filmer och bildband. Granskningen utföres — förutom av överstyrelsens ledamöter och konsulenter — av särskilda för ändamålet förordnade lärare, tillhörande olika skolformer.

Som överstyrelsen tidigare framhållit bland annat i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår, är granskningen ägnad att verka i kvalitetshöjande riktning och är lika oundgänglig som granskningen av läroböcker.

En omgranskning av tidigare godkända, nu delvis föråldrade undervisningsfilmer kommer även inom den närmaste tiden att påbörjas. Med hänsyn härtill bör till granskning av film och bildband för innevarande budgetår anvisas ytterligare 5 000 kronor eller tillhoppa 15 000 kronor.

3. Højningen av anslagsposten belöper sig på ökade trycknings- och distributionskostnader.

Till kostnaderna för tryckning och distribution av standardproven för klasserna 4 och 6 anvisades för vardera av budgetåren 1956/57 och 1957/58 107 000 kronor. De verkliga kostnaderna för dessa år uppgick till 108 192 kronor respektive 129 358 kronor.

Den faktiska ökningen av trycknings- och distributionskostnaderna har sålunda varit avsevärd.

Arbetet med färdigställande av engelska standardprov har fortskridit men ännu ej slutförts. För budgetåret 1958/59 har anvisats 4 000 kronor till fullföljandet av detta arbete. De anvisade 4 000 kronorna beräknas täcka kostnaderna för arbetets slutförande. De 15 000 kronor, som anvisats för budgetåret 1957/58 har ej tagits i anspråk för tryckning under detta år. Då trycknings- och distributionskostnaderna kraftigt stegrats, torde 20 000 kronor böra beräknas för tryckning och distribution av dessa standardprov under budgetåret 1959/60.

Överstyrelsen hemställer, att under här ifrågavarande anslag för budgetåret 1959/60 för nedan angivna ändamål anvisas 166 000 kronor att disponeras enligt följande:

A. Översyn av standardproven i folkskolan	16 000
B. 1. Tryckning och distribution av standardprov i svenska och matematik för klasserna 4 och 6 i folkskolan	130 000
2. Tryckning och distribution av standardprov i engelska för klass 6	20 000
	166 000

4. a) För det arbete med standardisering av skolmateriel, som bedrivs av den av Sveriges standardiseringskommission i samråd med skolöverstyrelsen tillsatta standardkommittén (GSK-S 5) utgick budgetåren 1955/58 statsbidrag med 25 000 kronor per år. Till kommitténs verksamhet har kommunförbunden — svenska stadsförbundet och landskommunernas förbund — beviljat bidrag med samma belopp som statsbidraget. Sedan överstyrelsen anmält ökat anslagsbehov på hithörande arbetsområde, har statsbidrag för ändamålet budgetåret 1958/59 upptagits som en särskild post under förevarande anslag samt höjts till 75 000 kronor, varav högst 50 000 kronor avses för standardisering och högst 25 000 kronor för utexperimenterande av ny undervisningsmateriel. Den förstnämnda delen av bidraget utgår under förutsättning att 25 000 kronor tillskjutes från annat håll.

Standardkommitténs hittillsvarande verksamhet har givit vid handen, att betydande fördelar står att vinna genom standardisering av vissa typer av förbrukningsmateriel och skolinventarier. Sålunda har kommittén utarbetat ett förslag till skåpserie, som tillgodoser behovet av förvaringsutrymme i samtliga skollokaler. Vissa nu slutförda undersökningar och utredningar kommer att utgöra underlag för en planerad standard för elevstolar och elevbord. Ett förslag till standard för elevstolar har utarbetats. En provserie stolar har beställts. Förslag till ett nytt förvaringssystem för elevernas materiel och böcker under skolarbetet (väskor och kartonger) har utarbetats. Skolbord med väskhållare och väska har konstruerats och provtillverkats.

Med stöd av det ökade statsbidraget avser standardkommittén att under löpande budgetår fullfölja dessa arbetsuppgifter. Vidare avser kommittén att inleda en mer omfattande rationaliserings- och standardiseringsverksamhet för skolväsendets vidkommande, omfattande bland annat följande åtgärder: Standardisering av läro- och läseboksformat, samlingspärmar (arbetsbokspärmar), planschformat, färgskala för kartor, inventariekort, inventariebok, blanketter och journaler.

b) Med ianspråktagande av det för innevarande budgetår anvisade beloppet på 25 000 kronor avser överstyrelsen att påbörja utexperimenterandet av ny undervisningsmateriel. För ändamålet har tillkallats en arbetsgrupp experter inom skilda kunskapsområden. För nödig forcering under budgetåret 1959/60 av detta arbete, som enligt överstyrelsens mening måste anses vara brådskande och som överstyrelsen utförligt motiverat i föregående års *petita*, erfordras ett till 40 000 kronor förhöjt anslag.

Statskontoret finner icke något vara att erinra mot storleken av den begärda höjningen av posten till kontrollstandardisering samt tryckning av standardprov med 31 000 kronor. Beträffande övriga poster föreslår ämbetsverket oförändrad medelsanvisning.

Departementschefen. För arbetsstudierna i syfte att förbilliga skolmål-tidsverksamheten beräknar jag liksom föregående år ett belopp av 10 000 kronor. Med hänsyn till de ökade trycknings- och distributionskostnaderna förordar jag en höjning med 30 000 kronor av anslagsposten till kontrollstandardisering samt tryckning av standardprov. Jag är däremot i nuvarande läge icke beredd att tillstyrka någon höjning av övriga anslagsposter. Anslaget bör sålunda nästa budgetår uppföras med ett med 30 000 kronor

höjt belopp eller 350 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa särskilda skoländamål* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 350 000 kronor.

[232] **22. Nomadskolor: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	982 000	983 301
1957/58	1 047 000	1 065 755
1958/59 (statsliggaren s. 720)	1 214 000	
1959/60 (förslag)	1 223 000	

Skolöverstyrelsen räknar för nästkommande budgetår med en höjning av anslaget med i runt tal 30 000 kronor. Höjningen betingas förutom av automatiska kostnadsökningar av följande förslag.

1. En lärartjänst i Ae 13 och arvoden till timlärare i slöjd och hushållsgöromål vid inrättande av ett sjunde skolår för elever från Karesuando och Lannavaara.
2. En lärartjänst i Ae 13 för omorganisation av nomadskolan i Karesuando från B 2- till B 1-form.
3. Inrättande av ytterligare en biträdestjänst i Ag 2 i Lannavaara.
4. Arvoden åt ytterligare 4 lärare för undervisning i engelska.
5. Höjning av arvoden till 9 tillsynsmän.

Den sammanlagda kostnadsökningen beräknas av överstyrelsen till 70 862 kronor. Den uppväges dock till en del av kostnadsminskningar till följd av nedläggandet från och med höstterminen 1958 av nomadskolhemmet i Jänsmässholmen, vilka minskningar av skolöverstyrelsen beräknats till sammanlagt 41 312 kronor.

Beträffande de ovannämnda förslagen inhämtas i handlingarna bland annat följande.

1. Under åren 1952—1955 har successivt ett sjunde skolår införts i nomadskolorna i Jukkasjärvi, Gällivare och Änge. Erfarenheterna av det sjunde skolårets undervisning är mycket goda. Det är angeläget, att även barnen i Lannavaara och Karesuando nomadskolor nu erhåller samma möjlighet till sjuårig skolgång som övriga nomadskolbarn. Eleverna från de två nordligaste skolorna (Karesuando och Lannavaara) bör lämpligast sammanföras till Lannavaara under sjunde skolåret. En sådan centralisering beräknas för läsåret 1959/60 innebära, att 6 gossar och 7 flickor i Lannavaara, vilka eljest efter klass 6 skulle ha lämnat skolan, stannar kvar där ytterligare ett år. Därtill kommer de elever (2 gossar och 3 flickor), som från klass 6 i Karesuando skall flyttas till klass 7 i Lannavaara. Därest ett sjunde skolår inrättas i Lannavaara, erfordras ytterligare en lärartjänst samt arvoden till timlärare i slöjd och hushållsgöromål.

2. I de tre nordligaste lappbyarna (Könkämä, Lainiovuoma och Sarivuoma) har barnantalet oavbrutet under de senaste åren ökat. En överflyttning av barn från Vittangi nomadskoldistrikt, d. v. s. Lannavaara nomadskola, till Karesuando nomadskola har måst ske. Detta medför, att Karesuando nomadskola måste omorganiseras från B 2- till B 1-form, d. v. s. ytterligare en lärartjänst måste inrättas.

5. Överstyrelsen föreslår höjning av arvodena till 9 tillsynsmän vid nomadskolorna enligt följande:

	Nuvarande arvode	Förslag
Karesuando	350	550
Lannavaara	400	700
Jukkasjärvi	500	700
Gällivare	500	700
Jokkmokk	400	600
Arjeplog	350	500
Tärnaby	350	500
Änge	350	600
Storvallen	350	500
Jämsmässholmen	350	—
	3 900	5 350

Beträffande nedläggandet av nomadskolhemmet i Jämsmässholmen anför överstyrelsen följande.

På grund av att nomadskolhemmet enligt nådigt beslut den 28 juli 1958 nedlagts från och med höstterminen 1958, har föreståndarinnebefattningen indragits. Läraren vid ifrågavarande skola (visteskola) har från samma tidpunkt enligt samma nådiga beslut överflyttats till nomadskolan i Änge. Överstyrelsen räknar med, att denne lärare från och med budgetåret 1959/60 skall överflyttas till nomadskolan i Tärnaby, där då en ordinarie lärare i visteskola avgår med pension. Därmed blir en ordinarie lärartjänst i visteskola ledig och vakantsättes tillsvidare. Överstyrelsen räknar med att de barn, som eljest skulle haft sin skolgång förlagd till Jämsmässholmen, från och med läsåret 1959/60 kan uppdelas på nomadskolorna i Änge och Storvallen. Hur den slutliga lösningen kommer att ske torde dock vara beroende av de förslag nomadskolutredningen kan komma att framlägga i detta stycke.

Nomadskolinspektören har föreslagit, att antalet arvoderade fastighets-skötare minskas från 6 till 5.

Överstyrelsen föreslår slutligen en höjning av arvodena till skolläkare från 7 kronor 50 öre för varje under höstterminen närvarande elev till 10 kronor. På grund av att det totala antalet elever minskat medför den föreslagna arvodeshöjningen ingen ökning i förhållande till innevarande budgetår av det för arvoden till skolläkare anvisade beloppet.

Departementschefen. Jag biträder förslaget om anordnande i Lannavaara av ett sjunde skolår för elever från Vittangi och Karesuando nomadskoldistrikt och föreslår med anledning härav att medel beräknas för en lärartjänst i lönegrad Ae 13 samt för timlärartimmar i slöjd och hushållsgöromål.

Med hänsyn till det sjunkande barnantalet inom nomadskolväsendet i dess helhet är jag icke beredd att tillstyrka inrättande av ytterligare en lärartjänst i Karesuando. Det torde böra undersökas, huvuvida man icke genom vissa omplaceringar och om disponeringar skulle kunna vinna den förbättring av skoltypen i Karesuando, som överstyrelsen föreslagit. Av samma skäl kan jag icke förorda inrättande av någon ytterligare biträdestjänst vid skolhemmet i Lannavaara.

I enlighet med överstyrelsens förslag beräknar jag medel för ytterligare fyra arvoden åt lärare för undervisning i engelska.

Jag tillstyrker höjning av arvoden till tillsynsmännen vid nomadskolorna i överensstämmelse med överstyrelsens förslag och beräknar härför en höjning av arvodesposten med 1 450 kronor. Jag kan däremot icke ansluta mig till förslaget om höjda arvoden till skolläkare.

Vad överstyrelsen föreslagit med anledning av nedläggandet av nomadskolhemmet i Jämsmässholmen föranleder icke någon erinran från min sida. Jag räknar således med vakantsättning av en lärartjänst vid visteskola och indragning av en föreståndarinnetjänst. Nedläggandet av nomadskolhemmet medför vidare, såsom nomadskolinspektören påpekat, att antalet fastighetsskötare minskar från 6 till 5. Alltsedan budgetåret 1955/56 har i avlöningsstaten under rubriken »Särskilda uppbördsmedel» upptagits ett oförändrat belopp av 14 000 kronor såsom ersättning från byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond. Åtgärden motiverades i 1955 års åttonde huvudtitel med att en viss del av kostnaderna för fastighetsskötseln allttjämt borde slutligt stanna å fastighetsfonden. Genom nedläggandet av skolhemmet i Jämsmässholmen bortfaller visserligen ett fastighetsskötararvode å 5 130 kronor. Då emellertid löner och arvoden till fastighetsskötarna sedan 1955 avsevärt höjts och från och med budgetåret 1957/58 kostnader för extra eldningspersonal tillkommit, torde den på fastighetsfonden belöpande andelen av kostnaderna, därest denna skall bibehållas vid oförändrad storlek, likväl böra uppräknas med omkring 3 000 kronor. Jag föreslår alltså, att under särskilda uppbördsmedel beräknas ett belopp av 17 000 kronor.

I övrigt räknar jag ej med andra ändringar beträffande förevarande anslag än sådana, som betingas av automatiska utgiftsförändringar och införandet av en anslagspost till kompensation för höjda folkpensionsavgifter.

Hela anslaget torde för nästa budgetår — med den fördelning på olika poster som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan — böra uppföras med 1 223 000 kronor, vilket innebär en höjning med 9 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1959/60, vidtaga den ändring i personalförteckningen för nomadskolorna, som föranledes av vad jag i det föregående anförte;

b) godkänna följande avlöningsstat för nomadskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	520 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	10 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	572 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	131 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	7 000
Summa kronor	1 240 000

Särskilda uppbördsmedel

Ersättning från byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond	17 000
---	--------

Nettoutgift kronor 1 223 000

c) till *Nomadskolor: Avlöningar* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 223 000 kronor.

[233] **23. Nomadskolor: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	427 800	534 043
1957/58	468 000	546 621
1958/59 (statsliggaren s. 722)	548 000	
1959/60 (förslag)	638 400	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 120 400 kronor enligt följande sammanställning.

1. *Reseersättningar*

a) Reseersättningar åt lärare och föreståndarinnor för resor i tjänsten	+	200
b) Resekostnad för sjukvikarier vid till- och avträdande av tjänst i nomadskola	+	200

2. *Expenser*

a) Bränsle, lyse och renhållning	+	30 000
b) Övriga expenser	+	5 000

3. *Övriga utgifter*

a) Kostnader för lärjungars inackordering vid skola	+	40 000
b) Bidrag till lärjungars resekostnader för inställelse i nomadskola	+	20 000
c) Anskaffande av viss utrustning	+	25 000
		+ 120 400

De under punkterna 1 och 2 föreslagna höjningarna är i huvudsak av automatisk natur. Av överstyrelsens framställning beträffande punkten 3 inhämtas bland annat följande.

3. a) Kostnaderna för lärjungars inackordering har läsåret 1955/56 uppgått till i runt tal 293 000 kronor och 1956/57 till i runt tal 297 000 kronor. Medel har för budgetåret 1958/59 ställts till förfogande med ett, i förhållande till föregående budgetår, 20 000 kronor lägre belopp eller 270 000 kronor. Överstyrelsen föreslår ett i förhållande till budgetåret 1958/59 med 40 000 kronor höjt belopp bland annat med hänsyn till att ett sjunde skolår föreslås infört i Lannavaara och Karesuando.

b) I denna delpost har för närvarande inräknats medel till bidrag till kostnader för lärjungars resor till och från hemorten jämväl under påskferierna. Överstyrelsen föreslår nu, att eleverna skall beredas tillfälle att besöka hemmen även under pågående hösttermin och att ersättning för hemresa i samband därmed utgår. För täckande av kostnaderna härför beräknar överstyrelsen en höjning av anslaget med 10 000 kronor, däri inräknat kostnader för resor för barn som genomgår det föreslagna sjunde skolåret i Lannavaara inklusive resor i samband med påsklovet för dessa barn.

Som under föregående anslag nämnts, räknar överstyrelsen med att vid införande av ett sjunde skolår för barn från nomadskolorna i Karesuando och Lannavaara dessa barn sammanförs till Lannavaara. En sådan centralisering beräknas för läsåret 1959/60 innebära, att 6 gossar och 7 flickor i Lannavaara, vilka eljest efter klass 6 skulle ha lämnat skolhemmet, nu måste stanna kvar. Därtill kommer att 5 elever (2 gossar och 3 flickor) från klass 6 i Karesuando skall flyttas till klass 7 i Lannavaara. Då skolhemmet i Lannavaara med sina för läsåret 1958/59 beräknade 71 elever redan är överbelagt, är det uteslutet att läsåret 1959/60 ytterligare belasta skolhemmet med de 18 sjundeklasseleverna. För att likväl möjliggöra det önskvärda införandet av sjunde skolåret även för dessa barn föreslås, att cirka 20—25 barn, som har sina hem i byarna Silkkimuotka, Nedre Soppero och Övre Soppero, 10 till 15 km från Lannavaara, skall bo i sina hem men med skolskjuts föras till skolan i Lannavaara. Kostnaderna för dessa skolskjutsar beräknas till 10 000 kronor. De under punkten 3 b erforderliga medlen utöver nu utgående uppgår alltså till $(10\,000 + 10\,000 =) 20\,000$ kronor.

c) Anslagsmedlen till särskild utrustning, som under en följd av år visat sig alltför snävt tilltagna, höjdes för budgetåret 1958/59 med 10 000 kronor till 30 000 kronor. Det successiva införandet av sjunde skolåret i nomadskolorna har helt naturligt ställt ökade krav på utrustningen för såväl skolorna som skolhemmen. En stor del av anslagna medel har måst tagas i anspråk för upprustning av Gällivare nomadskola. Även Lannavaara nomadskola har krävt en dryg andel av de anslagna medlen bland annat på grund av att skolhemmet varit överbelagt. Detta har medfört, att medlen ej räckt att tillgodose behoven vid de övriga nomadskolorna.

Överstyrelsen har vid inspektion i nomadskolorna i Norrbottens län konstaterat, att behovet av modern och arbetsbesparande köksutrustning kvarstår för vissa nomadskolor, att befintliga symaskiner och radioapparater delvis är nedslitna, varför nyanskaffning erfordras för såväl skolor som skolhem, och att likaså behov finns av trivselfrämjande utrustning (möbler, leksaker etc.) till barnens lekrum och sovsalar. Även för personalrum och

dagrum behövs komplettering av möbler och textilier. Vidare har starka önskemål uttalats om inköp av audiovisuella hjälpmedel (ljudfilmapparater, bandinspelare och småbildsprojektorer). Barnens sängutrustningar, skolbänkar och lärarbord är på sina håll utslitna och bör ersättas eller kompletteras. Vidare bör skidparken förnyas.

Överstyrelsen beräknar, att en del av de framförda kraven och önskemålen kan tillgodoses ur det från och med budgetåret 1958/59 höjda anslaget och vill i rådande statsfinansiella läge inskränka sig till att föreslå att ytterligare 25 000 kronor måtte ställas till förfogande under vart och ett av budgetåren 1959/60 och 1960/61. Vidare beräknar överstyrelsen, att en del inventarier och utrustning kan överföras från det från och med läsåret 1958/59 nedlagda nomadskolhemmet i Jänsmässholmen till andra skolhem, främst Storvallen.

Departementschefen. Mot de av skolöverstyrelsen föreslagna anslagshöjningarna under punkterna 1 och 2 samt 3 a) och b) har jag icke något att erinra. Jag beräknar således för nästkommande budgetår medel för bestridande av kostnaderna för elevernas besök i hemmen en gång under höstterminen samt för skolskjutsar för vissa barn vid nomadskolan i Lannavaara. — Delposten till anskaffande av viss utrustning har innevarande budgetår höjts med 10 000 kronor. Överstyrelsens förslag om ytterligare uppräknig av denna delpost anser jag mig därför icke böra biträda i vidare mån, än att jag föreslår en ökad medelsanvisning för budgetåret 1959/60 med 10 000 kronor, främst avsedd för anskaffande av trivselfrämjande utrustning till elevernas dagrum och sovsalar.

Under ifrågavarande anslag finnes en delpost till hälso- och sjukvård samt tandvård åt lärjungar, vilken för budgetåret 1958/59 uppförts med förslagsvis 30 200 kronor. Med hänsyn till de senaste årens belastning finner jag, att denna post kan minskas med 15 000 kronor. Enligt mina beräkningar bör således anslaget höjas med $(200 + 200 + 30\,000 + 5\,000 + 40\,000 + 20\,000 + 10\,000 - 15\,000 =)$ 90 400 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nomadskolor: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 638 400 kronor.

[234] **24. Nomadskolor: Försättningskolundervisning för nomadbarn**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	70 000	62 822
1957/58	58 000	92 959
1958/59 (statsliggaren s. 723)	65 000	
1959/60 (förslag)	70 700	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 8 500 kronor. Härvid beräknas, utöver automatiska kostnadsökningar på grund av ökat timantal och höjda timarvoden medel för anställande under 50 dagar av ytterligare

ett ekonomibiträde i lönegrad Ag 5 och ett i lönegrad Ag 2 samt för höjning av arvoden till instruktörer (nu 2 000 kronor) med 500 kronor. För skolköksundervisning, som anordnas varannan sommar, beräknas samma belopp som tidigare år, 1 000 kronor, och till ersättning för personalens resor i tjänsten äskas 2 000 kronor. Slutligen hemställer överstyrelsen, att liksom innevarande budgetår ett engångsbidrag av 1 500 kronor måtte anvisas till uppförande av en förrådsbod, denna gång i Kårtjevuolle.

Departementschefen. Jag kan icke tillstyrka, att medel anvisas för ytterligare biträdeshjälp eller till höjning av instruktörsarvoden. Däremot finner jag, att medel under förevarande anslag, i likhet med vad som är fallet under omkostnadsanslaget till nomadskolorna, torde böra beräknas till ersättning åt lärare och föreståndarinnor för resor i tjänsten. Jag beräknar härför i enlighet med överstyrelsens förslag ett belopp av 2 000 kronor.

Jag föreslår vidare en höjning av anslaget med 1 000 kronor för skolköksundervisning och med 2 700 kronor för automatiska kostnadsökningar. Slutligen beräknar jag ett belopp av 1 500 kronor till uppförande av en förrådsbod i Kårtjevuolle. Då medel innevarande budgetår anvisats till ett motsvarande ändamål medför förslaget i denna del icke någon uppräkningsav anslaget för budgetåret 1959/60.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat bör förevarande anslag uppräknas med $(2\,000 + 1\,000 + 2\,700 =) 5\,700$ kronor till 70 700 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nomadskolor: Försättningskolundervisning för nomadbarn* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 70 700 kronor.

Folkhögskolor

[235] 25. Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	8 620 000	10 162 592
1956/57	9 743 000	10 297 326
1957/58	10 492 000	12 477 068
1958/59 (statsliggaren s. 724)	15 323 000	
1959/60 (förslag)	15 793 000	

Till huvudman för folkhögskola, som av Kungl. Maj:t förklarats berättigad till statsunderstöd, utgår enligt kungörelsen 1958:479 från och med den 1 oktober 1958 statsbidrag dels till kostnaderna för avlönande av rektor och övriga lärare (*avlöningsbidrag*), dels till vissa pensionsavgifter för dessa befattningshavare (*pensionsavgiftsbidrag*), dels ock till övriga kostnader för skolans drift (*allmänt driftbidrag*). Avlönings- och pensions-

avgiftsbidragen utgår med 90 procent av skolans kostnader enligt gällande avlönings- och pensionsreglementen. Det allmänna driftbidraget utgår med ett grundbidrag av 26 kronor för varje dag, då undervisning pågår vid skolan, och ett tilläggsbidrag av 1 krona 40 öre per elev och dag.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med i runt tal 960 000 kronor, varav 238 000 kronor hänför sig till automatiska kostnadsökningar. I övrigt grundar sig höjningen på förslag om statsbidrag till sex nya folkhögskolor och om resekostnadsersättning och traktamente åt deltagarna i en rektorskonferens. Av överstyrelsens motivering framgår bland annat följande.

Under arbetsåret 1957/58 utgick statsbidrag till 91 folkhögskolor, medan fyra folkhögskolor utan statsbidrag var verksamma, nämligen Breviks, Hjälmareds, Kaggeholms och Ädelfors folkhögskolor. Skolöverstyrelsen har inspekterat dessa fyra och tillstyrkt statsbidrag för Brevik, Hjälmared och Ädelfors. Genom beslut den 30 juni 1958 har Kungl. Maj:t tilldelat Breviks folkhögskola statsbidrag från och med budgetåret 1958/59. Enligt vad överstyrelsen inhämtat planeras fem nya folkhögskolor från och med arbetsåret 1958/59, nämligen Biskops-Arnö (Föreningen Norden), Dalarö (Frälsningsarmén), Hjo (Skara stift), Oskarshamn (Växjö stift) och Storuman (Västerbottens läns landsting).

Dessutom har ett flertal organisationer genom förfrågningar och uppvaktningar hos överstyrelsen framfört planer på upprättande av nya folkhögskolor.

Överstyrelsen har noga övervägt anslagsfrågan utifrån det statsfinansiella läget och möjligheten till elevrekrytering på lång sikt och ansett sig böra föreslå sex nya folkhögskolor. Även med hänsyn till att ungdomskullarna kommer att bli mindre under senare delen av 1960-talet anser överstyrelsen, att utrymme finns för ytterligare folkhögskolor. Överstyrelsen hänvisar till den under de senaste decennierna ständigt stegrade tillströmningen av elever till folkhögskolorna, vilken fortgick även under den tid, då årskullarna nådde ett bottenläge, och erinrar om de ökade krav som ställts på folkhögskolan i samband med det allmänna folkbildningsarbetet och som särskilt understrukits i den nya folkhögskolestadgan.

Totalantalet statsunderstödda folkhögskolor komme sålunda att uppgå till 98.

Statskontoret vill erinra, att skolöverstyrelsen i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår räknade med att ytterligare fyra nya folkhögskolor skulle förklaras statsbidragsberättigade. Föredragande departementschefen ansåg emellertid, att medel borde beräknas för blott en ny skola. Med hänsyn till vad skolöverstyrelsens nu anfört, vill statskontoret icke motsätta sig, att medel beräknas för ytterligare två skolor. Det ånyo framförda förslaget om en rektorskonferens anser sig statskontoret icke kunna biträda.

Departementschefen. De av skolöverstyrelsen beräknade automatiska kostnadsökningarna har icke givit mig anledning till erinran.

Överstyrelsen har föreslagit, att medel för nästa budgetår beräknas till driften av sex nya folkhögskolor. Innevarande budgetår har medel anvisats

till en ny folkhögskola. Jag anser mig för nästa budgetår kunna förorda, att anslaget höjes med belopp motsvarande lönebidrag å tillhopa 170 000 kronor samt driftbidrag å tillhopa 62 000 kronor för två nya folkhögskolor eller med sammanlagt 232 000 kronor.

Jag avstyrker förslaget om resekostnadsersättning och traktamente till deltagare i en rektorskonferens.

Anslaget torde, vid bifall till vad jag nu förordat, böra höjas med (238 000 + 232 000 =) 470 000 kronor till 15 793 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 15 793 000 kronor.

[236] **26. Folkhögskolor: Byggnadsbidrag.** Från och med den 1 oktober 1958 kan jämlikt kungörelsen 1958: 480 statsbidragsberättigad folkhögskola erhålla bidrag till kostnaderna för anskaffande av *permanent* skollokaler och bostäder åt lärare och elever genom ny-, till- eller ombyggnad eller genom förvärv och iordningställande av befintlig byggnad. Statsbidraget till permanenta lokaler utgår med högst 75 procent av ett bidragsunderlag, vilket beräknas på olika sätt beroende på lokalernas karaktär. Till kostnaderna för uppförande av *provisoriska* lokaler kan statsbidrag utgå med 325 kronor per kvadratmeter nettogolvyta.

I enlighet med i propositionen 1957: 146 beräknat medelsbehov för budgetåret 1958/59 har anslaget för detta år uppförts med 2 500 000 kronor.

Skolöverstyrelsen har med hänvisning till byggnadskostnadernas stegring, sedan ifrågakarande medelsbehov beräknades, och till att lokalbehovet ökat med hänsyn till de stora årskullarna och nyare undervisningsmetoder, som mera inriktar sig på studier i smågrupper än i stora klassavdelningar, föreslagit, att anslaget för budgetåret 1959/60 uppföres med 4 000 000 kronor.

Departementschefen. Jag är icke beredd att förorda någon höjning av detta anslag utan hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Byggnadsbidrag* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor.

[237] 27. Folkhögskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	35 000	29 830
1957/58	36 000	36 992
1958/59 (statsliggaren s. 727)	37 500	
1959/60 (förslag)	40 000	

Skolöverstyrelsen har den 3 mars 1958 efter samråd med socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen och sjöfartsstyrelsen framlagt *utredning rörande den förebyggande hälsovården vid samtliga förekommande skolformer*. Utredningens förslag har utformats med ledning av nu gällande bestämmelser rörande den skolhygieniska organisationen vid läroanstalter under skolöverstyrelsens inseende.

Av de under ecklesiastikdepartementet sorterande skolformerna beröres i utredningen följande, nämligen folkhögskolor, högre tekniska läroverk, konstfackskolan, bergsskolan i Filipstad, textilinstitutet i Borås, Lennings textiltekniska institut i Norrköping, handelsgymnasier, centrala verkstadsskolor, kommunala yrkesskolor och enskilda yrkesskolor.

Obligatorisk, reglerad skolhygienisk verksamhet förekommer bland här uppräknade skolor endast vid de statliga läroanstalterna, d. v. s. de högre tekniska läroverken och konstfackskolan. Beträffande dessa föreslås i utredningen endast en mindre höjning av skolläkarnas arvoden.

I fråga om övriga här nämnda skolformer uttalas, att man icke torde böra räkna med att dessa läroanstalters huvudmän i allmänhet kan eller vill organisera en tillfredsställande hälsovård med anlitande uteslutande av egna medel. Det synes därför vara väl motiverat, att till de statligt understödda läroanstalterna statsbidrag får utgå till reglerad, förebyggande skolhygienisk verksamhet. Tills vidare föreslås dock dylikt bidrag utgå endast till skolor med heltidskurser.

Utredningens förslag innebär, att skolläkare bör vara anställd vid varje skola. I princip bör också skolsköterska anlitas eller — i fråga om större skolor — vara anställd vid skolan. Skolhälsovården vid de statsunderstödda handelsgymnasierna föreslås anordnad i princip på samma sätt som vid de högre tekniska läroverken och statsbidrag föreslås här utgå med 50 procent av kostnaderna. Vid de centrala verkstadsskolorna föreslås hälsovården organiserad i möjligaste mån enligt de bestämmelser, som gäller för folkskolan och statsbidraget har beräknats utgå enligt de tidigare för folkskolan gällande statsbidragsbestämmelserna, d. v. s. med 1 krona 95 öre per elev och år till läkararvoden och 1 krona per elev till arvoden åt särskilt anställda skolsköterskor. Beträffande övriga nämnda skolor — däribland folkhögskolorna — föreslås statsbidrag utgå enligt vissa i utredningen närmare angivna grunder, varigenom skolornas huvudmän skulle stimuleras att organisera en förebyggande hälsovård av tillfredsställande art för eleverna.

Utredningens nu antydda reformförslag beräknas för åttonde huvudtiteln vidkommande innebära en total årlig kostnadsökning av 169 700 kronor. Härtill kommer att utredningen föreslår anställande i överstyrelsen för yrkesutbildning av en skolöverläkare på halvtid samt en amanuens i reglerad befordringsgång för att handlägga de på ämbetsverket ankommande skolhygieniska frågorna.

Statskontoret har i utlåtande över utredningen riktat kritik mot vissa detaljer i förslaget, bland annat med avseende å sköterskornas arvoden samt de föreslagna statsbidragsgrunderna för dessa vid folkhögskolorna. Inrättandet av de föreslagna tjänsterna vid överstyrelsen för yrkesutbildning anser sig ämbetsverket för närvarande icke kunna tillstyrka.

Svenska landstingsförbundet uttalar bland annat beträffande det föreslagna statsbidraget till avlönande av skolsköterskor vid folkhögskolorna, att dess stimulansverkan torde ha överskattats åtminstone i fråga om landstingsskolorna.

Svenska landskommunernas förbund och *svenska stadsförbundet* understryker angelägenheten av att statsbidragsgivningen i vart fall beträffande sådana undervisningsanstalter, som har kommuner till huvudmän, ges samma förenklade utformning som i fråga om det obligatoriska skolväsendet blivit en följd av statsbidragsreformen.

Statsbidraget till arvoden åt skolläkare vid folkhögskolorna utgår nu jämlikt kungörelsen 1956: 354 med 4 kronor 50 öre per elev och år. Som villkor för att bidrag skall utgå gäller bland annat, att arvodet utgår med minst samma belopp. Statsbidraget utbetalas i efterskott för arbetsår.

Skolöverstyrelsen anför i anslagsäskandena för budgetåret 1959/60, att vid nu gällande statsbidragsgrunder och med nuvarande omfattning av skolläkarverksamheten vid folkhögskolorna ett anslag av 40 000 kronor skulle vara erforderligt. Överstyrelsen föreslår sålunda en uppräknig av anslaget med 2 500 kronor.

Överstyrelsen föreslår vidare, att de av förutnämnda utredning förordade bestämmelserna skall gälla från och med budgetåret 1959/60.

Departementschefen. Jag är icke beredd att på grundval av föreliggande utredning rörande den förebyggande skolhälsovården framlägga något förslag om ökade statliga åtaganden med avseende å skolhälsovården inom skolformer, sorterande under ecklesiastikdepartementet.

Mot överstyrelsens beräkning av medelsbehovet under förevarande anslag har jag intet att erinra. Anslaget torde således för nästa budgetår böra höjas med 2 500 kronor till 40 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 kronor.

[238] 28. Folkhögskolor: Utbildning av lärare

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	14 500	11 875
1957/58	42 500	35 450
1958/59 (statsliggaren s. 727)	46 000	
1959/60 (förslag)	46 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 7 000 kronor och anför som stöd härför dels att traktamentsersättningarna bör höjas från 13 till 15

kronor, såsom överstyrelsen i annat sammanhang föreslagit för deltagare i övriga fortbildningskurser, dels att resekostnaderna blivit högre.

Departementschefen. Jag har tidigare uttalat, att jag icke ansett mig kunna tillstyrka någon uppräknig av traktamentsersättningarna till deltagare i fortbildningskurser. Jag räknar därför jämväl för här ifrågavarande kurser med oförändrade traktamentsbelopp.

Å förevarande anslag fanns vid början av innevarande budgetår en reservation av 11 829 kronor, varför jag icke är beredd att tillstyrka någon höjning av anslaget för nästkommande budgetår. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Utbildning av lärare* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 46 000 kronor.

Specialskolor m. m.

Innevarande budgetår har under rubriken Abnormundervisningen uppförts tjugu särskilda anslag till undervisningen av blinda och döva m. m. I huvudsaklig överensstämmelse med förslag av skolöverstyrelsen i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1959/60 föreslår jag sammanförande av vissa av dessa anslag jämte en del övriga förändringar av anslagen på sätt, som i det följande närmare angives under respektive anslagsrubriker, varjämte övrrubriken över dessa anslag föreslås erhålla en mera tidsenlig formulering. Omläggningen innebär, att antalet anslag under detta avsnitt reduceras från tjugu till tretton.

[239] 29. Skolor för blinda: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	1 875 000	1 935 365
1957/58	2 107 300	2 160 298
1958/59 (statsliggaren s. 727 och 731) ...	2 406 700	
1959/60 (förslag)	2 560 800	

Under här ifrågavarande anslagsrubrik har sammanförts de två hittillsvarande förslagsanslagen till Läroanstalter för blinda: Avlöningar och Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar, vilka anslag för innevarande budgetår är uppförda med 1 520 000 kronor respektive 886 700 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår under detta anslag en ökad medelsanvisning av 172 600 kronor. Till den del anslagsökningen icke förorsakas av automatiska lönehöjningar, inrättande av nya tjänster på grund av arbetstidsförkortningen samt uppförande av en delpost till kompensation för höjda

folkpensionsavgifter, grundar den sig på följande förslag, vilka beräknas draga en kostnad av i runt tal 81 000 kronor.

1. Inrättande av en biträdande husmoderstjänst i Ae 9 (Tomteboda).
2. Inrättande av en kontoristtjänst i Ae 9 och indragning av ett arvode å 3 000 kronor för skriv- och bokföringshjälp (Kristinehamn).
3. Ökade kostnader för timlärararvoden.
4. Arvode till en vikarierande översköterska (Tomteboda).
5. Ökade kostnader för arvoden åt extra personal (Växjö).
6. Ökade kostnader för arvoden åt läkare.
7. Arvoden för fritidssysselsättningar (Kristinehamn).
8. Inrättande av en skötartjänst i Ae 8 och en ekonomibitradestjänst i Ae 2 (Lund).

Av överstyrelsens motivering för anslagsäskandena inhämtas bland annat följande.

3 och 5. I framställningen från direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomteboda begäres medel till 10 timlärartimmar i kunskapsämne för en lärare, som skulle bistå vid institutet inskrivna ungdomar, vilka dimmitterats till högre skolor. Enligt framställningen är antalet dylika elever för närvarande 18 (i allmänna läroverk, flickskolor, folkhögskolor), varav de flesta är f. d. elever vid Tomteboda. Genom institutets försorg erhåller dessa hjälp vid sina studier med blindskriftslitteratur, talböcker, tekniska hjälpmedel etc. Lärarna i de berörda skolorna får rådgivning av blindlärare i metodiska frågor. Denna form av utplacering har befunnits mycket tillfredsställande med tanke på att eleven under tiden får bo i sitt hem, vilket framhålles vara av största betydelse för hans anpassning till normalt liv. Då överstyrelsen anser, att en organiserad hjälpverksamhet av detta slag även ur samhällsekonomisk synpunkt kommer att innebära betydande fördelar, föreslår överstyrelsen, att medel anvisas för ändamålet dels till timlärartimmar, dels ock under omkostnadsanslaget till lärarens resor och trakamenten.

För att under innevarande läsår förstärka kapaciteten vid skolorna för vuxna synskadade har Kungl. Maj:t den 30 maj 1958 anvisat dels 2 500 kronor till bestridande av sådana kostnader för ekonomipersonal, som förändes av ökad intagning av elever till anpassningskurserna vid skolan i Växjö, dels medel för sammanlagt ytterligare 92 veckotimmars undervisning i anpassnings- och yrkesämnena vid skolorna.

Särskilt vid skolan i Kristinehamn är tillströmningen allttjämt betydande. Inte minst med hänsyn till de svåra psykiska påfrestningar, som en inträdande blindhet i flertalet fall medför, är det av betydelse, att anpassningsundervisningen sätter in fortast möjligt. Överstyrelsen ser sig därför nödsakad föreslå tillfällig förstärkning av anpassningskursen vid skolan i Kristinehamn även läsåret 1959/60. Möjligen kommer en utökning av kursen att bli erforderlig under ytterligare något år.

Vid skolan i Växjö synes de nu anmälda sökandena i stort sett kunna beredas inträde under läsåret 1958/59. Då det emellertid kan komma att

visa sig behövt med förstärkning av skolans kapacitet även läsåret 1959/60, anser sig överstyrelsen böra föreslå medel härför.

Med hänsyn till det anförda beräknar överstyrelsen dels medel till 10 timlärartimmar i kunskapsämne per vecka till en ambulerande lärare vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas med 5 300 kronor, dels medel till timlärartimmar för förstärkning av anpassningskurserna vid skolorna för vuxna med 30 500 kronor och för extra personal vid skolan i Växjö med 2 500 kronor.

6. Enär elevintagning vid skolorna för vuxna synskadade nu sker fyra gånger om året, hemställer överstyrelsen, att bestämmelserna rörande skol-läkararvodena ändras så, att arvoden till läkare utgår per under läsåret närvarande elev och icke som nu per antalet under höstterminen närvarande elever.

Statskontoret vill icke motsätta sig att medel beräknas till 10 veckotimmar för en ambulerande lärare vid Tomtebodainstitutet och till den föreslagna fortsatta förstärkningen av anpassningsundervisningen vid skolan i Kristinehamn. Motsvarande anordning vid Växjöskolan synes däremot icke bli erforderlig nästkommande läsår, varför ämbetsverket avstyrker anvisande av medel såväl till ökat antal timlärare som till extra personal vid denna skola (p. 3 och 5). Beträffande skolläkararvodena synes icke något vara att erinra mot skolöverstyrelsens förslag (p. 6). *Statskontoret* anser sig vidare kunna tillstyrka, att medel anvisas åt vårdanstalten i Lund motsvarande avlöning till ett halvtidsanställt ekonomibiträde i löneklass 2 (p. 8). *Statskontoret* förutsätter att Kungl. Maj:t har möjlighet att utnyttja anslaget för tillgodoseende av uppkommande behov av utökad personal i samband med arbetstidsförkortningen. Yrkandena i övrigt under punkterna 1, 2, 4, 7 och 8 kan *statskontoret* icke tillstyrka.

Departementschefen. Jag tillstyrker inrättandet av en tjänst som biträdande husmoder i lönegrad Ae 9 vid Tomteboda och en sköartjänst i lönegrad Ae 8 vid vårdanstalten i Lund. Vidare beräknar jag i enlighet med skolöverstyrelsens förslag arvoden till timlärartimmar dels för en lärare i kunskapsämne vid Tomteboda för verksamhet bland vid institutet inskrivna elever, som utplacerats på andra skolor, dels för förstärkning av anpassningskurserna vid skolorna i Kristinehamn och Växjö. Vid sistnämnda skola beräknar jag också en ökad medelsanvisning för arvoden åt extra ekonomipersonal vid anpassningskurserna med 2 500 kronor. Jag ansluter mig till överstyrelsens förslag om ändrade grunder för läkararvodena och förordar att arvodesposten uppräknas med 500 kronor med hänsyn härtill. Vidare tillstyrker jag, att 1 000 kronor anvisas för arvode till en vikarierande över-sköterska vid Tomteboda.

Utöver vad som föranledes av nämnda förslag, torde i enlighet med överstyrelsens beräkningar posten till övrig icke-ordinarie personal böra höjas med i runt tal 53 200 kronor och posten till rörligt tillägg med i runt tal

8 200 kronor för de kostnader för ökad personal, som kan betingas av arbetstidsförkortningen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera pröva, i vad mån nämnda belopp skall ställas till skolornas förfogande.

Med beaktande jämväl av automatiska kostnadsökningar beräknar jag det föreslagna sammanförda avlöningsanslaget för nästa budgetår till 2 560 800 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 154 100 kronor. Anslaget torde böra fördelas på olika poster i enlighet med avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Vidare torde en gemensam personalförteckning, avseende samtliga under anslaget upptagna skolor, få fastställas.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för skolorna för blinda, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	825 300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	26 800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	1 374 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	319 300
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	15 400
Summa kronor	2 560 800

- b) till *Skolor för blinda: Avlöningar* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 2 560 800 kronor.

[240] 30. Skolor för blinda: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	579 700	563 210
1957/58	649 300	601 098
1958/59 (statsliggaren s. 730 och 732)	663 800	
1959/60 (förslag)	805 400	

Under denna anslagsrubrik har sammanförts de tidigare förslagsanslagen till Läroanstalter för blinda: Omkostnader och Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Omkostnader, vilka anslag för innevarande budgetår uppförts med 415 500 kronor respektive 248 300 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår i sina anslagsäskanden för nästkommande budgetår en sammanlagd anslagsökning av 79 900 kronor enligt följande sammanställning.

Utgifter:

1. Sjukvård åt personal (nu förslagsvis 1 600)	+	3 000
2. Reseersättningar (nu förslagsvis 20 000)	+	3 900
3. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 171 000)	+	9 000
4. Övriga expenser (nu 31 500)	of	
5. Undervisnings- och arbetsmateriel (nu förslagsvis 57 000) ..	—	3 000
6. Inventarier och maskiner (nu förslagsvis 38 000)	+	55 000
7. Tvätt och renhållning (nu förslagsvis 14 700)	+	500
8. Utrustningsbidrag åt avgående elever (nu förslagsvis 20 000)	—	2 000
9. Sjukvård åt elever (nu förslagsvis 22 200)	+	8 600
10. Tandvård åt elever (nu förslagsvis 23 800)	—	4 100
11. Fickpengar (nu förslagsvis 6 500)	of	
Summa		+ 70 900

Inkomster:

12. Inkomst från försäljning av slöjdalster (nu 52 000)	—	9 000
Summa ökning		79 900

Av överstyrelsens framställning inhämtas följande.

2. Under föregående anslagspunkt har medel äskats till timlärartimmar för en ambulerande lärare vid Tomtebodas. Under denna delpost äskas nu medel för hans resor med 3 900 kronor.

4. Ur delposten har sedan några år anvisats 2 000 kronor per år till kursverksamhet för blinda barns föräldrar, för vilket ändamål medel för nästkommande budgetår begäres under annat anslag. Med hänsyn till kostnadsökningar särskilt för telefonsamtal, då telefonkontakterna är av stor betydelse för eleverna vid de utökade anpassningskurserna, föreslås denna delpost likväl uppförd med oförändrat belopp.

6. Delposten utgår nu med 20 000 kronor till skolorna å Tomtebodas, i Kristinehamn och i Växjö samt med 18 000 kronor till vårdanstalten i Lund. Styrelserna för sistnämnda anstalt samt för skolan i Kristinehamn begär betydande öknings huvudsakligen av engångsnatur. Sålunda begär styrelsen för skolan i *Kristinehamn* bland annat ett särskilt anslag av 12 625 kronor till utrustning av en all round verkstad. Överstyrelsen tillstyrker medel till inrättande av en dylik verkstad. I den övriga av skolan begärda utrustningen till en kostnad av 12 750 kronor ingår två pianon, varav det ena är avsett för skolans samlingssal och det andra är av minimityp. Det sistnämnda skulle användas vid undervisningen i pianostämning. På grund av att familjebostäderna blir allt mindre, blir minimitypen allt vanligare förekommande. Detta slag av instrument fordrar helt andra grepp vid stämningen än ett ordinärt piano. Beträffande utrustning för borstbinderi-, korgmakeri- och snickeriverkstäderna vill överstyrelsen särskilt understryka behovet av att dessa verkstäder sättes i ordentligt skick. De härför föreslagna nyanskaffningarna synes överstyrelsen vara motiverade. Likaså vill överstyrelsen tillstyrka medel till inredning av skolkök och hemvårdsrum. Fördelen av att ha dessa undervisningslokaler inom skolan torde vara uppenbar. Lämpliga lokaler för ändamålet blir nu disponibla, och de bör förse med rationell utrustning. Styrelsen har slutligen bilagt en förteckning över inventarier, som är behövliga i samband med skolans ombyggnad.

Kostnaden för dessa inventarier upptages med 21 999 kronor. Enligt nådigt brev den 30 maj 1958 har beviljats 3 000 kronor till ifrågavarande ändamål. Då skolan är i stort behov av dessa inventarier, som delvis är avsedda för nytillkomna lokaler, föreslår överstyrelsen härför ett engångsbelopp av 19 000 kronor. — *Lund*. Styrelsen begär förutom löpande anslag, 18 000 kronor, ett engångsbelopp av 15 000 kronor och erinrar därvid om att de flesta av inventarierna på skolavdelningen och i arbetshemmet har varit i oavbruten användning alltsedan inflyttningen i anstalten 1922. Efter att flera gånger ha reparerats och uppsnyggats är de nu helt förslitna. En större engångsanskäffning är därför nödvändig, vilket också betonas av inspektören.

9. Utöver kostnadsökningar av automatisk natur räknar överstyrelsen under denna delpost med ett belopp av 3 000 kronor för att möjliggöra utökad sjukgymnastisk behandling av elever vid vårdanstalten, som är i behov därav.

11. Till fickpengar åt skolelever vid vårdanstalten i Lund är medel för närvarande icke beviljade under särskild delpost. Styrelsen anför, att lärjungar, som ej fått kontanta medel från sina hem, erhållit flit- eller fickpengar ur delposten övriga expenser. Enligt uppgift från rektor har under senast förflutna budgetår härför utbetalats sammanlagt 270 kronor. Styrelsen begär nu medel till fickpengar enligt samma grunder, som gäller för skolelever vid Tomtebodas, eller 50 öre per vecka tills eleven fyllt 10 år och därefter 1 krona per vecka. Styrelsen påpekar, att t. ex. elev, som överflyttas till anstalten från sistnämnda skola, ej bör gå miste om en förmån han tidigare åtnjutit. Överstyrelsen erinrar om att ifrågavarande bestämmelser gäller vid likartad skola inom dövundervisningen, nämligen skolhemmet för döva å Mogård, och tillstyrker det av styrelsen begärda beloppet, 1 800 kronor, vilket motsvarar ungefär kostnaden för fickpengar åt 20 å 30 elever tillhörande vardera åldersgruppen. Behovet av medel torde, enligt vad som framgår av belastningssiffrorna för föregående budgetår, kunna tillgodoses inom ramen av nuvarande belopp, 6 500 kronor.

12. För de fyra anstalterna upptas i anslagsäskandena tillsammans 34 000 kronor. Från Kristinehamnsskolan anføres, att en minskning i skolans inkomster är att vänta som en följd av reduceringen av antalet yrkeselever i borstbinderi- och korgmakeriavdelningarna. Även vid övriga anstalter synes en successiv minskning av denna post ske. Belastningssiffrorna för budgetåret 1956/57 uppvisade en sammanlagd inkomst vid de fyra anstalterna av 55 962 (36 132 + 19 830) kronor, medan i motsvarande siffror för budgetåret 1957/58 redovisas ett belopp av 46 597 kronor. Med hänsyn härtill och till skolornas äskanden uppskattar överstyrelsen inkomsterna för nästkommande budgetår till 43 000 kronor.

I skrivelse den 23 oktober 1958 har skolöverstyrelsen under hänvisning till den utökning av kapaciteten vid skolorna för vuxna synskadade, som beslutits den 30 maj 1958, anhållit, att den till arbetsmarknadsstyrelsens förfogande ställda delposten till utbildningsbidrag åt elever i anpassningskurser, vilken innevarande budgetår uppförts med 100 000 kronor måtte höjas med 50 000 kronor för nästkommande budgetår.

Slutligen har rektor vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas erinrat om att den s. k. depåbyggnaden är under ombyggnad och kommer

att färdigställas under år 1959. Från institutets huvudbyggnad överflyttar då borstbinderiet, korgmakeriet, bokförlaget och stereotyperingen. Vidare inflyttar i depåbyggnaden de tre förskolekonsulenter. I depåbyggnaden inrättas även en föräldralägenhet och metallslöjdverkstad. Kostnaderna för borstbinderiets och korgmakeriets överflyttning kan beräknas inrymmas i anslaget till övriga expenser. För övriga nödvändiga åtgärder begäres ett engångsanslag av i runt tal 31 000 kronor. Därav avser 18 700 kronor verktyg, maskiner och övrig utrustning till metallslöjdverkstaden. — För städning av depåbyggnaden torde 5 700 kronor böra anvisas.

Departementschefen. I överensstämmelse med skolöverstyrelsens förslag torde anslagsmedlen till sjukvård åt personal (p. 1) samt bränsle, lyse och vatten (p. 3) böra uppräknas med 3 000 kronor respektive 9 000 kronor och delposterna till undervisnings- och arbetsmateriel (p. 5), utrustningsbidrag åt avgående elever (p. 8) samt tandvård åt elever (p. 10) nedräknas med respektive 3 000 kronor, 2 000 kronor och 4 100 kronor. Under avlöningsanslaget för blindskolorna har jag beräknat arvode för timplärartimmar åt en ambulerande lärare vid Tomtebodå. Jag biträder överstyrelsens förslag om anvisande av medel för dennes resor och föreslår en höjning av delposten till reseersättningar (p. 2) med 3 900 kronor. Delposten till tvätt och renhållning (p. 7) bör med hänsyn till nytillkommande städkostnader för de utvidgade lokalerna vid skolan i Kristinehamn och depåbyggnaden vid Tomtebodå uppräknas med tillhopa 6 200 kronor. Till sjukvård åt elever (p. 9) bör i enlighet med överstyrelsens förslag beräknas ett belopp av 30 800 kronor, vilket innebär en höjning med 8 600 kronor. Anslagsmedlen till utbildningsbidrag åt elever i anpassningskurser vid skolorna för vuxna synskadade bör uppräknas med 50 000 kronor.

Jag har intet att erinra mot vad skolöverstyrelsen anför i fråga om anslagsberäkningen till övriga expenser (p. 4) och tillstyrker, att delposten uppföres med oförändrat belopp. Härvid torde medel till kurser för föräldrar framdeles få utgå under det i det följande anmälda reservationsanslaget till Kurser för personal m. fl. vid skolor för blinda och döva. Jag tillstyrker, att fickpengar får utgå åt elever vid vårdanstalten enligt samma grunder som åt eleverna vid Tomtebodå men beräknar i likhet med överstyrelsen oförändrat medelsbehov under delposten härför (p. 11).

Till inventarier och maskiner (p. 6) vid berörda skolor har innevarande budgetår anvisats sammanlagt 38 000 kronor. Skolöverstyrelsen hemställer för nästkommande budgetår om en höjning av delposten för bestridande av viss engångsanskaffning av verkstadsutrustning och andra inventarier. Vid skolan i Kristinehamn föreslås inrättad en verkstad med enklare maskinell utrustning för olika arbetsområden, vilken skulle utnyttjas dels vid anpassningsundervisningen, dels för yrkesorientering och anslagsprövning. Med hänsyn till den avsevärda arbetsförmedlande verksamhet, som skolan

med dess nya inriktning kommer att bedriva, finner jag det angeläget, att denna verkstad kommer till stånd. Kostnaden för den härför erforderliga utrustningen har beräknats till i runt tal 13 000 kronor. Medel har äskats också för annan mera kostnadskrävande utrustning vid skolan i Kristinehamn; även vårdanstalten i Lund är i behov av en upprustning. För ifrågavarande ändamål föreslår jag en medelsanvisning av 17 000 kronor. Det torde få ankomma på skolöverstyrelsen att fördela dessa medel på skolorna. För telefoninstallation samt viss möbel- och hyllinredning i depåbyggnaden vid Tomtebodas föreslår jag i enlighet med skolans beräkningar ett engångsbelopp av 12 300 kronor. Vidare tillstyrker jag, att för utrustning till metallslöjdverkstaden därstädes anvisas 18 700 kronor. Jag beräknar således en sammanlagd uppräknings av delposten med 61 000 kronor för engångsanskaffning av utrustning.

Slutligen beräknar jag i likhet med överstyrelsen en minskning på omkostnadsstatens inkomstsida med 9 000 kronor.

Vid bifall till vad jag nu förordat bör ifrågavarande förslagsanslag höjas med $(3\,000 + 9\,000 - 3\,000 - 2\,000 - 4\,100 + 3\,900 + 6\,200 + 8\,600 + 50\,000 + 61\,000 + 9\,000 =)$ 141 600 kronor till 805 400 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela närmare bestämmelser rörande anslaget disposition.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för blinda: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 805 400 kronor.

[241] 31. Skolor för blinda: Skrivmaskiner åt avgående elever

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	23 100	22 812
1957/58	43 600	41 174
1958/59 (statsliggaren s. 733)	43 600	
1959/60 (förslag)	49 400	

Anslaget är för närvarande rubricerat Skrivmaskiner åt avgående blindskolelever.

Skolöverstyrelsen hemställer om ett med 5 800 kronor höjt anslag eller 49 400 kronor. Däri ingår för första gången ett anslag till vårdanstalten i Lund med 1 000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Departementschefen. Anslaget torde omrubriceras enligt vad jag i det följande anger och förefintlig behållning överförs till det sålunda omrubricerade anslaget. Jag biträder skolöverstyrelsens förslag om uppräknings av anslaget och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för blinda: Skrivmaskiner åt avgående elever* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 49 400 kronor.

[242] 32. Bidrag till framställning av blindskrifter och talböcker för blinda

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	40 000	38 330
1957/58	40 000	36 531
1958/59 (statsliggaren s. 735)	70 000	
1959/60 (förslag)	70 000	

Under reservationsanslagen till Tryckning av blindskrifter och Bidrag till anskaffande av böcker åt blinda har budgetåret 1958/59 anvisats 20 000 respektive 50 000 kronor. Anslagen föreslås nu sammanförda till ett reservationsanslag under ovanstående rubrik.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästkommande budgetår oförändrat anslagsbelopp eller 70 000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Departementschefen. Jag förordar att reservationsanslagen till Tryckning av blindskrifter och till Bidrag till anskaffande av böcker åt blinda sammanföres till ett reservationsanslag, vilket bör uppdelas på särskilda poster, motsvarande de hittillsvarande anslagen. Vid utgången av budgetåret 1958/59 förefintliga behållningar på nuvarande reservationsanslag torde böra överföras till motsvarande anslagsposter under det nya anslaget.

Jag biträder skolöverstyrelsens förslag om oförändrad medelsanvisning för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till framställning av blindskrifter och talböcker för blinda* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 70 000 kronor.

[243] 33. Skolor för döva: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	4 060 000	4 256 410
1957/58	4 305 000	4 593 103
1958/59 (statsliggaren s. 735)	4 841 500	
1959/60 (förslag)	4 800 400	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 124 700 kronor. Anslagsökningen hänför sig delvis till automatiska kostnadsökningar till följd av lönegradsuppflyttningar och arbetstidsförkortning m. m. Merkostnaden för överstyrelsens förslag i övrigt uppgår till i runt tal 62 700 kronor. Överstyrelsens förslag framgår av följande sammanställning.

1. Inrättande av åtta extra ordinarie lärartjänster i kunskapsämne i Ae 17, avsedda en för envar av skolorna i Härnösand, Lund och å Manilla, två för skolan i Örebro, en för fortsättningsskolorna och två för Eugeniahemmet.

2. Inrättande av en yrkeslärartjänst i målning i Ag 12 och indragning av ett timlärararvode (Vänersborg).
3. Inrättande av 3 biträdande husmoderstjänster i Ae 9 (Vänersborg, Manilla, Härnösand).
4. Inrättande av en kontoristtjänst i Ae 9 (Örebro).
5. Förändring av en extra vaktmästartjänst i Ag 7 till extra ordinarie i Ae 7 (Boden).
6. Arvode åt bibliotekarie i Växjö och höjning av bibliotekariearvode i Örebro.
7. Höjning av arvode för praktiska övningar i hålkortsslagning (Växjö).
8. Arvode för kurs i kartritning (Växjö).
9. Höjning av anslaget till expertföreläsningar vid dövlararseminariet.
10. Inrättande av två vårdarinnetjänster i Ae 6 (Vänersborg).
11. Inrättande av en ekonomibitrådestjänst i Ae 3 (Manilla).
12. Indragning av lantbruksskolan å Broby.

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Vid tre av barndomsskolorna — skolorna i Härnösand, Lund och å Manilla — beräknas elevantalet i intagningsklassen höstterminen 1959 komma att överstiga elevantalet i avgångsklassen vårterminen 1959; styrelserna räknar med en ökning av en läraravdelning vid vardera skolan budgetåret 1959/60. Överstyrelsen förutsätter, att den beslutade nybyggnaden vid skolan i Örebro blir delvis färdig till höstterminen 1959, så att skolan då kan mottaga fler klassavdelningar, och föreslår, att 2 nya lärartjänster inrättas härför. Vidare föreslår överstyrelsen, att en ny lärartjänst inrättas vid vardera fortsättningsskolan i Vänersborg och Växjö. Överstyrelsen räknar med att till den ena skolan överflytta den lärartjänst, som blir disponibel vid indragningen av lantbruksskolan å Broby. Slutligen föreslår överstyrelsen i anslutning till en inom överstyrelsen verkställd utredning rörande diagnosticering, placering och behandling av hjärnskadade döva barn, att den lärartjänst, som nu är knuten till Eugeniahemmet för undervisning av döva barn med cerebral pares, från och med budgetåret 1959/60 överflyttas till förevarande anslag med skyldighet för innehavaren att tills vidare tjänstgöra vid Eugeniahemmet samt att ytterligare en tjänst av samma slag inrättas. Överstyrelsen räknar alltså med 8 nya extra ordinarie lärartjänster i kunskapsämne.

3. Överstyrelsen, som anser en biträdande husmoder vid ettvart av internaten utgöra ett minimikrav, vill likväl nu endast föreslå, att biträdande husmoderstjänster i lönegrad Ae 9 inrättas vid skolorna i Vänersborg, å Manilla och i Härnösand. Husmodern vid lantbruksskolan å Broby Eva Hjalmarsson mister sin tjänst i samband med skolans nedläggande. Då hon varit anställd å Broby sedan år 1942 och där utfört ett mycket förtjänstfullt arbete, finner överstyrelsen det önskvärt, att hon beredes fortsatt tjänstgöring vid internatskola för döva. Överstyrelsen föreslår, att hon tills vidare placeras på någon av nämnda biträdande husmoderstjänster, och förutsätter därvid, att hon erhåller samma löneförmåner, som hon nu åtnjuter. Hon är extra ordinarie i lönegrad Ae 12.

4. Vid skolan i Örebro är anställd en översköterska i lönegrad Ao 9, som innehar kombinerad tjänst som skolsköterska och biträde på rektorsexpe-

ditionen. Överstyrelsen understryker vikten av att hon helt får tagas i anspråk för de viktiga uppgifter, för vilka hon har sin egentliga utbildning. För att rationellt ordna skrivgöromålens fullgörande på rektorsexpeditionen föreslås inrättande av en kontoristtjänst i lönegrad Ae 9.

12. Vid lantbruksskolan för döva å Broby har en kraftig minskning av elevantalet skett. Mot tidigare beräknade 20 elever budgetåret 1958/59 räknar man nu med högst 10 elever eventuellt färre beroende på om elever, som annars skulle gå den frivilliga fortsättningskursen, erhåller önskad arbetsanställning. Av de önskemål rörande yrkesutbildning 1959/60, som eleverna i barndomsskolornas sjunde klasser i våras framställde i samband med yrkesvägledningen, framgår att elevantalet åren 1959—61 skulle bli högst 6. Det kan ej vara ekonomiskt försvarbart att driva en dyrbar skola för ett så begränsat antal elever. Då därtill kommer att lantbruket är i hög grad förlustbringande, har skolöverstyrelsen beslutat föreslå, att skolan nedlägges från och med den 1 juli 1959.

Överstyrelsen, som givetvis anser det angeläget att de elever, vilka i fortsättningen önskar viss utbildning för anställning inom jordbruk ej skall ställas utan möjligheter därtill, har tagit kontakt med lantbruksstyrelsens undervisningsbyrå och därvid fått löfte om bistånd för döva elevers placering vid lämpliga skolor för hörande. Inte heller utsikterna för döva ungdomar att få genomgå folkhögskolekurs bör försämrats utan tvingande skäl. Lantbruksskolan kan dock icke bibehållas av denna anledning, och de övriga fortsättningsskolorna saknar resurser att taga emot kursen i fråga. Under senare år har emellertid en och annan av de bäst utrustade döva eleverna med gott resultat genomgått vanlig folkhögskola. Där detta låter sig göra, utgör det otvivelaktigt ett viktigt led i strävandena att minska den döva ungdomens isolering och hjälpa dem att knyta kontakter med hörande jämnåriga. För flertalet av de döva torde det dock tyvärr alltför ofta vara behov av ett påtagligt intresse från vederbörande skolas sida för vissa åtgärder för att underlätta ungdomarnas inpassning i den nya omgivningen, om man ej vill riskera att resultatet blir negativt. Överstyrelsen har därför träffat överenskommelse med rektor V. Sahlström vid Molkoms folkhögskola om att dit få hänvisa de fåtal elever det — åtminstone till en början — kan bli fråga om.

Vad slutligen den vid skolan anställda personalen beträffar har endast läraren i kunskapsämne ordinarie ställning. Han kan utan svårighet förflyttas till annan skola, och överstyrelsen har ovan föreslagit, att hans tjänst placeras vid någon av de övriga fortsättningsskolorna. Beträffande den extra ordinarie personalen kan överstyrelsen nu endast för husmodern föreslå placering, vilket skett ovan i samband med förslag om inrättande av biträdande husmoderstjänster. Samtliga befattningshavare är underrättade om överstyrelsens förslag och uppmanade att själva om möjligt söka annan anställning. Överstyrelsen är beredd att taga upp frågan till närmare övervägande sedan Kungl. Maj:t tagit ställning till förslaget om skolans avveckling.

Indragningen av lantbruksskolan skulle medföra en årlig kostnadsminskning å dövskolornas avlönings- och omkostnadsanslag av i runt tal 240 000 kronor, varav 188 000 kronor kommer på förevarande anslag.

Statskontoret tillstyrker med hänsyn till vad skolöverstyrelsen anfört i fråga om lantbruksskolan å Broby, att skolan nedlägges från och med läsåret 1959/60 (p. 12).

Beträffande ytterligare lärartjänster i kunskapsämnena (p. 1) anför stats-

kontoret följande. Överstyrelsen motiverar de föreslagna nya tjänsterna vid distriktsskolorna i Härnösand, Lund och å Manilla med den beräknade elevökningen. Antalet elever vid de fyra distriktsskolorna beräknas läsåret 1959/60 utgöra 389 mot 372 innevarande läsår. Erinras må, att elevantalet 1950/51 och 1951/52 uppgick till 387 respektive 413. Sistnämnda budgetår tillskapades tre nya lärartjänster. Sedermera har ytterligare tre tjänster tillkommit. Med hänsyn till det sagda kan ämbetsverket icke tillstyrka inrättande av ifrågavarande tre tjänster. — Vidkommande det av överstyrelsen förutsatta behovet av flera lärare vid skolan i Örebro har statskontoret under hand inhämtat, att den första nybyggnadsetappen vid skolan kan igångsättas tidigast våren 1959. Vid sådant förhållande torde någon ökning av lärarantalet vid skolan icke böra ske läsåret 1959/60. — Huruvida de föreslagna nya lärartjänsterna vid fortsättningsskolorna i Vänersborg och Växjö samt vid skolan å Manilla bör komma till stånd, synes bli beroende av ställningstagandet till de förslag, överstyrelsen framdeles kommer att framlägga beträffande diagnosticering, placering och behandling av hjärnskadade döva barn samt i fråga om teoretisk fortsättningsskolundervisning. Statskontoret är följaktligen icke berett att nu förorda inrättandet av ifrågavarande tjänster.

Statskontoret vill icke motsätta sig inrättandet av en yrkeslärartjänst i målning i Vänersborg (p. 2) och en av de begärda vårdarinnjetjänsterna där (p. 10). Höjningen av anslaget till expertföreläsningar (p. 9) kan ämbetsverket icke tillstyrka utan föreslår en sänkning av delposten till arvoden vid dövlärareseminariet med 3 600 kronor. Åskandena under punkterna 3, 4 och 6 avstyrkes och delposten till arvoden åt skolläkare föreslås nedräknad med 600 kronor.

Med underdånig skrivelse den 1 oktober 1958 har skolöverstyrelsen överlämnat den inom överstyrelsen verkställda *utredningen rörande teoretisk fortsättningsskolundervisning för döva barn*. I utredningen föreslås bland annat, att den allmänbildande teoretiska undervisningen vid fortsättnings-skolorna under de båda obligatoriska åren ökas från för närvarande åtta till lägst tio timmar per vecka, samt att under de båda frivilliga åren sex timmar per vecka anslås till sådan allmänbildande undervisning, ävensom att antalet lärartjänster i kunskapsämnen vid fortsättningsskolorna i Vänersborg och Växjö ökas med en vid vardera skolan. Förslagen motiveras med att den nioåriga enhetsskolan är under utbyggnad och att kraven på samhällelig bildning har ökats. Den döves handicap i konkurrensen om arbetstillfällen sammanhänger med hans underlägsenhet i fråga om språklig och allmän skolbildning och hans behov av ökad teoretisk utbildning är därför uppenbart. I främsta rummet avses den ökade undervisningstiden användas för tal- och språkundervisningen. — Vad utredningen föreslår i fråga om försöksverksamheten med teoretisk fortsättningsskollinje för döva barn vid skolan på Blockhusudden behandlas i annat sammanhang i det följande.

Skolöverstyrelsen anser i likhet med utredningen det icke önskvärt med en utökning av den obligatoriska skoltiden för de döva, vilken med fortsättningsskolan nu omfattar tio år. Det synes därför nödvändigt, att den teoretiska undervisningen i fortsättningsskolan intensifieras och förbättras och att sådan undervisning även införes i den frivilliga yrkesskolan. Överstyrelsen ansluter sig således till utredningens förslag rörande förstärkning av den teoretiska undervisningen vid fortsättningsskolorna och har i sina anslagsäskanden framlagt förslag i fråga om den erforderliga ökningen av lärarantalet för detta ändamål.

Statskontoret vill i sitt utlåtande över utredningen icke motsätta sig en utökning av teoriundervisningen vid de statliga fortsättningsskolorna i den omfattning utredningen föreslagit. Med beaktande av eventuella fluktuationer i elevantalet, vilka torde göra sig gällande särskilt beträffande de frivilliga utbildningsåren, och i avvaktan på närmare erfarenheter anser statskontoret behovet av ökade lärarkrafter tillsvidare böra täckas av timlärare.

Departementschefen. I enlighet med vad skolöverstyrelsen föreslagit finner jag, att lantbruksskolan å Broby bör nedläggas från och med budgetåret 1959/60. I fråga om egendomens framtida användning torde förslag i annat sammanhang komma att föreläggas årets riksdag.

De av skolöverstyrelsen föreslagna extra ordinarie lärartjänsterna vid distriktsskolorna i Härnösand och Lund samt å Manilla ävensom de två föreslagna lärartjänsterna vid skolan i Örebro anser jag mig på av statskontoret anförda grunder icke kunna tillstyrka. Då jag ännu icke fått del av den av överstyrelsen åberopade utredningen rörande diagnostisering, placering och behandling av hjärnskadade döva barn, är jag heller icke beredd att nu framlägga något förslag med avseende å lärartjänster vid Eugeniahemmet. Jag ansluter mig däremot till det föreliggande förslaget om utvidgad teoretisk undervisning vid fortsättningsskolorna. För ändamålet tillstyrker jag inrättande av en extra ordinarie lärartjänst i kunskapsämne vid dessa skolor, varjämte en andra tjänst torde erhållas genom överflyttning av den ordinarie lärartjänsten vid Broby.

Det ånyo framförda förslaget om inrättande av en yrkeslärartjänst i målning i Vänersborg anser jag mig icke kunna biträda. Jag erinrar om att medel från och med innevarande budgetår anvisats, motsvarande timarvode för 30 undervisningstimmar per vecka för detta ändamål.

Jag tillstyrker däremot inrättandet av en tjänst som biträdande husmor vid skolan i Vänersborg. Denna tjänst torde placeras i lönegrad Ae 9. Jag förutsätter, att husmodern vid Broby överflyttas till denna skola. Härvid torde dock få föreskrivas att hon under innehav av denna tjänst får åtnjuta avlöningsförmåner enligt Ae 12.

Vidare biträder jag förslaget om inrättande av två vårdarinnetjänster i Ae 6 i Vänersborg samt en kontoristtjänst i Ae 9 vid skolan i Örebro även-

som förändringen av vaktmästartjänsten vid förskolan i Boden till extra ordinarie tjänst i lönegrad Ae 7.

Arvodet till bibliotekarien vid skolan i Örebro torde höjas till 500 kronor, varjämte ett arvode av 360 kronor torde få utgå till en bibliotekarie i Växjö. Vid sistnämnda skola beräknar jag också höjning av arvodet för praktiska övningar i hålkortsslagning till 500 kronor samt ett arvode av 125 kronor för en kurs i kartritning.

Jag är icke beredd föreslå ökad medelsanvisning för expertföreläsningar vid dövlararseminariet. Delposten till arvoden vid detta seminarium torde såsom statskontoret föreslagit kunna sänkas med 3 600 kronor.

Beträffande posterna till övrig icke-ordinarie personal och till rörligt tillägg torde, utöver vad som föranledes av nyss redovisade förslag samt vissa automatiska utgiftsförändringar, en höjning böra ske med enligt överstyrelsens beräkningar i runt tal 25 100 kronor respektive 3 800 kronor för bestridande av kostnaderna för ytterligare personal, som kan bli erforderlig på grund av arbetstidsförkortningen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera pröva, i vad mån detta belopp skall ställas till skolornas förfogande.

Hela anslaget torde för nästa budgetår — med den fördelning på olika poster som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan — böra uppföras med 4 800 400 kronor, vilket innebär en minskning med 41 100 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1959/60, vidtaga den ändring i personalförteckningen för skolorna för döva, som föranledes av vad jag i det föregående anført,

b) godkänna följande avlöningsstat för skolorna för döva, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	2 027 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	73 900
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	2 041 800
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	628 700
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	28 500
Summa kronor	4 800 400

c) till Skolor för döva: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 4 800 400 kronor.

[244] **34. Skolor för döva: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	1 467 400	1 515 243
1957/58	1 553 000	1 546 472
1958/59 (statsliggaren s. 738 och 740) ...	1 614 100	
1959/60 (förslag)	1 684 200	

Under detta anslag föreslås sammanförda det nuvarande förslagsanslaget till Skolor för döva: Omkostnader och förslagsanslaget till Skolor för döva: Stipendier åt vissa fortsättningsskolpliktiga döva m. fl. Ifrågavarande båda anslag har för innevarande budgetår uppförts med 1 611 100 kronor respektive 3 000 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 74 200 kronor enligt följande sammanställning.

1. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 346 600)	— 16 600
2. Övriga expenser (nu 33 100)	— 1 600
3. Undervisnings- och arbetsmateriel (nu förslagsvis 90 000)	of
4. Inventarier och maskiner (nu förslagsvis 44 000)	+ 6 000
5. Tvätt och renhållning (nu förslagsvis 45 000)	+ 2 000
6. Sjukvård åt elever (nu förslagsvis 30 900)	+ 1 400
7. Tandvård åt elever (nu förslagsvis 42 000)	— 4 300
8. Kosthåll (nu förslagsvis 505 000)	+ 32 000
9. Utackordering av elever (nu förslagsvis 340 000)	+ 35 000
10. Beklädnad för elever och skyddslingar (nu förslagsvis 235 300)	+ 13 000
11. Fickpengar åt elever och skyddslingar (nu förslagsvis 45 800)	+ 4 400
12. Parkers underhåll (nu högst 4 400)	+ 750
13. Bibliotek (nu förslagsvis 9 200)	— 1 100
14. Underhåll av hörselapparat (nu högst 16 300)	+ 2 700
15. Stipendier åt vissa fortsättningsskolpliktiga döva (nu 3 000 under särskilt förslagsanslag)	+ 500
Summa ökning 74 150	

De föreslagna anslagshöjningarna är till största delen av automatisk natur. Minskningen på vissa poster beror på det tidigare berörda förslaget om nedläggande av lantbruksskolan å Broby. Av överstyrelsens motivering må i övrigt anföras följande.

9. Skolan i Örebro har sedan längre tid haft svårigheter att få lämpliga inackorderingshem. För att underlätta arbetet för fostermodrarna har genom skolans försorg ordnats skolfrukost för barnen på privat matställe under fem dagar i veckan. Inackorderingsavgiften har som följd härav reducerats till 190 kronor pr månad. På grund av krav från fostermodrarna ser

sig skolstyrelsen nödsakad begära så stort anslag till utackordering, att möjlighet finns att i vissa fall höja avgiften till 250 kronor. Då skolan för närvarande icke har andra bostadsresurser för barnen än de som privata hem kan erbjuda, torde det enligt överstyrelsens mening vara nödvändigt att höja förevarande delpost. Överstyrelsen föreslår en ökning av beloppet med 35 000 kronor till 375 000 kronor.

Departementschefen. De av skolöverstyrelsen föreslagna höjningarna av posterna till fickpengar (p. 11) och parkers underhåll (p. 12) anser jag mig icke kunna biträda. Anslagsmedlen till bibliotek (p. 13) föreslås av skolöverstyrelsen sänkta med 1 100 kronor. Vid sin anslagsberäkning för ändamålet har överstyrelsen utgått ifrån att medel ej skulle beräknas för förskolan i Boden samt skol- och arbetshemmet å Mogård. Då jag icke delar denna uppfattning, föreslår jag att delposten uppföres med oförändrat belopp. I övrigt ansluter jag mig till skolöverstyrelsens förslag. Omkostnadsstatens inkomstposter torde för nästa budgetår böra uppföras med oförändrade belopp.

Förevarande anslag bör således enligt mina beräkningar för budgetåret 1959/60 höjas med ($-16\,600 - 1\,600 + 6\,000 + 2\,000 + 1\,400 - 4\,300 + 32\,000 + 35\,000 + 13\,000 + 2\,700 + 500 =$) 70 100 kronor till 1 684 200 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för döva: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 684 200 kronor.

[245] **35. Skolor för döva: Engångsanskaffning av utrustning m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	38 000	45 504
1957/58	60 000	89 906
1958/59 (statsliggaren s. 741)	70 000	
1959/60 (förslag)	170 000	

Detta reservationsanslag har varit uppfört på riksstaten sedan budgetåret 1949/50. Av de anvisade anslagen har Kungl. Maj:t i vissa fall reserverat bestämda belopp för särskilda ändamål, medan under anslaget tillgängliga medel i övrigt disponerats av skolöverstyrelsen på sätt överstyrelsen prövat lämpligt. De huvudsakliga utgiftsändamålen under de olika budgetåren har varit följande: inredningsarbeten, nyanskaffning av inventarier av olika slag, apparatur för prövning och träning av hörselrester, hörapparater, böcker, film och filmapparater samt lek- och idrottsmateriel.

Å anslaget fanns den 1 juli 1958 en reservation av 61 125 kronor.

Skolöverstyrelsen hemställer, att anslag för nästa budgetår beviljas till följande ändamål.

1. Teknisk apparatur	12 730
2. Filmer och småbilsprojektorer m. m.	25 700
3. Telefonanläggningar och diverse maskiner	24 400
4. Linneutrustning	5 000
5. Viss möbelanskaffning i äldre skolor	9 600
6. Inventarier till två nya elevhem i Vänersborg och till om- byggda lokaler i Växjö	139 600
	Summa 217 030

Förslaget innebär en uppräknig av anslaget med i runt tal 147 000 kronor. Av överstyrelsens motivering inhämtas följande.

1. Skolan i Härnösand saknar högtalarutrustning för lek- och rytmövningar. Gymnastiksalen bör förses med dylik utrustning till en kostnad av 1 500 kronor.

Specialskolan i Örebro har behov av ytterligare 8 skivspelare till ett sammanlagt belopp av 1 230 kronor.

Överstyrelsen upptar i år även förslag om fortsatt utrustning med viss apparatur vid seminariet. Styrelsen begär i enlighet med rektors förslag 10 000 kronor. I detta belopp är inräknat medel dels för anskaffande av viss materiel för studium ur för talundervisningen väsentliga synpunkter och dels för viss nyanskaffning av materiel för undervisning i psykologi (testskolor m. m.).

2. Under de senaste åren har i marknaden tillkommit åtskilliga nya skolfilmer dels i ämnena naturkunnsighet och geografi, dels också sago- och berättelsefilmer, som genom sin enkla handling och sitt långsamma tempo är speciellt lämpade för de döva barnens språkgivning. En uppsättning av 15 filmkopior till var och en av distriktskolorna samt för specialsolan i Örebro och skolhemmet å Mogård behövs för ett begynnande filmarkiv. För förskolans i Boden räkning kan man nöja sig med en första uppsättning av tio filmer, då egentliga undervisningsfilmer där ej kan komma i fråga. För den på detta åldersstadium viktiga språkgivningen är dock behovet av sago- och berättelsefilm mycket stort. Överstyrelsen äskar också medel till anskaffande av bildband och småbilsprojektorer jämte annan fotografisk utrustning.

3. Under denna punkt beräknar skolöverstyrelsen medel till maskinuppsättning för träslöjd vid Manilla, en elektrisk symaskin och en duplikator för skolan i Härnösand, viss köksutrustning för skolan i Vänersborg samt telefonanläggningar vid sistnämnda skola och Manilla.

6. Under innevarande budgetår kommer två nya elevhem att uppföras vid skolan i Vänersborg. Då dessa beräknas stå färdiga för inflyttning vid höstterminens början 1959 erfordras medel för anskaffning av möbler, textilier och övrig utrustning. Enligt bifogad specifikation belöper sig kostnaderna härför till 106 600 kronor. Vid fortsättningsskolan i Växjö beräknas beslutad ombyggnad av sovsals- och dagrumsavdelningarna bli slutförda under innevarande budgetår. Även där erfordras medel för nyanskaffning och komplettering av inventarier. Styrelsen beräknar efter infordrade anbud 33 000 kronor för ändamålet.

Departementschefen. Betydande belopp har under senare år ställts till förfogande för här ifrågavarande skolors utrustande med teknisk apparatur, varför skolorna, sedan gjorda beställningar effektuerats, får anses uppvisa en tillfredsställande standard i detta avseende. Emellertid föreligger allttjämt behov av mera kostnadskrävande nyanskaffningar av inventarier och vissa hjälpmedel för undervisningen. Sålunda förefaller mig behovet av en telefonanläggning vid skolan i Vänersborg vara väl styrkt. Skolorna har vidare under en följd av år utrustats med filmapparatur, varför det synes mig motiverat, att de nu också successivt förses med en uppsättning av lämpliga undervisningsfilmer.

Den vid ingången av budgetåret 1958/59 befintliga reservationen å 61 125 kronor är i huvudsak tagen i anspråk genom beställning av specialgjord apparatur.

Vid en prövning av de gjorda anslagsäskandena har jag, med beaktande av att under omkostnaderna för dövskolorna anvisats medel till undervisnings- och arbetsmateriel samt inventarier och maskiner, funnit mig böra förorda en medelsanvisning för nästa budgetår med 170 000 kronor, vilket innebär en höjning av anslaget med 100 000 kronor. Jag har därvid beräknat ett sammanlagt belopp av 130 000 kronor för anskaffande av inventarier till de två nya elevhemmen vid skolan i Vänersborg och de ombyggda sovsals- och dagrumsavdelningarna vid fortsättningsskolan i Växjö. Det torde få ankomma på skolöverstyrelsen att fördela anslagsmedlen på sätt överstyrelsen prövar lämpligt.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för döva: Engångsanskaffning av utrustning m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 170 000 kronor.

[246] 36. Bidrag till vissa skolor och skolhem för döva barn

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	275 000	166 091
1957/58	380 000	358 452
1958/59 (statsliggaren s. 741)	380 000	
1959/60 (förslag)	529 000	

Anslaget är innevarande budgetår rubricerat Bidrag till förskolor och skolhem för döva barn.

Enligt kungörelsen 1956: 252 utgår till kommun eller landstingskommun ävensom till enskild, förening eller stiftelse statsbidrag till driften av sådana förskolor och skolhem för döva och hörselskadade barn i förskolåldern, som godkänts av Kungl. Maj:t. Statsbidraget utgår i efterskott med 2 000 kronor för varje barn, som erhållit undervisning vid förskolan, samt därutöver med 1 000 kronor för varje barn, som tillika varit intaget i skolhem eller eljest genom huvudmannens försorg och på dennes bekostnad

åtnjutit vård och underhåll. Såsom statsbidragsvillkor gäller bland annat, att undervisningen är avgiftsfri och att huvudmannen i den utsträckning så kan ske mottager barn från annat område än det, för vilket förskolan eller skolhemmet i första hand avsetts, samt att, där huvudmannen är enskild, förening eller stiftelse, skäligt bidrag till verksamheten lämnas av landstingskommun eller stad, som ej tillhör landstingskommun.

Skolöverstyrelsen hemställer, att anslaget höjes med 162 500 kronor. Härav belöper 41 000 kronor på två nya förskolor i Uppsala och Karlstad samt återstoden på föreslaget statsbidrag till verksamheten vid skolan på Blockhusudden. Detta statsbidrag föreslås utgå med 4 500 kronor per elev vid skolan.

Såsom anförts under avlöningsanslaget till dövskolorna, har överstyrelsen den 1 oktober 1958 med eget utlåtande till Kungl. Maj:t överlämnat *utredning angående teoretisk fortsättningsskolundervisning för döva barn*.

I utredningen föreslås bland annat, att den sedan höstterminen 1955 bedrivna teoretiska fortsättningsskolverksamheten vid skolan på Blockhusudden under ytterligare två år räknat från och med läsåret 1959/60 må omhändervhas av Sveriges scoutförbunds stiftelse för döva och hörselskadade barn. Stiftelsen har förbundit sig att under berörda tid vara huvudman för skolan, om statsbidrag enligt utredningens förslag kommer att utgå, och har vidare meddelat, att den är beredd att utreda möjligheterna att erhålla vidgade lokalutrymmen för verksamheten och att inom viss kostnadsram svara för utgifterna för erforderliga åtgärder.

Vidare föreslås, att försöksverksamheten under nämnda tid får fortsätta med avseende på såväl den teoretiska undervisningen vid skolan som inplaceringen av elever i högre skolor och prövning av yrkesutbildningsmöjligheter. Åtgärder bör vidtagas i syfte att få fram objektiva prov för urvalet av elever till den teoretiska fortsättningsskollinjen. Intill dess så skett torde konsulten för dövundervisningen lämnas i uppdrag att — i samråd med ledningen för den teoretiska vidareutbildningen — genom besök vid barn- och ungdomsskolorna för döva inhämta närmare uppgifter om de inträdessökande, vid behov företaga begåvningsprövningar och göra bandupptagningar av de sökandes tal samt genom enklare prov söka erhålla garanti för att de sökande fyller vissa minimikrav.

Utredningen berör även vissa frågor rörande användningen av åtbördspråk och handalfabet i undervisningen. Dessutom framlägges förslag i fråga om vid skolan tjänstgörande lärares tjänstgörings- och avlöningsförhållanden samt vidareutbildning ävensom i fråga om timplan och andra föreskrifter rörande undervisningen m. m. vid skolan.

Slutligen föreslår utredningen, att statsbidrag i likhet med vad som är fallet beträffande förskolor och skolhem för döva barn får utgå med visst belopp per elev och föreslår att detta belopp bestämmes till 4 500 kronor. Med ett beräknat elevantal av 27 under läsåret 1959/60 erfordras för detta läsar ett statsbidrag av 121 500 kronor.

Skolöverstyrelsen ansluter sig till utredningens förslag i här berörda delar. Det synes överstyrelsen riktigt, att viss frihet att ordna undervisningen tills vidare medges skolans ledning och att försöksverksamhet i fråga om metoder och utbildningsvägar bedrivs, dock inom den ram och enligt de

anvisningar överstyrelsen kan finna lämpligt föreskriva. Beträffande urvalet av elever till skolan understryker överstyrelsen betydelsen av att detta sker med största omsorg. Utredningens förslag härutinnan innebär enligt överstyrelsens mening en tillfredsställande garanti för att endast för fortsatt teoretisk undervisning lämpliga döva får tillträde till skolan. Överstyrelsen har för avsikt att utfärda anvisningar för elevuttagningen.

Statskontoret har med hänsyn till verksamhetens karaktär av försök samt till det sätt, på vilket statsbidragsfrågan ansetts böra lösas, icke funnit anledning företaga någon närmare granskning beträffande skolans verksamhet. Vad beträffar elevurvalet vill statskontoret understryka angelägenheten av att de inträdessökande får genomgå en noggrann prövning. I fråga om statsbidragsgivningen ansluter sig statskontoret till utredningens åsikt, att denna bör givas en så enkel utformning som möjligt och förordar därför förslaget om ett system med ett visst årligt bidrag per elev. Statskontoret kan dock i avvaktan på närmare erfarenheter av kostnaderna för skolans upprätthållande icke tillstyrka högre bidrag per elev, än som innevarande budgetår utgått av lotterimedel, eller 4 000 kronor.

Departementschefen. Jag finner den vid skolan på Blockhusudden bedrivna verksamheten synnerligen värdefull. De därvid och i liknande verksamhet i utlandet vunna erfarenheterna understryker klart betydelsen av att möjligheter till vidgad teoretisk utbildning beredes därför lämpliga döva barn. Hur denna utbildning bäst skall utformas är det emellertid alltför tidigt att taga ställning till. Den vid skolan bedrivna verksamheten har haft karaktären av försöksverksamhet och, såsom utredningen betonat, är de hittills vunna erfarenheterna icke tillräckliga såsom underlag för förslag om mera definitiva former för en till det statliga dövskolväsendet fast knuten teoretisk fortsättningsskollinje. Detta beror icke bara på den korta tid, under vilken verksamheten fortgått, utan också på de små elevgrupperna och de avsevärda variationer, som förekommer inom grupperna i fråga om förutsättningar i olika avseenden.

Ifrågavarande verksamhet har hittills drivits på frivillig väg med stöd av gåvomedel samt innevarande år med ett bidrag av lotterimedel å 48 000 kronor. Med hänsyn till värdet av denna försöksverksamhet finner jag det rimligt, att staten nu påtager sig huvudparten av det ekonomiska ansvaret för skolan på Blockhusudden och jag tillstyrker därför, att statsbidrag från och med budgetåret 1959/60 får utgå till skolan. Härvid bör dock icke någon ändring ske i skolans hittillsvarande karaktär av försöksskola. Sålunda anser jag, att den i enlighet med utredningens förslag tills vidare under budgetåren 1959/61 alltjämt bör drivas i enskild regi med den förutnämnda stiftelsen som huvudman och med stor frihet, när det gäller att utpröva olika undervisningsmetoder och möjligheter för inplacering av elever i andra högre utbildningsanstalter eller på lämpliga yrkesområden.

Såsom villkor för statsbidrag torde därför endast böra föreskrivas, att skolan skall stå under skolöverstyrelsens överinseende och ställa sig till efterrättelse de anvisningar överstyrelsen kan finna lämpligt meddela. På överstyrelsen torde även få ankomma att utfärda erforderliga timplaner och övriga föreskrifter för skolan. Därvid torde vad utredningen föreslagit kunna tjäna till vägledning.

Ikke minst med hänsyn till nyss påtalade variationer inom elevgrupperna anser jag det vara av största betydelse för den fortsatta försöksverksamheten, att stor omsorg nedlägges vid uttagningen av elever till skolan. Jag biträder vad utredningen i detta hänseende förordat och tillstyrker, att konsumenten för dövundervisningen får anlitas för detta ändamål.

Vad utredningen föreslagit i fråga om statsbidragets konstruktion har icke givit mig anledning till erinran. I likhet med statskontoret anser jag dock, att bidraget i avvaktan på närmare erfarenhet av kostnaderna för skolan bör bestämmas till 4 000 kronor per elev. Jag beräknar för nästa budgetår ett medelsbehov av $(27 \times 4\,000 =)$ 108 000 kronor för detta ändamål.

Med hänsyn till bidragskonstruktionen och skolans bibehållna ställning som enskild läroanstalt är jag icke beredd att nu framlägga förslag till reglering av vid skolan anlitade lärares tjänstgörings- och avlöningsförhållanden. Därmed bör enligt min mening anstå till dess att verksamheten givit sådana erfarenheter, att förslag kan framläggas om en mera definitiv utformning av den teoretiska fortsättningsskolundervisningen såsom ett led i det statliga dövskolväsendet. Intill dess torde det också få ankomma på Kungl. Maj:t att från fall till fall, i den begränsade utsträckning det här kan bli fråga om, meddela beslut om avlöningsförmåner under tjänstledighet för vidareutbildning m. m. för dövlarare, som är eller avses bli anställd vid skolan på Blockhusudden.

Förevarande anslag torde vid bifall till vad jag nu förordat böra höjas med $(41\,000 + 108\,000 =)$ 149 000 kronor till 529 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa skolor och skolhem för döva barn*
för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 529 000 kronor.

[247] **37. Bidrag till kulturell verksamhet bland döva**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	10 000	9 000
1957/58	10 000	8 695
1958/59 (statsliggaren s. 741)	10 000	
1959/60 (förslag)	10 000	

Under denna anslagsrubrik föreslås sammanförda de obetecknade anslagen till Bidrag till bildningsverksamhet bland döva och Bidrag till tidning

för döva, vilka innevarande budgetår uppförts med 8 000 kronor respektive 2 000 kronor. Av förstnämnda belopp disponeras 7 500 kronor till föreläsningsverksamhet och 500 kronor till korrespondensundervisning. Bidraget till tidning för döva utgår till Sveriges dövas riksförbund för utgivande av Dövas Tidskrift.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästkommande budgetår en sammanlagd medelsanvisning av 11 500 kronor under anslaget eller en ökning med 1 500 kronor, vilken helt belöper på föreläsningsverksamheten och motiveras med höjda traktamenten och resekostnader.

Departementschefen. Jag anser mig icke böra förorda någon ökad medelsanvisning för här ifrågakvarande ändamål. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till kulturell verksamhet bland döva* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 10 000 kronor.

[248] **Bidrag till Hörselfrämjandet**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	57 000	57 000
1957/58	57 000	57 000
1958/59 (statsliggaren s. 741)	62 000	
1959/60 (förslag)	64 000	

Detta obetecknade anslag är uppdelat på två poster, varav en till bidrag till driften av Hörselfrämjandets centralbyrå å 30 000 kronor och en till bidrag till anordnande av pedagogiska kurser för hörselskadade vuxna å 32 000 kronor.

Hörselfrämjandet har för nästa budgetår anhållit om bidrag till pedagogisk terapi för vuxna hörselskadade, till riksförbundets allmänna verksamhet samt till utgivande av medlemsbladet *Auris* och *Nordisk Tidskrift för Praktisk Audiologi*. För sin pedagogiska verksamhet begär föreningen en kraftig höjning av tidigare utgående statsbidrag, för att denna verksamhet skall kunna fortgå och utvecklas i förhållande till behovet.

Skolöverstyrelsen finner föreningens krav på mindre grupper i den pedagogiska kursverksamheten välmotiverat men anser, att det av föreningen beräknade anslagsbehovet kan reduceras utan att antalet kurser minskas. Sålunda torde antalet timmar per kurs kunna minskas och lärararvode utgå med lägre belopp än det av föreningen beräknade. Överstyrelsen tillstyrker höjning med 20 500 kronor av anslaget till pedagogisk terapi och med 7 000 kronor av anslaget till föreningens sociala och allmänt upplysande verksamhet.

Överstyrelsen avstyrker det begärda bidraget till *Auris*.

Statskontoret vill med hänsyn till det ökade antalet kurstimmar i den pedagogiska verksamheten icke motsätta sig en uppräknig av anslaget för detta ändamål med 2 000 kronor.

Departementschefen. I likhet med statskontoret förordar jag en uppräknig av anslagsposten till pedagogiska kurser för hörselskadade vuxna med 2 000 kronor med hänsyn till verksamhetens vidgade omfattning. Därutöver är jag icke beredd att tillstyrka någon ökad medelsanvisning under anslaget. Detta torde således nästa budgetår uppföras med 64 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Hörselfrämjandet* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 64 000 kronor.

[249] 39. Resor för blind- och dövskolelever jämte ledsagare

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	138 000	146 616
1957/58	153 000	157 704
1958/59 (statsliggaren s. 733 och 740)	160 000	
1959/60 (förslag)	160 000	

Under ovanstående anslagsrubrik föreslås sammanslagning av de båda anslagspunkterna Resor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare samt Skolor för döva: Resor för elever jämte åtföljande vårdare. Dessa båda förslagsanslag är innevarande budgetår uppförda med 60 000 kronor respektive 100 000 kronor. Ur anslagen utgår ersättning för kostnader för resor till och från skolorten vid läsårets (arbetsårets) början och slut samt vid påsk- och julferierna, alltså för varje elev sex enkla resor om året.

Skolöverstyrelsen beräknar för budgetåret 1959/60 ett medelsbehov av 50 000 kronor för blindskolelevernas och 110 000 kronor för dövskolelevernas resor, vilket då de båda anslagen sammanföres innebär en oförändrad sammanlagd medelsanvisning av 160 000 kronor under anslaget. Av överstyrelsens framställning inhämtas följande.

Från de båda skolorna för vuxna synskadade har beräknats lägre belopp än tidigare på grund av att ur anslaget numera endast uttages ersättning för resor vid påsken. Övriga resor för de vuxna synskadade bekostas av medel, som disponeras av arbetsmarknadsstyrelsen, dels ur delposten Utbildningsbidrag åt elever i anpassningskurser i blindskolornas omkostnadsstat, dels ur anslaget till arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet under femte huvudtiteln.

Någon ersättning för elevs dagliga resor utgår icke ur nu ifrågavarande anslag. Överstyrelsen har företagit en undersökning vid dövskolorna rörande förekomsten av dagliga resor och hur kostnaden härför bestrides. Frågan har aktualiserats genom en till överstyrelsen ingiven till Kungl. Maj:t ställd framställning från Säbrå folkskolestyrelse, av vilken framgår, att målsmännen till 4 elever vid dövskolan i Härnösand, som är bosatta i Säbrå och

dagligen åker mellan skolan och hemmet, hos folkskolestyrelsen begärt och erhållit ersättning för utlagda resekostnader. Folkskolestyrelsen anholder nu, att staten måtte åtaga sig dessa kostnader.

Det är enligt överstyrelsens mening av stor betydelse icke blott ur humanitär synpunkt, att döva skolelever får bo i sina hem under skoltiden, då avstånden ej lägger hinder i vägen. Vanan att umgås med hörande underlättar väsentligt den döves senare inpassning i arbetslivet. Genom förbättrade kommunikationer har det blivit möjligt att i större utsträckning än förut låta elever bo kvar i hemmen. På grund av de senare årens stora in-tagningskullar har det också i vissa fall, t. ex. beträffande Manilla, visat sig nödvändigt att ordna förläggningen på detta sätt, för att ej internatet skall överbelastas. Överstyrelsen är av den uppfattningen, att föräldrarna bör uppmuntras att behålla barnet i hemmet och icke därigenom åsamkas extra kostnader för resor. Ej heller bör kommunen belastas med dessa rese-kostnader.

Det säger sig själv, att statens utgifter för eleven minskar, om han bor i hemmet. Enligt vad som framkommit vid överstyrelsens utredning, kommer inbesparingen för måltider i regel att väsentligt överstiga utgifterna för de dagliga resorna. Man kan dessutom räkna med minskade kostnader för staten även i övrigt för elevens omhändertagande i internat, såsom kostnader för sängutrustning, tvätt m. m. Vid skolorna i Lund och Örebro, där externering av elever förekommer, har skolorna betalat resor ur delposten utackordering av elever och skyddslingar.

På grundval av dövskolornas uppgifter skulle utgifterna för de dagliga resorna kunna uppskattas till i runt tal 10 000 kronor. Överstyrelsen räknar därvid med att förmånen av fria resor skall gälla även nödvändiga spår-vägsresor för elever bosatta på skolorten. Frågor om ersättning torde, liksom nu sker beträffande terminsresorna, behandlas av skolstyrelserna. Ersätt-ning för de dagliga resorna förutsättes utgå endast för elevs utgifter, ej till eventuell ledsagare.

Även blindskolelever bör åtnjuta förmånen av ersättning för dagliga resor. Dylika torde vid blindskolorna förekomma endast i obetydlig ut-sträckning. Överstyrelsen beräknar härför högst 1 000 kronor.

Departementschefen. Jag biträder skolöverstyrelsens förslag att medel under förevarande anslag måtte anvisas till bestridande av kostnaderna för elevs dagliga resor till och från skolan. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser härvidlag. Då enligt översty-relsens beräkningar ifrågavarande kostnader kan väntas uppgå till omkring 11 000 kronor och medelsbehovet under anslaget för skolorna för blinda och vårdanstalten i Lund i övrigt beräknats till endast 49 000 kronor mot 60 000 kronor innevarande budgetår, kan anslaget uppföras med oförändrat belopp för budgetåret 1959/60. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte före-slå riksdagen

att till *Resor för blind- och dövskolelever jämte ledsagare* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 160 000 kronor.

[250] 40. Arvoden åt blivande lärare för blinda och döva

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	139 700	181 512
1957/58	175 300	198 705
1958/59 (statsliggaren s. 734 och 740)	167 400	
1959/60 (förslag)	130 000	

Innevarande budgetår har under skilda förslagsanslag anvisats dels till Arvoden åt blivande blindlärare 14 400 kronor, dels till Skolor för döva: Arvoden åt blivande lärare för döva 153 000 kronor. Anslagen föreslås nu sammanförda under ovanstående rubrik.

Till lärare, som vid institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas genomgår utbildning till lärare vid läroanstalterna för blindas, utgår arvode för läsår, motsvarande årslönen åt statstjänsteman inom ortsgrupp 5 i 12 löneklassen å löneplan A i statens löneförordning, samt till lärarinna, som vid nämnda institut och förskola genomgår utbildning till lärarinna vid vårdanstalten för blindas med komplicerat lyte, arvode för vårtermin, motsvarande läsårsdaglön åt statstjänsteman inom ortsgrupp 5 i 7 löneklassen å nämnda löneplan.

Den slutliga utbildningen av lärare vid dövskolor meddelas vid dövlararseminariet å Manilla. Detta gäller beträffande såväl lärare i kunskapsämne och biträdande lärare vid barndomsskola som lärare vid förskola samt vid skol- och arbetshemmet å Mogård. Vid utbildning till lärare i kunskapsämne (tvåårig utbildning efter avlagd folkskollärarexamen) utgår till elev arvode för läsår, motsvarande årslönen åt statstjänsteman inom ortsgrupp 5 i 12 löneklassen å löneplan A i statens löneförordning, och vid övriga utbildningslinjer (för biträdande lärare tvåårig, för övriga ettårig utbildning efter avlagd småskollärarexamen eller därmed jämförlig examen) arvode, motsvarande årslönen i 7 löneklassen.

Lärare, som åtnjuter dylikt arvode, är förpliktad att under tre år efter genomgången utbildning stå till förfogande för tjänstgöring inom den undervisning för vilken han utbildats.

Omfattningen av elevintagningen vid dövlararseminariet bestämmes av Kungl. Maj:t. Den 17 juli 1958 har Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen medgivit följande intagning av nya elever för läsåret 1958/59, nämligen *dels* högst tre elever för tvåårig utbildning till lärare i kunskapsämne, *dels* högst fyra elever för tvåårig utbildning till biträdande lärare i kunskapsämne, dock att — därest tillstånd lämnas elev eller tidigare elev i ettårskursen att vid seminariet undergå ett andra utbildningsår — nämnda antal skall minskas i motsvarande mån, *dels ock* högst fyra elever för ettårig utbildning till lärare vid förskola för döva eller vid skol- och arbetshemmet för döva å Mogård.

Skolöverstyrelsen föreslår, att under ett gemensamt anslag beräknas medel till arvoden åt en blivande lärare i kunskapsämne vid blindskola, sju blivande lärare i kunskapsämne vid skolor för döva (fyra elever första

utbildningsåret och tre elever andra utbildningsåret) samt sju blivande lärare vid förskolor för döva barn och skolhemmet å Mogård. Två av dessa senare lärare avses i enlighet med förslag av utredningen rörande de hjärn-skadade döva barnens omhändertagande svara för två nya klasser vid Mogård såsom en övergångsanordning till upprättandet av en särskild läroanstalt för dessa barn. Härjämte föreslår överstyrelsen ett utbildnings-arvode för en blivande slöjdlärare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte. Av överstyrelsens framställning i sistnämnda del framgår följande.

Någon specialutbildning för omhänderhavande av vårdanstaltens klientel har hittills ej fordrats. En nyanställd lärare har skaffat sig erfarenhet under arbetet. Situationen blir särskilt svår om ett par år, då båda de nuvarande slöjdlärarna på arbetshemmet väntas avgå samtidigt. Styrelsen anser det vara omöjligt, att två nya lärare utan föregående specialutbildning skall kunna övertaga arbetsledningen. Bland klientelet finns för närvarande 15 dövblinda, vidare spastiker, epileptiker, vanföra och efterblivna. Ifråga om de dövblinda är det huvudsakligen de båda slöjdlärarna, som utgör den förmedlande länken mellan dem och omvärlden. Det synes överstyrelsen vara uppenbart, att särskilda åtgärder måste vidtagas för att lindra den svåra situation, som kommer att uppstå, då två för arbetshemsklientelet så viktiga befattningshavare samtidigt slutar sin anställning. Att såsom vård-anstaltens styrelse föreslagit låta en aspirant specialutbildas under ett år under de nuvarande befattningshavarnas ledning, synes överstyrelsen vara den bästa möjliga lösningen.

Hospitering vid dövskola eller vid dövsläroseminariet är för dylik lärare av stor betydelse. För att läraren under denna praktik skall kunna upprätthålla fortlöpande kontakt med de blinda skyddslingarna, förordar överstyrelsen, att läraren får praktisera vid distriktsskolan för döva i Lund.

Departementschefen. I enlighet med skolöverstyrelsens förslag bör för nästa budgetår beräknas arvode åt en lärare för helårsutbildning vid Tomteboda. Jag tillstyrker vidare det föreslagna utbildningsarvodet under ett år till en blivande slöjdlärare vid vårdanstalten i Lund. Arvodet bör utgå med belopp motsvarande årslönen åt statstjänsteman inom ortsgrupp 3 i 9 löne-klassen å löneplan A i statens löneförordning.

Det torde liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att senare bestämma omfattningen av elevintagningen vid dövsläroseminariet för nästa läsår. Jag anser mig emellertid kunna räkna med en lägre intagning av elever för utbildning till förskollärare, än vad skolöverstyrelsen föreslagit. Överstyrelsens förslag i vad avser två nya klasser vid Mogård är jag icke nu beredd att taga ställning till, då den av överstyrelsen åberopade utredningen ännu icke redovisats. Jag beräknar det totala medelsbehovet för utbildningsarvoden åt lärare vid dövskolor till i runt tal 105 000 kronor.

Detta anslag torde sålunda böra uppföras med (14 328 + 10 908 +

+ 105 000 ==) 130 236 kronor eller avrundat 130 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Arvoden åt blivande lärare för blinda och döva* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 130 000 kronor.

[251] **41. Kurser för personal m. fl. vid skolor för blinda och döva.** Under vartdera av budgetåren 1955/56 och 1956/57 anvisades reservationsanslag å 12 000 kronor till Skolor för döva: Utbildningskurs för vårdarinnor. Budgetåret 1957/58 uppfördes anslaget med samma belopp men för att möjliggöra en utvidgning av kursverksamheten att omfatta även andra personalkategorier rubricerades anslaget nu Skolor för döva: Kurser för personal. På grund av reservation å anslaget uppfördes det innevarande budgetår med endast 6 000 kronor, samtidigt som det medgavs, att anslaget finge disponeras även till kurser för föräldrar till döva förskolebarn. På anslaget fanns vid början av innevarande budgetår en reservation av 23 473 kronor.

Budgetåret 1957/58 anvisades till Kurs i anpassningsundervisning för lärare vid blindskolor ett reservationsanslag av 9 000 kronor. Sedan budgetåret 1956/57 har också årligen av delposten till övriga expenser i omkostnadsstaten för blindskolorna anlitats 2 000 kronor till kursverksamhet för blinda barns föräldrar.

Medelsanvisningen för dessa och liknande ändamål torde lämpligen böra sammanföras under ett anslag.

Skolöverstyrelsen äskar för budgetåret 1959/60 ett belopp av 24 000 kronor eller 18 000 kronor mer än som anvisats innevarande år. Anslaget fördelar sig enligt överstyrelsens förslag på följande ändamål.

1. Kurser för personal	8 500
2. Kurser för föräldrar	12 500
3. Repetitionskurser	3 000
	Summa 24 000

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Kurser för personal har under läsåret 1957/58 hållits dels vid Specialskolan i Örebro för tal- och hörselskadade och dels vid Skol- och arbetshemmet å Mogård. Intresset från deltagarnas sida har vid båda skolorna varit utomordentligt stort, vilket stöder överstyrelsens tidigare uttalade uppfattning, att det råder ett starkt behov av periodiskt återkommande kurser av detta slag. Överstyrelsen räknar med att under kommande läsår förlägga liknande kurser vid de övriga dövskolorna och att utöka verksamheten att gälla även blindskolornas personal från och med läsåret 1959/60.

2. De under läsåret 1958/59 planerade kurserna för blinda och döva barns föräldrar uppgår till preliminärt 5. Överstyrelsen räknar med en ytterligare ökning av antalet kurser under de kommande åren.

3. Styrelsen för skolan i Kristinehamn har hemställt om medel till två repetitionskurser å vardera 14 dagar under budgetåret 1959/60. Kurserna skulle vara avsedda för f. d. elever vid skolan, vilka erhållit utbildning i korgmakeri och borstbinderi. Inom nämnda yrken har nämligen en hel del nya maskiner, materiel och tillverkningsmetoder kommit till användning på senare tid. Kostnaderna beräknas till 3 000 kronor, vilket innefattar arvoden och resor m. m. till instruktörer samt materiel. Kostnaden för kursdeltagarnas vistelse vid skolan under kurstiden bestrides av arbetsmarknadsstyrelsen i form av utbildningsbidrag.

Departementschefen. Jag erinrar om att jag vid anmälan av anslaget till omkostnader vid blindskolorna uttalat, att medel till kurser för blinda barns föräldrar framdeles bör utgå under här ifrågavarande anslag.

Medelsåtgången under det för innevarande budgetår anvisade anslaget för kurser vid dövskolorna torde enligt vad jag inhämtat kunna beräknas till cirka 18 000 kronor. Då jag för budgetåret 1959/60 räknar med ett medelsbehov av samma storlek samt en reservation av i runt tal 11 000 kronor vid nämnda budgetårs ingång, bör anslaget uppföras med 7 000 kronor, vilket innebär en uppräknings med 1 000 kronor. Jag förutsätter härvid, att reservationen får tagas i bruk för det föreslagna vidgade anslagsområdet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för personal m. fl. vid skolor för blinda och döva* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 7 000 kronor.

J. Yrkesundervisningen

[252] 1. Överstyrelsen för yrkesutbildning: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	1 553 000	1 612 765
1957/58	1 775 000	1 902 962
1958/59 (statsliggaren s. 742)	2 311 000	
1959/60 (förslag)	2 559 000	

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 710 000 kronor. Denna ökning betingas, förutom av automatiska utgiftsökningar å i runt tal 29 000 kronor, av i huvudsak följande förslag.

1. Uppflyttning av överdirektörstjänsten i Bp 5 till generaldirektörstjänst i Bp 6
2. Ställföreträdararvode till tjänsteman som innehar förordnande att vara verkschefens ställföreträdare
3. Förändring av fyra byråchefstjänster i Bo 1 till undervisningsrådstjänster i Bp 3

Första byrån

4. Uppflyttning av en byrådirektörstjänst i Ao 24 till Ao26 (chef för sektionen för arbetsmarknadsärenden och statistik)
5. Förändring av en förste byråsekreterartjänst i Ao 23 till byrådirektörstjänst i Ao 24
6. Inrättande av en förste byråsekreterartjänst i Ae 23
7. Förändring av kassörstjänsten i Ae 15 till kamrerstjänst i Ae 19
8. Inrättande av en assistenttjänst i Ae 15

Andra byrån

9. Omändring av en förste konsulenttjänst i Ae 24 till en byrådirektörstjänst i ABp 26
10. Inrättande av en förste byråingenjörstjänst i Ae 23
11. Inrättande av en byråingenjörstjänst i Ae 19
12. Inrättande av en konsulenttjänst i Ae 23
13. Uppflyttning av en förste byråingenjörstjänst i Ao 21 till Ao 23 (sektionen för verkstadsskolor)

14. Inrättande av en förste byråingenjörstjänst i Ae 21 (sektionen för verkstadsskolor)
15. Inrättande av en byråingenjörstjänst i Ae 19 (sektionen för verkstadsskolor)
16. Inrättande av en assistenttjänst i Ae 15 (sektionen för verkstadsskolor)

Tredje byrån

17. Inrättande av en förste konsulenttjänst i Ae 24
18. Uppflyttning av en assistenttjänst i Ae 17 till Ae 19
19. Inrättande av en amanuens-tjänst i reglerad befordringsgång (Ae 17)

Fjärde byrån

20. Uppflyttning av en förste konsulenttjänst i Ao 23 till Ao 24
21. Inrättande av en konsulenttjänst i Ae 21 (för hushållsundervisningen)
22. Inrättande av två assistenttjänster i Ae 17

Femte byrån

23. Uppflyttning och ordinariesättning av en förste byråingenjörstjänst i Ae 21 till Ao 23
24. Inrättande av en assistenttjänst i Ae 17
25. Inrättande av en assistenttjänst i Ae 15

Fristående sektionen (för omskolningskurser för arbetslösa m. fl.)

26. Uppflyttning av en byrådirektörstjänst i Ae 24 till Ae 26
27. Uppflyttning av en förste byråingenjörstjänst i Ae 21 till Ae 23
28. Inrättande av en byråingenjörstjänst i Ae 19
29. Inrättande av en assistenttjänst i Ae 15
30. Inrättande av en kontoristtjänst i Ae 9

Sektionen för centralupphandling

31. Uppflyttning av en förste byråingenjörstjänst i Ao 23 till byrådirektörstjänst i Ao 26

Personalbehov i övrigt m. m.

32. Förändring av tre amanuens- (byråsekreterar) tjänster till förste byråsekreterartjänster i Ao 21
33. Förändring av fem kanslibiträdestjänster i Ae 7 till kontoristtjänster i Ae 9
34. Förändring av en kontorsbiträdestjänst i Ae 5 till kanslibiträdestjänst i Ae 7
35. Inrättande av två expeditionsvaktjänster i Ae 7
36. Inrättande av 8 skrivbiträdestjänster i reglerad befordringsgång
37. Ökning av anslagsposten till arvoden till experter och tillfällig personal m. m.

Ur överstyrelsens motivering för de framförda förslagen inhämtas bland annat följande.

8. På första byrån faller den genom 1957 års riksdagsbeslut väsentligt ökade arbetsuppgiften med handläggning av ärenden angående statsbidrag till skolbyggnader och vissa arbetsmoment i samband härmed, ävensom en del andra arbetsuppgifter, som vanligen utfördes av amanuenspersonal men som bör kunna fullgöras av personal med annan utbildning än amanuenser. För innevarande budgetår har en assistent i lönegrad Ae 13 inrättats. Mängden av arbetsuppgifter av här avsett slag motiverar emellertid att ytterligare en assistenttjänst inrättas. Medelsbehovet har beräknats efter lönegrad Ae 15.

14. Föregående budgetårs erfarenheter visar, att verkstadsskolesektionen på andra byrån icke nöjaktigt kan bemästra nuvarande och väntade arbetsuppgifter inom ramen för befintlig personal. En personalförstärkning är oundgängligen nödvändig. Som exempel på ökningen av arbetsuppgifter kan nämnas, att antalet företagsskolor från budgetåret 1956/57 till budgetåret 1957/58 mer än fördubblades eller från 24 till 49 och att antalet inbyggda verkstadsskolor under samma tid ökades från 116 till 200. Från och med innevarande budgetår har den inspektionsverksamhet, som tidigare åvilat en särskilt förordnad inspektör för de centrala verkstadsskolorna, överförts på överstyrelsen — närmast på chefen för verkstadsskolesektionen, som bland annat på grund härav kommer att få tillbringa en stor del av sin tid på resor. Den allmänna intensiva utbyggnaden av yrkesskolväsendet medför även för sektionschefen en belastning, som han utan ytterligare kvalificerade medarbetare omöjligt kan bemästra. I första hand behövs inrättande på sektionen av en förste byråingenjörstjänst i Ae 21. Innehavaren av befattningen avses under sektionschefen skola vara ansvarig för, bland annat, undervisningsplaner för inbyggda verkstadsskolor och företagsskolor. Han bör genom samarbete med industrin söka åstadkomma en samordning av undervisningsplanerna inom dessa skoltyper samt verka för att gjorda erfarenheter inom dessa områden kommer till nytta även vid undervisningen inom verkstadsskolorna av traditionell typ.

26. Fristående sektionen, som står under ledning av en sektionschef i lönegrad Ae 24, handlägger ärenden rörande kommunala arbetslöshetskurser, arbetslöshetskurser vid central verkstadsskola och centrala arbetslöshetskurser, yrkesutbildningskurser för partiellt arbetsföra samt särskilda yrkesutbildningskurser, betingade av arbetsmarknadsläget, ävensom annan särskild av överstyrelsen anordnad kursverksamhet, i den mån dessa ärenden ej skall handläggas å någon av överstyrelsens byråer.

På sektionschefen måste ställas synnerligen höga krav. Förutom en ingående kännedom om det administrativa förfarandet måste vederbörande äga stora insikter om förhållanden rörande näringsliv, arbetsmarknad och yrkesutbildning.

Sektionen intager en med byrå i realiteten fullt jämförbar ställning och är direkt underställd verkschefen. Överstyrelsen anser, att sektionschefens arbetsuppgifter är av den arten, att löneställningen bör vara högre än den nu gällande och får föreslå att tjänsten placeras i 26 lönegraden.

30. Enligt gällande bestämmelser har fristående sektionen att helt av statsmedel utrusta de kurser, som anordnas av medel ur anslaget till »Bidrag till vissa omskolningskurser m. m.» med maskiner, verktyg, läroböcker och annan erforderlig undervisningsmateriel. Vidare har sektionen att omhändertaga och försälja dessa kursers produktion och att vid kursers ned-

läggande svara för omhändertagande och omdisposition av all med statsmedel inköpt materiel. Till följd av den nuvarande omfattande och rörliga kursverksamheten är arbetet med registrering av materielen (lagerbokföringen) synnerligen arbetskrävande och ansvarsfullt. Under föregående budgetår har på grund av den mycket starka ökningen av kursverksamheten lagerbokföringen — med den personal, som stått till buds — icke kunnat skötas på ett betryggande sätt. Med hänsyn till de stora ekonomiska värden det gäller måste denna brist karakteriseras som synnerligen allvarlig. Det är därför oundgängligen nödvändigt, att materialförvaltaren, som för närvarande närmast under förste byråingenjören har ansvaret för sektionens lager och lagerbokföringen, avlastas en del av sina arbetsuppgifter, främst då förandet av registret över kursernas undervisningsmateriel (detta register har på ett år ökat från omkring 25 000 till cirka 45 000 kort). Arbetsuppgiften kräver en kvalificerad arbetskraft och måste skötas självständigt. Överstyrelsen föreslår därför, att för ändamålet inrättas en kon-
toristtjänst i Ae 9.

31. Innehavaren av denna förste byråingenjörsbefattning förestår överstyrelsens centralupphandling. Verksamhetens omfattning har under de senaste åren stegrats i allt snabbare takt. Till belysning härav kan nämnas att inköpssumman — som år 1949 uppgick till i runt tal 1 725 000 kronor och år 1956 till 8 000 000 kronor — innevarande år beräknas stiga till in-
emot 20 000 000 kronor. Härtill kommer, att området för upphandlingsverksamheten i mycket stor utsträckning har vidgats genom den allt rikare differentieringen av skolornas verksamhet, varigenom allt flera och mera komplicerade tekniska hjälpmedel kommit att användas vid undervisningen.

Verksamheten har nått en sådan omfattning, att genom beslut av verksamchefen en helt fristående sektion för handläggning av ifrågavarande ärenden inrättats från och med budgetåret 1957/58, varigenom sektionschefens ansvar ytterligare ökats. På grund av vad ovan anförts anser överstyrelsen, att denna sektionschef, på vilken utomordentliga krav måste ställas, bör placeras i lönegrad, som motsvarar hans ansvar och arbetsuppgifter. Överstyrelsen föreslår därför, att tjänsten inplaceras i lönegrad Ao 26.

Statskontoret har för sin del endast kunnat förorda följande personalförstärkningar från och med den 1 juli 1959.

Första byrån förstärkes med hänsyn till den ökade omfattningen av mera kvalificerade administrativa ärenden med en förste byråsekreterartjänst. Ämbetsverket kan emellertid icke förorda, att befattningen uppföres i högre lönegrad än den 21:a. Med hänsyn till den ökade arbetsbelastningen å andra byrån synes byrån böra tillföras en assistenttjänst i Ag 17. Vad angår den fristående sektionen synes densamma — därvid givetvis här bortses från den nuvarande i jämförelse med tidigare år väsentligt ökade omfattningen av kursverksamheten — böra erhålla en befattningshavare närmast för ärenden rörande de centrala arbetslöshetskursernas produktion. Ämbetsverket kan därför tillstyrka inrättandet av en byråingenjörstjänst i 19 lönegraden men föreslår att befattningen skall vara extra. Statskontoret förordar slutligen, att antalet biträdestjänster i reglerad befordringsgång ökas med två.

Ämbetsverket har intet att erinra mot att för arvodering av examensombud beräknas ytterligare 5 000 kronor samt föreslår, då det enligt verkets mening inte synes böra ifrågakomma att ytterligare öka antalet fack-

konsulenter, att posten till experter och tillfällig personal uppräknas med likaledes 5 000 kronor.

Statens lönenämnd anser tillräckliga skäl icke föreligga för bifall till de under punkterna 3, 7, 9, 18, 20 och 27 till uppflyttning föreslagna tjänsterna. Därest den föreslagna tjänsten för en ingenjör på andra byrån inrättas (p. 14), bör den enligt nämndens mening placeras i lönegrad A 19. Enligt vad nämnden inhämtat rörande de arbetsuppgifter, som föranlett förslaget under punkten 8, skulle det vara tillfyllest att inrätta en kanslibiträdestjänst.

Departementschefen. Frågan om den centrala ledningen av hela yrkesutbildningsväsendet befinner sig alltjämt under utredning av särskilda, år 1955 tillkallade sakkunniga. Överstyrelsen för yrkesutbildning redovisar emellertid en fortgående kraftig utbyggnad av den del av yrkesskolväsendet, som sorterar under överstyrelsen. Denna utbyggnad har medfört ökat personalbehov hos överstyrelsen och vid varje riksdag sedan år 1955 har beslut fattats om personalförstärkningar, vilka tillsammans antagna får anses vara betydande. Innan den inledningsvis nämnda utredningen föreligger, är emellertid en verklig prövning av personalbehovet inte möjlig. För nästa budgetår har jag ansett mig endast i begränsad utsträckning böra förorda av överstyrelsen framlagda förslag. En förstärkning av biträdeshjälpen på första byrån synes vara behövlig och jag förordar, att en kanslibiträdestjänst i lönegrad Ae 7 inrättas för en befattningshavare med uppgift att biträda vid handläggningen av ärenden rörande statsbidrag till skolbyggnader (p. 8). Vad överstyrelsen anfört rörande behovet av förstärkning av personalen på andra byråns verkstadsskolesektion (p. 14) har övertygat mig om nödvändigheten att inrätta en ingenjörstjänst för denna sektion. Jag tillstyrker överstyrelsens förslag att tjänsten placeras i lönegrad Ae 21. Mot ordinariesättning av en byråingenjörstjänst i Ae 21 på femte byrån (p. 23) har jag ingen erinran.

Arbetsuppgifterna på fristående sektionen synes motivera en viss förstärkning av biträdespersonalen. Jag förordar, att en kanslibiträdestjänst i lönegrad Ae 7 inrättas med placering på denna sektion (p. 30). Med hänsyn till den extra ordinära omfattning som omskolningskurserna för arbetslösa för närvarande har och för viss tid framöver kan antagas få, anser jag det nödvändigt att räkna med ett betydande medelsbehov, för att den fristående sektionen skall kunna bemästra uppkommande situationer på detta område under nästa budgetår. Jag föreslår, att för ersättning till särskild personal för omskolningsverksamheten beräknas 125 000 kronor att efter Kungl. Maj:ts särskilda medgivande ställas till överstyrelsens disposition för nu avsett ändamål. Detta belopp torde uppföras under anslagsposten till arvoden till experter och tillfällig personal m. m. Förutom med nämnda belopp räknar jag med en ökad medelsanvisning under denna anslagspost med 30 000 kronor för konsulentverksamhet.

Slutligen vill jag förorda, att ytterligare en expeditionsvaktstjänst i lönegrad Ae 7 inrättas från och med nästa budgetår (p. 35).

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anført vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor, tillstyrker jag, att från och med nästa budgetår byrådirektörstjänsten i Ae 24 på fristående sektionen placeras i lönegrad Ae 26 (p. 26), att förste byråingenjörstjänsten i lönegrad Ao 23 på sektionen för centralupphandling placeras i lönegrad Ao 24 (p. 31) samt att en kanslibiträdestjänst i lönegrad Ae 7 omändras till kontoristtjänst i lönegrad Ae 9 (p. 33). Jag förutsätter härvid, att innehavaren av sistnämnda tjänst skall fullgöra arbetsuppgifter rörande statsbidrag till yrkesskolor.

Utöver vad jag nu förordat, räknar jag inte med andra ändringar beträffande ifrågavarande anslag än sådana som är av automatisk natur. Med beaktande av dessa beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 2 559 000 kronor, vilket innebär en höjning med 248 000 kronor.

Anslaget torde böra fördelas på olika poster på sätt som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1959/60, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för överstyrelsen för yrkesutbildning, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för överstyrelsen för yrkesutbildning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	827 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	11 000
3. Arvoden till experter och tillfällig personal m. m., <i>förslagsvis</i>	332 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 068 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	303 000
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	18 000
Summa kronor	2 559 000

c) till Överstyrelsen för yrkesutbildning: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 2 559 000 kronor.

[253] 2. Överstyrelsen för yrkesutbildning: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	195 000	185 421
1957/58	260 200	262 855
1958/59 (statsliggaren s. 743)	288 200	
1959/60 (förslag)	535 200	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 368 500 kronor enligt följande sammanställning.

1. Reseersättningar (nu 94 000)	+	30 000
2. Expenser (nu 178 700)	+	63 000
3. Publikationstryck (nu 4 500)	+	28 500
4. Särskild anslagspost till flyttningskostnader m. m. (nu 0) ..	+	250 000
5. Sjukvård m. m. (nu 11 000)	—	3 000
		+ 368 500

Ur överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Merkostnaderna för de under våren 1958 höjda biljettpriserna bör föranleda en uppräknings av anslagsposten med 3 000 kronor.

Överstyrelsen har under föregående punkt föreslagit personalökningar och höjning av anslagsposten till arvoden till experter och tillfällig personal. Erforderliga medel till reseersättningar i proportion härtill måste disponeras. Överstyrelsen beräknar det ökade medelsbehovet till 23 000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i sina anslagsäskanden anmält behov av medel för att ordna en speciell konferens rörande den förberedande yrkesutbildningen för vissa ledamöter och tjänstemän vid länsskolnämnderna. Två konferensdagar har beräknats för detta ändamål. Det har planerats, att en tredje konferensdag, som skulle bekostas av överstyrelsen för yrkesutbildning, skulle ägnas åt yrkesskolväsendets planering. Kostnaderna för den tredje konferensdagen synes i stort sett kunna begränsas till traktamenten åt deltagarna. Antalet deltagare beräknas till 3—4 från varje länsskolnämnd. Kostnaderna kan därför beräknas till $(24 \times 3,5 \times 40 =)$ 3 360 kronor, eller avrundat 4 000 kronor.

2. Delposten till bränsle, lyse och vatten är för innevarande budgetår uppförd med 9 000 kronor. Överstyrelsen beräknar, att för ifrågavarande ändamål kommer att under budgetåret 1959/60 erfordras 12 000 kronor.

Delposten till övriga expenser är för budgetåret 1958/59 uppförd med 169 700 kronor. För budgetåret 1957/58 var delposten uppförd med 154 700 kronor och Kungl. Maj:t har medgivit överskridande med 20 000 kronor.

Den av överstyrelsen under föregående punkt föreslagna personalökningen medför engångskostnader för anskaffning av möbler, skrivmaskiner, räknemaskiner m. m. Överstyrelsen beräknar dessa engångskostnader till 30 000 kronor.

Den kraftiga expansionen av verksamheten senare år förväntar överstyrelsen kommer att fortsätta. Behovet av expensmedel av icke engångsnatur ökar därvid automatiskt. Överstyrelsen beräknar detta behov till 30 000 kronor.

4. Byggnadsstyrelsen har i samråd med överstyrelsen planerat ämbetslokaler i nybyggnaden för konstfackskolan m. fl. vid Valhallavägen. Förutom ämbetslokaler kommer överstyrelsen där att få tillgång till arkivutrymmen, förrådslokaler för omskolningskurserna, lokaler för överstyrelsens förlagsverksamhet (bokdetaljen), ävensom vissa lokaler (lektionssalar m. m.) för överstyrelsens lärarutbildning. Enligt från byggnadsstyrelsen under hand inhämtad uppgift torde lokalerna bli färdiga för inflyttning under senare hälften av år 1959. Överstyrelsen får därför hemställa att medel beräknas för i samband med flyttningen uppkommande kostnader. Dessa har preliminärt beräknats till totalt 250 000 kronor fördelade med 20 000 kronor på transporter, 70 000 kronor på telefonanläggning, 10 000 kronor på personsökaranläggning, 125 000 på möbler, gardiner och annan inredning och utrustning samt med 25 000 kronor på diverse och oförutsedda utgifter.

5. Med hänsyn till belastningssiffrorna för de tre senaste åren torde anslagsposten till sjukvård för budgetåret 1959/60 kunna uppföras med 8 000 kronor.

Statskontoret, som endast yttrat sig över punkten 4 i sammanställningen ovan, har inte något att erinra mot att 200 000 kronor i den av överstyrelsen föreslagna formen anvisas för nästa budgetår. Medlen bör dock enligt statskontorets mening ställas till överstyrelsens förfogande först efter särskild framställning, innehållande noggranna beräkningar av kostnaderna för flyttningen.

Departementschefen. Med hänsyn till vad jag under närmast föregående anslagspunkt förordat i fråga om personalökningar inom överstyrelsen för yrkesutbildning, kan den av överstyrelsen beräknade ökningen av kostnader för resor väsentligt minskas (p. 1). Med beaktande i första hand av de stegrade resekostnaderna samt av att möjlighet bör beredas vissa företrädare för länsskolnämnderna att delta i den av överstyrelsen avsedda konferensen rörande yrkesskolväsendets planering, förordar jag en uppräknings av anslagsposten till reseersättningar med 12 000 kronor.

Till expenser (p. 2) förordar jag en uppräknings för verkets ordinarie verksamhet med 18 000 kronor, varjämte 20 000 kronor bör beräknas för eventuellt uppkommande behov i samband med överstyrelsens handhavande av omskolningskurser för arbetslösa. Sistnämnda belopp torde böra ställas till överstyrelsens förfogande först efter särskilt medgivande av Kungl. Maj:t.

Någon höjning av anslagsposten till publikationstryck (p. 3) kan jag icke tillstyrka. I enlighet med statskontorets förslag förordar jag, att en särskild anslagspost till ett belopp av 200 000 kronor, avsedd för kostnader i samband med överstyrelsens flyttning till nya tjänstelokaler, uppföres i omkostnadsstaten. Medlen bör ställas till förfogande först efter särskilt medgivande av Kungl. Maj:t (p. 4).

Mot beräkningen av medelsbehovet till sjukvård m. m. (p. 5) har jag ingen erinran.

Vad jag nu förordat innebär en höjning av omkostnadsanslaget med (12 000 + 18 000 + 20 000 + 200 000 — 3 000 =) 247 000 kronor till 535 200 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Överstyrelsen för yrkesutbildning: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 535 200 kronor.

[254] **3. Överstyrelsen för yrkesutbildning: Yrkespedagogisk reformverksamhet**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	100 000	132 155
1957/58	100 000	143 708
1958/59 (statsliggaren s. 744)	140 000	
1959/60 (förslag)	140 000	

Detta anslag utgör för yrkesundervisningens del en motsvarighet till det för det allmänna skolväsendet avsedda reservationsanslaget till Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m.m. Reformverksamheten syftar till en effektivisering av såväl lärarutbildningen som yrkesundervisningen i allmänhet (propositionerna 1949: 167 och 1955: 139).

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 150 000 kronor och framhåller, att denna höjning är nödvändig, om överstyrelsen skall kunna genomföra de viktigaste av de projekt som redan nu kan förutses bli erforderliga under nästa budgetår.

Departementschefen. Ehuru det med detta anslag avsedda syftet i och för sig måste anses vara angeläget, har jag vid budgetavvägningen funnit det viktigare att tillgodose andra ändamål inom den tillgängliga ramen för ökade utgifter för yrkesutbildningen och förordar oförändrad medelstilldelning för nu ifrågakommande verksamhet. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Överstyrelsen för yrkesutbildning: Yrkespedagogisk reformverksamhet* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 140 000 kronor.

[255] **4. Högre tekniska läroverk: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	7 661 000	8 093 909
1957/58	9 060 000	9 806 271
1958/59 (statsliggaren s. 744)	11 856 000	
1959/60 (förslag)	14 097 000	

L ä r o v e r k s o r g a n i s a t i o n e n.

Innevarande budgetår är antalet läroverk 18 med tillhopa 212 avdelningar (statsliggaren s. 745 f.) och ett elevantal av omkring 5 000. På grund av tidigare fattade beslut kommer antalet avdelningar att under läsåret 1959/60 ökas med 19, varjämte det vid föregående års riksdag beslutade läroverket i Trollhättan kommer att bidra med 3 intagningsavdelningar. För läsåret 1959/60 kommer således antalet avdelningar att automatiskt växa med 22 till 234. Om man överblickar en femårsperiod ter sig utvecklingen i fråga om antalet avdelningar på följande sätt: 1955/56 157 avdelningar, 1956/57 166 avdelningar, 1957/58 186 avdelningar, 1958/59 212 avdelningar och 1959/60 234 avdelningar. Vid bifall till i det följande redovisade förslag kommer antalet avdelningar att för nästa budgetår stiga ytterligare på sätt som i fortsättningen skall anges.

Utöver den nämnda automatiska ökningen föreslår *överstyrelsen för yrkesutbildning* nu beträffande befintliga läroverk följande utbyggnad: vid varterdera av läroverken i *Borås* och *Norrköping* inrättas ytterligare en avdelning av första klassen vid gymnasiet med början läsåret 1959/60, varjämte sistnämnda läroverks linjeorganisation från och med läsåret 1960/61 utökas med en elkraftteknisk linje.

Beträffande dessa förslag anför *överstyrelsen* i huvudsak följande.

Läroverket i *Borås*, som fått sina lokaler väsentligt utökade, har för närvarande tre parallellavdelningar av varje klass (gymnasium) samt fyra facklinjer. Antalet godkända inträdessökande, som måst avvisas på grund av platsbrist, har höstterminerna 1954—1957 varit respektive 47, 32, 36 och 43.

Första nybyggnadsetappen av nya byggnader för läroverket i *Norrköping* beräknas bli färdig under 1959 och gör det möjligt att utöka intagningen. Läroverket har nu fyra parallellavdelningar av varje klass (gymnasium) och sex facklinjer. Två av dessa linjer — den färgeri- och appreturtekniska och den textilttekniska — för dock en mycket tynande tillvaro. Antalet godkända inträdessökande, som måst avvisas på grund av platsbrist, har höstterminerna 1954—1957 uppgått till respektive 39, 73, 113 och 70. Den relativt stora minskningen från 1956 till 1957 beror på att *Linköpingsläroverket* började från och med sistnämnda år.

De närmast belägna tekniska läroverk, som har utbildning inom det elkrafttekniska facket, ligger i *Örebro* och *Stockholm*. Under förutsättning att *Norrköpingsläroverket* får den begärda ytterligare parallellavdelningen, finner *överstyrelsen* det lämpligt, att läroverkets linjeorganisation utvidgas med en elkraftteknisk linje från och med budgetåret 1960/61.

Utöver dessa förslag om utvidgning av den befintliga läroverksorganisationen föreslår *överstyrelsen* att följande åtgärder vidtages från och med nästa budgetår, nämligen 1) att beträffande den *textilttekniska* linjen vid läroverket i *Norrköping* införes samma begränsning som gäller i fråga om den färgeri- och appreturtekniska linjen vid detta läroverk, 2) att principbeslut fattas om att kostnaderna för den av svenska gruvföreningen för

närvarande bekostade *gruvtekniska* linjen vid läroverket i Skellefteå från och med budgetåret 1961/62 övergår på statsverket samt 3) att beslut fattas om upphörande av den av Kockums mekaniska verkstads aktiebolag bekostade *skeppsbyggnadslinjen* vid läroverket i Malmö med utgången av innevarande läsår.

Som motivering för dessa förslag anför överstyrelsen följande.

1) Elevtillströmningen till den *textiltekniska* linjen i Norrköping har under de senare åren varit mycket dålig. För läsåret 1958/59 räknar läroverket med att icke någon elev skall finnas vare sig i klass II eller klass III på denna linje. Även om en stor del av kostnaderna för den speciella fackundervisningen faller på Lennings textiltekniska institut, anser överstyrelsen det knappast försvarbart att driva en sådan linje med enbart några få elever. Överstyrelsen får därför föreslå, att, liksom nu gäller för läroverkets färgeri- och appreturtekniska linje, om ej överstyrelsen annorlunda beslutar, undervisning på den textiltekniska linjen endast får anordnas om minst fem elever anmält sig till påbörjande av utbildning på denna linje. Eventuellt avvisade bör beredas plats vid Boråsläroverkets textiltekniska linje. Tillströmningen till denna linje är inte heller stor men dock något större än till motsvarande linje i Norrköping.

2) Vid läroverket i Skellefteå finnes sedan budgetåret 1956/57 inrättad en *gruvteknisk* linje, som helt bekostas av Svenska gruvföreningen, och föreningen har åtagit sig att svara för kostnaderna för denna linje till och med budgetåret 1960/61.

Läroverksstyrelsen föreslår att denna linje »förstatligas» från och med budgetåret 1961/62 samt att principbeslut fattas härom redan våren 1959, så att de elever, som söker in hösten 1959 i tanke att bli gruvtekniker och som alltså normalt skulle avlägga examen vårterminen 1962 kan känna sig säkra att få fullfölja utbildningen. Styrelsen anför i detta sammanhang bland annat följande:

»Att denna linje nu är nödvändig för vårt lands och särskilt för Norrlands gruvindustri framgår av Svenska Gruvföreningens åtagande. Att den också i framtiden kommer att visa sig nödvändig är en allmän åsikt bland gruvfolk. Särskilt bristen på gruvmätare påtalas. Någon sifferprognos är svår att ge, men att de härifrån utexaminerade gruvteknikerna komma att utan svårighet absorberas av gruvindustrien, kan anses säkert. Härför talar inte bara bristen på högskoleingenjörer i facket, utan även den alltmer intensiva underjordsbrytningen i järnmalmfälten, vilken kräver allt fler tekniker. — Utgiften för statsverket blir måttlig. En lektorslön jämte en halv adjunktslön, ungefär 37 000 kronor årligen, blir den största posten. Då redan nu Gruvföreningen håller på att utrusta den gruvtekniska institutionen, torde efter 1961 relativt små anslag behövas för utrustningen.»

Överstyrelsen finner för sin del fullt klarlagt, att det föreligger ett behov av fortsatt utbildning av gruvtekniker av det slag, som nu utbildas i Skellefteå.

3) Vid högre tekniska läroverket i Malmö har sedan 1952/53 vid den maskintekniska fackskollinjen en differentiering försöksvis varit införd, så att en särskild *skeppsbyggnadslinje* funnits. Merkostnaden på grund av denna differentiering har Kockums mekaniska verkstads aktiebolag förbundit sig att svara för till och med utgången av läsåret 1958/59. Den så-

lunda försöksvis inrättade skeppsbyggnadslinjen har avsett heltidsundervisning. Överstyrelsen får erinra om att från och med innevarande budgetår finns enligt riksdagens beslut vid tekniska läroverket i Malmö inrättade fackskollinjer med deltidkundervisning och med differentiering på linje för husbyggnadsteknik, verkstadsteknik och skeppsbyggnad. Härigenom har skapats möjlighet att i Malmö vid den nya, helt av statsmedel bekostade skeppsbyggnadslinjen erhålla utbildning inom ifrågavarande område. Under dessa omständigheter synes det knappast lämpligt att efter läsåret 1958/59 upprätthålla den försöksvis anordnade skeppsbyggnadslinjen med heltidsundervisning. Styrelsen för högre tekniska läroverket i Malmö har också i skrivelse till överstyrelsen den 17 juli 1958 föreslagit att ifrågavarande linje skall upphöra efter utgången av läsåret 1958/59.

Överstyrelsen har vidare framlagt förslag om successivt upprättande från och med nästa budgetår, eller den senare tidpunkt Kungl. Maj:t bestämmer, av tre nya läroverk, nämligen ett i *Skövde*, omfattande gymnasium med en byggnadsteknisk och en maskinteknisk linje jämte fackskola med en treårig maskinteknisk linje samt tillsvidare två avdelningar av varje klass på gymnasiet och en i fackskolan, ett i *Uppsala*, omfattande gymnasium med byggnadsteknisk och maskinteknisk linje med tillsvidare tre avdelningar av varje klass samt ett i *Östersund*, omfattande gymnasium med likaledes byggnadsteknisk och maskinteknisk linje men med tillsvidare två avdelningar av varje klass.

Över framställningarna från de tre nämnda städerna om upprättande därstädes av högre tekniska läroverk har överstyrelsen inhämtat yttranden från arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen.

Nytt läroverk i Skövde.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser, att det finns tillräckligt underlag för ett tekniskt läroverk i Skövde och att det är önskvärt att ett sådant inrättas där. Mot de föreslagna linjerna har ämbetsverket icke haft något att erinra.

Skolöverstyrelsen har mot bakgrunden av den inom överstyrelsen bedrivna allmänna gymnasieplaneringen förklarat, att ämbetsverket tillstyrker inrättande av ett tekniskt läroverk i Skövde.

Överstyrelsen för yrkesutbildning anför för egen del i huvudsak följande. Inom Skaraborgs län finns för närvarande icke något högre tekniskt läroverk. Närmast belägna orter med högre tekniskt läroverk är Göteborg, Borås, Jönköping, Örebro, Karlstad och Trollhättan (i sistnämnda ort från och med budgetåret 1959/60). Skövde ligger centralt i ett område med lång väg till alla dessa orter. Endast de västra och de sydöstra delarna av länet kommer att få närmare till annan ort med tekniskt läroverk. Folkmängden i Skövdes rekryteringsområde uppgår enligt arbetsmarknadsstyrelsens yttrande till cirka 200 000 personer, och inom Skövdes 60-minuters zon finns realskolor på — Skövde oräknat — åtta orter. Härtill kommer Lidköping, som ligger omedelbart utanför nämnda zon.

Överstyrelsen finner behovet av ett tekniskt läroverk i Skaraborgs län fullt klarlagt. Såsom skolöverstyrelsen framhållit, bör ett tekniskt läroverk,

som har ett förhållandevis stort upptagningsområde, inom detta område förläggas till ort med attraktionsförmåga inom ett arealt betydande område, samtidigt som läroverksorten bör ha största möjliga befolkningstal. Av städerna i Skaraborgs län uppfyller Skövde bäst dessa fordringar. Härtill kommer det från ett tekniskt läroverks synpunkt synnerligen väsentliga förhållandet, att industrin i Skövde är väl utbyggd. Skövdereionen har det största antalet företag (och även det största antalet stora företag).

Den föreslagna organisationen med ett gymnasium med maskinteknisk och byggnadsteknisk linje samt två parallellavdelningar av varje klass och en treårig fackskola med maskinteknisk linje och en avdelning av varje klass finner överstyrelsen lämplig.

Såsom överstyrelsen tidigare framhållit är rekryteringen till de tekniska fackskolorna för närvarande ej den bästa. Det kunde under sådana förhållanden möjligen ifrågasättas, om man borde igångsätta ytterligare sådana skolor. Överstyrelsen anser dock att sådana skolor allttjämt bör komma till stånd, där så är möjligt. Ingenjörer med examen från teknisk fackskola har så att säga gått den »långa vägen». De har längre praktisk utbildning men samma tekniska utbildning som gymnasieingenjörer. Särskilt de fackskolor, som har aftonundervisning (helt eller delvis) och som möjliggör att de studerande kan behålla sina anställningar inom industrin under hela eller större delen av studietiden, utexaminerar ingenjörer som är mycket efter-sökta inom industrin, bland annat med hänsyn till deras omfattande praktiska verksamhet. Genom organisationen med två utbildningsvägar, tekniskt gymnasium och teknisk fackskola, når man fördelen av en allsidig rekrytering av ingenjörskåren. Då det i Skövde finns en teknisk aftonskola, vars undervisning de två första åren är upplagd så att den väl lämpar sig som underlag för inträde i teknisk fackskola, föreligger stora möjligheter att rekrytera elever till den tekniska fackskolan.

Några definitiva lokaler för det tekniska läroverket kan Skövde icke ställa till förfogande under de närmaste åren. Olika förslag till provisoriska lösningar har diskuterats mellan representanter för överstyrelsen och staden. Emellertid har staden garanterat, att provisoriska lokaler skall stå till förfogande från och med läsåret 1959/60.

Nytt läroverk i Uppsala.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser, att det finns tillräckligt underlag för ett högre tekniskt läroverk i Uppsala samt att det är önskvärt att ett sådant inrättas där. Mot den föreslagna linjeindelningen har styrelsen icke något att erinra. Om en tredje linje skulle inrättas, anser arbetsmarknadsstyrelsen att en kemiteknisk linje vore motiverad.

Skolöverstyrelsen har med beaktande av den inom ämbetsverket bedrivna allmänna gymnasieplaneringen tillstyrkt inrättande av ett högre tekniskt läroverk i Uppsala.

Överstyrelsen för yrkesutbildning anför för egen del i huvudsak följande. Inom Uppsala län finns för närvarande icke något tekniskt läroverk. Närmast belägna orter med dylikt läroverk är Stockholm, Västerås och Gävle. Uppsala ligger centralt i ett område, som har relativt långt till dessa orter. Upprättas ett läroverk i Uppsala, kommer vissa kommuner i norra delen av Uppsala län ändå att få närmare till Gävle samt Enköping och kommuner-

na däromkring att få närmare till Västerås. Å andra sidan kommer vissa delar av Stockholms län att få närmare till Uppsala än till Stockholm. Enligt arbetsmarknadsstyrelsens beräkningar uppgår invånarantalet i Uppsalas rekryteringsområde till cirka 156 000 personer och folkmängden i zonen om 60 minuters restid till cirka 122 000 personer. Inom nämnda zon finns realskolor i Uppsala och i Oland. Omedelbart utanför zonen finns realskola i Tierp.

Av sådana elever vid högre tekniska läroverk, som har hemortsrätt i Uppsala län, studerar för närvarande det övervägande flertalet vid läroverken i Stockholm och Gävle. Ett tekniskt läroverk i Uppsala skulle därför sannolikt medföra en viss minskning av rekryteringsunderlaget för läroverken i Stockholm och Gävle. För Stockholms del skulle detta innebära en påtaglig lättnad med hänsyn till att detta läroverk för närvarande måste avvisa ett mycket stort antal godkända inträdessökande. Även läroverket i Gävle har de senaste åren måst avvisa ett stort antal godkända inträdessökande.

Överstyrelsen finner det för sin del fullt klarlagt, att Uppsala är en lämplig förläggningssort för ett tekniskt läroverk och att behov av ett sådant läroverk föreligger. Med hänsyn till folkmängden i rekryteringsområdet och Uppsalas karaktär av industristad hyser överstyrelsen icke någon tvekan om att tillräckligt underlag finns i Uppsala för ett tekniskt läroverk, omfattande tre intagningsavdelningar. Härtill kommer, att man enligt vad erfarenheten visar alltid kan räkna med en viss »nyrekrytering» genom den stimulans till tekniska studier som upprättandet av ett nytt tekniskt läroverk innebär för läroverksorten och för närmast däromkring liggande kommuner.

Överstyrelsen föreslår, att läroverket redan från början får omfatta tre intagningsavdelningar samt att gymnasiet tills vidare differentieras i maskinteknisk och byggnadsteknisk gymnasielinje.

Överstyrelsen anser sig icke kunna förorda att vid läroverket i Uppsala för närvarande upprättas andra facklinjer än de två nu nämnda. Den ytterligare linje det närmast kan bli fråga om är en kemiteknisk linje, som har flera förespråkare bland dem som yttrat sig i ärendet. I och för sig kan en sådan linje anses motiverad i Uppsala med hänsyn till att staden har kemiska industrier och flera kemiska institutioner. Då emellertid kapaciteten vid redan förefintliga kemitekniska linjer vid de tekniska läroverken icke är tillfullo utnyttjad, kan överstyrelsen icke föreslå att nu inrättas ytterligare en kemiteknisk linje.

Ej heller Uppsala kan ställa definitiva lokaler för läroverket till förfogande redan från och med läsåret 1959/60. Enligt vad överstyrelsen inhämtat är det dock möjligt att då börja undervisningen i provisoriska lokaler. Vilka dessa blir är dock ännu icke fullt klarlagt.

Nytt läroverk i Östersund.

Det beslut av stadsfullmäktige i Östersund, som ligger till grund för överstyrelsens förslag, har den reservationen, att de blivande kostnaderna för uppförande av läroverket skall på visst sätt delas mellan staden, Frösö köping och Jämtlands läns landsting. Frösö köping har beslutat att för ändamålet bevilja ett belopp av 335 000 kronor, vilket godtagits av Öster-

sunds stad. Landstinget har numera beslutat att bestrida den andel av kostnaderna (40 %), som utgör en förutsättning för stadens beslut.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser, att det finns tillräckligt underlag för rekrytering av elever till ett tekniskt läroverk i Östersund samt att det med hänsyn till de stora avstånden till närmaste orter med tekniskt läroverk är önskvärt, att ett sådant inrättas i denna stad. Styrelsen tillstyrker därför upprättandet av läroverket samt förklarar sig icke ha något att erinra mot den föreslagna linjeindelningen.

Skolöverstyrelsen framhåller mot bakgrunden av den inom ämbetsverket bedrivna allmänna gymnasieplaneringen bland annat, att man i Jämtlands län omkring år 1960 torde kunna räkna med cirka 250 eller något fler förstahandssökande till gymnasial utbildning, vilket skulle innebära att ett 90-tal elever icke kunde inrymmas i det allmänbildande gymnasiet. Med hänsyn till såväl elevantalet som lokaliseringen i förhållande till övriga tänkbara platser anser överstyrelsen Östersund vara lämplig som plats för ett tekniskt gymnasium.

Överstyrelsen för yrkesutbildning anför för egen del bland annat följande. För Jämtlands län är närmaste orter med tekniskt läroverk Härnösand, Gävle, Borlänge och Skellefteå. Avståndet från Östersund till dessa orter är betydande. Hela Jämtlands län och vissa delar av Västernorrlands och Västerbottens län har närmare till Östersund än till någon av de angivna orterna med tekniskt läroverk. Utgår man från att detta område kommer att bli det huvudsakliga rekryteringsområdet för ett tekniskt läroverk i Östersund, blir invånarantalet i området cirka 172 000 personer.

Jämtlands län är ett föga industrialiserat län och även i Östersund är industrin svagt representerad. Det kan därför befaras, att icke alla som utexamineras från ett blivande tekniskt läroverk i Östersund kan beredas utkomst inom länet. Detta blir dock icke något för Östersund särpräglat.

Den kommitté, som utrett frågan om ett tekniskt läroverk i Jämtlands län uppger, att läsåret 1956/57 67 personer från länet studerade vid tekniska läroverk (därav flertalet i Härnösand och Gävle) samt 111 personer vid olika tekniska skolor. Av den erfarenhet som överstyrelsen har om elevklientelet i dessa senare skolor anser överstyrelsen, att man kan räkna med att en del av dessa elever skulle ha kunnat intagas i tekniskt läroverk, om plats kunnat beredas dem där.

Norrlandslänen behöver utvidgade möjligheter till teknisk utbildning. Alla från dessa län, som söker till tekniskt läroverk, kan icke beredas plats vid läroverk i Norrland. Innevarande läsår torde sålunda ett 90-tal personer från dessa län studera vid tekniska läroverk utom Norrland. Överstyrelsen har sedan flera år strävat att söka utöka möjligheterna till ingenjörsutbildning inom Norrlandslänen. I första hand har överstyrelsen sökt ordna detta genom utvidgning av befintliga läroverk. Så har redan skett beträffande läroverken i Gävle, Härnösand och Luleå. Att ytterligare utvidga dessa läroverk är nu icke möjligt. Förhandlingar pågår om en viss utvidgning av läroverket i Skellefteå. Denna utvidgning skulle i så fall omfatta ytterligare en avdelning och börja från och med läsåret 1960/61. Men även om sistnämnda utvidgning kommer till stånd, behövs ökade möjligheter till ingenjörsutbildning på gymnasiestadiet i Norrland. Samtliga

tekniska läroverk i Norrland ligger vid kusten. Skall ett nytt tekniskt läroverk upprättas i denna landsdel, bör därför i första hand inlandets behov tillgodoses. Ser man saken från denna synpunkt, är Östersund enligt överstyrelsens uppfattning för närvarande den mest lämpade för att inte säga den enda tänkbara förlägningsorten.

Den föreslagna linjeuppdelningen, en byggnadsteknisk och en maskinteknisk linje, finner överstyrelsen lämplig. Tills vidare bör läroverket icke omfatta mer än två avdelningar av varje klass.

Östersunds stad har förbundit sig att ställa provisoriska lokaler till förfogande från och med höstterminen 1959. Man räknar i Östersund med att kunna påbörja byggnadsarbeten för läroverket senast våren 1960. Tidigast från och med läsåret 1961/62 torde man därför kunna räkna med att definitiva lokaler står till förfogande.

Statskontoret har icke funnit anledning till erinran mot att ytterligare en parallellavdelning inrättas vid ettbart av gymnasierna vid läroverken i Borås och Norrköping och ej heller mot förstatligande från och med budgetåret 1961/62 av den gruvtekniska linjen vid läroverket i Skellefteå.

I fråga om upprättandet av *nya* tekniska läroverk har statskontoret anfört följande.

Till stöd för sin hemställan om inrättande av högre tekniska läroverk i Skövde, Uppsala och Östersund anför överstyrelsen för yrkesutbildning, att de tekniska läroverken under de närmaste åren behöva tillföras cirka 15 nya intagningsavdelningar. Statskontoret vill härvidlag rent allmänt framhålla, att även om denna ökning av utbildningskapaciteten framstår som i och för sig önskvärd, torde vid prövningen av föreliggande förslag hänsyn få tagas även till i vad mån tillgängliga resurser — såväl ekonomiska som personella — förslå därtill. En avvägning måste jämväl ske med hänsyn till bristen på kvalificerad arbetskraft inom andra yrkesområden.

Vidare torde böra beaktas, att sammanlagt minst fyra nya parallellavdelningar (i Borås, Norrköping, Jönköping och Skellefteå) av vilka två upptagits i överstyrelsens petita för 1959/60 — torde kunna inrättas vid redan befintliga skolor ävensom att andra städer än de nu nämnda kunna komma i fråga som förlägningsorter för nya läroverk. Av överstyrelsens anslagsframställning den 28 augusti 1958 framgår sålunda, att framställningar föreligga från Västervik, Oskarshamn, Kalmar och Växjö samt att utredningar pågå om inrättande av läroverk i Stockholm (Stor-Stockholm) och i Kristianstad. Skulle tekniska läroverk nu inrättas i såväl Skövde och Uppsala som Östersund, skulle — även om man utgår från full täckning av det framräknade behovet av tekniska läroverk — troligen endast en av ovannämnda sex orter kunna erhålla dylik utbildningsanstalt. Utbyggas nämligen gymnasierna i Borås och Norrköping samt i Jönköping och Skellefteå med vardera en klassavdelning, skulle ytterligare blott tre avdelningar återstå att inrätta.

Skulle ett tekniskt läroverk förläggas t. ex. till Uppsala, framstår det från angivna utgångspunkter som ytterst tveksamt, om även Stor-Stockholm kan förses med en sådan läroanstalt. På samma sätt torde möjligheterna att utbygga organisationen i Småland bli beroende av om ett tekniskt läroverk tillskapas i Skövde.

Någon angelägenhetsgradering mellan de olika städerna föreligger icke,

oaktat ansökningar redan föreligga från fyra av de förutnämnda sex orterna. Att under sådana förhållanden nu binda sig för det föreliggande förslaget synes icke välbetänkt. Lokaliseringen av de tekniska läroverk, vilka ytterligare anses böra komma till stånd, bör enligt statskontorets mening ske i ett sammanhang, om icke särskilda omständigheter föreligga i det enskilda fallet.

Vidkommande förslaget om ett högre tekniskt läroverk i Östersund vill statskontoret erinra, att redan 1948 års tekniska skolutredning i sitt betänkande (SOU 1955: 21) räknade Jämtland till de delar av landet, som vore relativt missgynnade i avseende på tekniska utbildningscentra. Det funnes, uttalade utredningen, goda skäl att räkna med ett högre tekniskt läroverk i Jämtland. Några planer på förläggning av tekniskt läroverk till annan stad i Norrland än Östersund synas icke föreligga. Med hänsyn härtill samt till vad överstyrelsen anført tala måhända skäl för att beslut redan nu fattas om förläggning av ett tekniskt läroverk till Östersund.

A n s l a g s ä s k a n d e n.

1. Avseende befintliga och beslutat läroverk.

Avlöningskostnaderna under nästa budgetår för den nuvarande läroverksorganisationen med i det föregående redovisad utbyggnad m.m. har av *överstyrelsen för yrkesutbildning* beräknats komma att uppgå till 13 883 000 kronor, vilket innebär ett ökat medelsbehov av 2 027 000 kronor. Højningen betingas till ett belopp av 1 370 000 kronor av automatiska højningar, föranledda av löneklassuppflyttningar m.m. samt organisationens utbyggnad på grund av tidigare beslut.

Vad överstyrelsen i detta sammanhang föreslagit är i huvudsak följande.

1. Inrättande av en rektorstjänst vid högre tekniska läroverket i Trollhättan,
2. 36 nya lektorstjänster,
3. Ordinariesättning av 15 adjunktstjänster i Ae 23,
4. Ordinariesättning av gymnastiklärartjänsten vid läroverket i Härnösand,
5. Inrättande av en vaktmästartjänst i Ao 7 vid läroverket i Trollhättan,
6. Indragning av en värmeskötartjänst vid läroverket i Örebro,
7. Ökade kostnader för arvoden åt skolläkare m.m.,
8. Ökade kostnader för arvoden åt bibliotekarier,
9. Tio nya adjunktstjänster i Ae 23,
10. Ökade kostnader för timlärare m.m. i läroämnena,
11. Ökade kostnader för gymnastiklärare,
12. Inrättande av en laboratorievaktmästartjänst i Ae 8 vid läroverket i Trollhättan,
13. Arvoden för vissa vaktmästargöromål m.m.,
14. Ökade kostnader för biträdes hjälp på rektorsexpeditionerna,
15. Särskilt arvode för biträdes hjälp vid läroverket i Stockholm,
16. Ökade kostnader för särskilda påbyggnadskurser,
17. Ökade kostnader för privatistexamen.

Ur överstyrelsens motivering för dessa förslag inhämtas bland annat följande.

2. Vid bifall till föreslagen utökning och med hänsyn till planerad differentiering beräknas den för undervisningen i läroämnena erforderliga lärartjänstgöringen läsåret 1959/60 komma att omfatta cirka 9 700 veckotimmar. Läsåret 1958/59 beräknas timantalet i nämnda ämnen till cirka 8 600 timmar.

Antalet lektorstjänster budgetåret 1958/59 är fastställt till 190. Under förutsättning att samtliga tjänster är besatta — omkring 30 av de nya tjänsterna torde dock icke hinna bli tillsatta — och med i medeltal 21 veckotimmars undervisning, skulle av det totala timantalet 46,4 % komma att falla på lektorer, en siffra som måste anses mycket otillfredsställande.

Överstyrelsen hemställer, att från och med budgetåret 1959/60 inrättas 36 nya lektorstjänster, varigenom det totala antalet lektorer skulle bli 226. Med samtliga lektorstjänster besatta skulle härvid lektorernas andel i det totala timantalet stiga till 48,9 %.

Det är enligt överstyrelsens uppfattning nödvändigt att läroverken tilldelas alla de begärda lektorstjänsterna. Skall den tekniska undervisningen kunna hållas på erforderlig nivå, måste väl kvalificerade lärare kunna knytas till läroverken.

3. Ordinarie adjunktstjänster i lönegrad Ao 23 har funnits inrättade vid de högre tekniska läroverken sedan budgetåret 1956/57. Inrättandet av sådana tjänster grundar sig på en överenskommelse mellan 1949 års tjänsteförteckningskommitté och vederbörande lärarorganisation. I överenskommelsen, som finnes intagen i proposition 1952: 241, uttalas emellertid icke annat än att extra ordinarie adjunkt i lönegrad Ce 29 vid de högre tekniska läroverken skall kunna beredas ordinarie tjänst i Ca 29.

Under budgetåren 1956/57—1958/59 har sammanlagt elva adjunkter i Ae 23 beretts ordinarie anställning i samma lönegrad.

Överstyrelsen finner den nu tillämpade sjuårsregeln för hård och föreslår, att ordinariesättning i fortsättningen som regel skall ske efter en tjänstetid av fyra år. Till stöd härför får överstyrelsen åberopa följande. Medelåldern på de 11 som blivit och blir ordinarie under budgetåren 1956/57—1958/59 är så hög som 48 år.

Med utgångspunkt från ovan föreslagna fyraårsregel räknar överstyrelsen med ordinariesättning av högst 15 tjänster i A 23. Det kan påpekas, att medelåldern för de 15 adjunkter, varom fråga är, skulle vid bifall till överstyrelsens förslag ändock bli så hög som 42 1/2 år.

6. Tekniska läroverket i Örebro har tecknat kontrakt om värmeleverans från Örebro stads industriverk genom anslutning till fjärrvärmenät. Skolans behov av särskild värmeskötare bortfaller härigenom och skolan föreslår att den å skolans stat uppförda värmeskötartjänsten i Ao 8 indrages. Tjänsten är för närvarande vakant.

13. Många läroverk har gjort framställningar om inrättande av nya institutions- eller laboratorievaktmästartjänster ävensom om nya eller höjda arvoden för olika vaktmästargöromål. Vidare har framställningar gjorts om lönegradshöjningar och ordinariesättning.

En förstärkning av laboratorievaktmästarpersonalen är nödvändig vid flera läroverk med hänsyn till fortgående utbyggnad av desamma. Med hänsyn till 1956 års tekniska biträdesutrednings pågående arbete anser sig överstyrelsen nu icke vid nu igång varande läroverk böra förorda inrät-

tande av nya lönegradsplacerade vaktmästartjänster eller lönegradshöjningar och ordinariesättning av sådana tjänster. Provisoriskt bör dock nu vissa arvoden tilldelas olika läroverk.

15. Läroverket i Stockholm begär för extra biträdeshjälp på rektors-expeditionen ett belopp av 5 000 kronor.

Enligt gällande stat omfattar biträdeshjälpen på rektorsexpeditionen en kassör i Ae 13, en kontorist i Ae 9 samt tre biträden i reglerad befördringsgång, varav två telefonister.

Den nuvarande organisationen av biträdespersonalen har varit oförändrad alltsedan budgetåret 1947/48. Läroverket omfattade då på gymnasiet elva avdelningar (med fyra facklinjer) samt på fackskolan sju avdelningar med heltidsundervisning (med fyra linjer) och 12 avdelningar med deltid-undervisning (med fyra linjer). Budgetåret 1959/60 kommer läroverkets gymnasium att ha vuxit till 23 avdelningar och sex facklinjer medan fackskolans organisation i stort sett är oförändrad (mot minskningen av en avdelning svarar en utökning av två facklinjer på fackskolan). Gymnasiet har sålunda mer än fördubblats.

Den sålunda utökade organisationen motiverar enligt överstyrelsens uppfattning mer än väl en förstärkning av biträdeshjälpen på rektorsexpeditionen.

Vidkommande nu ifrågavarande förslag har *statskontoret* anfört bland annat följande. Ämbetsverket kan icke förorda inrättandet av lektorstjänster i föreslagen omfattning utan föreslår, att en sådan tjänst inrättas för varje under nästkommande läsår nytillkommande klassavdelning eller sammanlagt 24 tjänster. Ämbetsverket tillstyrker inrättandet av tio nya adjunktstjänster men finner icke anledning föreligga att frångå nuvarande praxis i fråga om ordinariesättning av adjunktstjänster.

En med 5 000 kronor ökad medelstilldelning för extra biträdeshjälp vid läroverket i Stockholm finner statskontoret motiverad men avstyrker ytterligare höjning av arvodena för skrivhjälp vid de särskilda påbyggnadskurserna med hänvisning till den för innevarande budgetår gjorda uppräknin-
ningen. För anordnande av teknisk privatistexamen bör enligt ämbetsverkets mening endast det av 1948 års tekniska skolutredning för ändamålet beräknade beloppet, 25 000 kronor, anvisas.

I en särskild framställning från styrelsen för högre tekniska läroverket i Malmö, över vilken utlåtanden avgivits av överstyrelsen för yrkesutbildning och statskontoret, har anhållits, att medel måtte anvisas för budgetåret 1959/60 till avlönande av vaktmästare för tjänstgöring i samband med kvällsundervisningen vid läroverket.

2. *Avseende föreslagna nya läroverk.*

Vid beräkning av avlöningskostnaderna för budgetåret 1959/60 har *överstyrelsen för yrkesutbildning* utgått från att följande befattningar inrättas, nämligen vid läroverket i Skövde en rektorstjänst i Bp 1, avlöningsgrupp II, två lektorstjänster i Ao 26 eller Ao 24, en vaktmästartjänst i Ao 7, en

adjunktstjänst i Ae 23 och en tjänst för institutionsvaktmästare i Ae 8, vid läroverket i Uppsala tre lektorstjänster i Ao 26 eller 24 och i övrigt samma befattningar som i Skövde samt vid läroverket i Östersund samma antal och slag av befattningar som vid läroverket i Skövde.

Sammanfattningsvis kan kostnaderna för de tre läroverken beräknas till följande belopp för budgetåret 1959/60.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän	321 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	7 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	156 000
4. Rörligt tillägg	55 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter	3 500
	542 500

Departementschefen. Till en början vill jag i korthet belysa läroverksorganisationens utbyggnad under de senaste budgetåren. Såsom av de inledningsvis lämnade uppgifterna framgår, var antalet avdelningar vid de högre tekniska läroverken 157 under läsåret 1955/56 d. v. s. samma år som riksdagen på grundval av förslagen i Kungl. Maj:ts proposition 1956: 63 fattade beslut om en betydande utbyggnad av den tekniska skolutbildningen. Detta år var antalet intagningsavdelningar i de tekniska gymnasierna 37 och i fackskolorna 18. Hela antalet läroverk var 15. Genom beslut vid 1956 års riksdag ökade antalet intagningsavdelningar i gymnasierna med åtta till 45 från och med läsåret 1956/57. Principbeslut fattades även om inrättande av ett nytt läroverk i Karlstad.

Vid 1957 års riksdag förelåg förslag om inrättande av ytterligare två läroverk, i Borlänge och Linköping. Riksdagen biföll dessa förslag, och de båda läroverken jämte läroverket i Karlstad började sin verksamhet hösten 1957. Härigenom tillfördes läroverksorganisationen ytterligare sex intagningsavdelningar på gymnasiet. Vid två av läroverken inrättades dessutom nya intagningsavdelningar i fackskolan. Tillsammans med den vid samma riksdag beslutade ökningen av antalet intagningsavdelningar vid befintliga läroverk — tre avdelningar — tillkom således från och med läsåret 1957/58 nio intagningsavdelningar i gymnasiet, varigenom totalantalet kom att uppgå till 54, och två i fackskolan, eller tillsammans 11 nya avdelningar.

Vid fjolårets riksdag fattades principbeslut om inrättandet av ett nytt läroverk i Trollhättan. Det beräknas träda i verksamhet hösten 1959. Vidare beslöts att sex nya intagningsavdelningar skulle inrättas vid de befintliga gymnasierna och två avdelningar vid fackskolorna. Härigenom ökades antalet nybörjarklasser vid gymnasierna för innevarande läsår till 60. Antalet intagningsavdelningar vid fackskolorna är 22. Hösten 1958 kan antalet nyintagna elever i de tekniska gymnasierna beräknas till 1 700 och i de tekniska fackskolorna till 500 eller tillsammans 2 200. Innebörden av dessa siffror framgår, om man vet att antalet utexaminerade 1956 var 718 från

gymnasierna och 309 från fackskolorna eller tillsammans 1 027. De högre tekniska läroverkens kapacitet kan följaktligen sägas bli fördubblad under perioden 1956/61.

Denna ökade utbildningskapacitet är inte endast ett uttryck för en skedd anpassning till det växande antalet ungdomar. 1948 års tekniska skolutredning påvisade (jfr prop. 1956: 63 s. 12) att det med utgångspunkt i antalet intagna inträdessökande år 1952 till de tekniska gymnasierna skulle fordras en utökning till 44 intagningsavdelningar fram till år 1958 för att oförändrad relativ andel manlig ungdom skulle kunna vinna inträde vid dessa gymnasier. Antalet avdelningar är nu, som jag nyss framhöll, 60, varav man kan sluta sig till att utbildningsmöjligheterna absolut taget inte oväsentligt förbättrats genom de hittills vidtagna utbyggnadsåtgärderna. Innan jag övergår till frågan om vad som ytterligare bör ske på detta område, vill jag emellertid tillägga, att siffran 60, när det gäller antalet intagningsavdelningar vid gymnasierna, är fördelaktig år 1958 men inte några år senare. Med hänsyn till ungdomskullarnas växt fordras nämligen 59 intagningsavdelningar år 1962 för att hålla 1952 års intagningsnivå och ännu 1965 kräves för detta 55 avdelningar.

Vad jag nu sagt är dock inte det primära vid bedömningen av läroverksorganisationens omfattning, utan viktigast är självfallet det behov av läroverksingenjörer som kan bedömas föreligga. Utgående från den utbildningskapacitet, som nu faktiskt finns eller är beslutad, bedömer överstyrelsen för yrkesutbildning på grundval av en av Sveriges industriförbunds tekniskerkommitté 1957 gjord utredning behov föreligga av ytterligare 15 intagningsavdelningar under de närmaste åren, om efterfrågan fram till 1975 vid en årlig produktionsökning av 3,5 procent skall kunna täckas. Eftersom det innevarande år finns 82 och från och med nästa år tillkommer tre intagningsavdelningar genom läroverket i Trollhättan innebär prognosen att behov totalt skulle föreligga av $(82 + 3 + 15 =)$ 100 intagningsavdelningar, ett mål, som jag anser det finns goda utsikter att inom några år uppnå.

Vid bifall till överstyrelsens redan föreliggande förslag skulle antalet intagningsavdelningar från och med läsåret 1959/60 ökas med två vid befintliga läroverk och med åtta vid tre nyinrättade läroverk, varigenom det således ännu ej täckta behovet snabbt skulle reduceras med två tredjedelar. I och för sig synes det inte uteslutet att genomföra dessa förslag från den av överstyrelsen avsedda tidpunkten, men jag finner det angeläget, att den utbyggnad det här gäller, inte sker alltför snabbt i förhållande till de resurser, framför allt de personella resurser, som står till buds. Med hänsyn här till förordar jag, att förslag förelägges riksdagen att besluta om inrättande från budgetåret 1959/60 av två av de föreslagna tre nya högre tekniska läroverken. Beträffande det tredje läroverket anser jag det tillfyllest att nu föreslå riksdagen att fatta beslut om dess inrättande från och med budgetåret 1960/61.

De orter, från vilka ansökningar om att få upprätta högre tekniska läroverk nu föreligger, och som av överstyrelsen föreslagits få dylika, är, som förut redovisats, Skövde, Uppsala och Östersund. Inte endast överstyrelsen utan även skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen har tillstyrkt att dessa tre läroverk inrättas, och jag finner förslagen därom vila på hållbara utredningar. Någon gradering med hänsyn till den inbördes angelägenheten av att upprätta de tre läroverken har emellertid inte gjorts av de hörda myndigheterna. Vid de överväganden, som jag funnit nödvändiga, rörande frågan om vilket av de tre läroverken som bör få sin start uppskjuten till ett senare år, har jag ansett mig böra beakta den omständigheten att det redan beslutade nya läroverket i Trollhättan är beläget i samma del av landet som Skövde och på ett inte alltför långt avstånd från denna stad. Det synes med hänsyn till att läroverket i Trollhättan påbörjar sin verksamhet hösten 1959 skäligt att något skjuta på inrättande av läroverket i det förhållandevis närbelägna Skövde. Härtill kommer, att jag i det följande ämnar tillstyrka inrättandet av ännu en intagningsavdelning vid det högre tekniska läroverket i Borås. Sammanlagt kommer således vid bifall till detta förslag fyra intagningsavdelningar mera än innevarande läsår att hösten 1959 finnas på läroverksorter relativt nära Skövde. För mitt ställningstagande har vidare talat att det vid jämförelse med dessa förhållanden framstår som en mera angelägen uppgift att förbättra utbildningsmöjligheterna för ungdomen i Norrland och särskilt Jämtlands län, vilket sker genom att förlägga ett läroverk till Östersund. För inrättande snarast möjligt av ett nytt läroverk i Uppsala talar starkt nödvändigheten av att försöka bereda åtminstone en del av dem som på grund av platsbrist måste avvisas från läroverket i Stockholm en möjlighet att få tillgång till teknisk utbildning i närheten av hemorten.

Av vad jag nu sagt framgår sammanfattningsvis, att jag förordar inrättande från och med budgetåret 1959/60, eller den senare tidpunkt Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma, av ett högre tekniskt läroverk i vardera Östersund och Uppsala samt från och med budgetåret 1960/61, eller den senare tidpunkt Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma, i Skövde. I enlighet med överstyrelsens förslag bör läroverken i Östersund och Uppsala omfatta gymnasium med en byggnadsteknisk och en maskinteknisk linje samt läroverket i Östersund tills vidare två avdelningar av varje årskurs och läroverket i Uppsala tre avdelningar av varje årskurs.

Beslutet rörande inrättandet av ett högre tekniskt läroverk i Skövde bör avse ett läroverk omfattande gymnasium med tills vidare två avdelningar av varje årskurs samt fackskola med en avdelning av varje årskurs.

Som jag redan antytt, tillstyrker jag, att läroverket i Borås från och med nästa budgetår utbygges med en fjärde parallellavdelning på gymnasiet. Antalet avvisade sökande till läroverket gör en dylik utbyggnad väl motiverad. Detsamma gäller om den föreslagna utbyggnaden med en avdelning vid

läroverket i Norrköping, varför jag förordar att jämväl den kommer till stånd. I samband härmed föreslår jag, att linjeorganisationen vid sistnämnda läroverk från och med läsåret 1960/61 utvidgas med en elkraftteknisk linje.

Vid bifall till vad jag nu förordat, ökas antalet intagningsavdelningar för nästa budgetår med sju, vartill kommer de tre avdelningarna i Trollhättan. Hela antalet intagningsavdelningar skulle således komma att utgöra 92.

Vad överstyrelsen i övrigt föreslagit rörande läroverksorganisationen finner jag väl motiverat. Med hänsyn till den synnerligen ringa tillströmningen av elever till den textiltekniska linjen vid läroverket i Norrköping bör således överstyrelsen tilläggas rätt att besluta, huruvida undervisning skall få anordnas om mindre än fem elever anmält sig för att påbörja studier vid denna linje.

Kostnaderna för den gruvtekniska linjen vid läroverket i Skellefteå bäres, sedan den inrättades budgetåret 1956/57, av Svenska gruvföreningen, som förbundit sig att svara för dessa till och med läsåret 1960/61. Jag delar helt överstyrelsens uppfattning, att staten efter den tidpunkten bör övertaga ansvaret för linjen, vilken fyller ett viktigt behov inom läroverksorganisationen. På de av överstyrelsen anförda skälen bör beslut härom fattas redan nu.

Mot att den med enskilda medel bekostade skeppsbyggnadslinjen vid läroverket i Malmö nedlägges med utgången av läsåret 1958/59 har jag ingen erinran.

Jag övergår så till överstyrelsens *a n s l a g s ä s k a n d e n* för nästa budgetår rörande de befintliga läroverken jämte det beslutade läroverket i Trollhättan och därmed sammanhängande förslag.

Förslaget rörande rektorstjänsten vid läroverket i Trollhättan (p. 1) föranleder ingen erinran från min sida. Hela det föreslagna antalet lektorstjänster, 36 stycken, (p. 2) kan jag inte tillstyrka. Jag föreslår, att antalet nya lektorat vid de befintliga läroverken och vid läroverket i Trollhättan för nästa budgetår bestämmes till 24. I enlighet med hittills tillämpad praxis bör en adjunktstjänst i Ae 23 ordinariesättas på de i propositionen 1956: 63 s. 110 angivna villkoren (p. 3). Ordinariesättning av en gymnastiklärartjänst vid läroverket i Härnösand (p. 4) är jag inte beredd tillstyrka. Vaktmästartjänsten vid läroverket i Trollhättan (p. 5) bör däremot inrättas på föreslaget sätt och värmeskötartjänsten vid läroverket i Örebro (p. 6) indragas.

På grund av organisationens tillväxt ökas automatiskt kostnaderna för arvoden åt skolläkare (p. 7) och bibliotekarier (p. 8). Uppräkning av anslaget med tillhopa 6 200 kronor bör ske på denna grund.

Överstyrelsen har föreslagit att tio nya adjunktstjänster inrättas i Ae 23. För egen del förordar jag inrättande av 22 dylika tjänster med hänsyn till vad jag nyss förordat i fråga om antalet lektorstjänster och till behovet av

att erforderlig del av undervisningen bestrides av lärare i lägst denna lönegrad.

De ökade kostnaderna för timlärare i läroämnena och för gymnastiklärare (p. 10 och 11) är av automatisk natur och föranleder ingen erinran från min sida.

Förslaget under punkt 12 angående inrättande av en tjänst för laboratorievaktmästare i Ae 8 vid läroverket i Trollhättan kan jag med hänvisning till vad chefen för civildepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört ej tillstyrka. Mot inrättande av en tjänst i lönegrad Ae 7 har jag emellertid ingen erinran.

Till ersättningar för vissa vaktmästargöromål m. m. vid läroverken i Borås, Karlstad, Linköping (p. 13) och Malmö beräknar jag ett medelsbehov av 20 400 kronor, vilket belopp bör fördelas enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande. Att behov av ökad biträdeshjälp vid läroverket i Stockholm föreligger, finner jag styrkt och beräknar för ändamålet ett ökat medelsbehov av 5 000 kronor (p. 15). De kostnadsökningar som beräknats under punkterna 14, 16 och 17 är av huvudsakligen automatisk natur och föranleder ingen erinran från min sida.

Kostnaderna för nya läroverk i Östersund och Uppsala beräknar jag för budgetåret 1959/60 till 160 000 respektive 205 000 kronor. Jag förordar därvid, såvitt gäller tjänster på personalförteckningen, att vid vardera läroverket inrättas en rektorstjänst i Bp 1, avlöningsgrupp II, en vaktmästartjänst i Ao 7, en adjunktstjänst i Ae 23 samt vid läroverket i Östersund två och vid läroverket i Uppsala tre lektorstjänster i Ao 26 eller 24.

På grundval av vad jag sålunda föreslagit och förordat, beräknar jag, med beaktande jämväl av övriga automatiska utgiftsförändringar samt förändringar under inkomstposten hyror och hyresersättningar m. m., höjningen av förevarande avlöningsanslag för nästa budgetår till 2 241 000 kronor, vilket innebär att anslaget bör uppföras med (11 856 000 + 2 241 000 =) 14 097 000 kronor. Anslaget torde böra fördelas på utgifts- och inkomstposter på sätt som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) besluta, att i Östersund, Uppsala och Skövde skall, beträffande Östersund och Uppsala från och med budgetåret 1959/60 och beträffande Skövde från och med budgetåret 1960/61 eller de senare tidpunkter, Kungl. Maj:t bestämmer, successivt upprättas högre tekniska läroverk under villkor att städerna åtager sig att tillhandahålla för läroverken erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning samt bostäder åt erforderlig vaktmästarpersonal eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall, motsvarande kontant ersättning;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1959/60, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de högre tekniska läroverken, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

c) godkänna följande avlöningsstat för de högre tekniska läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	6 733 000
2. Avlöningar och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	
a) Arvoden åt skolläkare m. m., förslagsvis	60 000
b) Arvoden åt bibliotekarier, förslagsvis	23 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	5 638 000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	1 716 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, förslagsvis	87 000
Summa kronor	14 257 000

Särskilda uppbördsmedel

Hyror och hyresersättningar m. m.	160 000
Nettoutgift kronor	14 097 000

d) till *Högre tekniska läroverk*: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 14 097 000 kronor.

[256] 5. Högre tekniska läroverk: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	731 200	852 739
1957/58	1 050 000	1 146 108
1958/59 (statsliggaren s. 751)	1 298 000	
1959/60 (förslag)	1 643 000	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att detta anslag, i vad det avser *befintliga läroverk* och det beslutade läroverket i Trollhättan, för nästa budgetår höjes med 319 000 kronor enligt följande sammanställning samt med ytterligare 84 300 kronor, därest under föregående punkt angivna tre nya läroverk upprättas, eller med tillhoppa 403 300 kronor.

1. Ökade kostnader för reseersättningar till examensombud (nu 20 000)	+	3 000
2. Ökade kostnader för rese- och flyttningersättningar (nu 16 000)	+	4 000
3. Ökade kostnader för bränsle, lyse och vatten (nu 527 000)	+	102 000
4. Ökade kostnader för övriga expenser (nu 557 000)	+	153 000
5. Ökning av anslagsposten till ersättning för borttagna elev- avgifter (nu 216 000)	+	60 000
6. Höjning av posten särskilda uppbördsmedel (nu 58 200) ..	—	3 000
		+ 319 000

Ur överstyrelsens framställning inhämtas beträffande förslaget under punkten 4 följande.

4. I äskanden för 1959/60 begär läroverken under denna delpost sammanlagt 642 000 kronor, varav 419 500 kronor beräknats för städning och 222 500 kronor för andra ändamål. Motsvarande kostnader budgetåret 1957/58 har angivits till 322 200 respektive 169 400 kronor, eller sammanlagt 491 600 kronor. Anslaget för budgetåret 1957/58 var 428 000 kronor, var- till kommer medgivna överskridanden med cirka 42 000 kronor. En brist föreligger sålunda för budgetåret 1957/58.

För budgetåret 1958/59 disponerar läroverken sammanlagt 507 000 kro- nor, varav 338 000 kronor kan beräknas för städningskostnader. Överstyrel- sen disponerar ett belopp av 50 000 kronor under expensanslaget att använ- das för bland annat oförutsedda utgifter. Överstyrelsen räknar emellertid med att härav behövs minst hälften för utgifter utan direkt samband med läroverkens mera ordinarie verksamhet. För den ordinarie verksamheten inklusive i samband med densamma uppkommande oförutsedda behov torde läroverken därför 1958/59 knappast kunna få disponera mer än samman- lagt omkring 530 000 kronor för övriga expenser.

Överstyrelsen har i skrivelse den 6 juni 1958 till de tekniska lärover- kens rektorer framhållit ovanstående fakta samt uppmanat rektorerna att iakttaga den allra största sparsamhet med expensmedlen.

Såsom tidigare anförts räknar överstyrelsen med att antalet klassavdel- ningar skall öka från 212 budgetåret 1958/59 till 236 budgetåret 1959/60. Ökningen uppgår till cirka 11 %. Denna ökning drager självfallet med sig ökade kostnader för övriga expenser. Enbart den automatiska ökning med 11 % skulle innebära en ökning med cirka 60 000 kronor för expenser. Här- till kommer, att ett nytt läroverk inrättas från och med budgetåret 1959/60 med allt vad det innebär ifråga om nyanskaffning av sådan materiel, som skall betalas ur posten till övriga expenser. De tre läroverk i Borlänge, Karlstad och Linköping, som började sin verksamhet i provisoriska lokaler budgetåret 1957/58, kommer att till 1959/60 få betydligt utökade lokaler, däribland laboratorier, vilket i sin tur medför en i det närmaste tredubbling av städningskostnaderna. För läroverken i Borås och Norrköping står vidare mycket stora nybyggnader med betydligt ökat utrymme bland annat i fråga om laborationslokaler färdiga 1959/60. Även andra läroverk har fått större lokaler. Städningkostnaderna ökar härigenom. Överstyrelsen vill i detta sammanhang särskilt understryka, att kostnaderna för renhållning av

laboratorielokaler ställer sig betydligt högre än motsvarande kostnader för vanliga klassrum.

Läroverken begär som ovan angivits cirka 420 000 kronor för städningskostnader, vilka till övervägande del hänför sig till städlöner. Dessa regleras genom kollektivavtal och någon större nedskärning av dem torde ej vara möjlig. Överstyrelsen räknar därför med ett belopp för ändamålet av 420 000 kronor, häri då inräknat 5 000 kronor för städning i det nya läroverket i Trollhättan.

Vad angår andra kostnader än städningskostnader vill överstyrelsen särskilt framhålla att läroverken har stort behov av anskaffning eller förnyelse av kontorsteknisk utrustning. Överstyrelsen vill även peka på de under senaste åren starkt stegrade kostnaderna för annonsering, vilket har sin grund i, förutom de höjda annonstaxorna, nödvändigheten att i en utsträckning, som tidigare icke kunnat tänkas, annonsera efter lärare.

För andra kostnader än städningskostnader torde de begärda beloppen kunna reduceras något. Överstyrelsen föreslår, att för ändamålet beräknas 210 000 kronor, häri då inräknat 10 000 kronor för läroverket i Trollhättan.

Överstyrelsen föreslår vidare att det belopp, som står till överstyrelsens disposition, höjes från 50 000 till 80 000 kronor.

Överstyrelsen föreslår sålunda att delposten till övriga expenser uppföres med $(420\,000 + 210\,000 + 80\,000 =) 710\,000$ kronor.

Därest *nya läroverk* från och med nästa budgetår upprättas i Skövde, Uppsala och Östersund har överstyrelsen beräknat att utgifterna för omkostnader ökar enligt följande.

1. Sjukvård	+	750
2. Rese- och flyttningssättningar	+	500
3. Expenser	+	75 000
4. Ersättning för borttagna elevavgifter	+	8 050
		+ 84 300

Departementschefen. De av överstyrelsen för yrkesutbildning under punkterna 1—3 och 5 beräknade kostnadsökningarna för befintliga läroverk är av automatisk natur och föranleder ingen erinran från min sida. I fråga om förslaget under punkten 4 kan jag biträda vad överstyrelsen föreslagit, utom i vad avser höjningen med 30 000 kronor av det belopp, som skall stå till överstyrelsens disposition.

Såsom överstyrelsen föreslagit, torde anslaget kunna minskas med 3 000 kronor på grund av beräknade större belopp av särskilda uppbördsmedel (p. 6). Jag förordar således beträffande de befintliga läroverken en uppräkning med $(3\,000 + 4\,000 + 102\,000 + 123\,000 + 60\,000 - 3\,000 =) 289\,000$ kronor.

Under föregående anslagspunkt har jag föreslagit, att två nya tekniska läroverk inrättas från och med nästa budgetår. Under förevarande anslag torde för dessa bära beräknas följande belopp, nämligen till sjukvård 500 kronor, rese- och flyttningssättningar 350 kronor, expenser 50 000 kronor samt till ersättning för borttagna elevavgifter 5 250 kronor eller tillhopa i

avrundat tal 56 000 kronor. Höjningen av anslaget för nästa budgetår skulle således vid bifall till vad jag här förordat och tidigare föreslagit komma att uppgå till (289 000 + 56 000 =) 345 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högre tekniska läroverk: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 643 000 kronor.

[257] **6. Högre tekniska läroverk: Materiel, böcker m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	440 000	460 185
1955/56	440 000	405 207
1956/57	770 000	745 497
1957/58	1 095 000	1 098 250
1958/59 (statsliggaren s. 753)	1 535 000	
1959/60 (förslag)	2 095 000	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att detta reservationsanslag, i vad det avser *befintliga läroverk* och det beslutade läroverket i Trollhättan, för nästa budgetår höjes med 572 000 kronor till 2 107 000 kronor enligt följande sammanställning samt med ytterligare 399 000 kronor, därest nya läroverk upprättas i Skövde, Uppsala och Östersund.

1. Böcker, samlingar och undervisningsmateriel (nu 120 000 kronor)	+ 42 000
2. Materiel m. m. till laborationer (nu 140 000 kronor)	+ 30 000
3. Laboratorieutrustning m. m. (nu 1 275 000 kronor)	+ 500 000
	+ 572 000

Ur överstyrelsens motivering för dessa förslag inhämtas bland annat följande.

1—2. Under dessa poster har av de läroverk, som var i gång budgetåret 1957/58, begärts sammanlagt (188 400 + 181 500 =) 369 900 kronor. Om man dessutom för det blivande läroverket i Trollhättan räknar att för dessa ändamål skulle erfordras sammanlagt (4 000 + 4 000 =) 8 000 kronor, skulle totalbeloppet bli i det närmaste 378 000 kronor eller en ökning i jämförelse med innevarande budgetår av 118 000 kronor.

På grund av pågående utvidgning föreligger ett ökat behov av anslag för ändamål, varom här är fråga. Kostnadsstegringen för denna materiel har fortsatt och uppgår till icke obetydliga belopp. För att kunna upprätthålla samma standard vid läroverken fordras en kraftig ökning av anslaget. Då nuvarande standard på intet sätt är hög — snarast ligger den under vad som får anses försvarligt med hänsyn till teknikens utveckling — finner överstyrelsen det nödvändigt att begära medel även för standardförbättring. Överstyrelsen anser dock, att vissa nedskärningar kan göras i de begärda beloppen, samt räknar med ett anslag för verksamheten i allmänhet (in-

beräknat läroverket i Trollhättan) på sammanlagt 320 000 kronor, varav 150 000 för böcker m. m. och 170 000 kronor för materiel m. m. till laborationer. Ett vart av de nya läroverken i Borlänge, Karlstad och Linköping, vilka under budgetåret 1959/60 för första gången har avgångsklasser igång, bör dessutom erhålla ett engångsanslag till böcker å 4 000 kronor. För eleverna i dessa klasser är ett relativt omfattande bibliotek nödvändigt. Kostnadsökningen skulle bli 42 000 kronor å anslagsposten 1 och 30 000 kronor å anslagsposten 2.

3. Från de under budgetåret 1957/58 i gång varande läroverkens sida har begärts sammanlagt cirka 2 845 000 kronor. I några fall rör det sig om en planläggning för flera år framåt. Räknar man med 125 000 kronor för det nya läroverket i Trollhättan, skulle totalsumman bli 2 970 000 kronor.

Vid granskning av de olika läroverkens uppgifter om begärd utrustning har överstyrelsen kunnat konstatera följande. I vissa fall kan upprustningsprogrammet utsträckas över två eller flera år och vissa nyanskaffningar bör kunna uppskjutas något, varigenom en fördelning av erforderligt belopp på flera budgetår synes möjlig. Överstyrelsen föreslår, att för budgetåret 1959/60 beräknas ett sammanlagt belopp av 1 695 000 kronor att disponeras av läroverken. Härav är 125 000 kronor beräknat för det nya läroverket i Trollhättan. Avdrages detta belopp utgår ökningen för de igång varande läroverkens mera ordinarie verksamhet till (1 695 000 — 125 000 = 1 570 000) 1 570 000 kronor. Tager man hänsyn till den pågående utbyggnaden av redan befintliga läroverk, samt nödvändigheten av att öka standarden på laboratorierna med hänsyn till teknikens snabba utveckling, kan överstyrelsen icke finna annat än att kostnadsökningen är skäligen.

Därest *nya läroverk* från och med nästa budgetår upprättas i Skövde, Uppsala och Östersund föreslår överstyrelsen att för varje läroverk beräknas ett belopp av ytterligare 133 000 kronor, varav 4 000 kronor under vardera av posterna Böcker, samlingar och undervisningsmateriel samt Materiel m. m. till laborationer och 125 000 kronor under posten Laboratorieutrustning.

Beträffande äskandena rörande den befintliga läroverksorganisationen anser sig *statskontoret* endast kunna förorda en höjning med 36 000 kronor i vad det gäller punkterna 1 och 2. Angående kostnaderna för laboratorieutrustning erinrar ämbetsverket om sitt föregående år gjorda uttalande, att det kunde ifrågasättas om inte åtgärder i en eller annan form borde vidtagas i syfte att i möjligaste mån undvika ytterligare uppräknings av denna post samt att klarlägga tidpunkten för färdigställandet av laboratorieutrustningen vid de olika läroverken och de därmed sammanhängande möjligheterna att minska anslaget. Med hänsyn härtill och i betraktande av den ökade medelstilldelning som skett för innevarande budgetår anser statskontoret att nu ifrågavarande post bör uppföras med oförändrat belopp.

Departementschefen. Under anslagspunkten Högre tekniska läroverk: Avlöningar har jag något berört läroverksorganisationens utbyggnad under de senaste budgetåren. Denna utbyggnad återspeglar sig även i de relativt

kraftiga ökningarna av medelsanvisningarna under detta anslag, eftersom redan själva utbyggnaden måste medföra ökade kostnader för materiel, böcker m. m. Det är emellertid dessutom av vikt, att den tekniska undervisningens kvalitet inte sjunker på grund av brist på modern utrustning, utan att ekonomiska resurser disponeras för att hålla denna på önskvärd nivå. Detta torde hittills ha varit möjligt genom de av riksdagen för ändamålet anvisade medlen. Jag anser det emellertid med hänsyn till den pågående utbyggnaden nödvändigt med en ytterligare höjning av detta anslag även för nästa budgetår, bortsett från vad som kan erfordras vid tillkomsten av nya läroverk, och förordar en uppräknings anslagsbeloppet med 300 000 kronor. Härvid förutsätter jag, att anslagsposten till böcker, samlingar och undervisningsmateriel höjes med 30 000 kronor, anslagsposten till materiel m. m. till laborationer med 20 000 kronor samt anslagsposten till laboratorieutrustning m. m. med 250 000 kronor.

Vid bifall till förslaget om inrättande av två nya läroverk från och med nästa budgetår fordras en uppräknings anslaget med ytterligare 260 000 kronor, fördelade med 250 000 kronor på anslagsposten till laboratorieutrustning m. m. och med 5 000 kronor på vardera av anslagsposterna till böcker, samlingar och undervisningsmateriel samt till materiel m. m. till laborationer.

Hela anslagsökningen skulle sålunda uppgå till $(300\,000 + 260\,000 =) 560\,000$ kronor, vilket medför ett anslagsbehov för nästa budgetår av 2 095 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högre tekniska läroverk: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 2 095 000 kronor.

[258] 7. Högre tekniska läroverk: Föreläsningar och fortbildningskurser

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	50 000	23 871
1957/58	62 000	27 950
1958/59 (statsliggaren s. 753)	62 000	
1959/60 (förslag)	1 000	

Vid ingången av innevarande budgetår fanns en reservation av något mer än 70 000 kronor på detta anslag. Med hänsyn härtill anser jag, att anslaget för nästa budgetår endast bör uppföras med ett nominellt belopp av 1 000 kronor. Det torde liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser beträffande kursverksamheten och anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högre tekniska läroverk: Föreläsningar och fortbildningskurser* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kronor.

[259] 8. Konstfackskolan: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	1 026 000	1 163 362
1957/58	1 092 000	1 133 666
1958/59 (statsliggaren s. 754)	1 300 000	
1959/60 (förslag)	1 312 500	

Kostnaderna för konstfackskolan fördelas mellan staten och Stockholms stad enligt grunder, som i propositionen 1945:296 underställts riksdagen för godkännande. I enlighet med vad i nämnda proposition förutsatts har grunderna för fördelning av kostnaderna mellan staten och staden sammanfattats och preciserats i ett mellan parterna ingånget avtal. I fråga om avtalets ursprungliga lydelse torde få hänvisas till s. 2 ff. i propositionen 1946:143. Enligt överenskommelse mellan parterna har, räknat från och med den 1 juli 1947, vidtagits vissa av den statliga löneregleringen påkallade jämkningar i avtalets avfattning, vilka Kungl. Maj:t för sin del godkänt genom beslut den 19 mars 1948 (jfr propositionerna 1947:102 och 1948:92).

Den 18 januari 1957 har Kungl. Maj:t uppdragit åt en särskilt tillkallad sakkunnig att utreda frågan om fördelningen mellan staten och Stockholms stad av kostnaderna för konstfackskolan och därmed sammanhängande spörsmål, med uppdrag tillika att å statens vägnar upptaga förhandlingar med Stockholms stad om de ändringar av avtalet, vartill utredningen kan giva anledning (jfr 1957 års VIII ht s. 657 och 658). Denna utredning har ännu inte slutförts.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 25 000 kronor till 1 325 000 kronor. Höjningen betingas, förutom av automatiska utgiftsökningar till ett belopp av 11 800 kronor, av följande förslag.

1. Höjning av delposten Ersättning åt vissa teckningslärare och handledare	+	700
2. Inrättande av en biträdande facklärtjänst i filmtryck i Ae 17	+	1 400
3. Inrättande av en vaktmästartjänst i Ae 7	+	11 100
		+ 13 200

Departementschefen. Mot beräkningen av de automatiska utgiftsökningarna har jag ingen erinran. Utöver dessa ökningar är jag endast beredd tillstyrka den uppräknade av anslaget som föranledes av förslaget angående arvoden under punkten 1. Jag föreslår, att det skall ankomma på överstyrelsen för yrkesutbildning att fastställa de ifrågavarande arvoden inom den i enlighet med överstyrelsens förslag ökade medelsramen.

Vid bifall till vad jag nu förordar, torde anslaget för nästa budgetår bära

uppräknas med 12 500 kronor till 1 312 500 kronor samt fördelas på olika poster på sätt som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Jag hemställer, att att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för konstfackskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

A v l ö n i n g s s t a t

U t g i f t e r

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	529 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	36 300
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	841 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	159 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	9 000
Summa kronor	1 574 300

Särskilda uppbördsmedel

1. Elevavgifter, <i>förslagsvis</i>	22 000
2. Avkastning av Sjöstedtska fonden	2 880
3. Bidrag från Stockholms stad, <i>förslagsvis</i>	236 920
	261 800

Nettoutgift kronor 1 312 500

- b) till *Konstfackskolan*: *Avlöningar* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 312 500 kronor.

[260] 9. Konstfackskolan: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	99 300	97 370
1957/58	111 800	100 604
1958/59 (statsliggaren s. 756)	250 000	.
1959/60 (förslag)	250 000	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att detta anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp och anför som skäl härför följande.

Konstfackskolan börjar med inflyttningen i de nya lokalerna hösten 1958 och räknar med att ha inflyttat definitivt till hösten 1959. Det är därför nu icke möjligt att med någon grad av säkerhet beräkna behovet av expensmedel för budgetåret 1959/60. Härtill kommer att förhandlingarna om nytt avtal mellan staten och Stockholms stad om fördelningen av kostnaderna för skolan icke slutförts.

I den nya byggnaden får skolan i det närmaste tre gånger större lokaler (från 6 000 m² till 17 000 m²). Detta medför självfallet betydligt ökade kost-

nader för bland annat städning. I årets anslag har inräknats ett belopp av cirka 50 000 kronor för flyttning. Såsom i annat sammanhang anmälts till ecklesiastikdepartementet kommer flyttningskostnaderna på grund av olika samverkande orsaker med största sannolikhet att uppgå till cirka 100 000 kronor. Den sista etappen av flyttningen kommer vidare att falla på budgetåret 1959/60. Överstyrelsen anser sig därför nu, oaktat att i årets anslag ingår visst belopp för flyttning, icke böra räkna med lägre belopp budgetåret 1959/60 än innevarande budgetår, varvid överstyrelsen även räknat med oförändrad fördelning mellan staten och Stockholms stad.

Såsom framgår av vad överstyrelsen anfört, har till ecklesiastikdepartementet anmälts att kostnaderna för konstfackskolans flyttning väsentligt kommer att överskrida det i fjolårets statsverksproposition beräknade beloppet. I skrivelse den 6 maj 1958 har skolans styrelse meddelat, att det skulle bli nödvändigt att flyttningen till skolans nya lokaler skedde i två etapper, med hänsyn till att de nya lokalerna ej bleve inflyttningsklara vid den tidpunkt, då de gamla oundgängligen måste lämnas.

Enligt av styrelsen inhämtade anbud från enskilda transportfirmor skulle kostnaderna för enbart en första flyttningsetapp uppgå till lägst 108 500 kronor och högst 112 600 kronor. Styrelsen meddelar emellertid att svenska lastbilsaktiebolaget förklarar sig villigt att för en till 85 000 kronor maximerad totalkostnad, inkluderande även den andra flyttningsetappen, d. v. s. från magasinslokalerna till skolan, verkställa flyttningen. Härtill skulle så komma vissa kostnader för nedmontering av maskiner, ugnar etc. samt inpackning av gipser till ett belopp av cirka 14 000 kronor. Styrelsen har slutligen framhållit behovet av biträde av sakkunnig för att planlägga och genomföra flyttningen.

Departementschefen. Jag utgår från att kostnadsfördelningen mellan staten och Stockholms stad under nästa budgetår sker enligt hittills gällande grunder. Under denna förutsättning tillstyrker jag att förevarande anslag uppföres med oförändrat belopp, 250 000 kronor, för budgetåret 1959/60. Härav skall dock 50 000 kronor betraktas som engångsanvisning för täckande av de med konstfackskolans flyttning förenade kostnaderna, inklusive kostnaderna för biträde av sakkunnig för flyttningens genomförande.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Konstfackskolan: Omkostnader* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

[261] **10. Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	75 900	75 950
1957/58	1 075 900	885 361
1958/59 (statsliggaren s. 756)	375 900	
1959/60 (förslag)	276 000	

Under detta anslag har, utom för den ordinarie anskaffningen av undervisningsmaterial m. m., för vartdera av budgetåren 1957/58 och 1958/59 även beräknats medel för statens bidrag till kostnaderna för inredning, inventarier och undervisningsmateriel till konstfackskolans nybyggnad. Medel för sistnämnda ändamål har sålunda för budgetåret 1957/58 upptagits med 1 000 000 kronor och för innevarande år med 300 000 kronor, eller med tillhoppa 1 300 000 kronor.

I statsverkspropositionen till föregående års riksdag, bilagan åttonde huvudtiteln, s. 650, anförde jag under denna anslagspunkt bland annat följande.

Den översyn av utrustningsprogrammet beträffande inredning, inventarier och undervisningsmateriel för konstfackskolans nybyggnad, som under innevarande år ägt rum och som resulterat i ett anslagsäskande från överstyrelsen för yrkesutbildning av sammanlagt 750 000 kronor, har icke till Kungl. Maj:t ingivits inom sådan tid, att ärendet ännu hunnit färdigberedas och bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning och godkännande. I avvaktan härpå föreslår jag, att för nästa budgetår anvisas ytterligare 300 000 kronor till utrustning av konstfackskolans nybyggnad. I den mån det efter prövning av det framlagda utrustningsprogrammet och de härför beräknade kostnaderna skulle befinnas erforderligt att ytterligare medel ställes till förfogande för ändamålet, torde äskande härom böra framläggas vid 1959 års riksdag.

Den nämnda översynen har verkställts av en av överstyrelsen för yrkesutbildning tillsatt kommitté, i vilken ingått företrädare för överstyrelsen, byggnadsstyrelsen och Stockholms stad. Resultatet har redovisats i en särskild PM, som av överstyrelsen med skrivelse i ämnet den 22 november 1957 ingivits till Kungl. Maj:t.

Ifrågavarande kostnader beräknades preliminärt till 2 035 000 kronor, fördelade med 1 421 200 kronor på statsverket, 413 800 kronor på Stockholms stad och 200 000 kronor på den grafiska industrien (jfr prop. 1957: 1, VIII ht s. 659 f.). I den sedermera gjorda översynen har totalkostnaderna beräknats till 2 400 000 kronor, varav 1 670 700 kronor skulle falla på statsverket, 529 300 kronor på Stockholms stad och 200 000 kronor på grafiska industrien. Merkostnaderna uppgår således till 365 000 kronor, varav 249 500 skulle falla på staten och 115 500 på staden.

Beträffande närmare redovisning och motivering för de nämnda merkostnaderna torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har för sin del funnit motiveringarna för merkostnaderna hållbara och uttalar, att den förebragta utredningen övertygat överstyrelsen om att merkostnaderna är ofrånkomliga och skäliga.

Statskontoret har beträffande den ifrågavarande översynen anfört bland annat följande.

De i utrustningsprogrammet redovisade behoven av inredning och inventarier undandraget sig väsentligen statskontorets bedömande. Statskonto-

ret kan dock icke underlåta att framhålla, att ämbetsverket måste ifrågasätta, om det är oundgängligen erforderligt att förse nybyggnaden med en så dyrbar svagströmsutrustning som föreslagits, för vilken utgifterna beräknats till sammanlagt 56 300 kronor. Då vidare några slutliga kostnadsberäkningar på grundval av föreliggande utredning ännu inte framlagts, håller ämbetsverket före, att en ytterligare medelsanvisning för nyinredning och inventarier åtminstone tills vidare bör hållas inom ramen för den på statsverket belöpande andelen av de ursprungliga totalkostnaderna, eller 1 421 200 kronor.

Byggnadsstyrelsen understryker, att slutliga kostnadsberäkningar inte kan uppgöras förrän definitiva ritningar föreligger. Mot den uppskattning av medelsbehovet som gjorts på basis av det föreliggande materialet har byggnadsstyrelsen emellertid inte funnit anledning till anmärkning. Styrelsen vill dock understryka vikten av att möjligheter åstadkommes för ett snabbt genomförande av ritningsarbetet och påbörjande av upphandlingen.

Stockholms stadsfullmäktige har godtagit den av kommittén beräknade, på staden fallande andelen av utrustningskostnaderna av 115 500 kronor.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1959/60 har *överstyrelsen för yrkesutbildning* i fråga om förevarande inrednings- och utrustningskostnader anfört följande.

Kostnaderna för inredning och utrustning av konstfackskolans nybyggnad beräknades av överstyrelsen i underdånig skrivelse den 22 november 1957 till 2 400 000 kronor, varav 1 670 700 kronor skulle falla på statsverket, 529 300 kronor på Stockholms stad och 200 000 kronor på grafiska industrin. Av beloppet 1 670 700 kronor har hittills anvisats 1957/58 1 000 000 och 1958/59 300 000 kronor.

Sedan denna beräkning gjorts, har överenskommits om en betydlig nedskärning av den grafiska avdelningen. Genom denna nedskärning nedbringas kostnaderna från beräknade 400 000 kronor till cirka 200 000 kronor, varav hälften skulle betalas av staten och hälften av grafiska industrin. Besparingen för statsverkets del uppgår till 100 000 kronor.

Fördelningen av slutliga kostnaderna (totalt 2 200 000 kronor) blir sålunda följande.

Statsverket	1 570 700
Stockholms stad	529 300
Grafiska industrin	100 000
	2 200 000

Då såsom ovan nämnts av statens andel hittills anvisats 1 300 000 kronor, återstår sålunda 270 000 kronor.

För den ordinarie anskaffningen av undervisningsmateriel m.m. har överstyrelsen räknat samma medelsbehov som tidigare, dock med en avrundning av beloppet från nuvarande 75 900 till 76 000 kronor. Härvid har, i avvaktan på resultatet av pågående utredning, förutsatts att Stockholms stad skall bidra med i stort sett samma belopp som under senare år eller med 15 500 kronor.

Departementschefen. Jag föreslår, att som en slutanvisning till bestridande av kostnaderna för inredning, inventarier och undervisningsmateriel till konstfackskolans nybyggnad under förevarande anslag för nästa budgetår uppföres ett belopp av 200 000 kronor. I enlighet med överstyrelsens förslag beräknar jag 76 000 kronor till den ordinarie anskaffningen av undervisningsmateriel m. m. Vid bifall härtill kommer anslagsbeloppet för nästa budgetår att uppgå till 276 000 kronor, vilket innebär en minskning i förhållande till innevarande budgetår med 99 900 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 276 000 kronor.

[262] 11. Understöd åt handelsgymnasier

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	1 605 000	1 687 373
1956/57	1 814 000	2 126 385
1957/58	2 079 000	2 308 924
1958/59 (statsliggaren s. 756)	2 606 000	
1959/60 (förslag)	3 037 000	

Nuvarande bestämmelser rörande handelsgymnasier

Statsunderstött handelsgymnasium skall omfatta tvåårig kurs, byggd på realexamen eller motsvarande kunskapsmått. Därjämte kan anordnas fyraårig kurs med aftenundervisning, grundad på samma kunskapsmått, samt ettårig studentkurs. — Förutom rektorstjänst skall vid varje gymnasium, till det antal Kungl. Maj:t bestämmer, finnas ordinarie ämneslärartjänster och ordinarie övningslärartjänster. Vidare må anställas extra ordinarie lärare, läraraspiranter, extra lärare och timlärare. Antalet extra ordinarie ämneslärartjänster, för vilka statsbidragsunderlaget beräknas efter högre lönegrad än Ae 19, bestämmes av Kungl. Maj:t. I övrigt bestämmes antalet extra ordinarie lärartjänster av överstyrelsen för yrkesutbildning. Rektor och ordinarie ämneslärare åtnjuter lön motsvarande vad som utgår efter lönegrad ABp 25 respektive Ao 23. Icke-ordinarie ämneslärare åtnjuter lön motsvarande vad som utgår till icke-ordinarie adjunkt vid allmänt läroverk, därest läraren med avseende å teoretisk utbildning är behörig till ordinarie lektors- eller adjunktstjänst vid allmänt läroverk. Arvode åt timlärare beräknas i enlighet med vad Kungl. Maj:t särskilt bestämmer om tillämpning av timtaxan ifråga om handelsgymnasiernas timlärare. Lön åt övningslärare utgår efter lönegrad, som Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämmer. Ordinarie och extra ordinarie lärartjänster skall regleras för pension i statens pensionsanstalt. — *Statsbidraget*, som hänför sig till de klassavdelningar vid handelsgymnasium, för vilka statsbidrag enligt Kungl. Maj:ts beslut må utgå, utgör 60 procent av gymnasiets kostnader, dels för lön åt ordinarie och extra ordinarie lärare samt de icke-ordinarie

lärare, till vilkas lön eller arvode statsbidrag må utgå enligt beslut av överstyrelsen för yrkesutbildning, dels för fortlöpande pensioneringsavgifter. Föreligger särskilda skäl må dock statsbidraget utgå med högre belopp än 60 procent av bidragsunderlaget. Det sammanlagda statsbidraget till handelsgymnasierna för visst budgetår får emellertid icke överstiga 70 procent av det totala bidragsunderlaget för gymnasierna. Förskott å statsbidrag för löpande budgetår utgår med högst 90 procent av statsbidraget för det senast förflutna budgetåret eller, om förskott ej utgått föregående budgetår, högst 90 procent av 60 procent av de beräknade lönekostnaderna för det löpande budgetåret. Det sistnämnda gäller även för det fall, att klassavdelning nyinrättats vid gymnasium.

Beträffande organisationen av de statsunderstödda klassavdelningarna vid de nitton nu statsbidragsberättigade handelsgymnasierna torde få hänvisas till sammanställningen i statsliggaren (s. 757).

Förslag om ändrade bestämmelser

I enlighet med av Kungl. Maj:t den 18 januari 1957 givet uppdrag har överstyrelsen för yrkesutbildning verkställt översyn av gällande bestämmelser rörande handelsgymnasierna. I anslutning till anslagsäskandena för budgetåret 1958/59 avgav överstyrelsen förslag till ändringar av nämnda bestämmelser i de avseenden överstyrelsen funnit anledning därtill föreligga. Beträffande dessa förslag, som ånyo framförts i samband med anslagsäskandena för nästa budgetår, torde få hänvisas till prop. 1958:1, VIII ht s. 652 och till handlingarna i ärendet.

Anslagsberäkning

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 483 000 kronor till 3 089 000 kronor. För den nuvarande gymnasieorganisationen beräknar överstyrelsen kostnaderna för slutreglering av statsbidraget, avseende budgetåret 1958/59, samt förskott, avseende budgetåret 1959/60, till 2 850 000 kronor, vilket innebär en automatisk höjning med 244 000 kronor. Av automatisk karaktär är också en utgiftsökning av 47 000 kronor på grund av utbyggnad enligt tidigare beslut.

I övrigt betingas höjningen av följande förslag rörande ökning *dels* av antalet statsunderstödda klassavdelningar vid gymnasier, som nu åtnjuter statsbidrag, *dels ock* av antalet statsbidragsberättigade gymnasier.

1) Malmö

Parallellavdelning av den ettåriga fackkursen för studenter (nu 1)

2) Stockholm

Två nya parallellavdelningar av den tvååriga kursen (nu 7 + 7)

En ny d:o av den ettåriga fackkursen för studenter (nu 3)

3) Västerås

Parallellavdelning av klass 1 (nu 1 + 1) av tvåårig kurs

4) Halmstad och Alvesta

En avdelning av vardera första och andra klassen (nu 0) av tvåårig kurs.

1. Vid *Malmö handelsgymnasium* var under läsåren 1946/49 anordnade två klassavdelningar av den ettåriga kursen. Betydande nedgång i antalet inträdessökande föranledde gymnasiestyrelsen att från och med läsåret 1949/50 endast anordna en avdelning av denna kurs. Antalet inträdessökande har nu emellertid under en följd av år avsevärt överstigit en avdelning och utgjorde 99 stycken 1956 och 120 stycken 1957. I år är det 122 stycken. Liksom i underdånigt utlåtande den 30 oktober 1957 angående statsbidrag till ännu en sådan avdelning vid Göteborgs handelsinstitut (Göteborgs handelsgymnasium) får överstyrelsen framhålla den stora vikten av att relationen mellan antalet ettåriga kurser å ena sidan samt två- respektive fyraåriga kurser å andra sidan förbättras. Antalet avdelningar av de tvååriga och fyraåriga kurserna, som bygger på realexamen, har nämligen från höstterminen 1949 till höstterminen 1958 ökat från 55 till 102, varav 92 med statsbidrag. Under samma tid har emellertid antalet avdelningar av de *ettåriga* kurserna, som bygger på studentexamen, först sjunkit från 12 till 10 för att genom den vid Göteborgs handelsinstitut från och med höstterminen 1958 nyinrättade avdelningen nu uppgå till 11. Samtliga ettåriga avdelningar erhåller statsbidrag. Statsbidrag till den nya avdelningen tillstyrkes.

2. Vid *Stockholms stads handelsgymnasium* utgjorde antalet inträdessökande till den tvååriga kursen 343 stycken 1956 och 366 stycken 1957. I år har hittills 355 sökande anmält sig. Antalet inträdessökande till den ettåriga kursen utgjorde 267 stycken 1956 och 285 stycken 1957. I år har hittills 286 sökande anmält sig. Överstyrelsen finner med anledning härav starka skäl tala för den föreslagna utvidgningen av både den tvååriga och den ettåriga kursen. Beträffande den senare får överstyrelsen även hänvisa till vad som ovan anförts beträffande Malmö handelsgymnasium. Statsbidrag till de föreslagna nya avdelningarna tillstyrkes.

3. Vid *Västerås handelsgymnasium* utgjorde antalet inträdessökande 57 stycken 1956 och 72 stycken 1957. I år utgör det 86. Då överstyrelsen härigenom anser starka skäl föreligga för inrättande av en parallellavdelning tillstyrkes statsbidrag till den föreslagna avdelningen.

4. *Styrelserna för Halmstads och Alvesta (Kronobergs) handelsgymnasier* hemställer om statsbidrag för budgetåret 1959/60. Halmstads och Kronobergs handelsgymnasier inrättades år 1954 och står genom olika Kungl. Maj:ts resolutioner under överstyrelsens inseende. Gymnasierna är organiserade med tvååriga kurser. Enligt underhandsuppgifter har för läsåret 1958/59 antalet anmälda inträdessökande uppgått till vid Halmstads handelsgymnasium 86 och Kronobergs 97.

Behovet av dessa handelsgymnasier är sålunda väl ådagalagt och med hänsyn till den princip, efter vilken statsbidrag för nya handelsgymnasier beviljats de senaste åren, tillstyrkes statsbidrag från och med 1959/60.

Statskontoret har inte haft något att erinra mot att hittills icke statsunderstödda Halmstads och Kronobergs handelsgymnasier nu erhålla statligt stöd.

Med hänsyn till att en betydande utökning av antalet statsunderstödda parallellavdelningar skett från och med höstterminen 1958, kan ämbetsverket inte förorda ytterligare inrättande av sådana avdelningar i den av överstyrelsen föreslagna utsträckningen. Enär en utökning av antalet ett-

årskurser synes vara mest angelägen, föreslår statskontoret, att nya parallellavdelningar av ettårskursen inrättas i Stockholm och Malmö medan inrättandet av nya tvåårskurser synes böra kunna uppskjutas.

Departementschefen. Jag är icke heller för nästa budgetår beredd att föreslå ändrade bestämmelser rörande handelsgymnasierna. Den nuvarande organisationen bör emellertid enligt min mening ytterligare utbyggas. För nästa budgetår förordar jag inrättande av en ny parallellavdelning av den ettåriga fackkursen för studenter vid vartdera läroverket i Malmö och Stockholm (p. 1 och 2). Vidare tillstyrker jag, att handelsgymnasierna i Halmstad och Alvesta, vilka med utgången av innevarande läsår varit i verksamhet under fem år, blir statsbidragsberättigade från och med nästa budgetår.

Mot den av överstyrelsen beräknade automatiska ökningen av medelsbehovet med 291 000 kronor har jag inte funnit anledning till erinran. Vid bifall till vad jag i det föregående anför, skulle anslagshöjningen härutöver komma att uppgå till i avrundat tal 140 000 kronor, eller sammanlagt till $(291\,000 + 140\,000 =) 431\,000$ kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt handelsgymnasier* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 3 037 000 kronor.

[263] 12. Vissa kostnader för handelsgymnasieexamen

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	24 000	19 346
1957/58	27 000	28 261
1958/59 (statsliggaren s. 758)	30 000	
1959/60 (förslag)	35 000	

Från detta anslag bestrides från och med budgetåret 1958/59 förutom kostnaderna för handelsgymnasieexamen för elever från enskild undervisning även kostnaderna för avgångsexamen från handelsgymnasierna.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår med hänsyn till beslutade arvodeshöjningar, ökat antal examinander samt höjda biljettpreiser att anslaget för nästa budgetår höjes med 5 000 kronor till 35 000 kronor.

Departementschefen. Den föreslagna höjningen är av automatisk natur och föranleder ingen erinran från min sida. Jag föreslår därför att anslaget höjes med 5 000 kronor till 35 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa kostnader för handelsgymnasieexamen* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 35 000 kronor.

[264] 13. Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	72 500	74 900
1957/58	81 300	67 050
1958/59 (statsliggaren s. 758)	92 300	
1959/60 (förslag)	92 300	
1. Bidrag till uppehållande av verksamheten vid bergsskolan i Filipstad		90 680
2. Bidrag till kostnaden för pension åt f. d. vaktmästaren vid bergsskolan i Falun Fredrik Edvard Skoog		1 620
	Summa kronor	92 300

Den nuvarande 2-åriga bergsskolan i Filipstad är närmast jämförbar med teknisk fackskola vid högre tekniskt läroverk. Båda skolformerna (teknisk fackskola med heltidsundervisning) ger en 2-årig, inom ett visst tekniskt område specialiserad utbildning. Inträdesfordringarna är i stort sett desamma. En stor skillnad föreligger emellertid ifråga om språkundervisningen. Vid bergsskolan förekommer sålunda för närvarande icke någon undervisning i svenska, engelska och tyska. Vid teknisk fackskola omfattar i allmänhet undervisningen i ett vart av dessa ämnen fyra veckotimmar eller cirka 150 timmar.

I underdånig framställning har *Jernkontoret* anhållit om att statsbidrag enligt för bergsskolan förmånligare grunder måtte utgå för budgetåret 1959/60 med dels 212 294 kronor för ändamål under punkt 1 ovan dels ock 1 620 kronor för ändamål under punkt 2. Samtidigt framlägger *Jernkontoret* en plan för omorganisation av undervisningen vid skolan. Omorganisationen går i huvudsak ut på följande.

Lärotiden, som nu är fyra terminer, utökas till fem terminer. Mellan fjärde och femte lästerminerna inlägges en obligatorisk praktiktermin (den tredje höstterminen). Hela utbildningstiden blir härigenom tre år. Inträdesfordringarna blir i stort sett oförändrade. Intagningskapaciteten ökas från 25 till 35 elever. Då under de senaste 20 åren någon kvarsittning icke förekommit och praktiskt taget alla de intagna erhållit examen, kommer examinationen att öka i motsvarande grad. Av den utökade lästiden faller cirka 75 procent på de nya ämnena svenska, engelska, tyska och samhällslära. Återstoden faller i huvudsak på de grundläggande ämnena matematik, fysik och kemi. Indelningen på tre linjer, metallurgiska, bergskemiska och gruvtekniska bibehålles. Differentieringen skall, liksom nu är fallet, börja från och med den andra terminen i klass I.

Överstyrelsen för yrkesutbildning uttalar beträffande denna omorganisation, som är avsedd att genomföras successivt från och med läsåret 1959/60, bland annat följande.

Det är onekligen en stor brist i bergsskolans utbildning att någon undervisning icke förekommer i svenska och främmande språk. Överstyrelsen hälsar därför med största tillfredsställelse förslaget om anordnande av språkundervisning vid bergsskolan, även om antalet timmar med nödvändighet måste bli knappt tilltaget. Förslaget antal timmar i språk blir dock praktiskt taget detsamma som vid de tekniska fackskolorna. Från utbildningssynpunkt innebär en växelutbildning stora fördelar.

Rörande den av Jernkontoret begärda ändringen av nu tillämpade grunder för statsbidragsgivningen anför överstyrelsen bland annat följande.

Några föreskrifter om hur statsbidrag skall utgå till bergsskolan i Filipstad finnes icke. I kungl. brevet den 21 maj 1954 anges endast de villkor, som måste vara iakttagna för att beviljat statsbidrag skall utgå. Under senare år har en viss praxis tillämpats för statsbidraget. Sålunda har för lönekostnaderna för rektor, tre lektorer, en adjunkt, en extra lärare och en vaktmästare bidrag i allmänhet kommit att utgå med 40 procent av de verkliga kostnaderna. För övriga kostnader har bidraget bestämts till ett visst belopp, som understigit 40 procent av de verkliga kostnaderna. Såsom framgår av den på sidan 12 i Jernkontorets underdåniga ansökan intagna uppställningen har under senare år statsbidraget täckt cirka 35 procent av de verkliga kostnaderna. Den andel av de verkliga kostnaderna, som täckts av statsbidrag, har sålunda från det statsbidrag första gången beviljades på 1870-talet sjunkit från 75 procent till 35 procent.

Bergsskolan är den enda tekniska skola här i landet, som utbildar ingenjörer på läroverksstadiet inom alla de tre områdena metallurgi, bergskemi och gruvteknik. Den vid högre tekniska läroverket i Skellefteå inrättade gruvtekniska gymnasielinjen är icke differentierad. För övrigt kan denna linje långt ifrån fylla behovet av gruvtekniska ingenjörer. Hade bergsskolan icke funnits, skulle otvivelaktigt vid de tekniska läroverken ha framtvingits facklinjer med inriktning på såväl metallurgi och bergskemi som gruvteknik.

Överstyrelsen finner det därför både rimligt och skäligt, att staten på helt annat sätt än hittills skett svarar för utbildningen av den kategori av ingenjörer, varom här är fråga.

Vid sina överväganden om vilka statsbidragsgrunder, som borde gälla, har överstyrelsen funnit övervägande skäl tala för att för bergsskolan tillämpas samma grunder som nu gäller för textilinstitutet i Borås och för Lennings textilt tekniska institut i Norrköping. Dessa grunder innebär i huvudsak, att bidraget till avlöningar (inklusive pensionskostnader) utgår med 78 procent av på vissa grunder beräknat bidragsunderlag samt att bidraget till verksamheten i allmänhet och till undervisningsmateriel utgår med 2/3 av till visst belopp beräknat bidragsunderlag.

Överstyrelsen vill i detta sammanhang påpeka att ett belopp av sammanlagt drygt 750 000 kronor, vilket erhållits huvudsakligen som gåvor, nu användes för en ordentlig upprustning av bergsskolans lokaler.

Enligt de av överstyrelsen sålunda tillstyrkta ändrade statsbidragsgrunderna skulle statsbidraget till avlöningar för nästa budgetår uppgå till 158 510 kronor samt sedan reformen genomförts till cirka 185 000 kronor.

Bidraget till verksamheten i allmänhet beräknar överstyrelsen till 27 000

kronor. Vidare tillstyrkes 12 000 kronor i bidrag till kostnader för anskaffande av stadigvarande undervisningsmateriel.

Statskontoret har inte funnit anledning till erinran mot den föreslagna omorganisationen av undervisningen men anser icke skäl föreligga att nu överväga en ändring av hittills tillämpade grunder för statsbidragsgivningen till skolan. Ämbetsverket förordar att statsbidrag för nästa budgetår utgår med oförändrat belopp.

Departementschefen. En omorganisation av undervisningen vid bergsskolan i enlighet med det förslag som här redovisats synes innebära en väsentlig förbättring av den vid skolan meddelade utbildningen. Ett genomförande av omorganisationen föranleder därför ingen erinran från min sida. Jag är emellertid inte beredd att förorda ändrade grunder för statsbidragsgivningen utan ansluter mig till statskontorets mening att bidraget för nästa budgetår bör utgå enligt hittills tillämpade grunder och med oförändrat belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till bergsskolan i Filipstad m.m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 92 300 kronor.

[265] 14. Bidrag till textilinstitutet i Borås

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	225 000	206 508
1957/58	238 000	275 095
1958/59 (statsliggaren s. 759)	262 000	
1959/60 (förslag)	262 000	

Kungl. Maj:t har den 1 juni 1956 meddelat bestämmelser angående statsbidrag till textilinstitutet i Borås och Lennings textiltekniska institut i Norrköping att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57. Bestämmelserna (statsliggaren s. 760) innebär i huvudsak följande.

Statsbidrag till textilinstitutet utgår till avlöningar m.m., till verksamheten i allmänhet samt till anskaffande av stadigvarande undervisningsmateriel. Statsbidrag till avlöningar m.m. utgår med 78 procent av på visst sätt fastställt bidragsunderlag. Statsbidrag till verksamheten i allmänhet och till anskaffande av stadigvarande undervisningsmateriel utgår med två tredjedelar av de bidragsunderlag, som Kungl. Maj:t och riksdagen för varje budgetår bestämmer.

Såsom villkor för statsbidrag gäller a) att undervisningen vid institutet bedrivs i överensstämmelse med av överstyrelsen för yrkesutbildning meddelade bestämmelser; b) att institutet, i den utsträckning och under de villkor som överstyrelsen efter hörande av vederbörande skolstyrelser bestämmer, ombesörjer undervisning, såvitt gäller institutet i Borås, i de textiltekniska fackämnena å den textiltekniska gymnasielinjen vid tekniska läroverket i Borås och, såvitt gäller institutet i Norrköping, i de textiltek-

niska och färgeritekniska fackämnena å de textiltkniska samt färgeri- och appreturtekniska gymnasielinjerna vid tekniska läroverket i Norrköping, allt i den mån nämnda fackämnena ingår i institutets egna kurser; och skall därvid i största möjliga utsträckning gemensam undervisning äga rum för elever på gymnasielinje och vid institutet inskrivna elever.

Länsstyrelsen äger under budgetåret utanordna förskott intill ett belopp av 90 procent av det statsbidrag, som för budgetåret beräknas tillkomma institutet. Slutlig utbetalning av statsbidrag må verkställas först sedan överstyrelsen för yrkesutbildning vitsordat, att föreskrivna statsbidragsvillkor blivit uppfyllda.

Sedan Älvsborgs läns landstingskommun beslutat att från den 1 januari 1957 inträda som huvudman för textilinstitutet, har Kungl. Maj:t den 1 februari samma år utfärdat vissa bestämmelser i anledning härav.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår att anslaget för nästa budgetår höjes med 60 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Avlöningar m. m. (nu 180 000)	+ 17 000
2. Verksamheten i allmänhet (nu 42 000)	+ 43 000
	+ 60 000

Överstyrelsens förslag beträffande punkten 1 innebär, att bidragsunderlaget vid beräkning av lönebidraget ökas på så sätt att kostnaderna för full tjänstgöring i stället för som nu är fallet 7/10 tjänstgöring skall utgöra bidragsunderlag för en fackläraryrkesbefattning i mönsterkomposition i lönegrad 15: 17 samt att bidragsunderlaget för timlärare på grund av planerad utökning av undervisningen uppräknas från för närvarande 12 500 kronor till 27 500 kronor. Statsbidragsökningen skulle vid bifall till dessa förslag bli i avrundat tal 17 000 kronor.

Förslaget under punkt 2 grundar sig på en av textilinstitutets styrelse upprättad stat, enligt vilken statsbidraget till institutet i denna del beräknats till 88 695 kronor mot för innevarande budgetår utgående 42 000 kronor. Den begärda ökningen uppgår således till (88 695 — 42 000 =) 46 695 kronor. Överstyrelsen har funnit den begärda anslagshöjningen föranledd av skäliga och för verksamheten nödvändiga utgifter och tillstyrker förden skull en uppräkning av bidraget med huvuddelen av beloppet eller med 43 000 kronor.

Statskontoret, som icke kan förorda någon utvidgning av institutets verksamhet, föreslår oförändrad medelsanvisning.

Departementschefen. Jag har icke funnit skäl tillstyrka någon uppräkning av detta anslag för nästa budgetår utan förordar, att det uppföres med oförändrat belopp, 262 000 kronor, samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till textilinstitutet i Borås* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 262 000 kronor.

[266] 15. Bidrag till Lennings textilt tekniska institut i Norrköping

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	180 000	162 000
1957/58	191 000	197 495
1958/59 (statsliggaren s. 760)	210 000	
1959/60 (förslag)	210 000	

Beträffande statsbidrag till detta institut gäller under närmast föregående anslagspunkt redovisade bestämmelser.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att detta anslag för nästa budgetår höjes med 4 000 kronor i vad gäller den nuvarande verksamheten vid institutet samt med 91 000 kronor för en från och med den 1 januari 1959 planerad utvidgning av verksamheten, avseende utbildning av kvalificerad tvätteri-personal. Den förstnämnda höjningen har överstyrelsen ansett sig böra tillstyrka med hänvisning till att den enligt överstyrelsens mening är av automatisk karaktär. Beträffande införandet av utbildning av tvätteri-personal vid institutet anför överstyrelsen bland annat följande.

Inom överstyrelsen har sedan länge pågått arbete med anordnande av tvätt-teknisk utbildning och överstyrelsen hälsar därför med tillfredsställelse, att planerna nu avancerat så långt, att utbildningen kan börja inom en snar framtid. Det synes överstyrelsen även lämpligt, att denna utbildning förläggas till Lennings textilt tekniska institut samt att särskilt statsbidrag får utgå till verksamheten, av praktiska skäl dock först från och med budgetåret 1959/60.

Institutets styrelse räknar för nämnda ändamål budgetåret 1959/60 med ett totalt anslagsbehov av cirka 200 000 kronor samt med ett statsbidrag av cirka 160 000 kronor. Institutet har därvid bland annat räknat med 100 procent statsbidrag till lärarlöner och 66 $\frac{2}{3}$ procent till verksamheten i allmänhet och till undervisningsmateriel. Med hänsyn till att denna utbildning blir förlagd till en enda skola här i landet, finner överstyrelsen de föreslagna statsbidragsgrunderna skäliga.

Under avlöningsposten har institutets styrelse upptagit arvode till föreståndare samt avlöning och pensionskostnader för två fast anställda lärare. Överstyrelsen kan icke tillstyrka, att statsbidrag utgår till särskilt föreståndararvode och icke heller att fasta lärartjänster nu inrättas. För erforderliga cirka 60 veckotimmar räknar överstyrelsen med ett statsbidrag (efter CT 21) av $(60 \times 690 =)$ cirka 41 000 kronor. För verksamheten i allmänhet och för undervisningsmateriel föreslår överstyrelsen ett bidragsunderlag av 45 000, respektive 30 000 kronor, vilket (om statsbidraget beräknas efter $\frac{2}{3}$ av beloppen) skulle göra ett statsbidrag av 30 000, respektive 20 000 kronor. Överstyrelsen kan icke tillstyrka att statsbidrag, såsom institutet begär, skall utgå för studieresor och kompendier.

Överstyrelsen tillstyrker sålunda ett bidrag till den tvätt-tekniska undervisningen med sammanlagt $(41\,000 + 30\,000 + 20\,000 =)$ 91 000 kronor.

Statskontoret har anfört följande.

Ställning till frågan om förläggande av tvätt-teknisk undervisning till institutet synes icke kunna tagas på grundval av föreliggande knapphändiga utredning. Ämbetsverket har för övrigt under hand inhämtat, att vissa överläggningar i spörsmålet alltjämt pågår.

Av handlingarna i ärendet framgår, att elevantalet vid textilinstitutet nedgått — enligt vad statskontoret under hand inhämtat från omkring 45 förra året till 27 vid innevarande läsårs början. Denna minskning finner statskontoret så betydande, att det bör undersökas om den bör få återverkningar på storleken av det statliga bidraget. Ämbetsverket, som självfallet saknar möjlighet att avgiva något förslag rörande eventuell anslagsminskning, föreslår alltså att en utredning i berörda hänseende verkställs. I avvaktan härpå synes anslaget böra uppföras med oförändrat belopp.

Departementschefen. Det är naturligt att den senare tidens utveckling inom textilindustrin även återspeglar sig i rekryteringen till anstalterna för utbildning av teknisk personal inom detta område. Den av statskontoret nämnda minskningen av elevantalet vid Lennings textiltekniska institut är betydande. Jag har tidigare framhållit, att antalet elever vid den textiltekniska linjen vid högre tekniska läroverket i Norrköping under senare år varit mycket lågt och att undervisningen vid linjen nu praktiskt taget upphört. Utvecklingen torde hänga samman med att den textiltekniska undervisningen i Norrköping främst är inriktad på ylle, medan betoningen i Borås mera ligger på bomull. I detta läge finner jag det riktigt att en närmare undersökning av utbildningsbehovet av teknisk personal för textilindustrin kommer till stånd och att i det sammanhanget frågan om omfattningen av det statliga stödet till nu ifrågavarande institut tages upp till närmare prövning. Jag ämnar föranstalta om utredning i detta hänseende och är i avvaktan på resultatet härav inte beredd att tillstyrka någon ändring i de nuvarande grunderna för statsbidragsgivningen till institutet. Anslaget torde således för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp.

Vad beträffar utbildning av tvätt-teknisk personal vill jag framhålla, att mitt ställningstagande till nu föreliggande förslag inte innebär, att ett behov av sådan utbildning ej kan tillgodoses. Gällande bestämmelser synes nämligen inte lägga hinder i vägen för kommun eller landstingskommun att med sedvanligt bidrag anordna utbildning jämväl för kvalificerad tvättpersonal. I den mån behov av dylik utbildning föreligger, räknar jag med att initiativ kommer att tagas till dess anordnande i för yrkesutbildningen gängse former.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Lennings textiltekniska institut i Norrköping* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 210 000 kronor.

[267] 16. Bidrag till driften av centrala yrkesskolor

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	10 000 000	12 386 627
1957/58	11 000 000	13 835 259
1958/59 (statsliggaren s. 760)	15 100 000	
1959/60 (förslag)	17 815 000	

Ur detta anslag skall enligt gällande bestämmelser bestridas statsbidrag till driftkostnader vid följande slag av centrala yrkesskolor, nämligen centrala verkstadsskolor, statsunderstödda sjömansskolor, de kommunala tekniska skolorna i Hässleholm, Katrineholm och Örnköldsvik ävensom de andra skolor och kurser, som Kungl. Maj:t i särskild ordning bestämmer. Föreskrifter om statsbidrag är meddelade i kungörelsen 1957: 480. Gällande bestämmelser innebär i huvudsak följande.

För driften av centrala verkstadsskolor utgår statsbidrag till kostnaderna för *avlöning* åt rektor och fast anställd yrkeslärare samt åt vikarier för dessa befattningshavare ävensom åt andra timlärare i princip med belopp som motsvarar skolans samtliga minimilönekostnader. Rektors, fast anställd yrkeslärare samt timlärares löner har i fråga om beloppen knutits till löneklass å löneplan A i statens löneförordning respektive timarvode enligt timläarkungörelsen. Förändringarna i löneläget för statstjänstemännen påverkar således automatiskt de författningsenligt utgående bidragen till avlöning åt lärare vid dessa skolor.

Utom till lönekostnader utgår statsbidrag bland annat till *övriga kostnader* med ett belopp av 8 000 kronor för år och yrkesavdelning.

Till driften av *övriga centrala yrkesskolor* utgår statsbidrag till heltidskurs med normalläsår till *avlöning* åt rektor och lärare med belopp som enligt huvudregeln skall motsvara hela avlöningskostnaden och som är maximerat till vissa normalbelopp, vilka motsvarar lönebeloppen enligt vissa löneklasser å löneplan A i statens löneförordning. Statsbidrag utgår vidare till *övriga kostnader* med följande belopp: vid kurs för industri och hantverk av verkstadsskolekaraktär med 8 000 kronor för år, vid kurs för handel samt kurs för industri och hantverk av övervägande teoretisk karaktär med 1 500 kronor för år samt vid kurs för husligt arbete med 2 000 kronor för år. Statsbidragen till deltidskurser och till ersättning åt föreläsare beröres under närmast följande anslagspunkt.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 3 597 000 kronor till 18 697 000 kronor med den fördelning av höjningen som framgår av följande sammanställning.

1. Ökat medelsbehov på grund av verksamhetens utbyggnad och andra automatiskt verkande faktorer	+ 2 715 000
2. Ökat medelsbehov vid föreslagen höjning av bidraget till övriga kostnader med hänsyn till sedan 1955 inträffade förändringar i priser och löner	+ 615 350
3. Ökade kostnader vid inrättandet av ytterligare fem ämneslärartjänster vid centrala verkstadsskolor	+ 42 000
4. Ökning vid föreslagen höjning av timarvudet från CT 12 till AT 12 för lärare i teoretiska ämnen vid centrala verkstadsskolor	+ 225 000
	+ 3 597 350
	eller avrundat + 3 597 000

Ur överstyrelsens framställning inhämtas beträffande de olika förslagen bland annat följande.

2. Bidragen till övriga kostnader är till beloppen fastställda, vad gäller centrala verkstadsskolor till 8 000 kronor för år och avdelning och vad gäller centrala yrkesskolor i övrigt till för heltidskurs med normalläsår: vid kurs för industri och hantverk av verkstadsskolkaraktär 8 000 kronor för år, vid kurs för handel samt kurs för industri och hantverk av övervägande teoretisk karaktär 1 500 kronor för år samt vid kurs för husligt arbete 2 000 kronor för år. Beloppen fastställdes år 1955 enligt de av Kungl. Maj:t genom propositionen nr 139 för riksdagen framlagda förslagen.

Bidrag till övriga kostnader ersätter tidigare utgående bidrag till komplettering av stadigvarande undervisningsmateriel samt till underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel. Det avses också (prop. 1955: 139 s. 92) utgöra bidrag till vissa administrationskostnader. I de senare ingår till väsentlig del lönekostnader. Lönerna har stigit väsentligt sedan förslaget om bidragsbeloppens storlek framlades. Prisutvecklingen är i detta sammanhang av betydelse, eftersom bidraget även skall möjliggöra för skolorna att underhålla undervisningsmaterielen och ersätta försliten sådan. Genom förmedling av överstyrelsens centrala upphandling kan skolorna i viss omfattning erhålla stadigvarande undervisningsmateriel till priser som ligger under detaljhandelspriserna. Prisutvecklingen torde därför i detta sammanhang kunna belysas med kommerskollegii äldre partiprisindex, vars totalsiffra stigit från 302 i februari 1955 — den månad då prop. nr 139 framlades — till 320 i februari 1958. För maskiner och transportmedel är siffrorna respektive 226 och 266.

Överstyrelsen anser det synnerligen befogat, att bidraget till övriga kostnader nu ökas med hänsyn tagen till de inträffade förändringarna av priser och löner. Höjning på denna grund synes böra ske med omkring 15 procent. Bidraget har, när det gäller kurser för handel samt för industri och hantverk av övervägande teoretisk karaktär ävensom för husligt arbete från början satts lägre än som kan anses skäligt. En ytterligare justering uppåt av bidragen för dessa kurser bör därför ske med omkring 10 procent. Överstyrelsen föreslår, att beloppen för olika kurser på grund av vad sålunda anförts höjes till respektive 9 200, 1 900 och 2 500 kronor.

3. Vid de centrala verkstadsskolorna i Örebro och å Sandö finns särskilda ämneslärartjänster. Enligt av Kungl. Maj:t den 28 juli 1958 meddelade bestämmelser utgår lön till dessa enligt samma regler som gäller för yrkeslärare. Full tjänstgöring utgör 27 veckotimmar under 39 veckor av läsåret.

Behov av att anställa ämneslärare gör sig gällande vid flera centrala verkstadsskolor. För att ämneslärare med erforderlig kompetens skall kunna erhållas behövs en med skolväsendet i övrigt jämförlig löneställning. Ämneslärare kommer att behöva anställas för att bestrida undervisning förutom i yrkesteoretiska ämnen även i vissa allmänna ämnen. I och med enhetsskolans utbyggnad kommer i allt mera ökad omfattning det nionde årets skolplikt att få fullgöras vid de centrala verkstadsskolorna, oftast såsom ett första led i en flerårig utbildning.

Statskontoret avstyrker höjningen av bidragsbeloppen till övriga kostnader på de skäl ämbetsverket anfört i sitt utlåtande över närmast följande anslagspunkt.

Mot förslaget om inrättande av ämneslärartjänster har statskontoret i och för sig intet att erinra. Medgivande anses emellertid i varje särskilt fall böra lämnas av Kungl. Maj:t.

Föreslagen höjning av arvudet för timlärare i teoretiska ämnen avstyrkes. Ytterligare höjning av ersättningen till vikarie för fast anställd yrkeslärare bör enligt ämbetsverkets mening icke ifrågakomma.

Mot ett tillmötesgående av överstyrelsens förslag om gottgörelse till fast anställd yrkeslärare, som vikarierar för rektor, har statskontoret icke något att i princip erinra. Ej heller har ämbetsverket något att erinra mot vad överstyrelsen anfört angående den automatiska höjningen av anslaget.

Departementschefen. Jag är inte beredd att räkna med andra höjningar av detta anslag för nästa budgetår än sådana som är av automatisk natur. Mot överstyrelsens beräkning av dessa kostnader till 2 715 000 kronor har jag ingen erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till driften av centrala yrkesskolor* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 17 815 000 kronor.

[268] 17. Bidrag till driften av lokala yrkesskolor

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	32 650 000	33 212 142
1957/58	34 000 000	41 280 792
1958/59 (statsliggaren s. 763)	42 000 000	
1959/60 (förslag)	55 000 000	

Bestämmelserna rörande statsbidragsgrunderna för de lokala yrkesskolorna finns i kungörelsen 1957:480 och innebär, såvitt gäller driftbidrag, i huvudsak följande.

K o m m u n a l a y r k e s s k o l o r : Till *heltidskurs* utgår statsbidrag dels med 78 procent av en beräknad normallönekostnad, dels med visst årligt belopp till övriga kostnader, nämligen 8 000 kronor till kurs för industri och hantverk av verkstadsskolkaraktär eller kurs, som bedömes eljest vara av sådan art, att den bör föras till denna grupp, 1 000 kronor till kurs för handel samt kurs för industri och hantverk av övervägande teoretisk karaktär, samt 1 500 kronor till kurs för husligt arbete. Den beräknade normallönekostnaden utgör för industri- och hantverkskurser 4/3 av lönen enligt löneklass 17, för handelskurser och andra övervägande teoretiska kurser 4/3 av lönen enligt löneklass 20 och för husligt arbete 4/3 av lönen enligt löneklass 16. Statsbidrag till *deltidskurs* utgår med nio kronor 85 öre per undervisningstimme; dock att, då särskilda skäl föreligger, bidrag må utgå med högst 14 kronor 60 öre. Till *inbyggd skola* inom industri och hantverk utgår statsbidrag för teoriundervisning enligt samma grunder som till deltidskurs samt för undervisning i yrkesarbete med ett belopp av högst 13 000 kronor. Statsbidrag till ersättning åt *föreläsare* utgår med 75 procent av verkliga kostnaden, dock högst 25 kronor för föreläs-

ningstimme, när rese- och traktamentsersättning icke utgår till föreläsare, och högst 50 kronor för föreläsningstimme, när sådan ersättning utgår.

Enskilda yrkesskolor: Enskilda yrkesskolor indelas i statsbidragshänseende i två grupper, A-skolor och B-skolor. Kungl. Maj:t bestämmer till vilken grupp skola skall hänföras. Till A-skola utgår statsbidrag efter samma grunder som gäller för lokal yrkesskola. Till B-skola utgår statsbidrag med belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 14 000 000 kronor till 56 000 000 kronor. Højningen hänför sig till följande förslag.

1. Ökat medelsbehov på grund av skedd och väntad utbyggnad	+ 13 000 000
2. Højning av statsbidraget till övriga kostnader vid heltidskurser	+ 1 000 000
3. Højning av statsbidraget till deltidskurser från 9 kronor 85 öre respektive 14 kronor 60 öre per undervisningstimme till 10 kronor respektive 14 kronor 90 öre	+ 285 000
4. Statsbidrag till inbyggda skolor och företagsskolor inom handelns och det husliga arbetets område	+ 200 000
	+ 14 485 000

Ur överstyrelsens motivering för dessa anslagshøjningar inhämtas bland annat följande.

1. Yrkesskolväsendets utbyggnad har skett avsevärt mycket snabbare än man hade anledning att antaga då frågan om utbyggnaden behandlades 1955. Med ledning av inkomna ansökningar kan det beräknas, att statsbidrag för innevarande budgetår kommer att beviljas med omkring 56 000 000 kronor, och det kan förväntas att summan för budgetåret 1959/60 stiger till över 60 000 000 kronor.

Deltidskurser kommer emellertid icke alltid till stånd i den omfattning, som skolorna planerat. Maximeringsreglerna för statsbidraget till lärarlöner vid heltidskurser medför också att i vissa fall icke hela det såsom högstbelopp beviljade bidraget kan uttagas. Då slutrekvisitionerna inges först efter budgetårets utgång kommer anslagsbelastningen i viss omfattning att falla på ett följande budgetår.

Oavsett vilken betydelse dessa omständigheter kan få, ger de anförda siffrorna vid handen, att en avsevärd uppräknings av anslaget kan behövas. Vid oförändrade bidragsgrunder torde anslagsbehovet, med beaktande av vad i övrigt ovan anförts, icke komma att understiga 55 000 000 kronor, vilket således innebär en automatisk kostnadsökning med 13 000 000 kronor.

2. Överstyrelsen har under föregående punkt på därom anförda skäl föreslagit, att statsbidraget till övriga kostnader vid heltidskurser vid centrala yrkesskolor ökas. Samma skäl för en højning av detta bidrag föreligger även i fråga om lokala yrkesskolor, och överstyrelsen föreslår att bidraget — som nu är 8 000 kronor vid kurs för industri och hantverk av verkstads-skolkarakter, 1 000 kronor vid kurs för handel samt för industri och hant-

verk av övervägande teoretisk karaktär och 1 500 kronor vid kurs för husligt arbete per år och till heltidskurs med normalläsår — höjes till respektive 9 200, 1 250 och 1 900 kronor. Merkostnaderna för genomförandet av detta förslag kan beräknas till omkring $(600 \times 1\,200 + 380 \times 250 + 380 \times 400 =)$ 957 000 kronor eller avrundat 1 000 000 kronor.

3. Överstyrelsen har i det föregående föreslagit höjning av statsbidraget till övriga kostnader vid heltidskurser. Den för sådana kostnader beräknade andelen av statsbidraget för deltidskurser — respektive 1 och 2 kronor — bör också ökas med hänsyn till ökade löner (administration) och ökade priser på varor och tjänster i övrigt. Överstyrelsen föreslår en höjning med respektive 15 öre och 30 öre per undervisningstimme. Bidragsbeloppen skulle därvid komma att uppgå till, lägst, $(9.85 + 0.15 =)$ 10 kronor och, högst, $(14.60 + 0.30 =)$ 14 kronor 90 öre.

För budgetåret 1957/58 har statsbidrag beviljats till deltidskurser, omfattande i runt tal 1 680 000 undervisningstimmar. För i runt tal 220 000 undervisningstimmar av dessa har högre bidrag än det lägsta beviljats. Beräknat sålunda, att lägsta bidragsbeloppet utgår för $(1\,680\,000 - 220\,000 =)$ 1 460 000 timmar och högsta för 220 000 timmar skulle det ökade medelsbehovet bli $(1\,460\,000 \times 0.15 + 220\,000 \times 0.30 =)$ 285 000 kronor.

4. 1952 års yrkesutbildningssakkunniga föreslog i sitt betänkande om yrkesutbildningen (SOU 1954: 11), att statsbidrag skulle kunna utgå, förutom till företagsskolor och inbyggda skolor för industri och hantverk, även till företagsskolor och inbyggda skolor för handel och för husligt arbete. Vad det husliga arbetets område beträffar syntes de sakkunniga därmed också avse sådana arbetsområden som sjukhus, hotell och restauranger. Överstyrelsen tillstyrkte i sitt utlåtande över betänkandet att, i den mån intresse härför kunde yppa sig, försök skulle göras med inbyggda kurser även för nu angivna områden. Föredragande departementschefen ansåg sig emellertid på denna punkt inte kunna följa de sakkunnigas förslag (prop. 1955: 139, s. 95).

De inbyggda skolorna, liksom företagsskolorna, har kommit att få stor betydelse för yrkesutbildningen inom industri och hantverk. Från företrädare för handeln och för områden med speciellt kvinnliga yrkesutövare har i flera fall framställningar och förfrågningar gjorts angående möjligheterna att i former, liknande den inbyggda skolans (och företagsskolans), ordna yrkesutbildning. Det torde böra erinras om att överstyrelsen den 30 oktober 1957 hemställt att Kungl. Maj:t måtte inhämta riksdagens medgivande till att statsbidrag får utgå för vid inbyggd skola anordnad utbildning av sjukvårdsbiträden. Statsverkets kostnader för en i inbyggda skolans form anordnad planerlig yrkesutbildning blir relativt avsevärt mindre än för övrig heltidsundervisning. Det är angeläget, att varje möjlighet att skapa ökade resurser att meddela yrkesutbildning tillvaratages. Företagens medverkan är därvid av stor betydelse. Överstyrelsen hemställer därför, att förslag förelägges riksdagen om att statsbidrag även får utgå till inbyggda skolor och företagsskolor inom handels och det husliga arbetets område, det sistnämnda området då inkluderande även vårdyrken.

Överstyrelsen föreslår, med beaktande av storleken av det statsbidrag, som utgår för inbyggd skola inom industri och hantverk, och de förslag, som på sin tid framlades av yrkesutbildningssakkunniga, att statsbidrag till kostnaderna för undervisning i yrkesarbete må utgå med till

inbyggd skola för handel 13 000 kronor för år och avdelning samt till inbyggd skola för husligt arbete m. m. 10 800 kronor för år och avdelning.

Till kostnaderna för teoriundervisning i de nyssnämnda inbyggda skolorna bör statsbidrag, liksom när det gäller inbyggd skola inom industri och hantverk, utgå enligt 38 § statsbidragskungörelsen.

Till enskild skola (företagsskola), som meddelar såväl undervisning i yrkesarbete som undervisning i teori, föreslår överstyrelsen, att statsbidrag utgår med 14 500 kronor respektive 13 000 kronor för år och avdelning.

Statsbidragsgivningen till inbyggda skolor och företagsskolor inom handel och inom det husliga arbetets område torde till att börja med icke kunna förväntas få någon större omfattning. Medelsbehovet beräknas till 200 000 kronor.

I detta sammanhang torde två av överstyrelsen för yrkesutbildning gjorda särskilda framställningar böra upptagas till behandling, nämligen dels den nyss angivna framställningen av den 30 oktober 1957 angående statsbidrag till kostnaderna för vid inbyggd skola anordnad utbildning av sjukvårdsbiträden, dels ock en framställning samma dag angående höjt statsbidrag till enskilda yrkesskolor, som utbildar hemvårdarinnor. I den förstnämnda framställningen, som således gäller ett redan aktuellt fall, där bidrag ansetts böra utgå till en inbyggd skola inom området för vårdyrken, anför överstyrelsen bland annat följande.

Svenska landstingsförbundets styrelse beslöt år 1953 — efter samråd med Svenska stadsförbundets sjukvårdsdelegation och efter inhämtande av yttranden från landstingens förvaltningsutskott — att gemensamt med den nämnda delegationen och Svenska kommunalarbetsförbundet företaga en utredning angående ordnande av grundutbildning för sjukvårdsbiträden. Utredningsarbetet anförtroddes åt en kommitté under ordförandeskap av riksdagsman F. Thapper. Kommittén har redovisat sina förslag den 8 maj 1957 i ett tryckt betänkande.

Kommittén har funnit, att behov föreligger av en ordnad utbildning för sjukvårdsbiträden och att sådan utbildning bör komma till stånd snarast möjligt. Tiden anses också lämplig att nu sätta igång denna verksamhet. Det har ansetts självfallet, att den praktiska utbildningen får inta en betydande plats men också viktigt, att en teoretisk bakgrund till det praktiska handlandet gives. Den praktiska utbildningen har kommittén funnit icke kunna förläggas annat än å sjukhus. Den teoretiska utbildningen har kommittén, som anför, att betydande svårigheter att ordna teoretisk utbildning vid sjukhusen föreligger, övervägt att knyta till det reguljära yrkesutbildningsväsendet. Rent principiellt, anför kommittén, finnes intet skäl till att icke sjukvårdsbiträdesutbildningen liksom utbildningen för en rad andra yrken skulle kunna ingå som ett led i den reguljära yrkesutbildningen.

Kommittén har utformat ett förslag till utbildningsgång. Enligt detta skall utbildningen påbörjas med en teoretisk kurs om förslagsvis fyra veckor. Därefter skall följa praktisk tjänstgöring å sjukhus under nio månader. Efter praktiktiden avses eleverna skola under en vecka återgå till skolan för repetition och fördjupande av de teoretiska kunskaperna. Genom koncentrationen av teoriundervisningen beräknas ett flertal kurser kunna anordnas av en och samma skola under ett år.

I betänkandet har statsbidrag beräknats kunna utgå för den till yrkesskola förlagda teoretiska utbildningen.

Åtgärder har vidtagits i Södertälje genom Södertälje yrkesskola och i Umeå genom Västerbottens läns landstings centrala yrkesskola för att få till stånd försöksutbildning av sjukvårdsbiträden, i huvudsak enligt förenämnda kommittés intentioner.

Till överstyrelsen har från huvudmännen för nyssnämnda yrkesskolor under hand gjorts framställning om att statsbidrag skall utgå icke blott för den teoretiska undervisningen i samband med utbildningen av sjukvårdsbiträden utan även för den praktiska utbildningen. Det har anförts, bland annat, att respektive yrkesskolor behöver ha sin hand över eleverna under hela utbildningstiden och att hela utbildningen bör ses såsom en enhet.

Överstyrelsen hyser stor förståelse för det av kommittén understrukna behovet av en ändamålsenlig grundutbildning för sjukvårdsbiträden. Att denna, där så lämpligen kan ske, ordnas genom vederbörande yrkesskola, finner överstyrelsen vara en mycket lämplig åtgärd. Vilka möjligheter som skall föreligga för yrkesskolorna att på programmet ta upp även utbildning av sjuksköterskebiträden, torde emellertid i väsentlig grad bli beroende av om ett i förhållande till annan verksamhet väl avvägt statsbidrag kan utgå.

Utbildningsgången omfattar i detta fall praktisk och teoretisk undervisning. Den praktiska utbildningen är — liksom när det gäller inbyggda verkstadsskolor — förlagd utanför skolan, i detta fall till ett sjukhus. Överstyrelsen anser att man bör kunna draga paralleller och här kunna tala om en »inbyggd skola», där teoriundervisningen i huvudsak koncentrerats till särskilda perioder.

Ur förevarande anslag utgår bidrag även till enskilda yrkesskolor. I enlighet med gällande bidragsbestämmelser har bland andra skolor Stockholms hemsysterskola, Uppsala hemsysterskola, Praktiska hushållsskolan i Lund, Hemsysterskolan i Göteborg samt Vårsta hemsysterskola erhållit bidrag härur. Dessa har hittills utgått enligt för A-skola gällande grunder, d. v. s. som om skolorna i fråga, vilka alla har enskilda huvudmän, varit lokala kommunala yrkesskolor. Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 20 december 1957 utgår bidraget till dessa fem skolor i denna form tillsvidare.

Under åberopande av statsutskottets utlåtande 1957: 123 har nyssnämnda skolor anhållit att komma i åtnjutande av statsbidrag av den storlek, som kan utgå till kommunal *central* yrkesskola. Överstyrelsen har i anslutning härtill hemställt, att Kungl. Maj:t måtte utverka riksdagens medgivande till att statsbidrag till driftskostnader får utgå enligt för central yrkesskola gällande grunder för kurser för utbildning av hemvårdarinnor vid nu ifråga-varande fem skolor.

Statskontoret har beträffande framställningen rörande sjukvårdsbiträdesutbildningen i utlåtande den 27 november 1957 uttalat, att det är ägnat att ingiva betänkligheter att redan nu överväga utvidgning av den vid 1955 års riksdag bestämda ramen för statsbidragsgivningen. Med hänsyn till att de i ärendet aktualiserade kurserna endast har försökskaraktär, håller ämbetsverket före, att det i avvaktan på resultatet av verksamheten inte nu

bör vidtagas åtgärder för att genomföra den med framställningen åsyftade reformen.

I utlåtande samma dag har statskontoret beträffande ökat bidrag till de privata hemsysterskolorna framhållit, att det är ägnat ingiva betänkligheter att av statsmedel gälda hela avlöningskostnaden, när fråga är om en i enskild regi bedriven utbildningsverksamhet. En förmånligare statsbidragsgivning än den hittills tillämpade synes vidare ämbetsverket icke motiverad vare sig med hänsyn till elevrekryteringen eller skolornas ekonomiska ställning. Ökat finansiellt stöd bör, i den mån det erfordras för utbildningens upprätthållande, lämnas av landsting och kommuner.

Beträffande överstyrelsens *anslagsäskanden* för budgetåret 1959/60 och i samband därmed framförda förslag anför statskontoret bland annat följande.

Den förändring av priser och löner, som föranleder överstyrelsen att i förhållande till föregående år begära en höjning med ytterligare 2—3 procent — således med tillsammans 15 procent — av bidraget till övriga kostnader vid heltidskurser är enligt ämbetsverkets mening knappast av den storleksordning, att den heller för budgetåret 1959/60 motiverar en ändrad ståndpunkt. Den ytterligare uppräknings av bidraget till kurser för handel och husligt arbete med omkring 10 procent avstyrker statskontoret.

Beträffande statsbidraget till deltidskurser vill ämbetsverket erinra, att föredragande departementschefen vid årets vårriksdag biträdde förslaget om uppräknings, i vad det hänförde sig till lönehöjningen för statstjänstemän år 1957 och den treprocentiga höjningen för 1958. Något motsvarande motiv för uppräknings synes icke föreligga nu.

Beträffande överstyrelsens förslag att utvidga statsbidragsgivningen jämväl till inbyggda skolor och företagsskolor inom handelns och det husliga arbetets område finner statskontoret att ett frångående av den ståndpunkt som intogs vid 1955 års riksdag icke bör ifrågakomma utan starka skäl därför. Vad nu anförts är enligt ämbetsverkets mening alltför knapphändigt för att kunna ligga till grund för ett ändrat ställningstagande. Sålunda saknas uppgifter om hur undervisningen skulle läggas upp, hur stor omfattning den kunde beräknas få och vilka de ekonomiska konsekvenserna skulle bli på längre sikt.

Då statskontoret tillstyrker förslaget, i vad gäller automatisk uppräknings, föreslår ämbetsverket att anslaget uppföres med 55 000 000 kronor.

Departementschefen. Den av överstyrelsen för yrkesutbildning beräknade automatiska ökningen av detta anslag för nästa budgetår, 13 000 000 kronor, innebär en höjning av utgående anslag med mer än 30 procent och är även i och för sig ett betydande belopp. Anslagsbehovet för yrkesutbildningen har stegrats i avsevärt snabbare takt än man hade anledning räkna med vid beslutet om yrkesskolväsendets utbyggnad år 1955. Eller med andra ord, utbyggnaden har kunnat ske hastigare än som kunnat förutses. Detta förhållande är enbart glädjande med hänsyn till det stora och ännu inte tillgodosedda behov av yrkesutbildning som föreligger. Jag finner det

emellertid inte möjligt att för närvarande öka medelsanvisningen till förevarande ändamål utöver vad själva utbyggnaden gör nödvändigt.

Med anledning av de båda av överstyrelsen gjorda särskilda framställningarna, vars innehåll redovisats i det föregående, vill jag beträffande frågan om bidrag till kostnaderna för utbildning av sjukvårdsbiträden framhålla, att jag finner skäl tala för att statsbidrag må kunna utgå, då sådan utbildning anordnas vid inbyggd skola på sätt överstyrelsen angivit. Med hänsyn dels till att inbyggda kurser av nu ifrågavarande slag uttryckligen undantagits från statsbidragsgivningen dels ock till att den verksamhet på området, som för närvarande bedrives, pågått för kort tid för att ge underlag för en säker bedömning av undervisningen, är jag emellertid inte beredd att tillstyrka den föreslagna ändringen av principerna för statsbidragsgivningen.

Beträffande den föreslagna höjningen av statsbidragen till vissa enskilda skolor, som utbildar hemvårdarinnor, vill jag erinra om att statsbidrag enligt de grunder, som gäller beträffande central yrkesskola, hittills inte tilldelats enskild huvudman för yrkesutbildande skola. Någon höjning av nu utgående statsbidrag till ifrågavarande skolor, vilket utgår enligt samma grunder som till kommun för anordnande av lokal yrkesskola, kan jag icke tillstyrka.

Med stöd av vad jag nu anfört, föreslår jag, att förevarande anslag för nästa budgetår höjes med 13 000 000 kronor till 55 000 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till driften av lokala yrkesskolor* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 55 000 000 kronor.

[269] 18. Bidrag till anordnande av kurser för utbildning av elektriska installatörer

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	87 700	93 480
1957/58	91 000	48 753
1958/59 (statsliggaren s. 764)	100 000	
1959/60 (förslag)	80 000	

Ur detta anslag utgår enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser bidrag till vid centrala och lokala yrkesskolor anordnade kurser för utbildning av elektriska installatörer med behörighet, som avses i kungörelsen 1939: 219 angående behörighet att vid elektriska starkströmsanläggningar utföra installationsarbeten, ävensom fortbildningskurser för personer, som redan förvärvat sådan behörighet, därav högst två kurser för utbildning av driftledare m. fl. vid elektriska distributionsföretag. Anslaget må icke överstridas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen. Av olika skäl har antalet deltagare i här ifrågasvarande kurser nedgått och under de senaste budgetåren har ett något mindre antal kurser än som planerats vid uppläggningsen av denna kursverksamhet kommit till stånd. Med hänsyn härtill och till anslagets belastning under närmast föregående budgetår förordar jag, att anslaget för nästa budgetår minskas med 20 000 kronor till 80 000 kronor. Därest vid överstyrelsens närmare planering av utbildningen för budgetåret 1959/60 medelsåtgången beräknas bli större än anslagsbeloppet, skall planen för kursverksamheten underställas Kungl. Maj:t för prövning av frågan om eventuellt anslagsöverskridande.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av kurser för utbildning av elektriska installatörer* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 80 000 kronor.

[270] **19. Kurs för utbildning av sysselsättnings- och arbetsterapeuter**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	59 000	65 180
1957/58	61 500	58 939
1958/59 (statsliggaren s. 764)	65 500	
1959/60 (förslag)	60 000	

Under denna rubrik har sedan budgetåret 1955/56 medel anvisats till ettårig utbildning av sysselsättnings- och arbetsterapeuter. Anslaget disponeras av överstyrelsen för yrkesutbildning för anordnande vid slöjdföreningens skola i Göteborg av avsedd utbildning i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen 1955: 139 angivna riktlinjer.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen. Mot överstyrelsens anslagsberäkning har jag i och för sig ingen erinran. Med hänsyn till att det vid ingången av detta budgetår förelåg en betydande reservation å anslaget anser jag emellertid en medelsanvisning för budgetåret 1959/60 av 60 000 kronor vara tillfyllest. Jag föreslår således att förevarande anslag sänkes med 5 500 kronor till 60 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurs för utbildning av sysselsättnings- och arbetsterapeuter* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

[271] **20. Kurser för utbildning av preparatriser m. m.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 54 700 kronor. Anslagsbeloppet disponeras på följande sätt.

1. Bidrag till svenska preparatrisföreningen för anordnande av en kurs i vardera Stockholm och Uppsala för preparatriselever ..	34 200
2. Bidrag till svenska laboratrisföreningen för anordnande av fortbildning av laboratriser	20 500
	Summa kronor 54 700

Bestämmelser rörande anslaget har meddelats genom beslut av Kungl. Maj:t den 2 maj 1958.

Svenska preparatrisföreningen har anhållit, att statsbidrag till föreningen för utbildning av preparatriser måtte utgå även för nästa budgetår. Föreningen har därvid meddelat, att den avser att under nämnda budgetår anordna en utbildningskurs för preparatriselever i vardera Stockholm och Göteborg. För ändamålet har beräknats statsbidrag med 52 620 kronor jämte medel till ej angivet belopp för avlönande av en halvtidsanställd befattningshavare för kursverksamheten med placering i lönegrad A 19.

Svenska laboratrisföreningen har för bedrivande jämväl under budgetåret 1959/60 av fortbildning av laboratriser anhållit om bidrag med samma belopp som utgår för innevarande budgetår.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har beträffande den förstnämnda framställningen tillstyrkt, att statsbidrag må utgå. Den sistnämnda framställningen har överstyrelsen, efter samråd med medicinalstyrelsen, tillstyrkt.

Medicinalstyrelsen, som funnit det angeläget att svenska preparatrisföreningen får fortsätta sin hittillsvarande utbildningsverksamhet åtminstone under läsåret 1959/60 har tillstyrkt att statsbidrag för nästa budgetår utgår med 46 730 kronor till föreningen.

Departementschefen. Med hänsyn till att i annan ordning statsunderstödd utbildning av laboratoriepersonal av nu ifrågavarande slag ännu icke fått sådan omfattning att utbildningsbehovet därigenom kan antagas bli tillgodosett, anser jag det från allmän synpunkt vara av vikt att de tidigare statsunderstödda formerna för denna utbildning upprätthålles. Jag förordar, att statsbidrag till de ifrågavarande föreningarna på nu gällande villkor och med samma belopp som för närvarande må utgå under ännu ett budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för utbildning av preparatriser m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 54 700 kronor.

[272] 21. Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	525 000	595 003
1957/58	926 000	811 048
1958/59 (statsliggaren s. 765)	1 124 000	
1959/60 (förslag)	1 523 000	

Detta anslag är i första hand avsett till bestridande av kostnaderna för utbildning av lärare för industri och hantverk, vissa lärare vid högre tekniska läroverk samt handelslärare. Ur anslaget bestrides även kostnader för utbildning och fortbildning i viss omfattning av yrkeslärare inom det husliga arbetsområdet. Allmänna bestämmelser för ifrågavarande utbildning har meddelats av Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1958.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har föreslagit en med 493 000 kronor ökad medelsanvisning till utbildning av lärare för yrkesundervisningen för nästa budgetår. Ur motiveringen för detta äskande inhämtas bland annat följande.

Såsom framhållits vid tidigare tillfällen, föreligger ett växande behov av utbildade lärare. Den glädjande utvecklingen av yrkesundervisningens olika grenar sker i snabb takt. Detta gör att efterfrågan på lärare är mycket stor. Lärarutbildningen måste anpassa sig efter detta läge.

Överstyrelsen har under hand erfär, att 1955 års utredning angående yrkesutbildningens centrala ledning och viss lärarutbildning icke räknar med att kunna framlägga sitt förslag rörande yrkeslärarutbildningen i sådan tid, att någon nyordning av denna lärarutbildning kan ske under budgetåret 1959/60. Överstyrelsen måste därför utgå ifrån att utbildningsverksamheten skall helt ombesörjas av överstyrelsen även nästa budgetår.

Under budgetåret 1959/60 måste — enligt det behov av nya lärare som skolorna på överstyrelsens begäran anmält som troligt för nämnda budgetår — överstyrelsen anordna minst 11 grundläggande pedagogiska lärarkurser om en termin för blivande yrkeslärare. Av dessa kurser avses 7 för lärare inom industri och hantverk och 4 för lärare inom handel och kontor. Antalet dylika längre lärarkurser var under förra budgetåret 6 st. och beräknas under innevarande budgetår bli 8 st. Dessutom måste anordnas minst 2 kortare pedagogiska utbildningskurser för redan i tjänst varande yrkeslärare utan tidigare speciell pedagogisk utbildning. Kortare instruktions- och fortbildningskurser bör anordnas till ungefär samma antal som beräknats för innevarande budgetår.

Vid tillämpning av oförändrade grunder för arvoden och traktamenten erfordras för denna nödvändiga lärarutbildning ett anslag av minst 1 523 000 kronor.

En höjning av traktamentena till kursdeltagarna är emellertid högst befogad. Överstyrelsen föreslår, att traktamentena höjes från 13 till 16 kronor för deltagare från ort utom kursorten och från 7 till 8 kronor för deltagare från kursorten. En dylik traktamentshöjning medför för budgetåret 1959/60 ett ytterligare anslagsbehov av 94 000 kronor.

1955 års sakkunniga för yrkesutbildningens centrala ledning och viss lärarutbildning har i skrivelse den 27 november 1958 hemställt, att det vid budgetavvägningen för budgetåret 1959/60 tages särskild hänsyn till det för skolväsendet trängande behovet av lärare i yrkesämnen, främst för hantverk och industri, handel och kontorsarbete.

Departementschefen. För innevarande budgetår har medelsanvisningen till lärarutbildning inom området för yrkesundervisningen under denna och nästföljande anslagspunkt tillsamman tagen mer än fördubblats. Som mo-

tivering för denna åtgärd framhöll jag i fjol (prop. 1958: 1, VIII ht, s. 674) bland annat, att en ökad lärarutbildning i takt med yrkesskolväsendets pågående utbyggnad måste eftersträvas, om inte en bristsituation skall uppkomma, som avsevärt försvårar genomförandet av det aktuella utbyggnadsprogrammet för yrkesutbildningen till förfång för de växande ungdomskullarnas utbildningsmöjligheter.

Av samma skäl anser jag det nu vara nödvändigt att tillstyrka den av överstyrelsen för yrkesutbildning föreslagna ökningen av lärarutbildningen och de därmed förbundna kostnaderna. Ändrade grunder för arvoden och traktamenten anser jag mig emellertid inte kunna förorda.

Det ökade medelsbehovet för utbildningsverksamhetens utbyggnad kan beräknas till 399 000 kronor. Jag tillstyrker, att förevarande anslag höjes med detta belopp till 1 523 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 1 523 000 kronor.

[273] **22. Ersättning till deltagare i vissa kurser för lärarutbildning.** Ur detta anslag, som uppförts på riksstaten för första gången innevarande budgetår, bestrides kostnaderna för *dels* ersättningar till blivande lärare i yrkesarbete vid verkstads- eller liknande skola under assistentlärartjänstgöringen *dels* ersättningar till lärare och blivande lärare vid handelsgymnasier och handelsskolor under genomgång av pedagogisk utbildning. Närmare bestämmelser om dessa ersättningar m. m. har utfärdats genom beslut av Kungl. Maj:t den 30 juni 1958.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har föreslagit, att detta anslag, som för innevarande budgetår är uppfört med ett belopp av 800 000 kronor, för budgetåret 1959/60 höjes med 460 000 kronor till 1 260 000 kronor. Den föreslagna höjningen betingas helt av ökat antal deltagare i den här ifråga- varande utbildningen.

Departementschefen. Med hänvisning till vad jag under närmast föregående anslagspunkt anført, tillstyrker jag den av överstyrelsen föreslagna höjningen av detta anslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till deltagare i vissa kurser för lärarutbildning* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 260 000 kronor.

[274] **23. Resestipendier åt lärare vid yrkesundervisningen**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	15 000	18 100
1957/58	16 500	14 050
1958/59 (statsliggaren s. 767)	18 000	
1959/60 (förslag)	18 000	

Detta anslag användes till resestipendier åt lärare vid läroanstalter, som står under överstyrelsens för yrkesutbildning inseende. Kungörelse med bestämmelser rörande ifrågavarande stipendier har utfärdats den 5 december 1958.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 37 000 kronor till 55 000 kronor.

Departementschefen. Jag förordar, att detta anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid yrkesundervisningen* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 18 000 kronor.

[275] 24. Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.

Till främjande av l ä r l i n g s u t b i l d n i n g h o s h a n t v e r k s m ä s t a r e har riksdagen alltsedan 1917 anvisat medel. Sedan budgetåret 1944/45 har anslag för ändamålet uppförts under åttonde huvudtiteln. För de senaste fem åren har följande belopp anvisats under anslagsrubriken Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare.

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	310 000	315 485
1955/56	350 000	497 543
1956/57	730 000	894 316
1957/58	1 125 000	1 009 509
1958/59 (statsliggaren s. 767)	1 250 000	

Enligt gällande bestämmelser beviljas statsbidrag för utbildande av lärling med 1 500 kronor (grundbidrag) för varje lärling samt, om lärlingen beredes tillfälle att med bibehållen lärlingslön deltaga i teoriundervisning av viss omfattning, med ett tilläggsbidrag av 1 000 kronor (kurstillägg). Det förra beloppet utanordnas med 800 kronor efter första utbildningsåret, med 400 kronor efter andra utbildningsåret och med 300 kronor efter utbildningstidens slut, sedan lärlingsombud styrkt att utbildningen bedrivits ändamålsenligt. Kurstillägget utbetalas sedan lärlingen genomgått den föreskrivna teoriundervisningen. Till lärlingsombud utgår ersättning med 45 kronor per lärlings utbildningsår och, om ombudet är bosatt å annan ort än den, där utbildningen äger rum, även resekostnadsersättning enligt klass C i allmänna resereglementet samt traktamente med 11 kronor per dag för resor i den omfattning överstyrelsen må föreskriva. Överstyrelsen har bemyndigats att under innevarande budgetår utdela understöd för utbildning av högst 900 lärlingar. Under budgetåren 1950/56 höjdes antalet bidragsrum successivt från 300 till 600 och samma antal stod till förfogande budgetåret 1956/57. För budgetåret 1957/58 höjdes antalet bidragsrum till 800. Antalet inkomna ansökningar har emellertid under senare år väsentligt överstigit antalet tillgängliga bidragsrum.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har föreslagit att detta anslag för nästa budgetår höjes med 475 000 kronor till 1 725 000 kronor. Højningen grundar sig på av överstyrelsen föreslagna ändringar av nuvarande förhållanden i följande avseenden. 1) Bidragsbeloppen höjes, grundbidraget med 500 kronor till 2 000 kronor och kurstillägget med 200 kronor till 1 200 kronor. 2) Bidragsrummens antal bestämmes av Kungl. Maj:t; för budgetåret 1959/60 har överstyrelsen beräknat kostnaderna efter 1 150 bidragsrum. 3) Ersättningen till yrkesombuden höjes från 45 till 75 kronor per år och traktamentsbeloppet från 11 till 13 kronor.

Kostnadsökningen vid oförändrade grunder, såväl ifråga om antalet bidragsrum som bidragsbelopp och ersättningar till lärlingsombud, har av överstyrelsen beräknats till 203 000 kronor. Denna ökning föranledes av tidigare beslutade ökningsar av bidragsrummens antal och är således av automatisk karaktär.

För innevarande budgetår är på riksstaten under rubriken *F r ä m j a n d e a v l ä r l i n g s u t b i l d n i n g i n o m m u r a r y r k e t m. m.* uppfört ett förslagsanslag med ett belopp av 150 000 kronor. Om detta gäller i kort-het följande.

Ur anslaget, som uppförts på riksstaten sedan budgetåret 1952/53, utgår bidrag till byggnadsföretag, som anordnar lärlingsutbildning inom murar-yrket och andra byggnadsyrken. Under budgetåret 1958/59 får överstyrelsen för yrkesutbildning bevilja bidrag för utbildning av högst 300 lärlingar.

Bidraget utgör för varje lärling 900 kronor, vilket belopp utanordnas med 600 kronor efter första utbildningsåret och med 300 kronor efter utbildningens slut. Den statsunderstödd utbildningen står under tillsyn av överstyrelsen för yrkesutbildning med biträde av yrkesombud, som av överstyrelsen förordnas till ett antal av högst två för varje lärling. Till yrkesombud utgår ersättning enligt ovan angivna grunder för dylika ombud vid utbildning hos hantverksmästare.

Med hänsyn bland annat till det förhållandevis dåliga utnyttjandet av lärlingsbidragen för utbildning inom muraryrket har i enlighet med uttalande i förra årets statsverksproposition (VIII ht, s. 680) frågan om det föreligger skäl att bibehålla dessa bidrag blivit föremål för utredning genom överstyrelsens för yrkesutbildning försorg. På grundval av den sålunda gjorda utredningen, vid vilken medverkan lämnats av arbetsmarknadsstyrelsen, svenska byggnadsindustriförbundet, svenska byggnadsarbetareförbundet och svenska murareförbundet, har överstyrelsen funnit sig böra föreslå att anslaget till nu ifrågavarande ändamål bibehålles. Beträffande utredningens närmare innehåll och överstyrelsens motivering för detta förslag torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Med utgångspunkt i att lärlingsbidragen för utbildning inom murar-yrket m. m. sålunda kommer att finnas kvar har *överstyrelsen för yrkesutbildning* beräknat medelsbehovet för nästa budgetår till 250 000 kronor,

vilket innebär en ökning i förhållande till innevarande års anslag med 100 000 kronor. Vid denna beräkning har överstyrelsen utgått från följande förändringar av nuvarande förhållanden. 1) Bidraget höjes från 900 kronor till 1 400 kronor. 2) Ersättningen till yrkesombud höjes från 45 till 75 kronor per år. 3) Traktamenten till ombuden höjes från 11 till 13 kronor. Dessa ändringar har beräknats medföra kostnadsökningar med i runt tal 75 000 kronor, vartill skulle komma 25 000 kronor på grund av förutsatt större utnyttjande av bidraget än som för närvarande är fallet.

Statskontoret har yttrat sig över överstyrelsens utredning och äskanden i vad de gäller bidrag till lärlingsutbildning inom muraryrket m. m. Enligt ämbetsverkets mening bör det för denna utbildning avsedda anslaget utgå från riksstaten från och med budgetåret 1959/60. Statskontoret anför vidare bland annat.

Därest fråga är om lärlingsutbildning hos hantverksmästare inom byggnadsfacken, lär förutsättningar föreligga att efter slopandet av ovan angivna bidragsform bevilja bidrag för ändamålet från anslaget till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare. Vid sådant förhållande kan viss uppräkning av antalet bidragsrum under sistnämnda anslag bli erforderlig. De av Kungl. Maj:t den 2 maj 1958 meddelade bestämmelserna angående statsbidrag till lärlingsutbildning hos hantverksmästare torde härvid i huvudsak böra äga tillämpning.

Departementschefen. Anslaget till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare har under en följd av år regelbundet höjts. Från och med budgetåret 1955/56 höjdes bidragsbeloppet för lärling från 900 kronor till 1 500 kronor och från och med det därpå följande budgetåret tillkom möjligheten att höja beloppet till 2 500 kronor, om utbildningen på visst sätt kompletterades med teoriundervisning. Ersättningarna till lärlingsombud har höjts så sent som 1956 och 1957. Någon ändring av bidragsbelopp och ersättningar är jag därför icke beredd att tillstyrka. Då efterfrågan på bidrag alltså synes vara större än som kan tillmötesgåas inom det nuvarande anslagets ram torde emellertid denna på visst sätt böra vidgas. Jag återkommer strax till denna fråga.

Beträffande det statliga stödet till lärlingsutbildning inom *muraryrket m. m.* vill jag först framhålla, att den av överstyrelsen gjorda utredningen och i samband därmed framkomna synpunkter lett mig till den uppfattningen att detta stöd tills vidare bör bibehållas. I enlighet med statskontorets mening bör emellertid något särskilt anslag för ändamålet i fortsättningen inte uppföras på riksstaten utan medel i erforderlig utsträckning beräknas under anslaget till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare.

Antalet bidragsrum för den sistnämnda lärlingsutbildningen är, som förut sagts, för innevarande budgetår 900 och för utbildning inom muraryrket m. m. 300. Medan efterfrågan på bidrag från hantverksmästarnas sida är

större än tillgången, råder det motsatta förhållandet när det gäller byggnadsföretagen. Som jag nyss antydde bör hantverksmästarnas möjligheter att erhålla bidrag förbättras. En dylik förbättring torde ernås, om man samtidigt med sammanförandet av anslagsmedlen under ett anslag lägger samman de nuvarande antalen bidragsrum och ställer dem till överstyrelsens förfogande med rätt för överstyrelsen att disponera samtliga sålunda erhållna 1 200 bidragsrum i enlighet med föreliggande behov. Vid anslagsberäkningen har jag tagit som utgångspunkt att 1 050 bidragsrum kommer att utgå till utbildning av lärlingar hos hantverksmästare och 150 för utbildning av lärlingar inom olika byggnadsyrken. Fördelningen kan självfallet bli något annorlunda i verkligheten. Rent erfarenhetsmässigt finns emellertid anledning räkna med att på detta sätt en icke oväsentlig ökning av antalet bidragsrum till hantverksmästare står att vinna, utan att någon reell minskning av omfattningen av stödet till lärlingsutbildningen inom byggnadsyrken sker. Beträffande bidraget i senare fallet föreslår jag en höjning med 200 kronor till 1 100 kronor. Utbetalningen torde därvid böra ske med 800 kronor efter första utbildningsåret liksom nu är fallet med bidragen till hantverksmästare samt med 300 kronor efter utbildningstidens slut. I övrigt torde bestämmelserna rörande dessa bidrag kunna gälla oförändrade.

På grundval av vad jag sålunda anført beräknar jag för nu ifrågavarande ändamål ett medelsbehov av 1 690 000 kronor för nästa budgetår, vilket innebär en höjning med 290 000 kronor, av vilken 200 000 kronor dock är att betrakta som automatisk, samt föreslår, att anslaget uppföres under rubriken Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 690 000 kronor.

[276] 25. Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	15 000	13 718
1955/56	5 000	12 876
1956/57	1 000	13 638
1957/58	20 000	16 228
1958/59 (statsliggaren s. 768)	25 000	
1959/60 (förslag)	10 000	

Ur detta reservationsanslag må, då bedömning av gesällprov äger rum på annan ort än vederbörandes bostadsort och på grund därav föranleder resekostnad, utgå bidrag till resekostnad och traktamente dels åt ordförande och ledamöter i granskningsnämnd inom hantverksdistrikt, dels ock åt granskningsman, som deltagar i granskning av gesällprov, anordnad

enligt av Sveriges hantverks- och småindustriförbund godkänt granskningsförfarande. Bidraget utgår högst med belopp, motsvarande resekostnadsersättning enligt reseklass C allmänna resereglementet och traktamente av 16 kronor 50 öre för dag. Nu angivna bestämmelser äger jämväl tillämpning beträffande lärling, som företager resa för avläggande av gesällprov på annan ort än anställningsorten.

Överstyrelsen för yrkesutbildning framhåller, att en minskning av antalet godkända gesällprov skett under året 1957 samt att anledning föreligger att räkna med viss reservation av anslagsmedel till budgetåret 1959/60. Med hänsyn därtill föreslår överstyrelsen, att anslaget för nämnda budgetår minskas med 15 000 kronor och således uppföres med 10 000 kronor.

Departementschefen. Mot den föreslagna minskningen av detta anslag för nästa budgetår från 25 000 till 10 000 kronor har jag ingen erinran utan hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 kronor.

[277] **26. Resestipendier för yrkesutbildning**

	Anslag	Nettoutgift
1955/56	60 000	57 090
1956/57	60 000	60 600
1957/58	70 000	67 120
1958/59 (statsliggaren s. 769)	80 000	
1959/60 (förslag)	84 000	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 30 000 kronor till 110 000 kronor. Av den sålunda föreslagna höjningen har 4 000 kronor beräknats för täckande av ökade biljettkostnader. I övrigt föranledes höjningen av önskemål om en förbättring av nu utgående traktamenten samt om bättre stipendiebelopp och större antal stipendier.

Departementschefen. Detta anslag har vid vardera av de båda senaste riksdagarna uppräknats med 10 000 kronor. Jag är för nästa budgetår inte beredd att förorda annan förändring av anslagsbeloppet än som kan anses föranledd av höjda resekostnader. Liksom överstyrelsen anser jag att anslaget av detta skäl bör uppräknas med 4 000 kronor till 84 000 kronor och hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier för yrkesutbildning* för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 84 000 kronor.

K. Folkbildningsåtgärder i övrigt m. m.

[278] 1. Bidrag till folkbibliotek

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	9 288 000	8 545 328
1957/58	9 847 000	10 351 665
1958/59 (statsliggaren s. 769)	10 797 000	
1959/60 (förslag)	7 174 700	

Anslaget är för närvarande rubricerat Bidrag till folk- och skolbibliotek. Såsom framgått vid anmälan av anslagen till folkskoleväsendet föreslås, att anslagsposten till skolbibliotek utbrytes ur förevarande anslag och uppföres såsom ett särskilt anslag i samband med övriga anslag under skolväsendet. Detta innebär en minskning av anslaget med 4 018 000 kronor.

Beträffande övriga anslagsposter föreslår *skolöverstyrelsen* en sammanlagd ökning med 449 700 kronor i enlighet med följande sammanställning.

1. Folk-, studiecirkel-, sjukhus-, truppförbands- och sjömansbibliotek (nu 5 868 700)	
a) truppförbandsbibliotek	(+ 112 500)
b) automatisk ökning bland annat med anledning av beräknad höjning av lokala biblioteksanslag	+ 405 000
2. Centralbibliotek (nu 680 000)	
a) inköp av nordisk litteratur på originalspråket	+ 24 000
b) centralbiblioteket för tuberkulosvårdanstalter	+ 30 000
3. Tillägg till grundkatalog (nu 6 800)	+ 700
4. Rationaliseringsundersökning vid folkbiblioteken (nu 30 000)	— 10 000
Summa ökning kronor	449 700

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

1. b) De av överstyrelsen för budgetåret 1957/58 utbetalade bidragen uppgår till i runt tal 5 576 000 kronor, vilket innebär, att det i riksstaten beräknade beloppet överskridits med i runt tal 208 000 kronor eller 35 000 kronor mer än vad överstyrelsen i föregående riksdagspetita preliminärt räknade med. Under förutsättning att överstyrelsens beräkningar i övrigt skall visa sig tillförlitliga, kan det för budgetåret 1958/59 anvisade beloppet med ledning härav beräknas bli överskridet med 35 000 kronor. För budgetåret 1959/60 har man därutöver att räkna med en fortsatt ökning av de kommunala bidragen och därmed av bidragsunderlaget för statsbidragen. Överstyrelsen beräknar den härav föranledda automatiska ökningen till

370 000 kronor och den totala ökningen av delposten till $(35\,000 + 370\,000 =)$ 405 000 kronor.

2. a) Nordiska kulturkommissionen har i en vid plenarmöte den 13—15 december 1956 antagen resolution uppmanat vederbörande regeringar att bevilja ett extra biblioteksanslag om 30 000 norska kronor att utgå som bidrag till mindre bibliotek för inköp av nordisk litteratur på originalspråket. Överstyrelsen, som under hand erfarit, att medel för här avsett ändamål ställts till förfogande i Norge, finner den föreslagna åtgärden lämplig och angelägen. För att anvisade medel skall kunna utnyttjas så effektivt som möjligt, föreslår överstyrelsen att central- och landsbiblioteken får i uppgift att inköpa litteraturen i fråga och sedan distribuera den i form av vandringsbibliotek, som efter viss plan cirkulerar mellan de mindre biblioteken i länet. Överstyrelsen beräknar medelsbehovet till 24 000 kronor, d. v. s. 1 000 kronor per central- eller landsbibliotek.

Statskontoret kan icke biträda de under punkterna 1 a) och 2 b) framförda, av 1958 års vårriksdag avvisade förslagen men vill icke motsätta sig att medel anvisas för under 2 a) angivet ändamål. Emot den under punkten 3 begärda höjningen synes med hänsyn till tryckningskostnadernas stegring icke vara något att erinra. Vidare torde medel i enlighet med yrkandet under punkt 5 böra anvisas för slutförande av rationaliseringsundersökningar vid folkbiblioteken. Den beräknade anslagshöjningen under punkt 1 b) har icke givit ämbetsverket anledning till erinran.

Departementschefen. De ånyo framförda förslagen till reformer med avseende å truppförbandsbiblioteken (p. 1 a) och centralbiblioteken (p. 2 b) anser jag mig icke kunna tillstyrka.

I likhet med överstyrelsen finner jag, att de mindre bibliotekens behov av nordisk litteratur på originalspråken lämpligast tillgodoses genom vandringsbibliotek från central- och landsbiblioteken. Jag anser emellertid att härför erforderliga medel kan disponeras inom ramen för nuvarande anslag till centralbiblioteken, varför jag icke är beredd att tillstyrka särskild medelsanvisning för detta ändamål.

Mot överstyrelsens anslagsberäkningar i övrigt har jag icke någon erinran. De kvarblivande anslagsposterna under förevarande anslag bör således uppräknas med $(405\,000 + 700 - 10\,000 =)$ 395 700 kronor. Då medel till skolbiblioteken samtidigt äskats under särskilt anslag, torde anslaget nästa budgetår böra uppföras med ett $(4\,018\,000 - 395\,700 =)$ 3 622 300 kronor lägre belopp än innevarande budgetår, eller 7 174 700 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 7 174 700 kronor.

[279] **2. Bidrag till föreläsningsverksamhet.** *Skolöverstyrelsen* föreslår för nästa budgetår i fråga om föreläsningsverksamheten ett sammanförande av det obetecknade anslaget till *Bidrag till föreläsningsverksamhet*